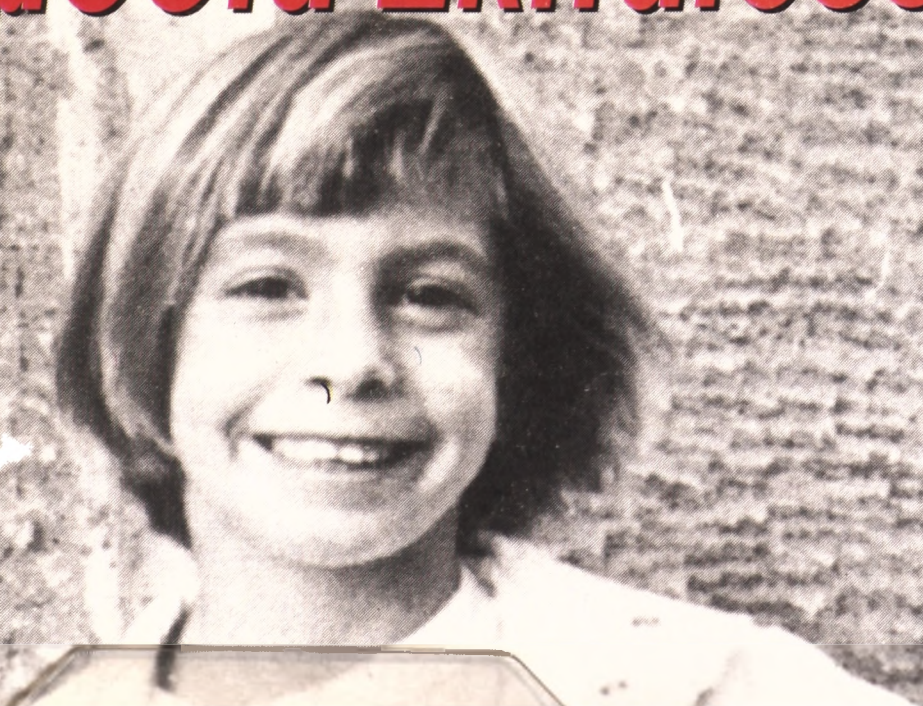

Περίοδος 5
Τεύχος 628
Παρασκευή
28 Φεβρουαρίου 1992
Δρχ. 500

αντι

οι μαθητές σχολιάζουν.
η Δημόσια Εκπαίδευση

- **Ν.Δ.:**
Η τελευταία μάχη
- **ΠΑΣΟΚ:**
Ο παπανδρεϊσμός ζει
- **ΓΑΛΛΙΑ:**
Κίνημα ανυπακοής
στο νόμο
για τους μετανάστες
- **ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ:**
Η κατάσταση
των πραγμάτων

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ

Τι κοινό υπάρχει ανάμεσα σ' έναν χλομό νεαρό και σε μια μηχανή που κυκλοφορεί με τον αναβάτη της ακέφαλο; Πώς γίνεται να υποψιάζεται κανείς τον Αι-Βασίλη για τρομοκράτη; Και πώς ένας Ρουμάνος μετανάστης γίνεται μοντέλο σε ζωγράφο; Αλήθεια, τι κάνει έναν φτωχό ταβλάδορο παγκόσμιο παίχτη στην Αμερική, και πώς ένας περίπατος με τη Μαυρούλα καταλήγει σε μια βόλτα στον άλλο κόσμο; Τι συνδέει έναν γάτο στην αγκαλιά ενός ναύτη μ' έναν αφρικάνο μάγο στην Αθήνα 'του '70; Και τέλος, τι είδους γιατρός είναι αυτός που ακούει στ' όνομα Χάρος; Για όλα, όσα καθημερινά, μα και παράξενα, οι άνθρωποι διηγούνται μέσα στα κουρέια, θα μας μιλήσει και θα μας ξεναγήσει ο κουρέας, ο Ευριπίδης.

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ
Η ΜΥΡΩΔΙΑ ΤΟΥΣ
ΜΕ ΚΑΝΕΙ ΝΑ ΚΛΑΙΩ

ΚΕΔΡΟΣ

ΕΚΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η μυρωδιά τους
με κάνει
να κλαίω

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

αντί

Περίοδος Β' · Έτος 24ο · Τεύχος 629
Παρασκευή 28 Φεβρουαρίου 1997 · Δρχ. 500

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη., Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΠΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΛΕΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
έντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΕΛ. 12 Ο ΕΚΦΥΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ;** Η σημερινή δυναμική των πολιτικών σχηματισμών - του **Κώστα Τσαλόγλου**
- ΣΕΛ. 14 ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΜΕ ΟΝΟΜΑ** Για τη Ν.Δ. μιλούν στον **Δ. Ζώνιο** οι **Δ. Σιούφας, Χρ. Βυζοβίτης, Σ. Χατζηγάκης, Β. Μαγγίνας, Μ. Γιαννάκου-Κουτσίκου**. Γράφει ο **Απ. Διαμαντής**
- ΣΕΛ. 18 Ο ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΣΜΟΣ ΖΕΙ** Για το ΠΑΣΟΚ γράφουν οι **Τάσος Παππάς, Σακ. Σκουμπουρδής**
- ΣΕΛ. 22 ΜΙΑ ΧΑΜΕΝΗ ΥΠΟΘΕΣΗ...** η ανασύνθεση της αριστεράς; - του **Γ. Γερόπουλου**
- ΣΕΛ. 23 ΔΙΧΑΣΜΕΝΟ ΚΟΡΜΙ** Ο Ευάγγελος Βενιζέλος, τώρα και τεχνοκρατικός - του **Στέφανου Προτεστάκι**
- ΣΕΛ. 24 ΤΟ ΘΑΨΙΜΟ ΤΗΣ ΠΡΟΒΟΚΑΤΣΙΑΣ** Πώς η «ελληνόψυχη» ΜΑΒΗ έπεσε στα μαλακά - του **Σταμάτη Σκούρτη**
- ΣΕΛ. 26 Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΤΟΥΣ** Οι επιπτώσεις μιας Ολυμπιάδας στην Αθήνα - του **Α. Βαλασόπουλου**
- ΣΕΛ. 44 ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ**
Γιατί η απεργία μας αφορά μόνο εν μέρει. Και πώς σχολιάζουν οι μαθητές τη Μέση Εκπαίδευση και τα διδακτικά βιβλία;
- ΣΕΛ. 52 ΔΙΕΘΝΗ:** Γαλλία: Κίνημα ανυπακοής στο νόμο για τους μετανάστες - του **Θ. Μπατρακούλη**. Τι ζήτησε η Μαντλίν απ' την Ευρώπη - του **Σωτ. Ντάλη**. Το δάχτυλο στη σκανδάλη σε Λίμα και Τσιάπας - του **Α. Βαλασόπουλου**. Μάλι: Δημοκρατία και ανάπτυξη - του **Αστέρη Χουλιάρη**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Μετά την απεργία, τι; - σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κώστας Κουφογιώργος, σελ. 12

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

σελ. 28

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 49

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Παν. Ιωαννίδης, σελ. 52

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 53

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Δημήτρης Φιλιππίδης, σελ. 66

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑ, ΤΙ;

ΕΠΤΑ ΒΔΟΜΑΔΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑ είναι too much, και για τους εκπαιδευτικούς και για την κυβέρνηση. Επτά βδομάδες απεργία, ακούστηκαν και γράφτηκαν πολλά. Η γενική εντύπωση, ωστόσο, είναι πως άλλη μια ευκαιρία να τεθεί το πρόβλημα της Παιδείας συνολικά χάθηκε. Χάθηκε λόγω της ανικανότητας του υπουργείου Παιδείας να κατανοήσει ότι η Παιδεία δεν είναι απλώς ένας ιδεολογικός μηχανισμός ούτε ένας τομέας ευάλωτος σε διακηρύξεις-πυροτεχνήματα που προσμετρώνται στα πολιτικά οφέλη. Χάθηκε, όμως, και λόγω του τρόπου που διάλεξαν οι καθηγητές να κλιμακώσουν τον αγώνα τους: το μισθολόγιό τους ασφαλώς και είναι ένα σοβαρό πρόβλημα, η αναβάθμιση της Παιδείας όμως περνάει και από θεσμικού χαρακτήρα ριζικές μεταβολές, την επεξεργασία των οποίων προσπέρασαν με γενικολογίες. Χάθηκε, τέλος, και από τα υπόλοιπα κομμάτια η ευκαιρία για μια ουσιαστική παρέμβαση, που να υπερβαίνει είτε τη στείρα αντιπολιτευτική στάση είτε πολύ περισσότερο να θέτει τα πραγματικά προβλήματα της εκπαίδευσης.

ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ σημειώσει ότι η σημαντικότερη αγκύλωση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι η βαθμιαία ακύρωση του Λυκείου ως αυτοτελούς βαθμίδας. Το σημερινό Λύκειο, λειτουργεί ως προθάλαμος για τα ΑΕΙ (που ούτε αυτό είναι, αφού τη δουλειά του την κάνουν με το παραπάνω τα φροντιστήρια), ακυρώνοντας την ίδια τη φύση του. Ο Κώστας Γαβρόγλου ήταν σαφής όταν αναρωτιόταν για όλα αυτά πριν από μερικές εβδομάδες από το *Αντί*: «*Πώς αλήθεια θα είναι μια κοινωνία σε λίγα χρόνια, όταν η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών της, ανεξάρτητα από τα πτυχία που θα έχει αποκτήσει, δεν θα έχει περάσει μέσα από τις διαδικασίες του Λυκείου; (...) Η αποδέσμευση από τη λογική των δεσμών, το άνοιγμα των Πανεπιστημίων και η αποδέσμευση του παρεχόμενου πτυχίου από τη χωρίς νόημα πια “επαγγελματική κατοχύρωση” αποτελεί την εκπαιδευτικά πιο αποτελεσματική και κοινωνικά δικαιότερη λύση σε ένα πρόβλημα του οποίου τις καταστροφικές διαστάσεις και και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις ελάχιστοι έχουν συνειδητοποιήσει*».

ΤΗΝ ΚΑΤΑΒΑΡΑΘΡΩΣΗ του ρόλου του Λυκείου την επισημαίνουν πλέον και οι μαθητές! Ήδη στο σημερινό τεύχος του *Αντί* μαθητές επισημαίνουν ότι «τα μαθήματα χαϊδεύουν την επιφάνεια και δεν μπαίνουν στην ουσία», ότι «ένα σχολείο-θερμοκήπιο δεν καλλιεργεί τα ενδιαφέροντα των νέων» κι ότι «το περιβόητο “βαριέμαι” των μαθητών είναι το πρώτο που πρέπει ν’ αλλάξει για να δώσει το έναυσμα για αναμόρφωση της παιδείας». Ούτε αυτά τα αυτονόητα συζητήθηκαν (ή συζητήθηκαν ελάχιστα) τις μέρες της απεργίας. Δεν συζητήθηκε ο ρόλος του Λυκείου, δέν τέθηκε σοβαρά το θέμα της επιμόρφωσης των καθηγητών έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν με επάρκεια στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες. Αυτά τα δύο κεφαλαιώδη ζητήματα, που καθώς φαίνεται δεν μπορεί να τα αντιμετωπίσει όλο το φάσμα της πολιτικής αλλά ούτε και οι λογής εκπαιδευτικοί φορείς (συνδικάτα και Πανεπιστήμια) είναι καιρός να τεθούν επί τάπητος. Ποιοι θα πάρουν την πρωτοβουλία να συζητηθούν ευρύτερα;

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΠΑΡΑΚΑΛΩ, ΣΕ ΠΟΙΑ ΣΤΗ-
ΛΗ ΘΑ ΓΡΑΨΩ ΑΓΡΟΤΕ-
ΜΑΧΙΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΜΒΑ-
ΔΟΥ 63 ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΕΝ ΤΟ
ΟΠΟΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ
ΔΥΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΜΕΤΑ-
ΞΥ ΤΟΥΣ ΤΜΗΜΑΤΑ,
ΣΕ ΕΝΑ ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙ-

...ΩΝ ΕΒΡΙΣΚΕΤΑΙ, ΚΑΙ ΗΜΙ-
ΤΕΛΗΣ ΟΡΝΙΘΟΝΑΣ, Ο ΟΠΟΙ-
ΟΣ ΟΜΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΑΝΑΠΟ-
ΣΠΑΣΤΟ ΣΥΣΤΑΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ
ΟΡΙΖΟΝΤΙΟΥ ΙΔΙΩΤΗΣΙΑΣ
Η ΟΠΟΙΑ ΑΝΗΚΕΙ ΒΕΒΑΔΙΑ-
ΡΕΤΟΥ ΒΙΣΕΜΕ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΑΔΕΛΦΟ ΜΟΥ Ο
ΟΠΟΙΟΣ ΔΙΑ ΛΟΓΟΥ...

ΠΑΤΕΡΑ!

ΜΑΡΙΤΣΑ!

Ν.Δ.: Περί αρχηγού ο λόγος...

ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ –εκτιμούν ορισμένοι αναλυτές– η «εσωτερική έκρηξη» απλώς ανεβλήθη. Και στη Νέα Δημοκρατία; Στη Νέα Δημοκρατία ένα –και μοναδικό– είναι το θέμα: το επικείμενο συνέδριο και η ανάδειξη νέου αρχηγού του κόμματος... Κάποιοι νηφάλιοι, απευθυνόμενοι, κυρίως, στους βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας, υπέμνησαν ότι το Σύνταγμα τους αναθέτει (ακριβώς επειδή είναι βουλευτές) συγκεκριμένους και υπεύθυνους ρόλους. Και ότι δεν νοείται, από την επομένη των εκλογών της 22ας Σεπτεμβρίου, ως σήμερα, να ασχολούνται, αποκλειστικά και μόνο, με την εκλογή του νέου αρχηγού. Αλλά ποιος ακούει τους νηφάλιους; Η λειτουργία των θεσμών είναι δευτερεύον θέμα.

ΤΗΝ ΩΡΑ που σύρονται οι γραμμές αυτές, Τετάρτη βράδυ ο τέταρτος –κληρονομικό δικαίω– υποψήφιος, ο Κ. Καραμανλής (τζούνιορ) δεν είχε καταθέσει ακόμα την υποψηφιότητά του. Όμως, η κοινή αίσθηση είναι ότι η σχετική ανακοίνωση θα γινόταν χθες ή, το αργότερο, σήμερα Παρασκευή. Συνεπώς, την προεδρία του κόμματος θα διεκδικήσουν, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, τέσσερις υποψήφιοι: ο σημερινός πρόεδρος του κόμματος Μ. Έβερτ, ο Γ. Σουφλιάς, ο Κ. Καραμανλής και ο Βύρων Πολύδωρας.

ΓΙΑ ΤΟΝ πρώτο υποψήφιο, δυσάρεστη –και ως ένα βαθμό αναπάντεχη– εξέλιξη, ήταν η εκ προοιμίου στήριξη της υποψηφιότητας Κ. Καραμανλή από 28 βουλευτές του κόμματος... Ός τώρα, την «καραμανλική ιδεολογία» ενσάρκωνε ο ίδιος ο σημερινός αρχηγός του κόμματος. Πώς να πολεμήσεις, όμως, έναν υποψήφιο που φέρει το όνομα και επώνυμο του μεγάλου Καρα-

μανλή; That is the question... Για τον λόγο αυτό, ο Μ. Έβερτ (που εξακολουθεί να πιστεύει ότι θα είναι ο νικητής του συνεδρίου, με αντίπαλο, στο δεύτερο γύρο, τον Γ. Σουφλιά...), έκρινε πως, έναντι του υποψηφίου Κ. Καραμανλή, θα πρέπει να υιοθετήσει *τακτική χαμηλών τόνων*. Η συλλογιστική Έβερτ είναι απλή: Αφού ο Κ. Καραμανλής θα αποκλεισθεί από τον δεύτερο γύρο, καλό είναι –με την τακτική των χαμηλών τόνων– να κερδίσω («καθ' ο καραμανλικός κι εγώ»...) τους «καραμανλικούς», όσους, δηλαδή, ψηφίσουν, στον πρώτο γύρο τον Κώστα Καραμανλή... [Την περίπτωση δικού του αποκλεισμού από τον δεύτερο γύρο, ο Μ. Έβερτ δεν θέλει να δει και φρίξει...]

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ υποψήφιος, ο Γ. Σουφλιάς, εξακολουθεί να αισιοδοξεί. Η συγκέντρωση οπαδών του, στο Σπόρτιγκ, ήταν, πράγματι, μια μεγάλη συγκέντρωση, η οποία αναπτέρωσε τις ελπίδες όλων εκείνων που, απηυδημένοι από την ανεπάρκεια και τα «τρελά» του Έβερτ, στήριξαν –και στηρίζουν– την υποψηφιότητα του μεσσαλού πολιτικού. Την υποψηφιότητά του στηρίζουν επίσης τόσο η Ντόρα Μπακογιάννη, όσο και ο Στ. Μάνος, οι οποίοι πιστεύουν ότι η υποψηφιότητα του Κ. Καραμανλή, ευνοεί, εκ των πραγμάτων, την υποψηφιότητα Σουφλιά.

ΚΑΙ ΜΕ τον τρίτο υποψήφιο, τι γίνεται; Ορισμένες δημοσκοπήσεις (της Μαρτέλ, λόγου χάρη) φέρουν τον Κ. Καραμανλή να προηγείται στις προτιμήσεις των ψηφοφόρων της Νέας Δημοκρατίας... Άλλες, όμως, δημοσκοπήσεις (όπως της Κάπα) –που έγιναν πριν από την εκδήλωση πρόθεσης υποψηφιότητας από τον Κ. Καρα-

μανλή– τον φέρουν σχεδόν στον πάτο. Βέβαιο, πάντως, είναι ότι την υποψηφιότητά του στηρίζουν όχι μόνο βουλευτές, αλλά και πρόεδροι νομαρχιακών επιτροπών (25 από τους 72) και μέλη της Κεντρικής Επιτροπής της ΟΝΝΕΔ (25 από τους 72) και άλλοι πολλοί. Στο χώρο πάλι του Τύπου, την υποψηφιότητα Καραμανλή ΔΕΝ στηρίζει *Το Βήμα*, ο διευθυντής του οποίου, Στ. Ψυχάρης, με άρθρο του, την περασμένη Κυριακή, καλούσε τους Γ. Ράλλη, Κ. Μητσοτάκη, Τζ. Τζαννετάκη, πρώην πρωθυπουργούς, και τον Αθ. Τσαυδάρη, πρώην πρόεδρο της Βουλής, να προστατεύσουν την ιστορία και το όνομα του Κωνσταντίνου Καραμανλή, «του μεγαλύτερου ηγέτη της ελληνικής συντηρητικής παρατάξεως». Είναι δυνατόν –διερωτάται– «όλοι τους να απεμπολήσουν την ευθύνη ποδηγέτησης του κόμματός τους υπέρ ενός νεαρού βουλευτή που δεν έχει δοκιμασθεί σε οποιαδήποτε διοικητική θέση;» Σε αντίθεση με *Το Βήμα* την υποψηφιότητα Κώστα Καραμανλή στηρίζει ο *Ελεύθερος Τύπος*, προιονίζοντας το κλαδί της ως τώρα στήριξης του Μ. Έβερτ. [Το *πριόνισμα* έγινε με την αντικατάσταση του Χρ. Πασαλάρη, διευθυντή του *Ελεύθερου Τύπου*, από τον Γ. Κύρτσο... Η αλλαγή διευθύνσεως ερμηνεύεται ως προσωπική επιτυχία του αντιπροέδρου της Ν.Δ. Γιάννη Βαρβιτσιώτη, *εμβρουλκού* της υποψηφιότητας Κωστάκη Καραμανλή].

ΑΠΟΜΕΝΕΙ η υποψηφιότητα του Βύρωνα Πολύδωρα, που δεν θέλει –όπως δηλώνει– τη στήριξη ούτε των βαρόνων, ούτε του κατεστημένου της Νέας Δημοκρατίας. Αλλά όποιος δεν θέλει ούτε το ένα ούτε το άλλο, όποιος ομιλεί περί *αξιοκρατίας* και

ηρύσσει τους τίτλους ιδιοκτησίας που στο κόμμα οι κατέχοντες, δεν έλκει. κάλοπ της Μαρτέλ ο Β. Πολύδωρας ντρώνει το 8,9% των προτιμήσεων ηφοφόρων της Νέας Δημοκρατίας.

ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΨΥΧΗΣ»...

ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν στον κόσμο έας Δημοκρατίας, στο Μέγαρο Μα, στη σύσκεψη της Τρίτης, ο πρωθυγός Κ. Σημίτης, ο υφυπουργός παρά ωθυπουργώ Γ. Πασχαλίδης και οι 26 υτές που συμμετέχουν στη Διαρκή οπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας και Δικαιοσύνης απεφάνθησαν ότι τηρία του ΠΑΣΟΚ βρίσκεται στην κή επανένωση» όλων των στελεχών κόμματος. Κάθε έννοια «εμφυλίου» δήλωσε ο Γ. Πασχαλίδης- δεν πρέι υπάρχει πια... Η ατμόσφαιρα, φαί, ήταν πολύ καλή, αφού ακόμα και ο προεδρικός Κίμων Κουλούρης διαίωσε τον πρωθυπουργό ότι «δεν χουν σχέδια για εσωτερική αναμέτρηκαι ότι «τη νέα σελίδα, μετά τον έα Παπανδρέου, θα την ανοίξετε σεις, ί να είμαστε ενωμένοι»... Στη σύσκεγινε λόγος και περί σύγχρονης Αριίς, η οποία, όμως, πρέπει να στηριε ένα «ψυχικά ενωμένο ΠΑΣΟΚ».

ΛΑ ΠΕΡΙ Αριστεράς μίλησε (στη Σάκαι ο «στρατηγός» Θ. Τσουκάτος, οντας, συλλήβδην, όλα τα κόμματα ντιπολίτευσης. Έντονα επικριτικός ξε απέναντι στον Συνασπισμό, τον ο κατηγορήσε ότι «εγκαταλείπει, χωα το ομολογεί, την ευρωπαϊκή προοή της χώρας»... [Εκείνο που δεν ανέο κ. Τσουκάτος είναι πότε ο ίδιος άλυψε την Ευρώπη και πότε την ανέ από τον λάκκο των λεόντων!]

ΡΑ ΑΠΟ τα αποφθέγματα περί σωτη- ΠΑΣΟΚ και ψυχής μη χωριζομένης εκ σώματος, κ.λπ. στο Δεκαπενθήμερο επισκοπούμε πραγματοποιήθηκε και νοδος της Κεντρικής Επιτροπής του ΟΚ, που έκλεισε ομόφωνα, αλλά με τα τα στελέχη της εσωκομματικής πολίτευσης. Ο πρωθυπουργός, για μια η φορά, μίλησε περί συγκρούσεων οινωνία, είπε, δεν μπορεί να εξελιχθείς συγκρούσεις και αναμετρήσεις»), εί οι συγκρούσεις να μην υποκινούνται «συντεχνιακές νοοτροπίες»... Αυτά, ούσης πάντοτε της απεργίας των εκδευτικών

ΡΟΣ-Ε.Ε.: ΕΜΠΛΟΚΗ

ΘΕΜΑ του Δεκαπενθημέρου, αναφο με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρω-

παϊκή Ένωση, ήταν, ασφαλώς, η πρόταση της Γερμανίας (με τη στήριξη της Βρετανίας και της Γαλλίας) να εγκριθεί κείμενο από το συμβούλιο σύνδεσης Ε.Ε.-Κύπρου, σύμφωνα με το οποίο, στις μελλοντικές ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κύπρου με την Κοινότητα, θα πρέπει να εκπροσωπηθούν «όλοι οι Κύπριοι» -διάβαζε και οι Τουρκοκύπριοι. Κάποιος θα μπορούσε να πει: Γιατί όχι και οι Τουρκοκύπριοι; Σωστά. Υπάρχει, όμως, σειρά από ερωτήματα, στα οποία οι τρεις εταίροι μας αρνούνται να δώσουν απαντήσεις: Θα υπάρξουν χωριστές διαπραγματεύσεις με την κυπριακή κυβέρνηση και χωριστές με το ψευδοκράτος του Ντενκτάς; Και αν δεχθούμε ότι το ψευδοκράτος αποτελεί «πραγματικότητα» (με την οποία διαλέγονται, άλλωστε, και τα Ηνωμένα Έθνη), ποια η τύχη της ενταξιακής διαδικασίας, αν ο Ντενκτάς ή ο οποιοσδήποτε Ντενκτάς πει «όχι στην ένταξη της Κύπρου; ή «ναι στην ένταξη της Κύπρου, υπό την αίρεση ότι θα ενταχθεί και η Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση»;

ΑΣΦΑΛΩΣ, τα νταϊλίκια δεν πρέπει να αντικαταστήσουν τη νηφάλια σκέψη και την προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού. Και ούτε είναι σωστοί οι διάλογοι που χαρακτηρίζουν ως «ιστορικό λάθος» την απόφαση της 6ης Μαρτίου 1995, με την οποία η Ελλάδα έδωσε πράσινο φως για την τελωνειακή ένωση της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση... Χρειάζεται, όμως, να καταστήσουμε σαφές ότι η Ελλάδα εμμένει και στο δεύτερο σκέλος της απόφασης της 6ης Μαρτίου: έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων έξι μήνες μετά το τέλος της Διακυβερνητικής. Και ακόμα: η Κύπρος δεν μπορεί να είναι όμηρος οποιωνδήποτε εκβιασμών του Ντενκτάς ή της Άγκυρας. Ευχής έργο θα ήταν αν, στο μεταξύ, λυόταν το Κυπριακό. Αλλά αν η επίλυση αυτή αποδειχθεί, τουρκική υπαιτιότητα, ανέφικτη, η ενταξιακή διαδικασία δεν πρέπει να ανασταλεί.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, ο «κλωνισμός ενηλίκου ζώου» -το μεγάλο επίτευγμα βρετανών επιστημόνων- άρχισε ήδη να διχάζει την κοινωνία των ανθρώπων. Πού μπορεί να οδηγήσει η εμφάνιση κοπαδιών ζώων, που θα είναι ακριβή αντίτυπα το ένα του άλλου; Και τι μπορεί να γίνει αν η πρακτική του κλωνισμού εφαρμοσθεί και στον άνθρωπο; Πόσους Φρανκεστάιν, πόσα ανθρώπινα τέρατα, πόσους «τέλειους» ανθρώπους (όπως είχαν επιχειρήσει οι χιτλερικοί, στο όνομα της καθαρότητας της φυλής) υπάρχει κίνδυνος να δούμε;

ANTHΝΩΡ

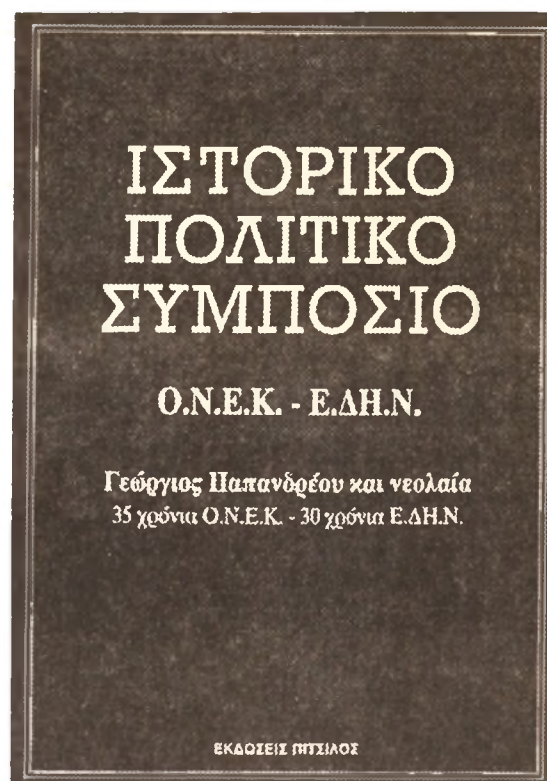
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από τις εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

το βιβλίο

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ Ο.Ν.Ε.Κ.-Ε.Δ.Η.Ν

Γεώργιος Παπανδρέου
και νεολαία
35 χρόνια Ο.Ν.Ε.Κ.
35 χρόνια Ε.Δ.Η.Ν.

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 - ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

«ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΠΟΙΗΣΗ»!

Στις 19/2/97 στην κατάμεστη αίθουσα του Πολεμικού Μουσείου μίλησε ο πολέμαρχος 'στρατηγός Παπαθεμελής με θέμα «Για μια επιθετική εξωτερική πολιτική». Ανάμεσα στα άλλα γνωστά προσκοπικά περί μιας «στρατηγικής νίκης με κινητήρια δύναμη προς τα εμπρός» και «όποιος γίνεται πρόβατο τον τρώει ο λύκος» παρουσίασε και το νέο του φρούτο. Την «επιτακτική ανάγκη να αποκτήσουν σταδιακά οι Έλληνες νοοτροπία ισραηλινοποίησης της κοινωνίας μας. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό, αρκεί να υπάρξει ανάλογη οδηγητική ιδέα και να μην είναι σβησμένες όλες οι φωτιές οι πλάστρες μες στη χώρα». Παίζεται αν είναι εφικτό για λόγους και ιστορικούς και πρακτικούς. Όσο για το αν είναι και δέον και αρμόζον ηθικά και αισθητικά στην κουλτούρα των ελλήνων που ουδέποτε υπήρξαν πολεμοκάπηλοι, αυτό ας ψαχτεί λίγο παραπέρα, από κάθε ευήκοον ους. Σ.Σ.

Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ!

ΔΗΜΗΤΡΑ ΛΙΑΝΗ

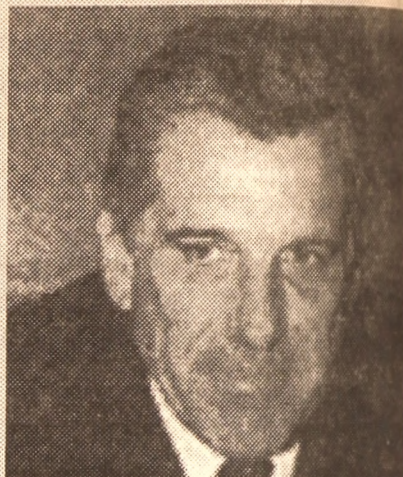
«Όταν θα αλλάξει η δομή αυτής της πόλης, ύστερα από πάρα πολλά χρόνια, αιώνες ίσως, δύο πράγματα θα μείνουν: ο Παρθενώνας και το Μέγαρο Μουσικής.» (Δεκ. '94)

ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Το Μέγαρο «είναι εθνικός πλούτος στην ανασύσταση της ιδέας του Ελληνισμού.» (Φεβρ. '97)

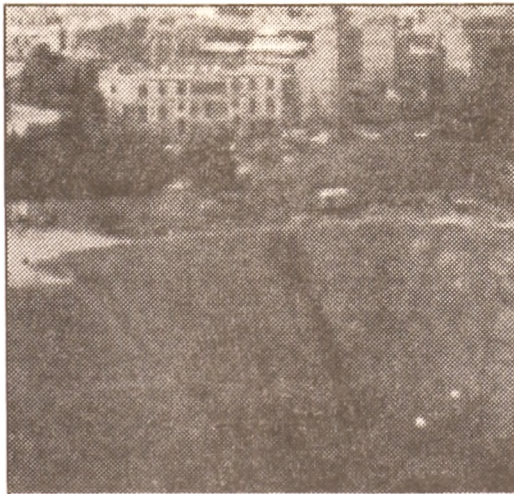
Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Το μόνο μνημείο που ανταγωνίζεται τα κλασικά μνημεία...» (Φεβρ. '97)

• Κοινή η έμπνευσις. Κοινός ο φορέας προς τον οποίον η κολακεία. Η αυτή, και η προσωπικότης προς την οποία οι πολιτικοί μας επεδεδίωξαν τιμές. Και η πρόκληση, οι εκπρόσωποι της κρατικής εξουσίας (φαύλης ή «εκσυγχρονιστικής») να σπεύδουν πριν από την απόφαση των δικαστηρίων (αναμένονται η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για το κύρος του προεδρικού διατάγματος ως προς την επέκταση του Μεγάρου, διεξάγεται ποινική προκαταρκτική εξέταση για τις συνθήκες χρηματοδότησης του έργου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκκρεμούν στο Συμβούλιο της Επικρατείας αιτήσεις ακυρώσεως και αναστολής της άδειας οικοδομής για την επέκταση) να υμνήσουν τον κ. Χρ. Λαμπράκη. Στο όραμα του «νεότερου Παρθενώνας» χωράνε άνετα και οι υψηλές πολιτικές φιλοδοξίες και η υψηλότερη προστασία τους.

Ο ΝΕΟΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝ ΣΤΟ ΤΕΕ

Υποψήφιος του ΣΥΝ για το ΤΕΕ, στις επόμενες εκλογές του Επιμελητηρίου, θα είναι ο και νυν πρόεδρος του, **Κων. Λιάσκας**. Ο έμμισθος υπάλληλος του κ. **Χρήστου Λαμπράκη** θα εκπροσωπήσει εκλογικά το χώρο της ανανεωτικής αριστεράς!

Είναι γνωστές οι σχέσεις του κ. Λιάσκα με τον Οργανισμό του Μεγάρου Μουσικής. 2 δισ. ήταν η αμοιβή του γραφείου συμβούλων-μηχανικών Λιάσκα, Πανδή και Μπακάλμπαση για τις παλιές εργασίες του Μεγάρου Μουσικής· σε πάνω από 4 δισ. δρχ. υπολογίζονται οι αμοιβές τους για τις σημερινές εργασίες του Μεγάρου στο Πάρκο

Ελευθερίας. Οι υπηρεσίες που ο κ. Λιάσκας ανταπέδωσε προς τον ΟΜΜΑ ήταν η σιωπηλή συγκατάθεση από το ΤΕΕ όλων των παρανομιών που διαπράχθηκαν στο Πάρκο. Και τώρα...

Τώρα, ο κ. Λιάσκας επιλέγεται ως η μόνη και καλύτερη «επιλογή» για την αριστερά ανάμεσα στους μηχανικούς! Λες και αγνοούν στον ΣΥΝ ότι είναι ο μόνος που έχει απορριφθεί από όλες τις πολιτικές παρατάξεις οι οποίες εκπροσωπούνται σήμερα στο ΤΕΕ. Από όλους, πλην των ευάριθμων μηχανικών-φίλων του, οι οποίοι τυγχάνει να είναι κομματικά μέλη του ΣΥΝ.

Στο μεταξύ (βλ. και φωτογραφία), τα έργα «έφαγαν» και τον μικρό λοφίσκο πίσω από το άγαλμα του Βενιζέλου. Για να μην παρασυρθούν, μάλιστα, τα χώματα από τα νερά της βροχής χτίσθηκε εσπευσμένα αντιστήριγμα από μπετόν. Έργο κι αυτό Κ. Λιάσκα. Να τον χαίρεται ο ΣΥΝ τον νέο Λογοθέτη.

Χ.Γ.Π.

«ΑΥΤΗ Η ΓΙΟΡΤΗ ΔΕΝ ΜΑΣ ΧΩΡΑΕΙ...»

...και επειδή ο χώρος ήταν «περιορισμένος» στην αίθουσα της Παλιάς Βουλής, μόνο η κυβέρνηση, τα πολιτικά κόμματα και μερικές αντιρατσιστικές οργανώσεις συμμετείχαν στον πανηγυρικό που εκφωνήθηκε για την κήρυξη του 1997, ως έτος κατά του Ρατσισμού, την περασμένη Τετάρτη. Για τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους, τους μετανάστες, ο χώρος περίσσευε έξω από το καλοφωτισμένο κτίριο.

Έτσι, οι δεκάδες οικογένειες των Κούρδων του Αγίου Αντρέα, οι εκπρόσωποι των Αφρικανών, των Φιλιπινέζων και άλλων μεταναστών διάλεξαν να διαδηλώσουν απ' έξω, παρέα με τις μερσεντές των επισήμων και την αστυνομική φρουρά. Τα αιτήματά τους για κατάργηση του ν. 1975/1991 και του πρόσφατου προεδρικού διατάγματος ξανακούστηκαν αλλά η κυβέρνηση φαίνεται «να κωφεύει ή να υποκρίνεται», όπως υποστήριξε εκπρόσωπος του συντονιστικής επιτροπής των μεταναστευτικών οργανώσεων.

Λ.Κ.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΣΤΕΙΤΕ ΓΙΑΤΙ ΧΑΝΟΜΑΣΤΕ

ΡΑΦΑΜΕ στο προηγούμενο τεύχος ότι η Νέα Βαλκανική Αταξία, εκτός από τις μεγάλες ευκαιρίες για την οικονομική μας διπλωματία στα Βαλκάνια, μας προσφέρει και μια εξαιρετική, την τελευταία ίσως, ευκαιρία για ένα συμβιβασμό με τα Σκόπια. Και το γεγονός φέιλεται στο ότι η εν λόγω αταξία, ειδικότερα στην Αλβανία και τη Βουλγαρία, καθιστά πλέον άκρως δυσχερή την κατασκευή της Παραεγνατίας Οδού, η οποία και αποτελούσε ως βεβαιότητα την ασφαλή προοπτική στρατηγικής διεξόδου για το περίκλειστο απομονωμένο Σλαβομακεδονικό κράτος.

Από το χώρο της εκτίμησης περάσαμε στη φάση της πραγματικότητας. Τα Σκόπια θορυβημένα από την αδυναμία της διεθνούς επικοινωνίας τους χωρίς την Παραεγνατία, τώρα αναγκαστικά ζητούν συνεργασία με τη Θεσσαλονίκη διά του άξονα Βορρά-Νότου και λέγαμε ότι αυτό θα τους δημιουργήσει μια εξάρτηση από το ελληνικό λιμάνι. Εξάρτηση που δυνάμει θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί προς κάμψιν της αδιαλλαξίας τους.

Ομως, τα πράγματα προχωρούν. Ήδη γύρω από αυτό το ζήτημα ο σλαβομακεδονικός Τύπος αναπτύσσει μια φιλολογία που αναδίδει την ανησυχία των γειτόνων, για το αν οι στρατηγικές και οικονομικές εξαρτήσεις από τη χώρα μας θα μπορούσαν να επηρεάσουν την υπόθεση του ονόματος (βλέπε ρεπορτάζ Μ. Βήχου, *Εξουσία*, 24/2/97). Μόνο εδώ δεν έχουμε πάρει χαμπάρι για όλα αυτά, άλλη μια φορά, καλή μας νύχτα...

Και το μόνο που ξέρουμε να λέμε, όλοι οι επιφανείς στρατηγοί της πλάκας, είναι ότι πάμε στις διαπραγμα-

τεύσεις με την μυθική «απόφαση των πολιτικών αρχηγών: ούτε Μακεδονία, ούτε παράγωγα!» Είναι πολύ δύσκολο να καταλάβουμε αυτό που έγραφε προχτές εφημερίδα των Σκοπίων: «ο τρόπος επίλυσης του προβλήματος συνίσταται στην κατανόηση ότι υπάρχουν διαμετρικά αντίθετες θέσεις». Τι σημαίνει αυτό; Ότι τα Σκόπια ποντάρουν στη συνέχιση της αδυναμίας προσέγγισης, άρα στη μη λύση, όσο εμείς τους το επιτρέπουμε με τη δική μας βλακώδη δυσκαμψία. Αυτή που πρώτος θεμελίωσε ο κ. Έμπερτ το 1995 και έκτοτε ουδείς τόλμησε να αμφισβητήσει («στις διαπραγματεύσεις πας με τη μαξιμαλιστική θέση, για να πάρεις τελικά τη ζητούμενη!»). Ναι, αλλά μόνο όταν σου έχουν μείνει στα χέρια κάποια διαπραγματευτικά ατού, που τώρα η Ενδιάμεση Συμφωνία σου τα έχει εξανεμίσει!). Θα το καταλάβουμε και αυτό όταν πια θα είναι πολύ αργά...

Επί πλέον ξανασκάνε οι διάφορες δημοσκοπήσεις εδώ που λένε ότι το 60 και το 70 %, δεν δέχονται για την FYROM το όνομα Μακεδονία ή παράγωγα... Ναι, αλλά δεν βρέθηκε κανείς να πει στους δημοσκόπους ότι το ερώτημα που θέτουν στην ακόμα πανάσχετη υπερπαραπληροφορημένη κοινή γνώμη δεν είναι ρεαλιστικό, μάλλον αποπροσανατολιστικό είναι. Ενώ αντιθέτως το μόνο ερώτημα που πρακτικά στέκει είναι «προκειμένου να καθιερωθεί διεθνώς το σκέτο όνομα Μακεδονία, πώς θα βλέπατε το ενδεχόμενο σύνθετης ονομασίας;». Μα πάλι τέτοια θα λέμε τώρα, που νομίζαμε ότι όλα αυτά είχαν με φοβερή καθυστέρηση επιτέλους κατανοηθεί εδώ και τρία χρόνια...

Σ.Σ.

ΣΚΥΛΙΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ‘Η ΣΚΥΛΙΑ ΦΑΤΕ Τ’ ΑΦΕΝΤΙΚΑ ΣΑΣ

Τη συμπαράσταση εκατοντάδων πολιτών και του προέδρου της ΕΣΗΕΑ έχει ο «απλός πολίτης» Δημήτρης Καραγιώργος που κατέθεσε μήνυση κατά του ΑΝΤ1 αλλά και όλων των συνυπευθύνων για την επαναλαμβανόμενη προβολή του, τουλάχιστον αποκρουστικού, θεάματος των κυνομαχιών στο Μακρυχώρι Βέροιας. Τ’ αφεντικά του πιτ-μπουλ (σκύλοι-δολοφόνοι) επιτέθηκαν στους δημοσιογράφους έξω από το Πλημμελειοδικείο Βέροιας, όπου δικάζονταν. Ας ελπίσουμε, την άλλη φορά, τα συμπαθή τετράποδα να προτιμήσουν το κρέας των αφεντικών τους και όχι του αντίπαλου σκύλου στην αρένα...
Λ.Β.

Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ ΔΙΑΦΗΜΙΖΕΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ!...

Ο Αρχηγός της ΝΔ συνεχίζει ακάθεκτος την διαφημιστική εκστρατεία του βιβλίου του «*Πολιτική Ιλαροτραγωδία, ΑΠΑΝΤΑ ΕΒΕΡΤ*» εν όψει του «συνεΝδρίου». Σε αποκλειστική συνέντευξή του στον περιβόητο «Τρύπα» (Κύριο Θ. Αναστασιάδη), στην Επιθεώρηση Πολιτισμού και Τέχνης Nitro λέει τα παρακάτω απολαυστικά:

« – Να πούμε και μερικά προσωπικά στοιχεία. Βγήκε ένα βιβλίο που λέει για τα μαργαριτάρια που έχει πει ο Έβερετ. Το διαβάσατε αυτό το βιβλίο, σας το στείλανε; Σας πείραξε, σας ενόχλησε;
– Το διάβασα. Όχι, δεν με ενόχλησε, γιατί ξέρω ότι αν γραφόταν ένα αντίστοιχο βιβλίο για τον κ. Σημίτη θα έπρεπε να πάρете εγκυκλοπαίδεια.
– Έχετε παρατηρήσει ότι λέει μαργαριτάρια και ο κ. Σημίτης;
– Βεβαίως. Εσείς δεν το έχετε παρατηρήσει; Με γνωρίζει ο ελληνικός λαός εδώ και μια δεκαπενταετία. Έχω εμφανιστεί σε πολλές αναμετρήσεις στην τηλεόραση. Τόσες φορές έχω

μιλήσει από τη Βουλή. Τώρα βρήκανε ότι στον ελεύθερο και τον αυθόρμητο λόγο γίνονται ενδεχομένως ορισμένα σαρδάμ. Ποιος δεν κάνει σαρδάμ; Μόνο όποιος κάνει επιτηδευμένο λόγο κάνει σαρδάμ. **Το διάβασα το βιβλίο και το διακέδασα. Πάντα διασκεδάω με οτιδήποτε έχω σχέση με την κριτική.**

Ο Έβερετ κάνει λοιπόν συλλογή των «μαργαριταριών» του Κ. Σημίτη! Πάει, θα τον γελοιοποιήσει τον Καθηγητή Σημίτη. Ο επιμελητής του γαλάζιου βιβλίου Μ. Βασιλάκης ευχαριστεί Αρχηγό για την διαφήμιση και τον καλεί να του αποστείλει το ταχύτερον δυνατόν τα «μαργαριτάρια» του Κ. Σημίτη για να τα εκδώσει επιμέλεια Μ. Έβερετ. (Όταν τελειώσει με τα εσωκομματικά, καλείται να περάσει για την είσπραξη των συγγραφικών - πνευματικών δικαιωμάτων του από τις πωλήσεις του *Μπεστ-σέλλερ* *Απαντα Έβερετ*).

Κ(ώστας) Κ(αραμανλής) 1

Πού πας, Καραμήτρο; Σχεδόν κάπως έτσι σχολίαζε οργίλος ο Σταύρος Ψυχάρης, στο επώνυμο πρωτοσέλιδο άρθρο του τελευταίου *Βήματος*, το τόλμημα του νεαρού υποψηφίου για την Προεδρία της Ν.Δ. Δεν έχουν τόσο ενδιαφέρον τα αποτρεπτικά της υποψηφιότητας επιχειρήματα του γνωστού εκδότη, όσο η επισήμανση της διεκδίκησης των δικαιωμάτων του. Λίγο-πολύ, ο άνθρωπος που γενικώς θέλει να κάνει πρόγραμμα στην πολιτική μας ζωή, σα να έλεγε: «Εμένα με ρωτήσατε, που πάτε να κάνετε τον Κωστάκη αρχηγό; Ξεχνάτε ότι διακριτικά και αδιάκριτα εγώ υποστηρίζω Έβερετ;».

Κ(ώστας) Κ(αραμανλής) 2

Ακόμα και τον κ. Ψυχάρη όμως μπορούν να τον ξεπεράσουν τα πράγματα. Το πρόβλημα του νεαρού Καραμανλή είναι ότι ανάμεσα στους υποστηρικτές της υποψηφιότητάς του δύσκολα βρίσκεται και κάποιος κεντρικός, όλο και πιο σπείδουν. Ακούσαμε τον κ. Βυζοβίτη (26/2, στην ερώτηση: «Πώς θα συμφωνήσετε με τον κ. Καραμανλή που έχει ταχθεί υπέρ της σύνθετης ονομασίας, εσείς στός μακεδονομάχος;», να απαντά «Αν ψάχνετε για την απάντηση, πάρτε την: Εγώ ψηφίζω Πρόεδρο που αποκλείεται να ταχθεί σύνθετη ονομασία!». Περιμένει κανείς να σχολιάσει αυτή τη δήλωση ο κ. Καραμανλής;

ΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΟ ΣΤΟ ΕΛΕΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ

«Ανάπλαση» που θέτει σε άμεσο κίνδυνο ένα από τα ελάχιστα ρωμαϊκά μνημεία, το Αδριάνειο Υδραγωγείο στη Νέα Ιωνία, αποφάσισε να υλοποιήσει ο δήμος Νέας Ιωνίας. Τα έργα που αποφάσισε η πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου, με προεδρεύοντα τον δήμαρχο Λ. Μπουρβούκο, περιλαμβάνουν τεχνητή λίμνη –μέσα στην οποία θα βυθίζεται μια από τις υποστηρίξεις στήλες;– θέατρο, καθώς και αναψυκτήριο, στην υδατοδεξαμενή στον Λόφο του Αδριανείου Υδραγωγείου.

Η δημοτική αντιπολίτευση, οι κάτοικοι της περιοχής, καθώς και τοπικοί φορείς αντέδρασαν έντονα, ενώ ο σύλλογος «Φίλοι του δάσους» τονίζει επανειλημμένα σε έγγραφά του προς τις αρμόδιες αρχές ότι τα έργα θα αλλοιώσουν το τοπίο της περιοχής και θα θέσουν σε άμεσο κίνδυνο το μνημείο το

οποίο έχει υποστεί πολλές φθορές τόσο από την πάροδο των αιώνων όσο και από την κακομεταχείριση. Στις 13/2/97 ο βουλευτής του ΣΥΝ Φώτης Κουβέλης κατέθεσε ερώτηση, για το θέμα, προς τον αρμόδιο υπουργό Πολιτισμού Βαγγέλη Βενιζέλο. Προς το παρόν, τα αρτιά των υπευθύνων έχουν... μαρμελάδα. Θα επανέλθουμε σύντομα.

ΝΑ ΚΑΤΕΒΟ
ΥΠΟΨΗΦΙΟΖ;...

ΜΙΑ ΚΟΥΒΕΝΤΑ
ΕΙΝΑΙ...

Ο εκφυλισμός των κομμάτων

του Κ. Τσαλόγλου

Πριν από λίγο ακόμη χρόνο, οι αντιπολιτευόμενοι την εκάστοτε κυβέρνηση απέδιδαν στο περίφημο «πολιτικό κόστος» την άρνηση των κυβερνώντων να προωθήσουν τις αντικειμενικά επιβαλλόμενες ορθές λύσεις στα διάφορα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Η κατηγορία δεν επαναλήφθηκε τώρα, παρά τις συνεχιζόμενες κοινωνικές αναταράξεις, οι οποίες υπέσκαψαν σε μεγάλο βαθμό την πολιτική επιρροή του ΠΑΣΟΚ. Γιατί, άραγε;

Υποθέτουν, άραγε, οι αντιπολιτευόμενοι ότι η κυβέρνηση του κ. Σημίτη δεν υπολογίζει το «πολιτικό κόστος» του κόμματός της, επειδή, όπως η ίδια υποστηρίζει, η σκληρή φορολογική και εισοδηματική πολιτική της είναι η μόνη εξυπηρετική των εθνικο-οικονομικών συμφερόντων; Δέχονται, δηλαδή, ότι η άκαμπτη συμπεριφορά της πασοκικής εξουσίας απέναντι στα αιτήματα μεγάλων κατηγοριών εργαζομένων εξηγείται με την ξαφνική απόφαση των λειτουργών της να εμπλουτίσουν την πολιτική τους συνείδηση με το ηθικόν πρόσταγμα, ότι: «Αγνοούνται οι κομματικές ή προσωπικές σκοπιμότητες αν αντιστρατεύονται το εθνικό συμφέρον»; Είναι, συνεπώς, η ίδια η αντιπολίτευση και όσοι εξεγείρονται που δεν αντιλαμβάνονται ποιο είναι το εθνικό συμφέρον. Δύσκολο να γίνει δεκτό ότι περί αυτού πρόκειται. Και οι ασφαλέστεροι συνειδητοποιούν ότι καμία σχέση δεν μπορεί να έχει με το εθνικό συμφέρον πολιτική η οποία αποσαθρώνει, γιατί επιλέγει άλλες προτεραιότητες, τον πλουτοπαραγωγικό μηχανισμό της χώρας ή επιτρέπει να χαρακτηρίζονται επισήμως γαϊδούρια ή τζογαδόροι αναντικατάστατοι συντελεστές λειτουργίας του κοινωνικο-οικονομικού βίου.

Αυτό περί του οποίου πρόκειται είναι μια εξαιρετικά σημαντική εξέλιξη στη λογική ύπαρξης και λειτουργίας των πολιτικών κομμάτων μας. Εξέλιξη η οποία γεννά, πλέον, βάσιμες αμφιβολίες για τη χρησιμότητά τους εφόσον συνεχιστεί η σημερινή διαδικασία συγκρότησής τους και άσκηση του ρόλου τους ως γνήσιων εκφραστών των λαϊκών προσδοκιών στη διαχείριση των εθνικών συμφερόντων, που πρέπει να είναι.

Η διαμόρφωση κυβερνητικής πολιτικής ή ο αντιπολιτευτικός λόγος δεν επηρεάζονται πλέον από τον φόβο του πολιτικού, του

εκλογικού κόστους. Είναι η παραλυτική, όπως αποδεικνύεται, για τη λήψη ορθών μέτρων ή τη διατύπωση γόνιμων προτάσεων προσπάθεια των ηγεσιών κομμάτων και κυβερνήσεών τους να εξουδετερώσουν τις εσωκομματικές υπονομεύσεις. Με ποικίλες παραχωρήσεις προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση, αυτή που γεννά τις αθεράπευτες δυσλειτουργίες τους. Το «πολιτικό κόστος» παραχώρησε τη θέση του στο «ηγετικό κόστος». Με ίδια, φυσικά, αποτελέσματα.

Η «ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ» ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Όσο λειτουργούσαν οι ιδεολογικές αντιπαράθεσεις με τα παράγωγά τους στα πεδία της οικονομίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, των ταξικών αντιπαράθεσεων, των διεθνών προσανατολισμών, τα πολιτικά κόμματα ήταν οι αναμφισβήτητοι αποδέκτες των προσδοκιών των ψηφοφόρων για εφαρμογή της πολιτικής που θα αναβάθμιζε τον ιδιωτικό και εθνικό βίο ως τα υπεσχημένα από τις ιδεολογικο-πολιτικές συνθηματολογίες. Η αντικατάσταση των ιδεολογιών από την «ιδεολογία» της *ανταγωνιστικής ικανότητας*, σαν τη μοναδική προϋπόθεση εθνικο-οικονομικής επιβίωσης και ανάπτυξης, παράλληλα με τον δραστικό περιορισμό των εθνικών πρωτοβουλιών για κατάκτηση της ανταγωνιστικότητας, αφυδάτωσαν τα πολιτικά κόμματα από το ελκτικότερο στοιχείο της διαφοροποιημένης αποστολής τους.

Το ζητούμενο, τώρα, από την κοινωνία είναι η επισήμανση ανθρώπων ικανών να τα βγάλουν πέρα, ως πολιτικά και κυβερνητικά υπεύθυνοι, με την εκπλήρωση ενός τριπλού, αλλά μοναδικά ζωτικού, καθήκοντος. Που είναι: Να αναμορφώσουν τη χώρα σε περιοχή πρόσφορη για επενδύσεις, απα-

ραίτητες προκειμένου να αναβαθμιστεί η θέση της στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, αλλά και των διεθνών σχέσεων. Εξασφαλιστεί η απασχόληση με βελτιωμένο το επίπεδο ζωής του πληθυσμού· να τοχυρωθεί η ισότιμη παρουσία μας στο πολιτικό και οικονομικό κατεστημένο της ευρωπαϊκής εννοποιούμενης Ευρώπης. Η απασχόληση σημαντικού αριθμού προσωπικοτήτων αξιούμενα χαρακτηριστικά από το ίδιο το άλλο κόμμα είναι αυτό ακριβώς που σύρει στην αναξιοπιστία, στην εκκένωση, στην αδιαφορία, ολόκληρο το κόμμα. Διότι, λοιπόν, το κυβερνών κόμμα, όσες αντιθέσεις και αν προκαλεί η πολιτική του, φοβάται ότι θα επωφεληθεί από αυτές εκλογικά ο κύριος αντίπαλός του. Εξηγείται και η κυβερνητική απάθεια απέναντι στις κοινωνικές κινητοποιήσεις· εξεσηκώνει η κοινωνική και οικονομική πρακτική.

Η συχνή σφυγμομέτρηση της κοινής γνώμης για τη δημοτικότητα πολιτικών παρεμβάσεων και πολιτικών προσωπικοτήτων επιβεβαιώνει πλήρως τη μετακίνηση των προσδοκιών, από τα κόμματα στις προσωπικότητες. Ο Κ. Σημίτης, π.χ., εξακολουθεί να εγγετείται με αξιόλογο ποσοστό εμπιστοσύνης από τους πολίτες του δείγματος, ενώ ο ΠΑΣΟΚ χάνει όλο και περισσότερους βήματα από την επιρροή του. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος του Συνασπισμού καταλογίζεται από τις δημοσκοπήσεις ως ο δημοφιλέστερος πολιτικός, το κόμμα του όμως εξακολουθεί να υποφέρει από το ατροφικό εκλογικό του ανάστημα. Στη Ν. Δημοκρατία κανείς δεν περιβάλλεται με ανάλογες προσδοκίες, τους δύο προηγούμενους εκτιμήσεις να επιβεβαιωθεί και εκεί το φαινόμενο της αξιόπιστου ηγέτη αναξιόπιστου κόμματος. Είναι, ίσως, η περίπτωση... ατύχου και ταβύθισης πλοίου!

ταρξη, ωστόσο, αξιόπιστου επικεφαλ-
όμματος κυβέρνησης δεν αρκεί για
χεδιασμό και εφαρμογή πολιτικής
α ανταποκρίνεται στις δυσκολίες της
ολής της. Η προσπάθεια –προκειμέ-
α το κυβερνών κόμμα– της ηγετικής
ιάδας να εξουδετερώσει την εσωκομ-
ή δράση των αντιζήλων υποχρεώνει
ραχωρήσεις-μπούμερανγκ για το κύ-
η σοβαρότητα και την κυβερνητική
λεσματοκότητά της. Παραδίδονται,
ως, υπουργικά χαρτοφυλάκια σε
λληλα έως ανυπόληπτα πρόσωπα,
ο κυβερνητικό έργο, ως άθροισμα
βουλιών, θυμίζει παράσταση μαθη-
ενων μάγων.

την ώρα που τα παραδοσιακά ή τα
ατα συγκροτημένα, αλλά με προ-
α ανακύκλωσης φθαρμένων αντιλή-
του παρελθόντος, κόμματα έχασαν
δεολογική ταξική ομοιογένεια ως
ρική συνδετική ύλη και μεταβλήθη-
ε ένα είδος «συννομοσπονδιών αντα-
όμενων για την ηγεσία ομάδων» είναι
α ίδια, πλέον, που παρεμβάλλονται,
ραστα εμπόδια στην υποχρέωση επε-
σίας και εφαρμογής αποτελεσματι-
νικής πολιτικής. Πολιτικής που να εί-
η μόνη ικανή να συσπειρώσει ολό-
το έθνος στον αγώνα για το κέρδι-
ου στοιχήματος, ελαχιστοποιώντας
λεις και ενοριακές αντιδικίες. Από
θετημένους φορείς λαϊκών προσδο-
δηλαδή, τα πολιτικά μας κόμματα
ρησαν τη θεσμοθετημένη τους υπό-
, απέβαλαν όμως την ιδιότητα του
προσδοκιών. Και δεν πρόκειται για
ική υπερβολή.

ήταν λάθος να υποστηριχθεί ότι γι'
την εκφυλιστική εξέλιξη των κομμά-
υθύνονται, αποκλειστικά και μόνο, η
ές τους ομάδες. Το πρόβλημα έχει
εξωτερικές παραμέτρους του.

ολιτικοί θεσμοί διαμορφώθηκαν πά-
ε σχέση με το οικονομικό σύστημα
ίθε φορά επικρατούσε στις διάφορες
νίες. Οι ποικιλόμορφες ενθαρρύν-
απαγορεύσεις, από τα συμφέροντα
ικονομικά ισχυρών υπαγορεύονταν.
ηνική οικονομία, στα εκατόν εβδομή-
όνια του ελεύθερου βίου της, δεν κα-
ε να παρακολουθήσει τη βιομηχανι-
όδο, με όσα αυτή επέβαλε για τον
κό και πολιτιστικό εκσυγχρονισμό. Η
πέρηση αποδεικνύεται εξαιρετικά
ρή τώρα, με την αναντιστοιχία που
τηρείται ανάμεσα στο επίπεδο πλου-
αγωγικής, πολιτικής και πολιτισμι-
ροόδου, η οποία εδώ έχει επιτευχθεί,

Κενό ουσιαστικού περιεχομένου αίτημα ο κοινωνικός διάλογος. Είναι δυνατόν να αποδώσει διάλογος που διεξάγεται με μεταφυσικές, στην πραγματικότητα, υποθέσεις;

και στις προϋποθέσεις που έπρεπε να λει-
τουργούν για να ενταχθούμε επιτυχώς στο
παγκόσμιο ανταγωνιστικό σύστημα παρα-
γωγής και εμπορίας αγαθών και υπηρε-
σιών, το οποίο κατεδάφισε τις προστατευ-
τικές πολιτικές του παρελθόντος.

Η διαμορφωμένη από αυτή την εθνική
πραγματικότητα πολιτική σκέψη, η οποία
αναζητεί στις εμπειρίες παρωχημένων κα-
ταστάσεων τις λύσεις των νέων προβλημά-
των, αποσυνθέτει τα κόμματα, γεννώντας
στο εσωτερικό τους ομάδες τρομοκρατημέ-
νων από τις αποτυχίες στελεχών, που διεκ-
δικούν την κομματική ηγεσία με τη διαβε-
βαίωση ότι... «αυτοί ξέρουν» τι πρέπει να
γίνει για να σωθεί το κόμμα!

ΟΙ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ

Πέρα, όμως, από την καθυστέρηση της πο-
λιτικής σκέψης των ηγετικών τους οργάνων,
οι έκδηλες αδυναμίες των κομμάτων να
αποδώσουν γόνιμο κυβερνητικό έργο ή να
αντιπολιτευτούν με επιχειρηματολογημέ-
νες, πειστικές προτάσεις οφείλονται και
στις παραδοσιακές τους εξαρτήσεις από
ψηφουσλλεκτικούς-συνδικαλιστικούς μη-
χανισμούς, όπως –και αυτό είναι το χειρό-
τερο– από ιδιωτικά επιχειρηματικά συμφέ-
ροντα. Δεν είναι διόλου δύσκολη η κατα-
γραφή πλήθους παραδειγμάτων για τις περι-
ου ο λόγος εξαρτήσεις. Αρκεί να υπομνη-
σθούν, γνωστές στο πανελλήνιο, οι δύο πε-
ριπτώσεις παραβίασης των νόμων από την
ίδια την κυβέρνηση, προκειμένου να ικανο-
ποιηθεί η αξίωση «πολιτισμικού» ελέγχου
και του... Αγίου Όρους από δημοσιογραφι-
κό συγκρότημα, ή να ευοδωθεί η προσπά-
θεια επανέκδοσης εφημερίδας, ιδιοκτησία
δικαστικά διωκόμενης εκδότριας, από άλ-
λον, φιλοκυβερνητικό επίσης, εκδότη.

Επαναλαμβάνεται το αίτημα περί διαλό-
γου μεταξύ κυβερνήσεως και των κοινωνι-

κών ομάδων που πλήττονται από το ένα ή
το άλλο κυβερνητικό μέτρο, για να βρεθεί,
δήθεν, ικανοποιητική και για τις δύο πλευ-
ρές λύση. Κενό ουσιαστικού περιεχομένου
αίτημα. Είναι δυνατόν να αποδώσει διάλο-
γος ο οποίος, επειδή διεξάγεται με μεταφυ-
σικές, στην πραγματικότητα, υποθέσεις,
βρίσκει τη μία πλευρά να μην ξέρει πώς θα
συμφιλιώσει τις δυνατότητές της με τις δυ-
σβάσταχτες υποχρεώσεις που την πνίγουν,
και την άλλη πλευρά να αξιώνει την αποκα-
τάσταση εισοδηματικού καταναλωτικού
«κεκτημένου», που, φυσικά, είναι αδύνα-
τον να επιτευχθεί;

Παράλληλα με τον εγκλωβισμό της πολι-
τικής σκέψης των πολιτικών μας σε χρεω-
κοπημένες κυβερνητικές πρακτικές και σε
ξεφτισμένες συνθηματολογίες, συντρέχει
ως αρνητικός παράγοντας για την αντιμε-
τώπιση των κρίσιμων εθνικών προβλημά-
των η εγκληματική, επί τρεις δεκαετίες τώ-
ρα, εσκεμμένη άρνηση των κομμάτων, εν
ονόματι τότε του «πολιτικού κόστους», να
εργαστούν για την προσαρμογή της ελλήνι-
κής κοινωνίας στο πλαίσιο της συντελούμε-
νης ιστορικής μεταβολής όλων σχεδόν των
προϋποθέσεων επιτυχούς σκέψης και δρά-
σης. Αυτής της έλλειψης προσαρμογής συ-
νέπεια είναι οι γενικευμένες κινητοποιή-
σεις, που τις υποκινεί η ανεδάφικη πια
προσδοκία επαναφοράς των λειτουργιών
και αποδόσεων της οικονομίας στο... πρό-
τερον καθεστώς και όχι κάποιο διαβολικό
σχέδιο των «εμπειρογνομόνων» του κ. Ση-
μίτη να στρέψουν τη μία κατηγορία εργα-
ζομένων εναντίον της άλλης, ώστε να κοι-
μάται ήσυχη η κυβέρνηση.

Είναι ολοφάνερο πως με τους σημερινούς
όρους η χώρα οδηγείται σε αγνώστου εκτά-
σεως περιπέτειες. Τα κομματικά συνέδρια,
αν όσοι τα συγκαλούν συμφωνούν πως
πρέπει να προληφθούν τραυματικές εξελί-
ξεις, ας πάψουν να αναλίσκονται με το ποι-
ος είναι ο καλύτερος διαιτητής των εσω-
κομματικών κοκκορομαχιών. Τα εντιμότε-
ρα στελέχη που δεν έχουν ακόμα διαβρω-
θεί από ιδιοτελείς προθέσεις πρέπει να συ-
σπειρωθούν για να επιβάλουν στα κόμματά
τους την έναρξη ουσιαστικού εσωκομματι-
κού διαλόγου για τη χάραξη ορθής γραμ-
μής πολιτικής πλεύσης, απαλλαγμένης από
λαϊκίστικους αυτοσχεδιασμούς. Και ας ζη-
τήσουν την ενεργό συμπαράσταση των
οπαδών του κόμματος που οφείλουν και
αυτοί, αν θέλουν να διατηρήσουν την υπό-
στασή τους ως ο «κυρίαρχος λαός», να κι-
νητοποιηθούν, ώστε να μην αποσυντεθεί,
τελικά, ο ίδιος ο πολιτικός βίος της χώρας.
Γιατί αυτό, τελικά, θα συμβεί.

Ένα παραμύθι με όνομα...

του Δημήτρη Ζώνιου

«Ήταν κάποτε ένα κόμμα που το έλεγαν Νέα Δημοκρατία». Η φράση ανήκει στον πρώην υπουργό Μιχάλη Παπακωνσταντίνου και θα μπορούσε να ήταν η αρχή του παραμυθιού για την πορεία ενός κομματικού φορέα που δεν κατάφερε να κόψει τον ομφάλιο λώρο με τον ιδρυτή του· που εξαιτίας της πολύχρονης απουσίας του από τη κυβερνητική εξουσία, τα στελέχη του «παραφέρονται» ολοένα και περισσότερο. Η «καραμανλική» πτέρυγα διασπάται. Ο Γ. Σουφλιάς, μολονότι στηρίζεται από τις δυνάμεις της Ντ. Μπακογιάννη, δηλώνει πως «δεν έχει αναλάβει καμιά δέσμευση απέναντι σε κανέναν». Μ. Έβερτ και Κ. Καραμανλής, ανεξαρτήτως των προσωπικών φιλοδοξιών τους, συμφωνούν στο ότι «το κόμμα δεν πρέπει να πέσει (ξανά) στα χέρια τού Κ. Μητσοτάκη». Πάντως από την κόντρα τους και κυρίως από το επίπεδο της αντιπαράθεσής τους, ο θεσσαλός βουλευτής ωφελείται. Ομως, ορισμένοι από τους υποστηρικτές του αναρωτιούνται μήπως, την κρίσιμη στιγμή, ο Μ. Έβερτ και ο Κ. Καραμανλής «τα βρουν» και ενώσουν τις δυνάμεις τους. Η μάχη για τα ηνία της Ν.Δ. θα είναι μια επίπονη διαδικασία και ο Βύρων Πολύδωρας είναι ίσως ο μόνος υποψήφιος που δεν διακατέχεται από άγχος. Αποκαλεί χαριτολογώντας Αλ Γκορ τον Π. Καμμένο, τον μοναδικό βουλευτή που δήλωσε δημοσίως ότι στηρίζει την υποψηφιότητά του και δηλώνει στο Αντί ότι «έχει σκίσει προ πολλού από τις σελίδες του τα λογιστικά ωφελήματα»...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Γ. ΣΙΟΥΦΑΣ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Η Νέα Δημοκρατία με αρχηγό τον Μιλτιάδη Έβερτ αποτελεί την πιο ισχυρή, λαϊκή δύναμη στον τόπο μας.

Υποστηρίζω την υποψηφιότητα του Μιλτιάδη Έβερτ και την επανεκλογή του ως αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας γιατί με καλύπτουν οι αγώνες που έχει δώσει για την παράταξη και οι πολιτικές θέσεις που εξέφρασε και εκφράζει για μια νέα εποχή στη Νέα Δημοκρατία.

Υπό την ηγεσία του Μιλτιάδη Έβερτ η Νέα Δημοκρατία αναδείχθηκε σε παράταξη της λαϊκής κεντροδεξιότητας. Σε κόμμα του μεσαίου χώρου, που αγωνίζεται για τον φιλελευθερισμό που επικρατεί παντού, αλλά με κοινωνικό πρόσωπο και άνοιγμα στην κοινωνία.

Γιατί πιστεύουμε ότι μόνο με τομές και ρήξεις θα δημιουργήσουμε ένα κράτος δίκαιο, αποτελεσματικό και σύγχρονο στην υπηρεσία του πολίτη.

Γιατί η Νέα Δημοκρατία συγκρούεται μετωπικά με όλες τις ανάλογες και αδιέξοδες οικονομικές και κοινωνικές επιλογές της κυβέρνησης και αντιτάσσεται σθεναρά στις υποχωρήσεις της κυβέρνησης στα εθνικά θέματα.

Με τη δύναμη των αποφάσεων του Συνεδρίου, ο Μιλτιάδης Έβερτ θα βάλει τέλος στην εσωστρέφεια, στις αμφισβητήσεις και τις μεμψιμοιρίες.

Ακόμα γιατί πιστεύω ότι η Νέα Δημοκρατία με αρχηγό τον Μιλ-

τιάδη Έβερτ αποτελεί την πιο ισχυρή, λαϊκή δύναμη στον τόπο μας. Λαϊκή δύναμη με κοινωνική ευαισθησία και εθνική υπευθυνότητα. Η προοπτική της Νέας Δημοκρατίας να γίνει κυβέρνηση είναι ισχυρή με αρχηγό τον Μιλτιάδη Έβερτ αλλά η νίκη είναι ανβολα υπόθεση όλων μας και όχι μόνο του Αρχηγού.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΥΖΟΒΙΤΗΣ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΠΕΛΜΑΣ

Ο Κ. Καραμανλής κατάφερε να φέρει χωρίς να λυγίζει, το βάρος ενός ονόματος...

Η πρόταση Κώστα Καραμανλή απάντηση στον προβληματισμό της σης και πολλών βουλευτών στο ποί το κόμμα.

Σ' αυτή τη φάση, που η Ν.Δ. προσπα να ανασυνταχθεί και να ξεκινήσει νικηφόρα πορεία, είναι ανάγκη επι κτική να δοθεί νέα προοπτική.

Να φύγουμε από το διπολισμό και προχωρήσουμε σε κάτι καινούργιο που να ενώνει. Να ενώνει τάσεις στο κόμμα και το κόμμα με τη βάση του και την κοινωνία.

Και γιατί Κώστας Καραμανλής;

Γνώση της διεθνούς πολιτικής, καλή παρουσία στα εσωτερικά ματα, σωστή κομματική δουλειά, γλωσσομάθεια, καλές σποπα παράλληλα με σοβαρότητα και ήθος, είναι νομίζω σοβαρά πνα για έναν νέο πολιτικό. Έναν πολιτικό που κατάφερε να φέρ χωρίς να λυγίζει το βάρος ενός ονόματος και να δίνει όραμα σκόσμο της Ν.Δ. και όχι μόνο.

ΗΣ ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Ο Γ. Σουφλιάς συνδυάζει το νέο της ηλικίας του με την πλούσια και την επιτυχημένη πολιτική διαδρομή του.

Ο Γ. Σουφλιάς είναι η μοναδική υποψηφιότητα η οποία συνθέτει μια πλειάδα ιδιοτήτων, που αυτή τη στιγμή αποτελούν το ζητούμενο για τον κόσμο της Ν.Δ. αλλά και για τον τόπο. Θα ενώσει το κόμμα γιατί, ως γνωστόν, στη Ν.Δ. υπήρξαν στο παρελθόν δύο μεγάλες τάσεις. Η τάση που εκπροσωπείτο από την

του νυν προέδρου Μ. Έβερτ και η τάση που εκπροσωπείτο από τον πρώην αρχηγό Κ. Μητσοτάκη. Πολιτικές τάσεις, καθ' όλη τη διάρκεια της σύγκρουσης των οποίων είχε προκαλέσει μια πολωτική κατάσταση. Ο Γ. Σουφλιάς ως «τρίτη λύση» είναι αυτός που θα πα-

ρουσιάζει το κόμμα ενωμένο στις επόμενες εκλογές. Παράλληλα με τη μετριοπάθεια και τη διεισδυτικότητα της πολιτικής του και σε άλλους πολιτικούς χώρους, θα μπορέσει να διευρύνει τη Ν.Δ. και αναπόδραστα να την καταστήσει αυριανή κυβέρνηση. Ένα άλλο σημείο που έχει στο ενεργητικό του ο Γ. Σουφλιάς και λείπει από τους άλλους (υποψηφίους) είναι ότι διαθέτει ιδεολογική και πολιτική πλατφόρμα, αλλά και μια γενικότερη πολιτική φιλοσοφία αντιμετώπισης των πραγμάτων.

Έχει συγκεκριμένες θέσεις για το πώς πρέπει να είναι το κόμμα. Μεγάλο, δημοκρατικά οργανωμένο, ανοιχτό προς όλους και προς την κοινωνία. Με το αναμφισβήτητο έργο του και με τις πολιτικές προτάσεις που έχει διατυπώσει κατά καιρούς ο Γ. Σουφλιάς μπορεί να αναγεννήσει τη Ν.Δ. και να την οδηγήσει σε μια αλλαγή πορείας. Εκτός του ότι αποτελεί μια προσωπικότητα η οποία διασφαλίζει τη σύνθεση του στελεχικού δυναμικού του κόμματος και των ιδεολογικών και πολιτικών αρχών, ο Γ. Σουφλιάς αποτελεί και σύνθεση γενεών, συνδυάζοντας το νέο ακόμα της ηλικίας του (55 ετών) με την πλούσια εμπειρία και την επιτυχημένη πολιτική διαδρομή του.

άρχουν και κάποια στελέχη της Ν.Δ. που δεν «παγιδεύονται» στη λογική του «ποιος θα ηγηθεί του κόμματος». Πρέπει να βεβαιώσουν ότι η αδυναμία της παράταξης να καταλάβει την κυβερνητική εξουσία οφείλεται πρωτίστως στην έλλειψη ιδεολογικού και πολιτικού προσανατολισμού.

Η Μαριέττα Γιαννάκου-Κουτσίκου θεωρεί πως το ζητούμενο είναι «ποιοι είμαστε και πού βαδίζουμε», ενώ ο Β. Μαγγίνας δηλώνει ότι «δεν αισιοδοξεί για τη μετασυνεδριακή πορεία της Ν.Δ.».

Σ ΜΑΓΓΙΝΑΣ ΤΗΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Πολιτικά άκριτη, η αναζήτηση του ενός, που δόθηκε διά μαγείας θα λύσει όλα τα προβλήματα.

Το πρόβλημα της Ν.Δ. είναι κυρίως πολιτικό. Είναι δηλαδή πρόβλημα κεντρικής Πολιτικής Πρότασης και φυσιογνωμίας. Τα πρόσωπα, και βεβαίως αυτό του ηγέτη, έχουν σημασία, όχι όμως πρωταρχική. Γι' αυτό και είναι πολιτικά άκριτη η αναζήτηση της εύκολης λύσης

που δόθηκε διά μαγείας θα λύσει όλα τα προβλήματα. Η Ν.Δ. σήμερα έχει μετά το συνέδριο, με σωστές επιλογές προσώπων και πολιτικών, να καταγραφεί μια σοβαρή και ελκυστική πολιτική πρόταση, στη βάση της οποίας θα αρθρώνεται ένας σύγχρονος και σύγχρονος πολιτικός λόγος.

Πάντως, με τα σημερινά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, η Ν.Δ. χρειάζεται κριτική και αντιπολίτευση, όσο πετυχημένες κι αν είναι. Πρέπει να ξέρει ο λαός να γνωρίζει την αλήθεια στα προβλήματα και να μπορεί να προτείνει με προοπτική και όραμα.

Είναι αισιόδοξος για τη μετασυνεδριακή πορεία του κόμματος. Υπάρχει μια κόπωση και ίσως μια πολιτική γήρανση. Βεβαίως, ο αρχηγός πιστεύω ότι θα προσπαθήσει το καλύτερο. Είναι ωστόσο επιφυλακτικός για το αν θα καταστεί δυνατόν να ανταποκριθούμε στους καιρούς και στις ανάγκες. Πάντως το εύχομαι να συνεχίσει προς την κατεύθυνση αυτή προσωπικά θα προσπαθήσω να εργαστώ συστηματικά.

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ-ΚΟΥΤΣΙΚΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ Α' ΑΘΗΝΩΝ

Συνονθύλευμα διαπλεκόμενων ιδεολογικών εκφάνσεων και αποχρώσεων

Η επικράτηση της Ν.Δ. αποτελεί στόχο, νόμιμη φιλοδοξία κάθε κομματικού σχηματισμού, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να μεταβληθεί σε αυτοσκοπό. Επομένως, το ζήτημα δεν είναι «ποιος» θα μας οδηγήσει στην εξουσία, αλλά «ποιοι είμαστε και πού βαδίζουμε». Δυστυχώς, η Ν.Δ. έχει μεταβληθεί σε ένα συνονθύλευμα διαπλεκόμενων ιδεολογικών εκφάνσεων και αποχρώσεων που εκτείνονται από τις σκληρές μορφές φιλελευθερισμού έως τη λαϊκίζουσα πατριωτική δεξιά.

Φοβούμαι πως τα πρόσωπα που διαγκωνίζονται σήμερα για το «θώκο» του κομματικού ηγέτη δεν έχουν πείσει ακόμη για τη σαφήνεια των αντιλήψεών τους. Δεν έχουν καταθέσει συγκεκριμένες απόψεις για τα κρίσιμα θέματα που απασχολούν τον Έλληνα πολίτη. Δεν έχουν πείσει ότι ερμηνεύουν γνήσια τα σύγχρονα κοινωνικά ρεύματα. Είναι ενθαρρυντικό, πάντως, το γεγονός ότι η «νέα γενιά» της Ν.Δ. εμφανίζεται στο προσκήνιο, λυπούμαι όμως για την, πέρα από την κομματική ηθική, μεθοδολογία που επελέγη για να γίνει αυτό. Πρέπει, όμως, να γίνει αντιληπτό πως στο πρόσωπο του υποψηφίου που εκ των πραγμάτων αντιστοιχεί και στη δική μου «ηλικιακή» ομάδα, δοκιμάζονται όλοι οι νέοι πολιτικοί της παράταξης. Επομένως, δεν έχει την «πολυτέλεια» να αποτύχει. Προσωπικά, επειδή δίνω καθημερινά μάχη επιχειρημάτων, θα ταχθώ αλληλέγγυα με την πρόταση εκείνη που θα πλησιάσει στοιχειωδώς τις απόψεις που έχω ήδη δημοσιοποιήσει.

Το φάντασμα του καραμανλισμού

του Απόστολου Διαμαντή

Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από τη Ελλάδα, το φάντασμα του καραμανλισμού. Και μία αυταπάτη επίσης – αυτή πάνω από πολιτικούς του στυλ Γιάννης Κεφαλογιάννης και Γιάννης Βαρβιτσιώτης: πώς, δηλαδή, είναι δυνατόν σήμερα, 16 χρόνια μετά την οριστική συντριβή του καραμανλισμού, να επανέλθει η φαεινή ιδέα στους Έλληνες, να ψηφίσουν έναν παγκοσμίως άγνωστο νεαρό για πρωθυπουργό, επειδή το επίθετό του είναι Καραμανλής και το όνομα του Κώστας.

Η αυταπάτη αυτή είναι ένα ακόμη σύμπτωμα της πλήρους σχεδόν αδυναμίας της Ν.Δ. να χαράξει μια σαφή πολιτική στρατηγική, να προτείνει μια πολιτική τακτική, η οποία δεν θα είναι προϊόν απλού εμπειρισμού, αλλά θα στηρίζεται σε κάποια, ελάχιστη έστω, θεωρητική επεξεργασία. Η Ν.Δ., αποκομμένη από ό,τι θα ονομάζαμε πνευματική ζωή και με ελάχιστη επιρροή στο χώρο των διανοουμένων, έχει στερηθεί ουσιαστικά τη δυνατότητα επικοινωνίας με την κίνηση των πολιτικών ιδεών στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Αδυνατεί επομένως να οργανώσει έναν στοιχειώδη σχεδιασμό για την κοινωνία. Μιλάμε για τα εντελώς βασικά: ποια είναι τα κοινωνικά στηρίγματα του κόμματος, μια ανάλυση της κοινωνικής δυναμικής ενόψει Μάαστριχτ, μια σοβαρή ανάλυση των διεθνών εξελίξεων. Αντ' αυτών –τα οποία σε μια προσυνεδριακή διαδικασία κάθε κόμματος εξουσίας, θα έπρεπε να είναι τα συνήθη θέματα διάλογου– βλέπουμε στις 3 τα χαράματα τον Βαρβιτσιώτη, μαζί με τον Ψωμάδη και άλλους οξύνοες πολιτικούς, να βγαίνουν από μια βίλλα και να μας λένε ποιον θα ήθελαν για αρχηγό της Ν.Δ.

Θα ήθελαν τον Καραμανλή. Σου λέει, αφού κέρδισε τις εκλογές ο θεός του το '56, θα τις κερδίσει κι ο μικρός. Θα πάει να

τον ρωτήσει πώς το έκανε και μετά θα κάνει κι αυτός το ίδιο. Το σχέδιο δεν είναι τόσο έξυπνο, όσο εκ πρώτης όψεως φαίνεται. Πέρασαν ήδη 40 χρόνια από τότε και επίσης, παρά την σύμπτωση των ονομάτων, υπάρχει η πιθανότητα να προσέξουν οι εκλογείς πως πρόκειται για δύο εντελώς διαφορετικά πρόσωπα. Οπότε; Οπότε θα έπρεπε ίσως να το ξανασκεφθούν. Και επειδή μάλλον εκεί στη Ν.Δ. δεν γνωρίζουν τι συνέβη τα τελευταία χρόνια, ας υπομνησθούν τα εξής:

1. Τα οικονομικά χάλια της Ελλάδας σήμερα, είναι αποτέλεσμα του υπερβολικά διογκωμένου δημόσιου τομέα. Εμπνευστής αυτού του οικονομικού σχεδίου ήταν ο Κ. Καραμανλής, με άξιο και μοιραίο διάδοχο τον Αντρέα.

2. Μετά την έκτακτη μεταδικτατορική περίοδο, κατά την οποία ο καραμανλισμός ήταν η μόνη εφικτή λύση για την απομά-

κρυνση των συνταγματαρχών, το κόμμα έπεσε σε ένα φυσιολογικό 30%. Και εκεί θα παρέμενε, εάν δεν μεσολαβούσαν τα ακραία σκάνδαλα του ΠΑΣΟΚ και το άνοιγμα του Μητσοτάκη προς τον κεντρώο και τον αριστερό χώρο.

3. Η καραμανλική λεγόμενη παράδοση είναι μια παράδοση που αφορά εντελώς έκτακτες περιστάσεις. Στην οκταετία το '50 ήταν το ξεπέρασμα των συνεπειών του εμφυλίου, με την δημιουργία ενός αυταρχικού κράτους. Και στην επταετία του '70 ήταν το δίλημμα «Καραμανλής ή τανκς». Μόλις οι πολιτικές συνθήκες ομαλοποιήθηκαν, η ΕΡΕ και η Ν.Δ. αργότερα έπεσαν σε ένα ποσοστό γύρω στο 30%.

4. Η επικράτηση του ΠΑΣΟΚ το '81 και η συνεχής σχεδόν άσκηση της εξουσίας για 15 περίπου χρόνια άλλαξαν τα δεδομένα. Το ΠΑΣΟΚ έχει γίνει πλέον καθεστώς τόσο με την πολιτική όσο και με την κοινωνική σημασία του όρου. Η νίκη του ήταν στρατηγικής σημασίας, αφού αφενός άλλαξε τα δεδομένα του πολιτικού παιχνιδιού, δημιουργώντας έναν νέο τύπο πολιτικού εκπροσώπου –τον πολιτικό του κομμουνιστικού σωλήνα, ο οποίος έχει ελάχιστη κοινωνική καταξίωση και μέγιστη κομματική και αφετέρου ηγήθηκε ενός νέου κοινωνικού στρώματος, που ταυτίζει την οικονομική του δύναμη με τη δύναμη του κράτους.

ικό αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η ωση της Ν.Δ., η οποία συρρικνώθηκε καθαρώς δεξιό χώρο, ενώ την ίδια το ΠΑΣΟΚ κατέλαβε σχεδόν εξουσία τον κεντρώο χώρο. Τα ισχυρά και του στηρίγματα και η πλήρης επιβολή του στο χώρο των διανοουμένων δίνουν σήμερα τη δυνατότητα να πάει πότε προς τα δεξιά και πότε αριστερά. Να στρέφεται άλλοτε «κοινωνικό κράτος» και άλλοτε ελεύθερο ανταγωνισμό.

ατότητα του ΠΑΣΟΚ να λειτουργεί κοινωνικό αμορτισέρ, ελέγχοντας, μερικές φορές τουλάχιστον, τον οργανωμένο κομμουνισμό, του προσδίδει το κύρος του να είναι πολιτικής σταθερότητας. Αυτό το αποτέλεσμα να καθίσταται η μόνη λύση για τη Δύση και να κερδίζει σταθερά στη δεξιά στη σκηνή, με κορυφαίο παράδειγμα τις

πιά είναι τα δεδομένα. Και έναντι αυτών, αντί η Ν.Δ. να σχεδιάσει τη διπλωματική, αντί να αντιληφθεί τις αφάσεις και τα αδύνατα σημεία του ισχυρού καθεστώτος, αντί να προσπαθήσει από την πολιτική της απομόνω-

ση, προσπαθεί να επαναφέρει τα φαντάσματα του παρελθόντος. Έρχεται ο Παράκλητος πάλι. Ο Καραμανλής. Είναι ό,τι χειρότερο θα μπορούσε να περάσει ως πολιτικό μήνυμα, τόσο στους οπαδούς της όσο και στην κοινωνία. Διότι εμφανίζει το δικό της πρόβλημα – και άρα και το πρόβλημα της πολιτικής γενικά – ως πρόβλημα που λύνεται με τον από μηχανής θεό. Και επειδή δεν βρισκόμαστε σε μετεμφυλιακή περίοδο, το πράγμα καταντά αστείο. Ένα τυπικό δείγμα του κομματικού σωλήνα, ένας άκαπνος και άχρωμος πολιτικός, προορίζεται για αρχηγός, με το αστείο επιχείρημα πως είναι σαραντάρης. Η εκλογή του θα αποτελέσει θείο δώρο στον τυχερό Σημίτη. Διότι θα στερήσει από τη Ν.Δ. την πιθανότητα να ανοιχθεί στον κεντρώο και ευρύτερα φιλελεύθερο χώρο, αφού είναι φανερό πως οι ισχυρές αντικαραμανλικές δυνάμεις, τόσο μέσα στη Ν.Δ. όσο και έξω απ' αυτή, θα αναγκασθούν να βρουν δική τους πολιτική στέγη.

Ο καραμανλισμός σήμερα είναι μία φάρσα – τίποτα νέο δεν έχει να προσφέρει στη Ν.Δ. Αντίθετα, έχει πολλά να της στερήσει. Είναι πρωτοφανές να διεκδικεί την αρχηγία ένας πολιτικός, ο οποίος ουδέποτε έχει

εκφράσει την οιαδήποτε ολοκληρωμένη θέση για τα μεγάλα εσωτερικά ή διεθνή πολιτικά προβλήματα. Ένας πολιτικός ο οποίος άλλωστε δεν είναι και ο ικανότερος των φιλελεύθερων σαραντάρηδων. Τόσο ο Αβραμόπουλος όσο και η Ντόρα Μπακογιάννη θα είχαν σαφώς περισσότερα να επιδείξουν σε μια κούρσα διαδοχής. Όμως η Ν.Δ. πλέει με τα δικά της φαντάσματα και ξεχνάει πως ευτύχησε μόνον τη στιγμή που τα αρνήθηκε. Τη στιγμή που η πολιτική μας ζωή πνίγεται στον πολιτικό αμοραλισμό των «εκσυγχρονιστών», που ολόκληρη η πολιτική ζωή κινείται γύρω από τα «πακέτα», τη στιγμή που ο κορυφαίος οικονομικός παράγων της χώρας κατηγορείται για πράκτορας της Στάζι, τη στιγμή που το ΠΑΣΟΚ πνίγεται άλλοτε στον Φλοίσβο και άλλοτε στα σκάνδαλα της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας», τη στιγμή που κάθε ηθικό και πνευματικό στήριγμα του πολιτισμού μας παραδέρνει στο ανελέητο κυνήγι του χρήματος, κάποιοι στην Ν.Δ. προτείνουν ως λύση τον Κωστάκη Καραμανλή. Ας τον εκλέξουν. Και ας μας αφήσουν ήσυχους – κανείς δεν πρόκειται να κλάψει για τον θάνατό της και για την καταστροφή του μύθου της.

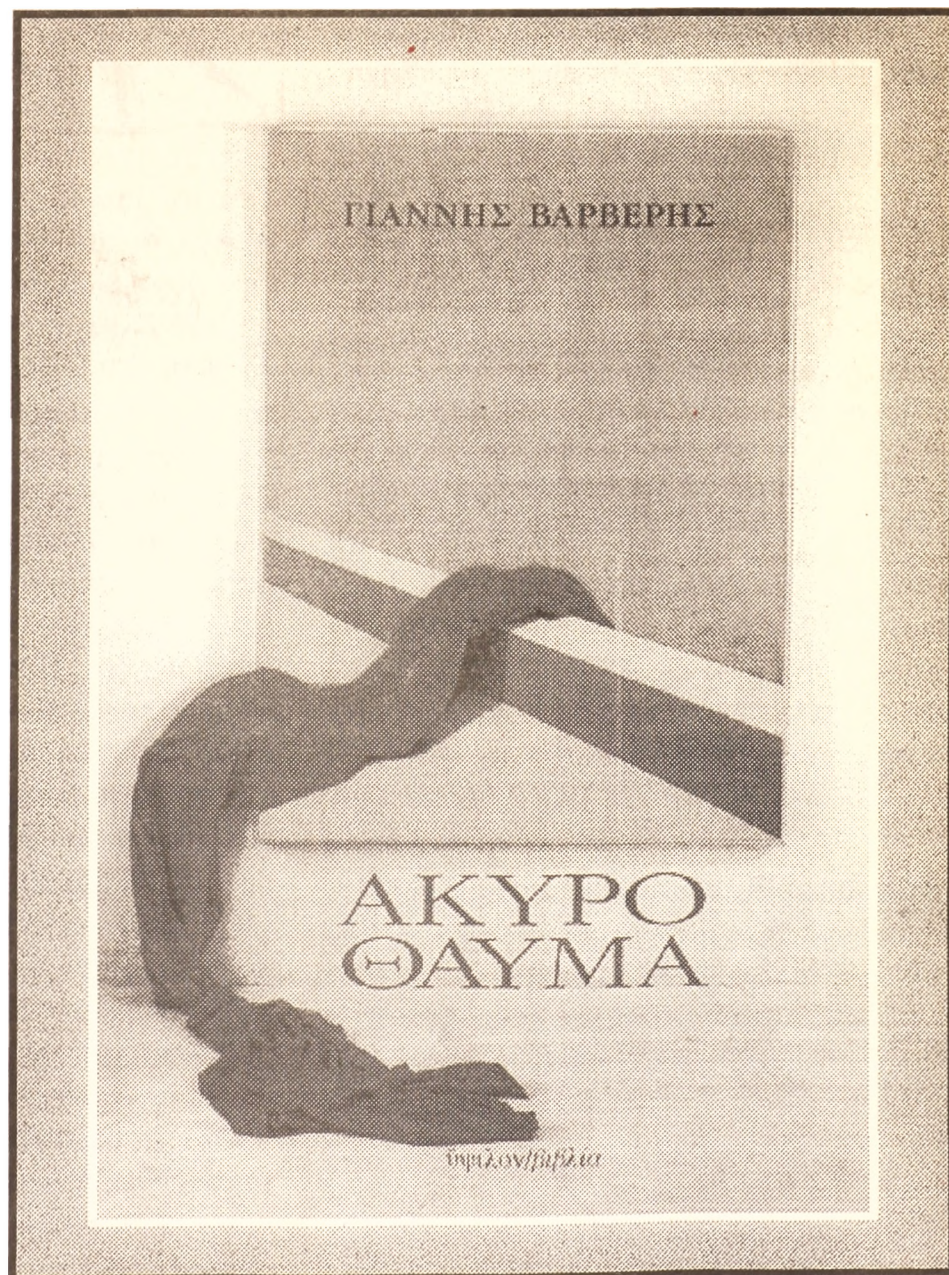
230

230 τεύχος

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Μ. Τζιαντζή: Πόρτες φράγματα - Πόρτες περάσματα - **Ε. Πορτάλιου:** Η αποξένωση από το της πόλης και η κρίση της συλλογικής μνήμης - **Γ. Λιέ-**
Η έκρηξη της πόλης - Γ.- Γ. Μπαμπασάκης: Η χρήση
χώρου - **Σ. Σταυρίδης:** Εμπειρία της μεγαλούπολης και
τητα - **Β. Μηνακάκης:** Εργασία και καθημερινότητα -
ύαρης: Για την αθλιότητα των μέσων «επικοινωνίας»
ην υπέρβασή της - **Α. Χατζηπαρασκευαΐδης:** Η διαμάχη
α οπτικοακουστικά - **Α. Χριστοδουλίδης-Μαζαράκης:** Η
μογή του τεχνολογικού ορθολογισμού στη διαφημιστική
ασίωση - **Αιμ. Καραλή:** Όψεις των συζητήσεων για τη
σα - **Α. Δημητρακάκης:** Μετά το πρόβλημα του αυταρχι-
λόγου - **Θ. Αλεξίου:** Στοιχεία για την εμφάνιση μιας
ής διανοήσεως στην Ελλάδα - **Π. Τσιαμούρας:** György
cs - Στην αναζήτηση του Tertium Datur.

ριζική διάθεση: ΠΡΟΟΔΟΣ • Μεσολογγίου 5, Αθήνα
Τηλ.: 38.21.001, 38.30.889 • Fax: 38.29.207

Ο Παπανδρεϊσμός ζει!

του Τάσου Παππά

«Η μάχη της ταμπέλας», αυτός θα μπορούσε να είναι ο τίτλος για τη διήμερη σύνοδο της κεντρικής επιτροπής του ΠΑΣΟΚ. «Αριστεροί» εναντίον «δεξιών», «ευαίσθητοι» κατά «ανάληπτων», «πατριώτες» κατά «ενδοτικών». Όροι φορτισμένοι ιδεολογικά και με πολιτικό εκτόπισμα. Εν πολλοίς, όμως, συνιστούν ψιμυθιωμένες κατασκευές για εσωκομματική κατανάλωση. Αυτό που κατεφάνη με ενάργεια ήταν η απελπισμένη (και γι' αυτό επικίνδυνη) προσπάθεια των νοσταλγών του ηρωικού παρελθόντος να αποτρέψουν την υπονόμηση των στερεότυπων που εδώ και δύο δεκαετίες κυριαρχούν στην κομματική ζωή. Και αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα, οι υπερασπιστές της «παπανδρεϊκής» νομιμότητας δεν τα πήγαν άσχημα. Κάτι η για πρώτη φορά μετά το συνέδριο οργανωμένη εμφάνιση της εσωκομματικής αντιπολίτευσης, κάτι η ανεξήγητη ατολμία των εκσυγχρονιστών, κάτι η τάση μερίδας των Μ.Μ.Ε. να αναδεικνύουν το ασημένιο πλυν, όμως, «φωνακλάδικο» και να δραματοποιούν τη λεπτομέρεια για λόγους φτηνού εντυπωσιασμού, δημιουργήθηκε η αίσθηση ότι κάτι σοβαρό ανεφύη στο μαλακό υπογάστριο των νικητών του συνεδρίου. Σοβαρό, βεβαίως, σε ό,τι αφορά το μέγεθος, όχι όμως και το επίπεδο της πολιτικής και ιδεολογικής ποιότητας. Γιατί ένας προσεκτικός παρατηρητής μπορεί να διαπιστώσει ότι το λεγόμενο πατριωτικό και αριστερό ΠΑΣΟΚ δεν κομίζει τίποτα καινούργιο. Απλώς αναμασά κοινοτοπίες και διακινεί πομπωδώς βαρύγδουπα σχήματα που έχουν προ πολλού εκμετρήσει το ζην τους. Αντιστέκεται οχυρωνόμενο πίσω από τις διδαχές του «παπανδρεϊσμού». Ιδού μερικά δείγματα γραφής:

• Ο υπουργός Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος μιλώντας στη Θεσσαλονίκη είπε ότι «το ΠΑΣΟΚ δεν πρόκειται να γίνει κομμάτι του πολιτικού κατεστημένου παρά μόνο εάν εγκαταλείψει την προσπάθεια να εκφράζει τις λαϊκές τάξεις που εκπροσωπεί». Για ποιες λαϊκές τάξεις, όμως, κάνει λόγο ο κ.

Τσοχατζόπουλος; Μήπως συμπεριλαμβάνονται και μερικοί από τους περιβόητους μη προνομιούχους που συχνά-πυκνά στο παρελθόν εκμεταλλευόμενοι τη νευραλγική θέση που κατείχαν στην οικονομική ζωή της χώρας κέρδισαν μάχες και κατοχύρωσαν προνόμια, εις βάρος ευπαθών κοινωνικών στρωμάτων; Η υπαλληλική αριστοκρατία και τα παρασιτικά διαβιούντα μορφώματα δεν είναι σε μεγάλο βαθμό προϊόντα των πολιτικών των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ; Επί ΠΑΣΟΚ δεν αποθεώθηκε η λογική της ήσσονος προσπάθειας; Επί ΠΑΣΟΚ δεν εμποδίστηκαν οι νοοτροπίες του εύκολου και γρήγορου κέρδους σε μερίδες της νέας αστικής τάξης; Δεν έχει ευθύνη το ΠΑΣΟΚ για τη γιγάντωση του διεφθαρμένου πελατειακού δικτύου; Οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ δεν μπόλιασαν την ελληνική κοινωνία με την αντίληψη της παροχολογίας; Σήμερα, λοιπόν, που αυτό το σύστημα εξουσίας (άρα και κατεστημένο) άγγιξε τα όριά του και στην ημερήσια διάταξη μπήκε το καθήκον της σύγκρουσης με ό,τι οικοδομήθηκε από το 1981 –όρος απαραίτητος για το ξεμπλοκάρισμα–, κάποιος

επιχειρούν να παραπέμψουν το αίτημα ριζοσπαστικού εκσυγχρονισμού στις ελληνικές καλένδες, υπερασπιζόμενοι την παρσφατη ιστορία με επιχειρήματα προδήλως αναιμικά. Φιλότιμη η προσπάθειά τους κάνουν το μαύρο, άσπρο, όμως προσβλουν τη νοημοσύνη των πολιτών. Γιατί τι άλλο από χλευασμό της παγιωμένης πεποίθησης αποτελεί το άρθρο του πρώτου αντιπροέδρου της Βουλής, Π. Κρητικού, στην Νέα (24/2) όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής: «πολιτικό χωνευτήρι με στα 22 χρόνια το ΠΑΣΟΚ λάξευσε συνειδήσεις, γαλβάνισε χαρακτήρες, σχηματοποίησε πολιτικές συμπεριφορές και κατάφερε να διαμορφώσει, σε όποιο βαθμό το πέτυχε τη συνείδηση του σοσιαλιστή. Στην πορεία του προσέλκυσε και διέυρνε τις δυνάμεις του από τον απλό δημοκρατικό λαό μέχρι την κορυφαία αγωνιστική αιχμή του. Από τον απλό αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης μέχρι τον Μανόλη Γλέζο, τον Α. Μπριλλάκη και αργότερα τον Μ. Βαφειάδη. Αυτή ήταν η δύναμη της ακτινοβολίας του, της έλξης των δυνάμεων που ασκούσαν οι ιδέες του και ο κύριος εκφραστής τους, ο Α. Παπανδρέου».

δύλλιακή εικόνα! Τι πάθος! Χρει-
ντως μεγάλη φαντασία για να εξω-
για παράδειγμα τη μεταγραφική
ου ιδρυτή, που μόνο στόχο είχε την
ρη σε πρώτη φάση και τη διατήρη-
τερα της εξουσίας. Και απαιτείται
υμα επιεικούς διάθεσης και πλεό-
ιολιτικής τυφλότητας για να απο-
στην έλξη των πασοκικών ιδεολο-
την άνευ όρων προσχώρηση προ-
ήτων στο πλέγμα εξουσίας.

ών υπουργός **Σ. Πεπονής** δήλωσε
βάλλεται να μιλήσουμε με ειλικρί-
είναι αυτό που μας χωρίζει με τη Δε-
ήθεια, δεν γνωρίζει ο κ. Πεπονής
και πολλά χρόνια, λίγα είναι αυτά
ποροποιούν το ΠΑΣΟΚ από τη Ν.Δ.;
ο 1985 θα μπορούσε κανείς να επι-
ί το «άλλο» ύφος και ήθος διακυ-
ης. Με την εισβολή, όμως, της αλα-
του πολιτικού μεγαλοϊδεατισμού,
των φαινομένων διασπάθισης του
υ χρήματος στην καθημερινότητα
οικικού λόγου, το άλλο ήθος εξέ-
Αυτό, σε συνδυασμό με την κατάρ-
μύθου περί φιλολαϊκής κοινωνικής
ς της περιόδου 1981-85 (έγινε με
και όχι με τη συγκρότηση μηχανι-
αδιανομής του εισοδήματος), έφε-
ΕΟΚ και Ν.Δ. πολύ κοντά. Οι ψηφο-
νωρίζουν καλά ότι κάθε τέσσερα
αλούνται να επιλέξουν ανάμεσα σε
χειριστικές του καπιταλισμού προ-
Αυτό δεν είναι κατ' ανάγκη κακό.
μη φαντασιώνεται ο ένας από τους
ην ιδέα της κοινωνικής ανατροπής,
ποιώντας τότε εκκωφαντικούς
αλλαγή) και τότε ρεαλιστικότερες
κοινωνικής οργάνωσης (δημοκρα-
σιαλισμός με αγορά). Η δημόσια
χή ότι στρατηγική επιδίωξη είναι ο
πισμός του καπιταλισμού είναι
θεση για την αποσαφήνιση του πολι-
πίου. Και σ' αυτό το πεδίο μπορούν
ούν σημαντικές διαφορές με την άλ-
ση εξουσίας (Ν.Δ.).

Πεωρούν εξαιρετικά μίζερο αυτό το
να ένα σοσιαλιστικό κόμμα, ας
ν ανοιχτές τις κεραίες τους για να
ουν τα μηνύματα του κόσμου. Τού-
περίοδο ο σοσιαλιστικός μετασχη-
ς της κοινωνίας δεν είναι απαιτη-
τί είναι ζητούμενος. Αρκετοί στο
δυστυχώς, δεν έχουν συμφιλιωθεί
την πραγματικότητα και γι' αυτό
κόμη απήχηση οι παλαιομοδίτικες
πικές ρητορείες.

γραμματέας της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ,
νίου, στην ομιλία της στη συνδιά-

σκεψη των νέων του ΠΑΣΟΚ αποκάλυψε
ένα ακόμη σύνδρομο που κατατρώχει ένα
μεγάλο τμήμα του κομματικού δυναμικού.
Είπε: «σαφώς και διαφωνούμε με τις ακραί-
ες μορφές πάλης –αναφερόταν στις καταλή-
ψεις των εθνικών οδών– αλλά δεν μπορού-
με να αποδεχθούμε τις φραστικές επιθέσεις
υπουργών κατά των διαδηλωτών –εννοού-
σε τους **Σ. Τζουμάκα** και **Ευ. Γιαννόπουλο**–
ούτε πολύ περισσότερο τη χρήση κατασταλ-
τικών μεθόδων». Ξεχνά, προφανώς, η κ.
Αντωνίου ότι το ΠΑΣΟΚ είναι στην κυβέρ-
νηση. Θέλει να λησμονεί ότι μια κυβέρνηση
είναι ο εγγυητής της έννομης τάξης και δεν
είναι δυνατόν να παραιτείται προκαταβο-
λικώς από τη δυνατότητα να επιστρατεύει
κάθε πρόσφορο μέσο, προκειμένου να εξα-
σφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία του συ-
στήματος. Αυτή η παλινωδία ανάμεσα σε
δύο ρόλους –από τη μια συμπεριφορά αντι-
πολίτευσης και από την άλλη ευθύνη για την
οργάνωση του κράτους– ταλαιπωρεί εδώ
και πολλά χρόνια το ΠΑΣΟΚ. Αν δεν γίνε-
ται σήμερα για λόγους εσωκομματικών
σκοπιμοτήτων, τότε προδίδει πολιτικό πα-
λιμπαιδισμό ανίατης μορφής!

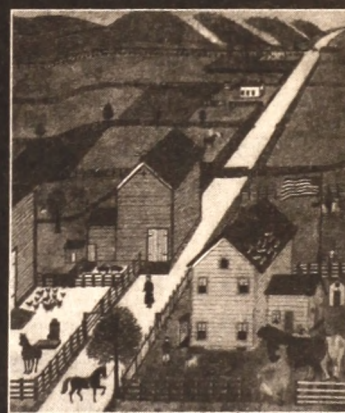
Την ίδια στιγμή που διατυπώνονται αυτού
του τύπου οι κριτικές, οι νικητές του συνε-
δρίου φαίνεται να εγκλωβίζονται σε ένα
δίλημμα: σύγκρουση ή ενσωμάτωση; Αν
τον τόνο δίνουν οι πρωθυπουργικές παρεμ-
βάσεις, τότε πρέπει να συμπεράνουμε ότι ο
Κ. Σημίτης έχει υιοθετήσει το δεύτερο
δρόμο. Δείχνει να πιστεύει ότι μπορεί να
ρυμουλκώσει όλες τις πλευρές του ΠΑΣΟΚ
στη δική του λογική. Χωρίς τριβές και με τη
μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση. Θεωρεί ότι
οι απόψεις που κυκλοφορούν στο εσωτερι-
κό του ΠΑΣΟΚ είναι συμπληρωματικές και
ότι μπορούν να συνυπάρξουν αρμονικώς.
Μέχρι τώρα, όμως, η συνέπεια αυτής της
περίεργης διεκυστίνδας είναι η διολίσθη-
ση του ίδιου σε θέσεις των αντιπάλων του.
Ο Κ. Σημίτης μάλλον δεν έχει καταλάβει
ότι αυτός δεν μπορεί για πολλούς λόγους,
να είναι πρόεδρος όλου του ΠΑΣΟΚ, όπως
ο προκάτοχός του. Εξελέγη πρόεδρος του
κόμματος και πρωθυπουργός της χώρας,
γιατί ακριβώς εξέφραζε την άρνηση του
προηγούμενου μοντέλου κομματικής και
κυβερνητικής εξουσίας. Ανεδείχθη επειδή
ήταν ο αντίπαλος του Α. Παπανδρέου και
όχι ο συνεχιστής του. Αν τα μέλη του κόμ-
ματος ήθελαν απλώς διάδοχο του Α. Πα-
πανδρέου, θα ψήφιζαν άλλον υποψήφιο.
Και τέτοιοι υπήρχαν. Προφανώς, ο Κ. Ση-
μίτης δεν έχει ερμηνεύσει σωστά την από-
φαση του συνεδρίου και την πρόσφατη λαϊ-
κή ετυμηγορία...

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια μεγαλόπνοη
μεταφορά
του ΒΑΣΙΛΙΑ ΛΗΡ
στην αμερικανική επαρχία
του '70
που σπαράσσεται
από τις ενοχές
και τα μυστικά της

ΒΡΑΒΕΙΟ ΠΟΥΛΙΤΖΕΡ

Τζέν Σμιάλι
ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ
ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Πυροβολήστε άφοβα το παρελθόν

του Σακελλάρη Σκουμπουρδή

Απρόσμενη δοξολογία στον Ανδρέα Παπανδρέου μας επεφύλαξε την περασμένη Κυριακή το *Βήμα*. Μια ανάλυση του Πέτρου Ευθυμίου με τίτλο «Μην πυροβολείτε το παρελθόν», σε άλλους ίσως προκάλεσε έκπληξη, σε άλλους ευχαρίστηση και σε άλλους ένα αίσθημα κενού. Εμείς είμαστε από τους τελευταίους. Το γιατί θα το εξηγήσουν οι επόμενες γραμμές.

Είναι ολοφάνερο, πιστεύουμε, πως για τα περισσότερα δύσκολα που περνάει ο τόπος, υπάρχει κάποια –άμεση ή έμμεση– καθαρή πολιτική ευθύνη του αειμνήστου. Και όμως, δυστυχώς, η σχετική φιλολογία δεν έχει προσλάβει τις δέουσες διαστάσεις. Αποτελεί ακόμα ένα ταμπού και για τους φίλους του και για τους αντιπάλους του, ώστε να αποφεύγουν στα ίσα να σκαλίζουν τέτοια ζητήματα. Παρά το αυτονόητο γεγονός ότι ένα κακό που σε βρήκε –την πανθομολογούμενη κρίση του συστήματος και την παρακμή– πρέπει εμβριθώς να το αναλύσεις, για να επισημάνεις και να φωτίσεις τις αιτίες του, ώστε να δημιουργήσεις τις προϋποθέσεις της μη επαναλήψεώς του.

Αυτό σημαίνει ότι η βασική αρχή που διέπει τη συμπεριφορά μας απέναντι στους εκλιπόντες, αυτό το αυτονόητο «ο τεθνεώς δεδικαιώται», οφείλει να υπόκειται σε μια εξαίρεση για πολύ σοβαρούς εθνικούς πολιτικούς λόγους: τα σφάλματα των ηγετών μιας χώρας δεν πρέπει να «χαρίζονται», όταν αυτοί μας αφήνουν χρόνους. Γιατί το περιβάλλον τους που τα πληρώνει, δεν είναι μόνο ένας κύκλος ανθρώπων, αλλά ολόκληρη η χώρα. Και σε αυτή την περίπτωση, η αξιολόγηση της εμπειρίας αυτών των σφαλμάτων καθίσταται πολύτιμος αποτρεπτικός οδηγός για το μέλλον.

Με πολλές ευκαιρίες –αρθρογραφικές και βιβλιογραφικές– έχουμε τονίσει ότι σεβόμαστε τον Παπανδρέου, αλλά χτυπάμε τον Παπανδρεϊσμό. Και ότι και στις δύο μεγάλες συστάδες προβλημάτων που ταλανίζουν τη χώρα, ως απότοκες της προϋπόθεσης

παρακμής, στα οικονομικά και στα «εθνικά», όποια πέτρα τους και αν σηκώσεις, βρίσκεις από κάτω τη σφραγίδα του μεγάλου ηγέτη. Και μάλιστα, στο όνομα της «κοινωνικής ευαισθησίας» του παπανδρεϊκού ΠΑΣΟΚ υποθηκεύθηκε δημοσιονομικά η χώρα, ώστε τώρα την απορρέουσα λιτότητα να την πληρώνουν οι μη προνομιούχοι, προς χάριν των οποίων έδρασε ο «κοινωνικός» χαρακτήρας του. Ενώ στο όνομα του «πατριωτισμού» του παπανδρεϊκού ΠΑΣΟΚ υποθηκεύθηκε στρατηγικά η χώρα, ώστε τώρα τη «διπλωματική» λιτότητα να την πληρώνει η ίδια η πατρίδα με το εξουθενωμένο πλέον κύρος, που δεν ξέρει από πού να μαζεύει τα τουρκικά γκολ στα «μακεδονισμένα» μας γκολπόστ.

Το χειρότερο με αυτή την υπόθεση, που καθιστά επιτακτική μια εξαντλητική συζήτηση γύρω από το πρόβλημα, είναι άλλο. Είναι το ότι δεν μας έφτανε τόσα χρόνια μια τέτοια απαράδεκτη πολιτική που προκάλεσε τη γενικευμένη καθίζηση της χώρας, αλλά τώρα, κάποιες δυνάμεις μέσα στο κυβερνών κόμμα και όχι μόνο, πιέζουν με νύχια και με δόντια την κυβέρνηση να εξακολουθήσει να ασκεί αυτές τις πολιτικές, που εξασφαλίζουν ανέξοδα και την «αγάπη» του λαού... Άλλωστε, μη θεωρηθεί τυχαίο, ότι πρόσφατη δημοσκόπηση (*Εξουσία*, 25/2/97) δείχνει πως ο κόσμος του ΠΑΣΟΚ είναι χωρισμένος στα δύο: 52% το θέλουν ως «νέα σύγχρονη και υπεύνη δύναμη εκσυγχρονισμού», ενώ 46% το θέλουν ως «μεγάλο λαϊκό σοσιαλιστικό κίνημα, πιστό στις αρχικές του διακηρύξεις»... Είναι οι λάτρεις του «κοινωνικού και πατριωτικού» χαρακτήρα

του ΠΑΣΟΚ, μέσα στα σπλάχνα της κληρονομιάς και κάποιοι ποικιλώνυμοι υπέρμαχοι των «λαϊκών και εθνικών» συμφερόντων στην αντιπολίτευση. Και το εξίσου θλιβερό είναι ότι η κυβέρνηση αδυνατεί ευθέως να χτυπήσει πολιτικά αυτά τα απαράδεκτα πολιτικά φαινόμενα, είτε γιατί τότε θα εγκαζόταν ευθέως να πυροβολήσει το παρελθόν της, πράγμα που δεν τολμά φοβούμενη το εσωτερικό πολιτικό κόστος, είτε γιατί πιεσμένη από το θεόρατο πρόβλημα της διαχείρισης των αδιεξόδων που κληρονόμησε αδυνατεί να βρει τις πολιτικές ισορροπίες ενός πραγματικά κοινωνικού και πατριωτικού προφίλ.

Η ΕΠΙΜΑΧΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το άρθρο του opinion leader Π. Ευθυμίου με τίτλο «Μην πυροβολείτε το παρελθόν» γράφτηκε με αφορμή την (μάλλον αγνοούμενη) πρόσφατη δήλωση του κ. Γ. Παπανικολάου ενώπιον της γερμανίδας επιτροπής Βουλφ-Μάτιες, ότι «η δεκαετία 1980 ήταν εξαιρετικά αποτυχημένη σε ό,τι αφορά την οικονομική πολιτική». Μια δήλωση, την οποία το άρθρο κακίζει με τη λαμπρή επιχειρηματολογία, επισημαίνοντας ότι δεν χρειάζονται «συμβολικές αναφορές στο παρελθόν, ενώ αυτό που καίει είναι οι επιλογές για το παρόν και το μέλλον». Εξηγεί, όμως, πώς μπορεί κανείς να επιλέξει στις σωστές επιλογές για σήμερα αύριο, αν δεν έχει αυτονοήτως ελέγξει ακριβώς και γιατί στράβωσαν οι επιλογές του χτες.

Και η ανάλυση προχωρεί παραπέμποντας στη συνολική πολιτική του Ανδρέα

ου απέκτησε λειτουργικό βάθος και ευρωπαϊκή επιλογή του Κ. Καρα-
Γιατί με τη διακυβέρνηση του Α. Π.
ο μισό» της κοινωνίας βρήκε τους δι-
και τα μέσα ώστε να προσδώσει
ολιτική δημοκρατία το βάθος, τη
α και τη σταθερότητα που δίνουν τα
της κοινωνικής πρόνοιας και το κί-
ης κοινωνικής συμμετοχής μαζί με
ιτική ισοτιμία. [...] Στεγανά στη δο-
κρατικής εξουσίας κατέρρευσαν,
μύοσια διοίκηση από προπύργιο του
ικού κράτους μετεβλήθη σε χώρο
; πρόσβασης κάθε έλληνα πολίτη.
ά λόγια, αν δεν υπήρχε η συνολική
ή του Ανδρέα Παπανδρέου στη δε-
του '80, η Ελλάδα θα παρέμενε μια
α εύθραυστη, με μεγάλες ανισότη-
κοινωνικά εκρηκτική, άρα πολιτικά
η και ασταθής ώστε να μην μπορέσει
ελέσει –όπως είναι σήμερα– ένα ορ-
τοιχείο της σύγχρονης ευρωπαϊκής
τικότητας.» Στο υπόλοιπο της ανά-
ναφέρεται ως μειονέκτημα ο κρατι-
που επεβλήθη από το ΠΑΣΟΚ και ο
πασμός για τον οποίο μόνο εν μέρει
και ο Α. Παπανδρέου. Και καταλή-
δεκαετία του '80 έπραξε ιστορικά
καθήκον της. Στη δεκαετία του '90
ους χειριστές της- απομένει να κά-
δικό τους: να εκσυγχρονίσουν τη
ατηρώντας τις κατακτήσεις του '80
οιζόνοντας στον πυρήνα τους όλες τις
εις εκφάνσεις στον οικονομικό, κοι-
και ηθικό ιστό της χώρας. Ιδού η Ρό-
νυ και το πηδύμα προς το μέλλον.
ηδώντας το παρελθόν ένα είναι σί-
δεν θα υπάρξει γόνιμο
μα!».
ακαλεστούμε το χιούμορ των ανα-
ν μας, για να βρεθεί ο τρόπος να
ίσουμε στην εκτίμηση ότι τα δίκτυα
ωνικής πρόνοιας της δεκαετίας του
υν εξασφαλίσει το βάθος της σύγ-
ευρωπαϊκής δημοκρατίας που μας
όησε ο Α. Παπανδρέου... Ή ότι τα
ί στη δομή της κρατικής εξουσίας

κατέρρευσαν, ενώ η δημόσια διοίκηση από
προπύργιο του κομματικού κράτους μετε-
βλήθη σε χώρο ισότιμης πρόσβασης κάθε
έλληνα πολίτη...

Και όταν ο αρθρογράφος καλεί τη νέα
ηγεσία να εκσυγχρονίσει τη χώρα, διατη-
ρώντας τις κατακτήσεις του '80 και συντρί-
βοντας στον πυρήνα τους όλες τις κακοή-
θεις εκφάνσεις στον οικονομικό, κοινωνι-
κό και ηθικό ιστό της χώρας, αυτές τις κα-
κοήθεις εκφάνσεις τις θεωρεί δευτερεύον
φαινόμενο και μη δομικό στοιχείο της πα-
ρακμής; Και ποιος είχε την υψηλή πολιτική
ευθύνη παρέχοντας ηθική κάλυψη στους
φορείς αυτών των φαινομένων;

Έχουμε άλλου περιγράψει αναλυτικά τα
συν και τα πλην του Α. Παπανδρέου. Αλλά
η ανάλυση του Π. Ευθυμίου μας προκαλεί
να διερωτηθούμε, σε τίλους: Ποιος ανέβα-
σε ψηλά την ελπίδα της αλλαγής και μετ' ου
πολύ την άφησε να πέσει και να γκρεμο-
τσακιστεί, απογοητεύοντας την κοινωνία
για την αναξιπιστία της πολιτικής, που τα-
λανίζει τώρα τον τόπο; Γιατί πληρώνει τό-
σα χρόνια ο εξουθενωμένος λαός τέτοια λι-
τότητα; Και ποιος επέβαλε την αδημοουργι-
κή αραχτή λογική της ήσσονος προσπάθει-
ας, που σήμερα πληρώνει εις βάθος ο λαός,
αφού εξ αιτίας της δεν πιάνουν τόπο οι λι-
τότητες, οι αναγκαίες για το ξεχρέωμα των
«βερεσεδιών» της άσκοπης ψηφοθηρικής
αντιαναπτυξιακής κατανάλωσης; Και ποι-
ος επέβαλε τα «πράσινα» και τα «μπλε»
καφενεία της πολωμένης κοινωνίας μας;
Ποιος δεν είχε την πρόνοια να πει «τέρμα
το παλιό ρουσφετολογικό κράτος της δε-
ξιάς, όχι όμως να βάλουμε στη θέση του το
κράτος των ξελιγωμένων της αντιδεξιάς»,
θεμελιώνοντας εγκαίρως την αντιαισθητι-
κή και ανήθικη νεοδεξιά επανάσταση των
ταγματοπρασινοφρουριτών;

Και πώς αυτό το καθεστώς του νέου διχα-
σμού απέβη πολύ επιζήμιο στην επόμενη
δεκαετία, κατά την οποία έσκασαν οξυμέ-
να πολλά «εθνικά» προβλήματα, που προ-
σπαθήσαμε να τα προσεγγίσουμε πάλι με
εκείνα τα κριτήρια της διχαστικής πόλω-

σης, ως μη οφείλαμε; Αλλά και ποιος επέ-
βαλε ένα υπανάπτυκτο σουλτανικό κράτος,
που μας έβγαλε έξω από τη ρότα μιας κοι-
νωνίας πολιτών; Ποιος δημιούργησε τον
Αυριανο-κουτσο-τομπρισμό; Ποιος κατά-
φερε, αυτομάτως να θεωρούνται δεξιοί και
διά βίας προπηλακιστέοι, όσοι τον μάχο-
νταν για τον ακροδεξιό λαϊκισμό του, από
τους ποικιλώνυμους μηχανισμούς προπα-
γάνδας του, αποδιοργανώνοντας τη δημο-
κρατική, ηθική και αισθητική συγκρότηση
της κοινωνίας; Και με ποιου την καθοδήγη-
ση ολοκληρώσαμε την αντιευρωπαϊκή μας
συμπεριφορά διά του καταστροφικού
εμπάργκο (δήλωση στην Ελευθεροτυπία,
13/2/96, του φιλέλληνα αναλυτή Νίελς Κα-
ντρίτσκι: «Δεν έχετε καταλάβει ακόμα πό-
σο μεγάλη ζημιά έκανε στη χώρα σας το
εμπάργκο κατά της FYROM, η οποία ακό-
μα διαρκεί και τώρα μετά τα Ύμια...»);

Ε, το λοιπόν ας απαντηθούν αυτά τα ερω-
τήματα και μετά ας ξαναδιαβάσουμε την
ανάλυση του Π. Ευθυμίου. Και να προσέ-
ξουμε: άλλο πράμα η ικανότητα ενός γά-
του πολιτικού, να μπορεί με άπειρη τσαχ-
πίνικη εξυπνάδα να κυριαρχεί στο παιγνί-
δι της νομής της εξουσίας και άλλο πράμα
η ποιότητα και το ήθος του αποτελέσμα-
τος της πολιτικής παραγωγής του. Στην
περίπτωση του δευτέρου νομίζουμε ότι όχι
μόνο δεν είναι κακό, αλλά και επιβάλλε-
ται, να βγάλει σύσσωμο το έθνος τα κου-
μπούρια του και να βαράει άφοβα και φα-
νερά το «παρελθόν», χωρίς φυσικά να δαι-
μονοποιούμε καταστάσεις. Γιατί εμείς επι-
μένουμε ότι τότε και μόνο τότε θα ικανο-
ποιηθούν οι κοινωνικές και πατριωτικές
ανησυχίες του ελληνικού λαού: μόνο όταν
υποχωρήσει πυροβοληθείς ο Παπανδρεί-
κός χαρακτήρας του ΠΑΣΟΚ και όχι μόνο
του ΠΑΣΟΚ. Όσο για το αν «πηδώντας το
παρελθόν, δεν θα υπάρξει γόνιμο αποτέλε-
σμα», γιατί δεν δοκιμάζουμε; Πάνω από
όλα ζητείται προσεκτική αξιολόγηση του
πού μπορούσαμε τώρα να είμαστε και τι
αμαρτίες πληρώνουμε, για να βρούμε πού
και πώς σωστά θα πάμε...

ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ της Νεφέλης
Αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας
μόνο 500 δραχμές
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ 21 - 25

Μια χαμένη υπόθεση;

του Γιώργου Γερόπουλου

Πριν από λίγες ημέρες γίναμε μάρτυρες, έστω και από μακριά, μιας σύνθετης διαδικασίας διαλόγου μεταξύ των κομμάτων της Δημοκρατικής Αριστεράς στην Ιταλία: στο συνέδριο του PDS οι δυνάμεις που στηρίζουν την κυβέρνηση Πρόντι συνδιαλέγονταν για το μέλλον τους.

Την ίδια ώρα στη χώρα όπου ανθεί η «φαιδρά πορτοκαλέα» τα ηγετικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ συνδιαλέγονται όχι για το τι μέλλει γενέσθαι αλλά για το ποιος θα έχει τα περισσότερα μικροκομματικά κέρδη στην πολιτική κονίστρα.

Η πρόταση διαλόγου για την περιβόητη «κεντροαριστερά» που διατυπώνεται ποικιλοτρόπως από πολλές πλευρές, περιορίζεται σε προτάσεις εκλογών συνεργασιών και αποκαλύπτει το έλλειμμα προβληματισμού που επικρατεί στις ηγετικές ομάδες των δύο κομμάτων, καθώς κυριαρχούν αντιλήψεις της δεκαετίας του '80 περί «δημοκρατικών συνεργασιών».

Η πρόταση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ στις ερχόμενες δημοτικές εκλογές, έτσι όπως διατυπώθηκε από τον **Κ. Σκανδαλίδη**, έχει την αναφορά της στην περιορισμένη αντίληψη των «δημοκρατικών πλειοψηφιών» και αφυδατώνει την ευρύτητα μιας κοινωνικής διεργασίας διαλόγου μεταξύ των δυνάμεων της «Κεντροαριστεράς» και της Αριστεράς.

Η αναφορά ονομάτων για τους μεγάλους δήμους της χώρας στις εκλογές του 1998 δείχνει να έχει στόχο την εμπλοκή ηγετικών παραγόντων στην διανομή αξιωμάτων και τη συνακόλουθη αδρανοποίησή τους. Η αντίληψη λοιπόν της περιφημής «Δημοκρατικής Συμπαρατάξης» φαίνεται να φλερτάρεται από την πλειοψηφία των ηγετικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ σε μια προσπάθεια εκλογικής ενσωμάτωσης τμήματος των ψηφοφόρων του ΣΥΝ.

Στην αντίπερα όχθη, ο ηγετικός πυρήνας του ΣΥΝ, ο οποίος αποτελείται από στελέχη που ανδρώθηκαν στον κομματικό μηχανισμό, επιδιώκει ο οποιοσδήποτε διάλογος

να περιοριστεί στο πλαίσιο των ηγεσιών των δύο κομμάτων προκειμένου η Κουμουνδούρου να οφεληθεί τα μέγιστα από συμπράξεις με το κυβερνών κόμμα. Η πάλη ποτέ άποψη της συνεργασίας «σοσιαλιστών - κομμουνιστών» αποτελεί τον πυρήνα της αντίληψης ηγετικών στελεχών ανεξαρτήτως εάν εμφανίζεται με άλλο ένδυμα.

Στο κυβερνητικό στρατόπεδο όσοι λιγοστοί ομιλούν για ουσιαστική ανασύνθεση του πολιτικού σκηνικού με ρήξεις και τομές με το παρελθόν δείχνουν να πελαγοδρομούν στις εσωκομματικές ισορροπίες και χωρίς πολιτικό σχεδιασμό να δίνουν μάχες οπισθοφυλακών. Ο **Κ. Σημίτης** εμφανίζεται να αποδέχεται την τακτική της σταδιακής ενσωμάτωσης του «παπανδρεϊκού ΠΑΣΟΚ», όμως κινδυνεύει ο ίδιος και το επιτελείο να γίνουν τμήμα του «παλιού ΠΑΣΟΚ». Οι εκδηλώσεις ομίλων (ΟΠΕΚ) με στελέχη του ΠΑΣΟΚ, του ΣΥΝ και οργανικών διανοούμενων της αριστεράς, δεν αρκούν από μόνες τους να συγκροτήσουν την περίφημη σύγκλιση κεντροαριστεράς - αριστεράς. Ενδεχομένως θα χρησιμοποιηθούν σαν πρόπλασμα μιας νέας «δημοκρατικής συμπαρατάξης» εάν δεν συνοδευθούν από κινήσεις ένθεν και ένθεν που θα απελευθερώσουν δυνάμεις από τον κοινωνικό χώρο μεταξύ των δύο κομμάτων, οι οποίες σήμερα βρίσκονται στο πολιτικό περιθώριο και αρκούνται να παρακολουθούν τα διαδραματιζόμενα.

Το περιεχόμενο της αριστερής εκσυγχρο-

νιστικής πολιτικής και το υποκείμενο αυτής παραμένουν ζητούμενα. Η υπόθεση της ανασύνθεσης της ευρύτερης Δημοκρατικής Αριστεράς είναι στην ημερήσια διάταξη καθώς οι ενδιαφερόμενοι γνωρίζουν ότι χωρίς αυτή την ανασύνθεση το εκσυγχρονιστικό εγχείρημα θα παραπεμφθεί στις ελληνικές καλένδες. Η ανασυγκρότηση των δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ δεν αποτελεί εσωτερική υπόθεση του καθενός, αφού ο ένας χρειάζεται τον άλλο προκειμένου να προχωρήσει σε ρήξεις και τομές. Ειδάλλως είναι καταδικασμένοι ο καθένας να επαναλάβει τον κακό εαυτό του.

Απαιτείται μια βαθύτερη κοινωνική-πολιτική διεργασία δημοσίου διαλόγου που θα αναδείξει τα σημεία συμφωνίας και διαφωνίας και θα οδηγήσει σε προγραμματικές συγκλίσεις και εμβασύνσεις. Παράλληλα η διαδικασία του διαλόγου και υπέρβασης των κομματικών εσκαμμένων θα δημιουργήσει ένα νέο πλειοψηφικό ρεύμα στο οποίο θα συμπορευτούν διαφορετικές δυνάμεις της ευρύτερης δημοκρατικής αριστεράς διαφορετικής προέλευσης και νοοτροπίας διατηρώντας η καθεμιά την ιδιαιτερότητά της.

Απαιτείται, με άλλα λόγια, πολιτικό σχέδιο για την σύγκλιση δυνάμεων οι οποίες στηρίζουν τον δημοκρατικό αριστερό χώρο, σχέδιο το οποίο θα εξασφαλίζει αμοιβαία πολιτικά κέρδη για όλους και δεν θα περιορίζεται σε εκλογικά κέρδη ηγετικών στελεχών.

Διχασμένο κορμί

του Στέφανου Προτεστάκη

Ο Μπράιαν ντε Πάλμα μεταφέρθηκε στο υπουργείο Πολιτισμού και ο κ. Βενιζέλος συνειδητά (;) μας μπερδεύει. Από τη μια ευωχείται με το της Θεσσαλονίκης εγκαίνιον και από την άλλη καταγγέλλει την ολιγωρία των εορταζόντων. Αναγνωρίζει μεν σκάνδαλα αλλά αποσιωπά τους σκανδαλοποιούς. Ανταλλάσσει κομπλιμέντα από το περιοδικό *Δίφωνο* με τον προκάτοχό του κ. Μικρούτσικο, παρ' ότι ο τελευταίος κατά τη διετή παρουσία του στο ΥΠΠΟ είναι ο κύριος υπεύθυνος για την αναπηρία της Θεσσαλονίκης. Αποστέλλει μεν κρατικές πανταχούσες -την κατά Θεσσαλονικέων επιστολήν- αλλά τις κοινοποιεί αποκλειστικά στο *Βήμα*, λες και είναι η εφημερίς της κυβερνήσεως (λες και αγνοεί την εμπλοκή του εκδότη του εντύπου αυτού στα δαιμόνια του πολιτισμού σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα). Πόσο μάλλον που κόβοντας τόσο συχνά κορδέλες στο Μέγαρο υπενθυμίζει ο κ. Βενιζέλος στους ελάχιστους που δεν έχουν ακόμη καταλάβει τον ομφάλιο λώρο που συνδέει την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με τους ιδιοκτήτες του Συγκροτήματος. Πρωθυπουργός και υπουργοί μοιάζουν περισσότερο με εντολοδόχους του Χρήστου Λαδά παρά με φορείς της κυρίαρχης βούλησης του ελληνικού λαού.

Αυτή η ιδιότυπη κοινοβουλευτική δικτατορία και αυτή η γελοία κοινωνικοπολιτική κατρακύλα αφορούν βεβαίως και τον πολιτισμό.

Πώς θα μπορούσε να συμβαίνει αλλιώς; Έτσι, πρόσφατα, ο κ. Βενιζέλος εγκαίνιασε την έκθεση Velickovic στην Εθνική

Πινακοθήκη, η οποία αποτελεί και την πρώτη περίπτωση «εξαγωγής» πολιτιστικά δρώμενου της Θεσσαλονίκης στην Αθήνα. Θα ακολουθήσουν και άλλες, με πιο χαρακτηριστική τη μεταφορά της αναδρομικής του Νίκου Κεσσανλή, η οποία λέγεται ότι θα στοιχίσει το μυθώδες ποσό των 100.000.000 δρχ. Η απόφαση, πάντως,

για τον Velickovic πάρθηκε κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή και εξευρέθη εκ των ενόντων χώρος στην Πινακοθήκη, δείγμα και αυτό του αρπακολλισμού που κυριαρχεί στο ίδρυμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον κατάλογο που εξέδωσε η Θεσσαλονίκη δεν αναφέρεται η εμπλοκή της Αθήνας. Τέτοια συνεννόηση.

Για να καλύψει το κενό, η Πινακοθήκη κυκλοφόρησε με τη σειρά της ένα τετράπτυχο στο οποίο δημοσιεύεται ενθουσιώδης πρόλογος του κ. Βενιζέλου σχετικά με τη δουλειά του ζωγράφου. Ο κύριος, βέβαια, δεν είναι ιστορικός τέχνης - είναι συνταγματολόγος. Κατά τη γνώμη μας, ο Velickovic είναι η συμπαθής εκδοχή ενός αφηγηματικού εξπρεσιονισμού και γι' αυτό θα συγκινήσει τους εγχώριους Μπαϊήκον. Δεν πρόκειται, όμως, για μεγάλης πνοής καλλιτέχνη, όσο και αν τον υποστηρίζει η αβανταδόρική θεματολογία του. Οι εξαιρετικά μεγάλου μεγέθους πίνακές του μοιάζουν περισσότερο με σκηνογραφία, καθώς επαναλαμβάνουν τη μανιέρα ενός αιμάσσοντος κορμιού παρά αποτελούν πλαστική πρόταση. Γιατί το αληθινό δράμα, τελικά, δεν είναι υπόθεση μεγέθους. Στο ίδιο τετράπτυχο της Πινακοθήκης, επίσης, διαβάζουμε ότι οι φιλότεχνος πρόεδρος της κ. Μπότσος συναίνεσε τα μάλα στη μεταφορά της έκθεσης. Ο κ. Μπότσος είναι ανώτατος δικαστικός, πρόεδρος

του ελεγκτικού συνεδρίου· φαίνεται, λοιπόν, ότι η τέχνη και η διαχείρισή της, με την ανοχή όλων, περνά σταδιακά στα χέρια και τη δικαιοδοσία συνταγματολόγων, δικαστών, δικηγόρων κ.λπ. (οι δημοσιογράφοι προηγήθηκαν)...

• *Αραγε, πόσο πρέπει να είμαστε ευτυχείς για την ανωτέρω εξέλιξη;*

Το θάψιμο της προβοκάτσιας

του Σταμάτη Σκούρτη

Όταν οι διακρατικές σχέσεις που ισορροπούν σε τεντωμένο σκοινί διαταράσσονται από την ωμή παρέμβαση του εγκληματικού παρακράτους, το αποτέλεσμα είναι οι εμπλεκόμενοι να παραμένουν εσαεί δέσμιοι αυτής ακριβώς της ανάμειξης. Η πλευρά που εξέθρεψε ή, απλώς, άφησε ατιμώρητους τους παρακρατικούς, θα πρέπει είτε να δικαιολογεί την προβοκάτσια καλύπτοντας τους δράστες με το μανδύα του εθνικού ήρωα, είτε να επιβάλει τη σιωπή με τη δύναμη της εξουσίας.

Δύο είναι οι επιλογές και της αντίπαλης πλευράς, εκείνης που ορίζεται ως θύμα. Είτε θα αναγκαστεί να αντιδράσει όπως κάποιος που δέχεται επίθεση –προσφεύγοντας στους διεθνείς οργανισμούς ή απαντώντας ενόπλιως– είτε θα σιωπήσει για λόγους συμφέροντος.

Στην περίπτωση του πολιτικού εγκλήματος της ΜΑΒΗ, Ελλάδα και Αλβανία, για διαφορετικούς λόγους η καθεμία, προτίμησαν τη σιωπή. Η ελληνική πλευρά, η οποία διεθνώς φάνηκε εκτεθειμένη από τη δράση των παρακρατικών, μεθόδευσε προσεκτικά τη συγκάλυψη της υπόθεσης. Με τις ευλογίες και την ανοχή σχεδόν

του συνόλου του πολιτικού κόσμου, η ανεξάρτητη Δικαιοσύνη απέσπρεψε προκλητικά το βλέμμα από την εξόφθαλμη προβοκάτσια.

Με συνοπτικές διαδικασίες «κουκούλωσε» την πιο επικίνδυνη εμφάνιση του εγκλήματος ακροδεξιού παρακράτους, καθώς ποτέ άλλοτε, από το '44 και μετά, δεν έχει συμβεί ενέργεια ανάλογης σπουδαιότητας με το περιστατικό της Επισκοπής. Τα όσα έγιναν γύρω από την υπόθεση της ΜΑΒΗ, λίγο-πολύ είναι γνωστά. Όμως, για να κατανοήσει κανείς τη λογική της συγκάλυψης, πρέπει να ανατρέξει στο πώς και το γιατί της δημιουργίας της παρακρατικής ομάδας.

Η πολιτική των κυβερνήσεων **Μητσοτάκη** απέναντι στην Αλβανία υπαγορεύθηκε, σχεδόν εξ ολοκλήρου, από εθνικιστικούς και παραεκκλησιαστικούς κύκλους, οι οποίοι ως εμφανή στόχο είχαν την «απελευθέρωση της Β. Ηπείρου». Δηλαδή, έναν αλυτρωτισμό, ο οποίος από περιθωριακός κατόρθωσε, την τετραετία 1990-93, να γίνει η επίσημη θέση ενός κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση εκείνης της πολιτικής προς τις

Όταν συνελήφθησαν με τα καλάσνικοφ, ντρέπονταν. Όταν αδωώθηκαν, ποζάρισαν περήφανοι, ενώ δεν παρέλειψαν να πάνε και στο Κανάλι 5 για να εκδέσουν τις απόψεις τους.

βαλκανικές χώρες είχε ο ελληνιστικός νοαμερικανός **Νικ Γκέιτς**, σύμβουλος εξ απορρήτων τότε πρωθυπουργού. Η εποχή που ενισχύονταν ακροδεξιού προσανατολισμού βορειοηπειρωτικές οργανώσεις και η ΕΥΠ, ιδίως το κλάσμα των Ιωαννίνων, «όρμηκε» τον αλβανικό Νότο. Οι στρατολογίες όσων δήθεν μειονοτικοί ήταν αθρόες, όπως και ο εφοδιασμός τους με όπλα. Επανειλημμένα δημοσιογραφεί και ουδέποτε διαφωτιστεί ότι, εν γνώσει της πρωθυπουργού **Βιργινίας Τσιπρακού**, «πέρασαν» στις πελάτες της μειονότητας περισσότερες από δύο χιλιάδες καραμπίνες.

Όμως, η πολιτική Γκέιτς

γείται σε αδιέξοδο και η κυβέρνηση που προκύπτει στις εκλογές του 1993 καλείται να βρει λύση. Με την επιβολή του εμπόργκο στην ΠΓΔΜ, ο **Α. Παπανδρέου** προσπαθεί να κλείσει άρον άρον το πτωπο με την Αλβανία. Οι εθνικιστικοί κύκλοι αντιδρούν, όχι τόσο για το τέλος της αλυτρωτικής πολιτικής αλλά γιατί διακυβεύονται τεράστια οικονομικά συμφέροντα που έχουν επενδύσει στο βορειοηπειρωτικό.

Έτσι, φτάνουμε στην προβοκάτσια της 10ης Απριλίου του 1994 με δράστες ακροδεξιούς τρομοκράτες, οι οποίοι εξαρτώνται και παροτρύνονται από παρακλάδια των μυστικών υπηρεσιών – η αντίληψη ότι έδρασαν αυτοβούλως μόνο αφελής μπορεί να θεωρηθεί. Οι ΜΑΒΗδες εισβάλλουν στην αλβανική επικράτεια, δολοφονούν έναν αξιωματικό και έναν φαντάρο και τραυματίζουν τουλάχιστον άλλους τρεις στρατιώτες στο μεθοριακό φυλάκιο της Επισκοπής. Αρπάζουν, επίσης, 15 καλάσνικοφ και 2 πιστόλια και επιστρέφουν σε ελληνικό έδαφος.

Την επομένη η ΜΑΒΗ αναλαμβάνει την ευθύνη, αλλά η κυβέρνηση και τα περισσότερα κόμματα κάνουν λόγο για αλβανική προβο-

Η Αλβανία αντιδρά με τη σύλληψη των πέντε μελών της και την παραπομπή τους σε δίκη με βαρύτατες κατηγορίες. Οι διμερείς σχέσεις βρίσκονται στο χειρότερο σημείο από το

Οκτωβρίου του '94 η ΜΑΒΗ στέλνει δεύτερη προκήρυξη, υόμνη από τη φωτογραφία των κλεμμένων αλβανικών Η εκδοχή της «προβοκάτσιας του Μπερίσα» αποδυναμώνει έξι μήνες αργότερα συλλαμβάνονται οι επτά ακροδεξιοί λβινάκι. Στην κατοχή τους έχουν έξι από τα καλάσνικοφ, λην ενός- τα υπόλοιπα όπλα βρίσκονται θαμμένα στο κτήμα έση στο Κορωπί και στο μαντρότοιχο του νεκροταφείου ριανής.

Μέριση ανακοινώνει επισήμως την εξάρθρωση της ΜΑΒΗ εξιχνίαση του επεισοδίου της Επισκοπής. Ο Α. Παπανδρέ- ώνει πως «το μαχαίρι θα φτάσει στο κόκαλο» και ο υπουργός ρικών Κ. Παπούλιας υπερθεματίζει. Ο υπουργός Δημόσιας Στ. Παπαθεμελής, αποκαλύπτει ότι τα κατασχεθέντα όπλα υτά που κλάπηκαν από την Επισκοπή.

λαδίτες Γ. Αναστασούλης, πρώην έφεδρος αξιωματικός του ύ και Απ. Καρβελάς, πρώην αστυνομικός, προφυλακίζονται ές κατηγορίες. Το ίδιο και οι Βορειοηπειρώτες Μ. Κούτου- Μπελέρης, Χ. Παππάς, Γ. Χρήστου, Γ. Παππάς και Α. Κο- ρς. Η αλβανική πλευρά, εκτός από τους αριθμούς των όπλων τειλε, έκτοτε επιλέγει τη σιωπή και δείχνει να μην ενδιαφέ- ια την πορεία των ερευνών.

το αρχικό μούδιασμα, οι εθνικιστικοί κύκλοι αντεπιτίθε- ίάλιστα, οι πιο ακραίοι δεν διστάζουν να ανακηρύξουν εθνι- ρωες τους ΜΑΒΗδες και να απαιτούν το άμεσο κλείσιμο της ης. Όμως, οι ίδιοι οι συλληφθέντες-παλικαράδες διαφεύ- ους υποστηρικτές τους. Αντιδρούν ως τυχαίοι κακοποιοί του Ποινικού Δικαίου, αρνούμενοι κάθε σχέση με όσα τους κα- ει η πολιτεία, υποστηρίζοντας πως στο Δελβινάκι πήγαν... ηή!

, όπως φάνηκε, οι πολιτικοί και οι κρατικοί λειτουργοί που νύνταν εξαρχής με την υπόθεση της ΜΑΒΗ, δεν είχαν τόσο μνήμη. Έτσι, με την ανοχή σημαντικής μερίδας των μέσων ωσης, γίνονται δεκτές δικονομικές μεθοδεύσεις και παρα- ι η σοβαρότατη κατηγορία για την έκθεση του ελληνικού ις σε κίνδυνο πολέμου. Με ανάλογα τερτίπια αποφυλακίζο- οκτώ και με τις απλές κατηγορίες της οπλοκατοχής σε βαθμό λήματος ξεκινάει η δίκη-παρωδία.

πρώην υπουργοί Κ. Παπούλιας και Σ. Βαλυράκης προστά- αστική έδρα παθαίνουν κρίση αμνησίας. Ο πρώην αρχηγός Π. Α. Βασιλακόπουλος, δηλώνει άγνοια περί ΜΑΒΗ ενώ ο παθεμελής δεν κλητεύθηκε καν στη δίκη. Η Β. Τσουδερού ιτικά εμμένει περί αλβανικής προβοκάτσιας. Το δικαστήριο, ρακτηριστική ευκολία, αποδέχεται τις μαρτυρίες και τους σμούς των κατηγορουμένων. Ακροατήριο και δικηγόροι πα- ζαν και, μάλιστα, ο «ελληνόψυχος» συνήγορος παλιότερα όχου, Φίλοκλής Ασημάκης, αναγγέλλει εντός του δικαστηρί- ίδρυση της νέας ΜΑΒΗ!

που εντέλει μένει από την εξέλιξη της ιστορίας της ΜΑΒΗ να έντονο αίσθημα αδικίας, καθώς το έγκλημα έμεινε ατιμώ- αι οι πατριδοκάπηλοι αλώβητοι και έτοιμοι για νέες προβο- ς. Τι θα επακολουθήσει μετά τη σκανδαλώδη συγκάλυψη του ράτους, το γνωρίζουν μόνο τα σκοτεινά κέντρα που το εκτρέ- Το σίγουρο είναι πως ότι και αν γίνει, όλοι όσοι ενέχονται λάψιμο» της προβοκάτσιας, κάποτε θα βρεθούν υπόλογοι ντι στην ιστορία.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ

Η συκοφαντία του αίματος

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ

Η συκοφαντία του αίματος

ΝΕΦΕΛΗ

Ο παλαιός βενετσιάνικος καθρέφτης στο σαλό- νι του γιού του κατοχικού Δημάρχου, κουβαλά μέσα του μνήμες από την αλλοτινή Κέρκυρα. Εκείνη του 1944, των ημερών του εκτοπισμού των Εβραίων του νησιού. Μέσα σε τρεις μέρες οικογένειες σκόρπισαν, άνθρωποι ξεκληρίστη- καν, η ζωή έχασε το νόημά της. Στη μεταπολε- μική πια Κέρκυρα, νέα ήθη, καινούριες ανά- γκες, άλλες προτεραιότητες αρχίζουν να κυριαρχούν... Ο συγγραφέας ανασυνθέτει έναν ολόκληρο κόσμο και δημιουργεί μια πάλλουσα τοιχογραφία ζωής όπου οι ήρωες εγκλωβισμέ- νοι από τις ιστορικές συγκυρίες προσπαθούν να βιώσουν στιγμές ευτυχίας μέσα από τις ανθρώπινες σχέσεις και τον έρωτα.

★ ★ ★

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3607744

Η Ολυμπιάδα των ονείρων τους

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Στις 22.2, την ημέρα που η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή έδινε στη δημοσιότητα την προκριματική κρίση της για την Ολυμπιάδα του 2004, αξιολογώντας ως επικρατέστερες πόλεις την Ρώμη και την Αθήνα, «Οι Συντονιστικές Επιτροπές Συλλόγων, Περιβαλλοντικών Φορέων και Κινήσεων Πολιτών Αττικής» διοργάνωναν στο Πολυτεχνείο Ημερίδα με θέμα τις επιπτώσεις της Ολυμπιάδας του 2004 στην Αθήνα.

Αν και η προσέλευση του κόσμου δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ικανοποιητική, οι εισηγήσεις των ομιλητών ήταν κατατοπιστικές γύρω από τα οξύτερα προβλήματα που θα δημιουργηθούν, σε περίπτωση ανάληψης της Ολυμπιάδας του 2004 από την Αθήνα σε περιβαλλοντικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η πρωινή συνεδρία ασχολήθηκε με τις περιβαλλοντικές και πολεοδομικές επιπτώσεις στη περιοχή της Αττικής. Η **Μαριλένα Ιατρίδου**, μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Παραλίας Σαρωνικού, στην εισήγησή της με θέμα «Επιπτώσεις στο Φάληρο και στην περιοχή του Σαρωνικού» επισήμανε ότι η δημιουργία ενός γιγαντιαίου αθλητικού κέντρου στην παραλία του Φαλήρου και στον Ιππόδρομο όπου θα διεξαχθούν τα 10 από τα 28 ολυμπιακά αγωνίσματα θα τσιμεντοποιήσει και θα αποκόψει από την κοινή χρήση τους τελευταίους ελεύθερους χώρους και την κύρια διέξοδο της πόλης προς τη θάλασσα. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε ότι έχει αγνοηθεί η ειδική χωροταξική έρευνα του ΕΜΠ με την οποία η ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων ασχέτων με τον θαλάσσιο χώρο σε μια τόσο εκτεταμένη παραθαλάσσια ζώνη χαρακτηρίζεται προβληματική. Εκπρόσωπος της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας ανέλυσε με εισήγησή του τις καταστρεπτικές συνέπειες που θα προκαλέσει η κατασκευή κωπηλατοδρομίου και τα υπόλοιπα έργα που έχουν προγραμματιστεί για τους βιότοπους του Σχοινιά και του Δέλτα του Ιλισσού, ενώ ο **Γιώργος Λιέρης**, μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής Βορείων Προαστείων, αναφέρθηκε στις επιπτώσεις στην περιοχή Θρακομακεδόνων, Τατοΐου και Πάρνηθας από την κατασκευή ολυμπιακού χωριού 15.000 κατοίκων. Ο **Γιώργος Βολικάκης**, μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής για τους Ελεύθερους Χώρους της Αθήνας, ανέλυσε με την εισήγησή του τα

προβλήματα που θα δημιουργηθούν στην κεντρική περιοχή της Αθήνας από την ενδεχόμενη, ανάληψη της Ολυμπιάδας. Ο **Πάνος Τότσικας**, αρχιτέκτων-πολεοδόμος και μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής Φορέων και Πολιτών Ηλιούπολης, αναφέρθηκε στη διαδικασία ανατροπής του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας μέσω

της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων, αφού η ενδεχόμενη διεξαγωγή τους θα συμβάλει στην ενίσχυση και όχι στην ανάσχεση της διόγκωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων στην πρωτεύουσα, θα αποτρέψει τον προσανατολισμό δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων στην περιφέρεια, θα συμβάλει στη διαδικασία της οικιστικής επέκτασης προς τους εναπομείναντες δασικούς χώρους και θα ενισχύσει τον υδροκεφαλισμό της Αθήνας. Ο **Γιώργος Σαρήγιαννης**, καθηγητής ΕΜΠ, αναφέρθηκε εκτεταμένα στις συνέπειες από την πολεοδομική συγκρότηση στο περιβάλλον της Αθήνας.

Η απογευματινή συνεδρία είχε τίτλο «Ολυμπιακοί Αγώνες και ελληνική πραγματικότητα» και έλαμψε διά της απουσίας της η Ελληνική Επιτροπή Διεκδίκησης, η οποία, αν και είχε προσκληθεί,

απαξίωσε να στείλει εκπρόσωπό της. Ο δημοσιογράφος Φίλιππος Συρίγος αναφέρθηκε, στην εισήγησή του με τίτλο «Ολυμπιακοί 2004: Μπορούμε και πρέπει;», εκτεταμένα και με αριθμούς σε όλο τον παραλογισμό που ξετυλίγεται με τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών. Παραθέτουμε χαρακτηριστικά: «*Ανεξάρτητα απ' το αν θα κερδίσουμε ή χάσουμε, το βέβαιο είναι ότι ορατός και ρεαλιστικός στόχος δεν υπάρχει και αυτό αποδεικνύεται από τα μισόλογα που αναγκάστηκαν να ψελλίσουν εσχάτως οι πολιτικά υπεύθυνοι και απ' τη προσπάθειά τους να διαχωρίσουν τους έλληνες σε εθνικόφρονες και μη, με βάση τη στάση που κρατάει ο καθένας απέναντι σ' αυτή την τάχα μεγάλη ιδέα, που καλείται ν' ασπαστεί ολόκληρο το έθνος*». Με σαφήνεια αναφέρθηκε στα αξεπέραστα προβλήματα που θα προκληθούν, αν τελικά αναλάβει η Αθήνα τους Ολυμπιακούς του 2004, στην τηλεοπτική κάλυψη των αγώνων, αφού είναι δεδομένο ότι η ΕΡΤ δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις υπεραυξημένες ανάγκες, ενώ ο φάκελος δεν προβλέπει ούτε μια δραχμή γι' αυτό το σημαντικότερο ζήτημα.

Ο εκδότης του περιοδικού **Ο Πολίτης** **Άγγελος Ελεφάντης** ανα-

ΚΡΙΣΙΜΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Μία νέα σειρά βιβλίων με την συνεργασία της GREENPEACE και των εκδόσεων Νεφέλη, που στοχεύει να αναδείξει και να προτείνει λύσεις στα φλέγοντα οικολογικά προβλήματα του καιρού μας.

Κυκλοφορούν οι τόμοι 1 - 4

1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Προς μία οικολογική μεταρύθμιση

2. ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΠΕΔΙΑΔΕΣ ΜΕ ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΜΕΛΛΟΝ

Μία κριτική στην Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα όρια της αυτοκίνησης και η χρηματοδότηση του παραγωγού

4. ΑΛΙΕΙΑ, ΔΙΧΩΣ ΣΥΝΟΡΑ

Η κρίση της βιομηχανικής εκμετάλλευσης των θαλασσών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 3607744 FAX: 3623093

ήκε με την εισήγησή του στην -ανύπαρκτη- σχέση ανάμεσα ολυμπιακό πνεύμα και τον πρωταθλητισμό. Μεταξύ άλλων διε-ήθηκε «Τι παράγει ο πρωταθλητισμός; Σίγουρα υπεραξία που ται όλο και πιο μεγάλη όσο προβάλλεται από τα ιδεοληπτικά ι μαζικής επικοινωνίας», για να διαπιστώσει «παράγει επίσης γγέλματα επιζηλα και κερδοφόρα: αθλητές, μανάτζερς, κό-, αθλίατρους, γυμναστές, εκδότες, δημοσιογράφους, σπόνσο-παράγοντες, φυσιοθεραπευτές, ΠΑΕ, ψυχολόγους, μετρητές, ητές, διαιτολόγους, επενδυτές, κατασκευαστές και εμπόρους ητικών ειδών, εργολάβους, χωροτάκτες· ένας ολόκληρος κό-, χιλιάδες άνθρωποι σε κάθε χώρα, φύλακες του υπάρχοντος ου, για να χρησιμοποιήσω μια καίρια φράση του Γκυ Ντεμπόρ. ός ο υπνάκος, όσο μεγαλύτερος είναι, τόσο επιτρέπει την κερ-ορία στους επαγγελματίες του πρωταθλητισμού, του σεξισμού, αγωγικού ανταγωνισμού, της εμπορευματοποίησης. Στην άντα της οποίας ζηλεύουμε τη δόξα είδαμε όλες τις αθλιότητες κόσμου και παίρνουμε φόρα να τις μιμηθούμε.»

ολούθησε η εισήγηση του οικονομολόγου Παύλου Κλαυδια- στην οποία αναφέρθηκε αναλυτικά στις οικονομικές επιπτώ- από την Ολυμπιάδα του 2004. Χαρακτηριστικά τόνισε: «Τα ίλα έργα έχουν μεγάλα προβλήματα. Η Ολυμπιάδα είναι ένα μη μεγάλο, καλύτερα τεράστιο έργο. Κάποια στιγμή η ελληνική ονομία θα οδηγηθεί σ' ένα παραγωγικό κενό.»

επιμελητής στην Εθνική Πινακοθήκη και συνεργάτης του Αντί νος Στεφανίδης, στην εισήγησή του με τίτλο «Είναι οι Ολυ-ακοί αγώνες πολιτιστικό γεγονός;» προεξόφλησε, με εμπειρι-τωμένο τρόπο, ότι οι Ολυμπιακοί και οι «πολιτιστικές» εκδη-εις που θα οργανωθούν με την ευκαιρία αυτή δεν θα διαφέ-ιν και πολύ από τη μορφή της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Θεσ-ονίκης 1997, δεν θα έχουν να ζηλέψουν τίποτα από τον πολιτι-που διεκπεραιώνεται από μανάτζερς και πολιτικούς. Κλείνο-ς τη σύντομη εισήγησή του σταχυολόγησε μερικά παραδείγμα-πό το φάκελο της υποψηφιότητας: «Αναφέρεται λοιπόν The ond Milenium (The cristian era). Τι σημαίνει άραγε αυτό;. Ακο-θεί η αναφορά στη σχέση του Ολυμπισμού και των ΜΜΕ. Σύμ-να με το φάκελο θα υπάρχουν μια σειρά εκδηλώσεων το 2001, 2, 2003, και το 2004. Ξεκινάει με το 2001 «Άνθρωπος και διάστη-», συνεχίζει το 2002 «Άνθρωπος και Γη», το 2003 «Άνθρωπος και εύμα», και το 2004 «Άνθρωπος και Άνθρωπος». Άρα λοιπόν το or not to be?

τελευταία εισήγηση έγινε από τον Γιάννη Παρασκευόπουλο, εργάτη των περιοδικών *Οικοτοπία* και *Νέα Οικολογία*, στην ία υποστήριξε βάση στοιχείων ότι η Αθήνα δεν έχει να κερδί- από την Ολυμπιάδα τίποτα παραπάνω από έναν ακόμα μεγα-ερο υδροκεφαλισμό, ενώ θα ενισχυθεί η ανισορροπία ανάμεσα ην πρωτεύουσα και την περιφέρεια καταδικάζοντας την Αθήνα ορόλο μιας μητρόπολης χωρίς ενδοχώρα.

λέσα από την Ημερίδα έγινε φανερό ότι αν τελικά αναλάβει ς Ολυμπιακούς, η Αθήνα -και μαζί της όλη η χώρα- θα υποθη-ύσει το μέλλον της για πολλές δεκαετίες. Η απουσία της επιτρο-ς διεκδίκησης, της κυβέρνησης αλλά και της αντιπολίτευσης -με ν εξαίρεση του ΣΥΝ, ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τη βουλευτή έλλα Αλφιέρη και τον Δημήτρη Χατζησωκράτη, προδίδει πιθα-ατα την αμηχανία των υπερμάχων της υποψηφιότητας απέναντι ον γόνιμο και εμπειριστατωμένο αντίλογο όσων δεν συγκινού-ι απ' αυτή τη νέα μεγάλη ιδέα.

ς ελπίσουμε η ΔΟΕ να «χαρίσει» στη Ρώμη, στη Στοκχόλμη ή ην Κωνσταντινούπολη το πολυπόθητο χρίσμα για να γλιτώσει η λύπαθη Αθήνα το ρεζιλίκι που προσπαθούν να μας πείσουν ότι είναι διαφήμιση.

Επιμέλεια: Ε. Κολλιοπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Πολιτεία-εκκλησία: ένας «πετυχημένος» γάμος

Περίπου είκοσι χρόνια πριν, η Εκκλησία φοβόταν ότι η καθιέρωση του αυτόματου διαζυγίου θα «κλόνιζε τα θεμέλια της ελληνικής οικογένειας και του χριστιανισμού». Αργότερα, το 1987, χιλιάδες παπάδες και πιστοί διαδήλωναν κατά του νόμου του Α. Τρίτη που επιχειρούσε να καθιερώσει τον κρατικό έλεγχο και τη διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας. Σήμερα η Εκκλησία θέλει να δείχνει πιο ψύχραιμη στην ενδεχόμενη θεσμοθέτηση της μη θρησκευτικής κηδείας. Έτσι τουλάχιστον αποδεικνύουν οι πρώτες δηλώσεις μητροπολιτών που, επικαλούμενοι «την προσωπική ελευθερία και το σεβασμό των πεποιθήσεων κάθε πολίτη», ρίχνουν έμμεσα την ευθύνη στο κράτος για τη μη κατοχύρωση της πολιτικής ταφής. Το πρόσφατο κύμα νεο-ορθοδοξίας ενισχυμένο με την εθνικιστική έξαρση και τη διαπίστωση της τέλεσης μικρού αριθμού πολιτικών γάμων σε σχέση με τους θρησκευτικούς καθυστερούν επιφανειακά τις ανησυχίες της Εκκλησίας για μείωση του κύρους της. Ανησυχίες, όμως, που δεν παύουν να εκδηλώνονται με κάθε ευκαιρία: από την διεκδίκηση της Ροτόντας ως λατρευτικού χώρου μέχρι την απαίτηση για υποχρεωτική αναγραφή του θρησκέυματος στις ταυτότητες, τις συχνές αναφορές σε παπικό και εβραϊκό λόμπυ ή ακόμα και τον προπηλακισμό πιστών διαφορετικών θρησκειών. Η ίδια η πολιτεία φαίνεται να ενισχύει τον αδήριτο δεσμό ελληνισμού-ορθοδοξίας καλυπτόμενη πίσω από την συνταγματική κατοχύρωση της ορθοδοξίας ως «επικρατούσας θρησκείας». Αρκούμενη στη ρηματική υπόσχεση για ρύθμιση του ειδικού θέματος της πολιτικής ταφής, δεν αποτολμά το διαχωρισμό Εκκλησίας-Κράτους.

•••Ο βουλευτής του ΚΚΕ, **Λέων Αυδής**, που με ερώτησή του στη Βουλή, ανακίνησε το θέμα της καθιέρωσης της πολιτικής ταφής, δηλώνει στο *Αντί*: «Η αρχή του μη θρησκευτικού κράτους έγκειται στο ότι κανείς δεν πρέπει να αναγκάζεται να λειτουργεί ως πολίτης μέσω μιας θρησκείας και ότι δεν μπορούν είτε οι χριστιανικές εκκλησίες είτε οποιεσδήποτε θρησκευτικές συσσωματώσεις να ασκούν διοικητικά ή πολιτειακά έργα. Η άρνηση του Μητροπολίτη Δράμας να επιτρέψει την θρησκευτική κήδευση προσώπου που είχε τελέσει πολιτικό γάμο, ανεξάρτητα αν περιλαμβάνεται στη συνηθισμένη πρακτική της ορθόδοξης εκκλησίας, καταρχήν είναι θέμα εκκλησιαστικό ή θρησκευτικό. Από την άποψη των δημοκρατικών ελευθεριών και του σεβασμού της ελευθερίας της συνείδησης, όμως, θα ήταν αδιανόητο να υφίσταται οποιαδήποτε δυσμενή μεταχείριση όποιος αποκλείεται από την θρησκευτική κήδευση ή όποιος για οποιοδήποτε λόγο δεν την επιθυμεί. Επιβάλλεται λοιπόν να προβλεφθεί με νόμο η υποχρέωση των δήμων να δημιουργήσουν στα νεκροταφεία χώρους για μη θρησκευτική κήδευση. Η πρόβλεψη ότι ο θρησκευτικός γάμος είναι ισοδύναμος με τον πολιτικό, οι διάφορες αρμοδιότητες του μουφτή κ.λπ., αποτελούν φαινόμενα άσκησης κρατικών λειτουργιών από θρησκευτικούς λειτουργούς».

•••Ο **Παύλος Αθανασόπουλος**, υπεύθυνος του Τμήματος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΣΥΝ, στο *Αντί*: «Η αναγόρευση της Ορθοδοξίας από το σύνταγμα σε κρατούσα στη χώρα θρησκεία έχει οδηγήσει σε επικίνδυνα για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα φαινόμενα. Η Εκκλησία επεμβαίνει απροκάλυπτα σε θέματα που σε όλο τον πολιτισμένο κόσμο είναι δικαιοδοσία της πολιτείας και επιχειρεί να έχει λόγο ακόμη και στην προσωπική ζωή των πολιτών, ή στην εξωτερική πολιτική, όπως έδειξαν το Μακεδονικό και οι ελληνοαλβανικές σχέσεις. Ήρθε η ώρα η Ελλάδα να γίνει κοσμικό κράτος, να κατοχυρωθεί η ανεξίτηλη θρησκεία και η ισοτιμία όλων των δογμάτων και θρησκειών, αλλά και των αθέων και αγνωστικιστών. Η υποχρεωτικότητα του πολιτικού γάμου και η καθιέρωση της πολιτικής ταφής θα συνέβα-

Ελληνισμός και ορθοδοξία κατά του νόμου του Τρίτη σε διαδηλώσεις ιερέων στην Αθήνα πριν από δέκα χρόνια. Σήμερα πώς θα αντιδρούσε η Εκκλησία στην ενδεχόμενη πρόταση για χωρισμό της από το κράτος;

λαν σε μια τέτοια κατεύθυνση. Οριστική λύση δώσει, όμως, ο χωρισμός Κράτους-Εκκλησίας και η σχετική με αυτό συνταγματική αναθεώρηση».

•••Ο **Σάββας Αγουρίδης**, ομότιμος καθηγητής Θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μέλος της Κίνησης Πολιτών κατά του Ρατσισμού, στην *Εκκλησία* θέλει να κουμαντάρει την Εκκλησία προς όφελός της και έχει ανάγκη από τις ψήφους της. Αν και παλιότερα η πολιτεία είχε εκδηλώσει την πρόθεση να ρυθμίσει τα θέματα της Εκκλησίας, δεν έχει ακόμα αποφασίσει το χωρισμό της από το Κράτος».

•••Ο **Νίκος Δεμερτζής**, καθηγητής στο Τμήμα ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών και μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης, στην *Εκκλησία* αλληλεξάρτηση Κράτους-Εκκλησίας είναι δεδομένη. Αλλά εκτός από το πολιτικό κόστος που είχε ο ενδεχόμενος χωρισμός Εκκλησίας-Κράτους, υπάρχει και το κοινωνικό κόστος. Οι Έλληνες, αν και στην πλειοψηφία τους δεν εκκλησιάζονται, είναι θρησκευόμενοι, εξαρτημένοι και ταυτισμένοι με τη χριστιανική παράδοση».

•••Ο **Θάνος Λίποβατς**, καθηγητής Πολιτικής Ψυχολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο σε άρθρο του στην *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* (τχ. 6 - Νοέμ. 1995, σ. 168) τονίζει την «αλληλεπίδραση ανάμεσα στο θρησκευτικό και πολιτισμικό, το πολιτικό και το κοινωνικό και οικονομικό. (...) Καμιά θρησκεία και κανένας πολιτισμός δεν αποφεύγει αυτό που ορίζει την ιστορία ως τη συνεχή διαμάχη ανάμεσα στα παραδοσιακά δεδομένα που υπόσχονται ασφάλεια και στο πρόσταγμα ελευθερίας που δημιουργεί άγχος. (...) Η ορθοδοξία εδώ και εννέα αιώνες θέλει να συμμετέχει στην ιστορία, αμυνόμενη ενάντια στην ιστορία και φετιχοποιώντας την παράδοση των ελλήνων πατέρων του 4ου μ.Χ. αιώνα (...).»

ημόσια εκπαίδευση

... απλώς ζήτημα χρόνου να εκφραστεί
... ίως η δυσaréσκεια κοινωνικών
... απέναντι στην πολιτική σκληρής
... ητας της κυβέρνησης, συνάρτηση του
... ού συμπίεσης του εισοδήματος και
... νωσης του κάθε εργασιακού χώρου
... γήθηκαν οι αγρότες, ακολούθησαν οι
... ιδευτικοί. Δύο διαφορετικοί χώροι με
... ό κατ' ουσίαν ζητούμενο: τη
... ιστοποίηση των οικονομικών τους
... αβών. Με όρους «επιβίωσης» οι
... τοι, «αξιοπρέπειας» οι δεύτεροι.
... ο κάνει.

... είναι εξίσου θεμιτό.

... ναμικές αυτές κινητοποιήσεις, δεν
... ραμμίζουν απλώς την ανάληψη στάση
... κυβέρνησης. Το μείζον θέμα που
... ύπτει είναι η αδιαφορία των μη άμεσα
... λεκομένων. Ο κοινωνικός ιστός είναι
... κερματισμένος· τα αιτήματα που
... υπώνονται –συντεχνιακά,
... πασματικά, καταδικασμένα να μείνουν
... ανοποίητα. Ίσως εκεί τελικά να είναι το
... ίλο στοίχημα των καιρών που
... ύουμε. Η ανάπτυξη νέων
... λογικοτήτων που θα απαντούν στο
... ίζο μέλλον που προδιαγράφουν οι
... θμοί. Ίσως δηλαδή το μεγάλο κέρδος
... την πρόσφατη απεργία των
... αιδευτικών είναι να επιστρέψουν στα
... λεία με το κεφάλι ψηλά γιατί κατάφεραν
... νοίξουν έναν ουσιαστικό διάλογο για τη
... όσια εκπαίδευση.

Μας αφορά, εν μέρει...

Εδώ και έξι εβδομάδες οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να αποσπάσουν από τον Υπουργό Παιδείας ευνοϊκότερες μισθολογικές ρυθμίσεις, ενώ στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων επαναφέρουν, με περισσότερη ή λιγότερη ένταση, θεσμικού χαρακτήρα αιτήματα. Εις ώτα μη ακουόντων. Ας είμαστε όμως δίκαιοι. Σε ποιο βαθμό μας αφορά, ευρύτερα ως κοινωνία, η συνεχιζόμενη απεργία των εκπαιδευτικών;

Μας αφορά, αν κρίνουμε από τον –αμήχανο– δημόσιο διάλογο που έχουν μέχρι στιγμής τροφοδοτήσει ποικίλες πτυχές του ζητήματος: το δίκαιο των οικονομικών διεκδικήσεων, η στάση της πολιτικής ηγεσίας, οι επιδιώξεις των συνδικαλιστικών οργάνων, οι προσδοκίες της εκπαιδευτικής κοινότητας, οι χαμένες ώρες διδασκαλίας. Διανύοντας την έκτη εβδομάδα κινητοποιήσεων, κάθε ημερήσιο φύλλο που σέβεται τον εαυτό του φιλοξενεί κι ένα «Φάκελο Παιδείας», υπενθυμίζοντας τα έργα και τις ημέρες των υπουργών που ανέλαβαν το χαρτοφυλάκιο από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Αυτές οι έξι βδομάδες, που πάνε να γίνουν επτά, μας υποχρεώνουν, θέλουμε δεν θέλουμε, να σκεφτούμε.

Κι αυτή η επίμονη υπενθύμιση του ατομικού-κοινωνικού κόστους της σύγκλισης δεν μπορεί παρά να μας αφορά. Ακόμη κι αν πιστεύεις στην ενωμένη Ευρώπη (πόσο μάλλον αν δεν πιστεύεις), είναι στιγμές που θες να δηλώσεις απερίφραστα ότι ζορίζεσαι να διαμαρτυρηθείς που πληρώνεις τα σπασμένα λανθασμένων πολιτικών σχεδιασμών και ολιγωριών. Για τον Χατζηνικολάου, και για μερικούς ακόμη προνομιούχους, είναι εύκολο να σιγοντάρει τον υπουργό στο τι διαφορά κάνουν ένα-δύο πεντοχίλιαρα πα-

ραπάνω το μήνα...

Μας αφορά επίσης το πάθος της διεκδίκησης. Το παράπονο που γίνεται γροθιά, έστω κι αν στο τέλος στρέφεται καταπάνω σου (είναι αμφίβολο αν οι αιτούμενες αυξήσεις στο σύνολό τους θα ισοσκελίζουν τις πολύ πραγματικές απώλειες των ημερών αυτών). Όσοι ψηφίζουν κάθε βδομάδα υπέρ της συνέχισης της απεργίας αρνούνται να φανούν συνετοί οικογενειάρχες όπως οι υπόλοιποι που απέχουν από τις συνελεύσεις. Προτάσσουν την απογοήτευσή τους, την αδικία που νιώθουν να τους πνίγει, τη χαμένη αξιοπρέπεια του λειτουργήματος.

Μας αφορά τελικά περισσότερο από ό,τι οι πρόσφατες αγροτικές κινητοποιήσεις. Οι απεργοί καθηγητές και δάσκαλοι δεν καλλιεργούν απλώς βαμβάκι· διαμορφώνουν τους αυριανούς πολίτες, τα παιδιά μας. Όταν δεν είναι ευχαριστημένοι με τις συνθήκες εργασίας τους, θέλουμε να μάθουμε γιατί. Ξέρουμε ότι η εκπαίδευση νοσεί και περιμένουμε από τους ανθρώπους της να μας πουν πώς φαντάζονται ότι θα γιάνει.

Όμως, τελικά, η συνεχιζόμενη απεργία των καθηγητών μας αφορά εν μέρει μόνο. Γιατί στις έξι βδομάδες που έχουμε διανύσει δεν έχουμε πειστεί ως κοινωνία ότι διακυβεύεται κάτι σημαντικό. Η εικόνα που έχει διαμορφωθεί, με ευθύνη των ίδιων των εκπαιδευτικών (ή εν πάση περιπτώσει των συνδικαλιστικών τους οργάνων), δεν απέχει πολύ από την εικόνα μιας συμπαθούς κοινωνικής τάξης που διεκδικεί καλύτερη οικονομική αμοιβή για τις υπηρεσίες που προσφέρει. «Το κοινωνικό σύνολο δεν απαίτησε ποτέ από άλλο κλάδο εργαζομένων να διεκδικήσει αιτήματα που αφορούν ουσιαστικά ολόκληρη την κοινωνία», δήλωσε πρόσφατα ο αντιπρόεδρος της Ομο-

σπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ) κ. **Αντ. Αντωνάκος**. Για να συνεχίσει: «Γιατί έχουν αυτή την παράλογη απαίτηση από εμάς λοιπόν;»

Μα έχουμε αυτή την απαίτηση από τους εκπαιδευτικούς, κ. Αντωνάκο, διότι εάν πάρτα κάτι βάραινε υπέρ τους (και τους εξασφάλιζε έτσι σε καιρούς ισχυρότατων αγελάδων έξτρα επιδόματα) ήταν ακριβώς ο συσχετισμός απολαβών και βαρύτητας του λειτουργήματος που ασκούν. Ειδικά, δε, είναι οι μόνοι εργαζόμενοι που έχουν παγώσει τα εισοδήματά τους τα τελευταία χρόνια (αυτό δεν αφήνει να εννοηθεί και η χλιαρή υποστήριξη της ΑΔΕΔΥ;)· δεν βρίσκονται καν στις χαμηλότερες κλίμακες αποδοχών. Με άλλα λόγια, η οικονομική τους κατάσταση αυτή καθεαυτή δεν αρκεί για να εξασφαλίσει μιαν ευρύτερη κοινωνική συστράτευση. Εάν την επιθυμούν, είναι υποχρεωμένοι να θίξουν το θέμα της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης – που μας καίει όλους.

Κατά πόσο όμως στην πρόσφατη απεργία τα θεσμικά αιτήματα διατυπώθηκαν καιρίως συγκροτημένα, σθεναρά; Κατά πόσο δεν αποτέλεσαν αντικείμενο «εντυπώσεων και ψυχολογίας και όχι ουσίας», κατά τα λεγόμενα του προέδρου της ΟΛΜΕ κ. **Νικ. Τσούλια**; Πόσοι εκπαιδευτικοί θέλουν πραγματικά την αξιολόγηση, πόσοι νοιάζονται για την εκ βάθρων ανανέωση των αναλυτικών προγραμμάτων και των σχολικών εγχειριδίων;

Η αλήθεια είναι ότι ως κοινωνία είμαστε κουρασμένοι. Έχουμε λίγο-πολύ συμβιβαστεί με τη διάψευση των ονείρων μας, με τη διάλυση των συλλογικοτήτων. Στην καλύτερη περίπτωση διατρανώνουμε την πίκρα μας. Έχουμε όμως ξεχάσει να πολιτικοποι-

Τόμας Χάρντυ

ΤΖΟΥΝΤ Ο ΑΦΑΝΗΣ (μυθιστόρημα)

Ένα αριστουργήμα της παγκόσμιας λογοτεχνίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

τα ζητούμενα, να τα εγγράφουμε σε οινή προγραμματική δράση. Μπορεί λοιπό από μας να θέλουν να «σπάσουν ταμπουκά» του Σημίτη. Είμαστε ωστόσο υποψίαστοι για το τι σημαίνει για μας ίδιους «να τα ζητάμε όλα».

ιά τα ψέματα. Η απεργία των εκπαιδών μας αφορά εν μέρει μόνο. Διότι υμε ότι επίκεινται αρχαιρεσίες στην Ε και καμία παράταξη δεν μπορεί να πίσω. Ξέρουμε ακόμη ότι οι χαμένες

ώρες διδασκαλίας θα αναπληρωθούν έτσι κι αλλιώς χάρη στο παράλληλο σύστημα των φροντιστηρίων – διαφορετικά θα συζητούσαμε έτσι ψυχρά τα ποσοστά διδασχθείσας προς διδακτέα ύλης; Το σύνθημα της ΟΛΜΕ μας βρίσκει σύμφωνους: «να γυρίσουν οι καθηγητές στα σχολεία με το κεφάλι ψηλά, με αξιοπρέπεια». Έχουμε όμως, και έχουν και οι απεργοί καθηγητές, πραγματικά συνειδητοποιήσει τι θα σήμαινε αυτό;

Ο Κ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

«Τζογάρουν» ή όχι οι απεργοί καθηγητές; Το Αντί δεν θα μπορούσε να μην φιλοξενήσει τις δικές τους απόψεις επί του θέματος.

καθηγητές απαιτούν από το «συνάδελφο» κ. πρωθυπουργό Κ. Σημίτη να ζητήσει δημόσια γνώμη, γιατί στην προσπάθειά του να μειώτον αγώνα τους στα μάτια της κοινής γνώμης να κάμψει το φρόνημά τους, τους εξομοίωσε οινούς τζογαδόρους».

Ψήφισμα της Β' ΕΛΜΕ ΑΘΗΝΩΝ, 18/2/97

πρωθυπουργός μιλά στη Βουλή για την εργία των καθηγητών. Αν και ξέρει ή μάλλον αιδή ξέρει ότι τον βλέπει και τον ακούει το νελλήνιο, δηλαδή και οι μαθητές, οι γονείς ς, οι ίδιοι οι καθηγητές, λέει: «Οι καθηγητές υν νοοτροπία παίκτη καζίνο που, επειδή δίζει, θέλει να κερδίσει περισσότερα».

θηγητής, λοιπόν, με νοοτροπία παίκτη καζί. Και να 'θελε, δεν θα το μπορούσε, αφού το καζίνο ούτε από μακριά δεν μπορεί να το Η ένδειξη τον γλιτώνει από τη διαφθορά!

αθηγητής, λέει, κερδίζει και θέλει να κερδί- περισσότερα. Ουδέποτε, όμως, και σε κα- α επίπεδο ο καθηγητής ανήκε στους κερδι- ένους. Αυτά τα γνωρίζει ο πρωθυπουργός αναρωτιέται κανείς πώς, ενώ δεν χαρακτη- εται από αμετροέπεια, προβαίνει σε τέτοι- ς χαρακτηρισμούς. Χαρακτήρισε και ο Γιαν- πούλος «γαϊδουρινή» τη συμπεριφορά των ροτών, αλλά κανείς δεν απέδωσε ιδιαίτερη μασία: Γιαννόπουλος είναι αυτός και ας λέ- ... Ο ίδιος, όμως, ο πρωθυπουργός της χώ- ς; Να οφείλεται στη γνωστή και μη εξαιρε- α υπεροψία της εξουσίας;

ήκει και αυτός, κατά κάποιο τρόπο, στο χώ- της παιδείας. Καθηγητής, σου λέει. Δε δη- ουργεί όμως αυτό αίσθημα κοινότητας, πό- μάλλον, αλληλεγγύης! Αυτός είναι ο ένας, επώνυμος, ενώ ο κόσμος των καθηγητών, ς άμορφος πολτός που τολμά να ενοχλεί, τώντας αναγνώριση του ρόλου του, στήριξη η συνέχιση του δού

λου έργου του. Αλλά, η αλαζονεία από μό- της, δεν ερμηνεύει τα γεγονότα.

Θα πρόσεξε ο πρωθυπουργός ότι επιτέλους η κοινωνία άρχισε να αντιλαμβάνεται το πρόβλη- μα των εκπαιδευτικών ως δικό της πρόβλημα, αφού αντανakλά στα παιδιά, καθορίζει τη μόρ- φωσή τους, επηρεάζει αποφασιστικά τη ζωή τους. Η διαφαινόμενη μεταστροφή της κοινής γνώμης είναι αυτό που ανησύχησε τον πρωθυ- πουργό. Η αδιαφορία, η χρόνια εγκατάλειψη της κοινωνίας των εκπαιδευτικών από την πο- λιτεία, είναι δοκιμασμένο χαρτί και σε αυτό πό- νταρε ο πρωθυπουργός. Με άλλα λόγια, θέλη- σε να προλάβει τις εξελίξεις, να μην αφήσει να εδραιωθεί η καινούργια συνείδηση. Αυτός, λοιπόν, ήταν ο στόχος και έριξε το προσωπικό του βάρος για να τον υπηρετήσει αποτελεσμα- τικά (:).

Όταν, όμως, ο πρωθυπουργός της χώρας, μέ- σα στη Βουλή των Ελλήνων, αποκαλεί τους κα- θηγητές τζογαδόρους, λέει βέβαια στους ίδι- ους τους καθηγητές να κάνουν πέρα, γιατί θα τους λιώσει, αλλά λέει και στους γονείς να μην τους εμπιστευτούν τα παιδιά τους: λέει και στους μαθητές να μην τους υπολογίζουν: που σημαίνει να μη δεχθούν τη γνώση που εκείνοι έχουν να τους προσφέρουν: που σημαίνει να γυρίσουν την πλάτη στο δημόσιο σχολείο!

Κατά τα άλλα, το «εθνικό» θέμα της παιδείας με την αναβάθμιση, την ανόρθωση, την ανα- μόρφωση και δε συμμαζεύεται, επί τάπητος! Να πει κανείς «κουραφέξαλα, μας δουλεύουν και από πάνω» και να τα εγκαταλείψει, αηδια- σμένος; Να, όμως, που το θέμα πονάει!

Αν οι καθηγητές απαιτούν από τον πρωθυ- πουργό να ζητήσει συγγνώμη, δεν είναι βέβαια γιατί περιμένουν να το κάνει. Είναι γιατί αυτό δεν μπορεί να περάσει έτσι. Το οφείλουν στον ίδιο τους τον εαυτό, εφόσον θα εξακολουθή- σουν, μόνοι αυτοί, «εκ περισσεύματος καρ- δίας» να υπηρετούν και να στηρίζουν το δημό-σιο σχολείο που οι άλλοι, ανενδοίαστα, εγκα- τέλειψαν στην τύχη του.

Από τη Β' ΕΛΜΕ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια μαθητική παρέα
στη δικτατορία,
μια άλλη
στις σχολικές καταλήψεις
του σήμερα.
Παράλληλες ιστορίες
που συναντιούνται
στο κατώφλι
του 2000

Νιόβη Λύρη

ΜΑΧΑΙΡΙ
ΣΤΗΝ ΜΠΟΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

«Το σχολείο, από αγγαρεία να γίνει τρόπος ζωής»

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Η απεργία των εκπαιδευτικών συμπλήρωσε την έκτη εβδομάδα της. Και πάει για έβδομη. Στη μέση της κόντρας κυβέρνησης και εκπαιδευτικών βρίσκονται οι μαθητές, κάποιοι απ' τους οποίους έχουν εκφράσει ήδη τη συμπαράστασή τους στον αγώνα των καθηγητών τους. Συναντήσαμε δύο μαθητές της Τρίτης Λυκείου, τον Αντρέα –εκπρόσωπο του Συντονιστικού των μαθητών– και τον Κώστα, και συζητήσαμε μαζί τους για το γκρίζο τοπίο της παιδείας.

• Έχουν περάσει έξι εβδομάδες και οι καθηγητές συνεχίζουν την απεργία τους. Από παντού ακούγονται φωνές για τις χαμένες ώρες.

Α.: Πρέπει να τονίσουμε ότι τα πιο πολλά σχολεία έχουν χάσει, σύμφωνα με την ΟΛΜΕ, 7.500 διδακτικές ώρες και πριν από την απεργία, λόγω ελλείψεως διδακτικού προσωπικού.

Κ.: Υπάρχει και το ζήτημα ότι αν γίνονται ώρες χωρίς ουσία μέσα σε άθλια κτίρια και μαθήματα χωρίς νόημα, τότε δεν χάνουμε και πολλά πράγματα.

• Τα ΜΜΕ εμφανίζουν τους καθηγητές να κάνουν απεργία μόνο για την τσέπη τους...

Α.: Στα συντονιστικά των μαθητών έχουμε ασχοληθεί εκτεταμένα με το θέμα. Υπάρχει ένα κομμάτι των εκπαιδευτικών που κάνει

απεργία μόνο για τα οικονομικά αιτήματα. Εμείς οι μαθητές θέλουμε να προβάλλουμε το θεσμικό πλαίσιο. Ζητάμε πλήρη ανοικοδόμηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Ελπίζουμε το ίδιο να ζητάνε και οι καθηγητές. Η παιδεία είναι ο πυρήνας της κοινωνίας και δεν πρέπει ν' αφορά μόνο τους μαθητές, τους καθηγητές και τους γονείς αλλά όλη την κοινωνία.

• Ποια απ' τα θεσμικά αιτήματα της ΟΛΜΕ θεωρείτε σημαντικότερα;

Α.: Το βασικό είναι να καταλάβει ο κ. Αρσένης ότι το εκπαιδευτικό σύστημα έχει σαπίσει, δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας σύγχρονης κοινωνίας.

• Τα συντονιστικά που έχετε φτιάξει είναι ικανοποιημένα από την ανταπόκριση των

συμμαθητών σας;

Α.: Όχι δεν είμαστε ικανοποιημένοι, τα ΜΜΕ έχουν μεταβάλει και αυτή την απεργία σε θέαμα προβάλλοντας μόνο τα οικονομικά αιτήματα. Κάτι τέτοιο αποτρέπει την πλειοψηφία των μαθητών από την ενεργό συμμετοχή.

Κ.: Οι καθηγητές δεν απεργούν διεκδικώντας απλώς κάποια χιλιάρικά παραπάνω. Ζητάνε καλύτερες συνθήκες εργασίας: εργαστήρια, καλύτερα κτίρια, μετεκπαιδύσεις, καλύτερη συνεργασία του υπουργείου με τους εκπαιδευτικούς φορείς. Οι μισθοί δεν είναι δευτερεύον ζήτημα, αφού δεν νοείται αναβάθμιση της εκπαίδευσης με τόσο χαμηλούς μισθούς.

Α.: Η ραχοκοκαλιά του ζητήματος δεν μπορεί παρά να είναι οικονομικού περιεχομένου· καλώς ή κακώς, αναβάθμιση χωρίς λεφτά δεν γίνεται. Πώς θα βρεθούν οι πόροι είναι ζήτημα της κυβέρνησης – έχει αποδείξει ότι όπου θέλει βρίσκει πόρους.

• Από το 1990 και μετά, οι μαθητικές κινητοποιήσεις ισοδυναμούν με καταλήψεις. Θεωρείτε πιθανή μια τέτοια εξέλιξη;

Α.: Θέλω να ελπίζω ότι δεν θα συμβεί κάτι τέτοιο. Δε θα καταφύγουμε σε κοινότοπους τρόπους διαμαρτυρίας. Μπορούμε ν' ανταποκριθούμε σ' όλες τις μορφές κινητοποιήσεων. Βέβαια δεν μπορώ να ξέρω την ενστικτώδη αντίδραση των μαθητών μετά τη λήξη της απεργίας, η οποία θα εξαρτηθεί και από τον τρόπο που θα διαλέξει το υπουργείο για να αναπληρωθούν οι χαμένες ώρες.

• Εσείς ποιο βλέπετε ως πιο ρεαλιστικό και εφαρμόσιμο τρόπο;

Κ.: Η μείωση της διάρκειας των διδακτικών ωρών είναι η πιο σωστή λύση. Υπάρχουν και

ές που δεν έχουν χάσει ούτε μια ώρα, οι καθηγητές δε κάνουν απεργία, π.χ. η γη του σχολείου μου. Για ποιο λόγο οι παρατείνουν το σχολικό έτος; ο υπουργός πρέπει ν' αντιληφθεί ότι οι ές δεν είναι διατεθειμένοι να δεχτούν αση του σχολικού έτους. Μπορούν να ν οι ημερήσιες εκδρομές, κάποιες ές και να μειωθεί η διάρκεια των διδα- νωρών. Δεν είναι η πρώτη χρονιά που ται ώρες.

τω μεταξύ, απ' ό,τι φαντάζομαι, οι ήφιοι των πανελλήνιων έχουν ρίξει όλο ο βάρος στα φροντιστήρια.

υτό είναι ένα μειονέκτημα της απερ- Από τη μια οι καθηγητές τάσσονται στη παραπαιδεία και από την άλλη νισχύουν, αφού οι περισσότεροι απ' ίς συμπληρώνουν το μισθό τους μέσω αραπαιδείας.

παραπαιδεία για να ξηλωθεί από τη της πρέπει το σχολείο να μεταβληθεί αγγαρεία σε τρόπο ζωής, σ' ένα ζωντα- όρο-πολιτιστικό κέντρο με εξωδιδακτι- κδηλώσεις. Το περιβόητο «βαριέμαι» αθητών είναι το πρώτο που πρέπει ν' ξεί για να δώσει το έναυσμα για ανα- ωση της παιδείας.

σας ενοχλεί περισσότερο απ' όλα στο είο;

υτό που μ' ενοχλεί είναι ότι το σχολείο ου δίνει τα ερεθίσματα να καλλιεργή- α ενδιαφέροντά μου. Να πηγαίνω σ' σχολείο-θερμοκήπιο δεν μου λέει τίπο- ν πάμε απ' το σχολείο και δεις το κτί- α βάλεις τα γέλια.

α μαθήματα χαϊδεύουν την επιφάνεια εν μπαίνουν στην ουσία - π.χ. κάνουμε ρία για να δώσουμε πανελλήνιες και α να μάθουμε ιστορία.

ο σχολείο, αντί να σε βοηθάει να είσαι ηγητικός δέκτης στα κοινωνικά τεκται- να, σου περνάει την παθητικότητα.

σο για τον πολιτισμό, θεωρείται είδος πτελίας. Το μόνο ερέθισμα είναι μια . την εβδομάδα καλλιτεχνικά και άλλη μουσική, και αυτά στο γυμνάσιο.

λο και πιο συχνά ακούμε ότι οι νέοι δεν ολούνται με τη πολιτική.

Είναι μια λογική αντίδραση. Οι πολιτι- έχουν μια τάση ψευτιάς και υποκρισίας . δεν μπορεί παρά να σ' απομακρύνει.

αι δεδομένο ότι οι νέοι έχουν ανησυ- , απλά δεν τις διοχετεύουν σε κάτι που πουν ότι είναι πλαστό. Σε μαθαίνουν να χεύεις στο να τελειώσεις το σχολείο, να φαντάρος να βρεις μια δουλειά και να ευτείς.

ι πολιτικοί κόπνται στις οθόνες για την

Από παλιότερες κινητοποιήσεις των μαθητών

αναβάθμιση του δημόσιου σχολείου, δεν φαίνεται όμως να τους αφορά και τόσο το θέμα. Τα παιδιά τους, έτσι κι αλλιώς, πάνε στα ιδιωτικά.

Κ.: Δεν τους συμφέρει μια ουσιαστική ανα- βάθμιση. Θέλουν να παράγουν ρομπότ και όχι ανθρώπους με κρίση. Η άγνοια τους επιτρέπει να πασάρουν ό,τι θέλουν και ο κόσμος να το χάφτει αμάσητο.

Α.: Βλέπουμε νέους κομματικοποιημένους που στην ουσία δεν είναι πολιτικοποιημέ- νοι. Είναι και αυτός ένας τρόπος βολέματος. Οι πιο πολλοί ψάχνουν την ομαδοποίηση για να καταπολεμήσουν τις ανασφάλειές τους.

• Η πολιτικοποίηση στα σχολεία περνάει από τα 15μελή συμβούλια, τα οποία όμως εξαντλούν το ενδιαφέρον τους στις εκδρο- μές, στις απουσίες...

Α.: Εμείς στο συντονιστικό απευθυνθήκαμε στα 15μελή των σχολείων μας χωρίς να πά- ρουμε απάντηση. Οι περισσότεροι βρήκαν

«Στο πανεπιστήμιο θα περάσει όποιος είναι παπαγάλος και όχι όποιος διαθέτει αυθορμητισμό και κρίση.»

την ευκαιρία με τις απεργίες να πάνε να παίξουν μπάσκετ, να πιουν κανέναν καφέ παραπάνω.

Κ.: Ή να διαβάσουν για τις πανελλήνιες.

Α.: Τα 15μελή είναι το πρόσημα που μας έχουν δώσει για συνδικαλισμό. Όταν δεν υπάρχει κρίση, είναι φυσικό να εκλέγονται

όσοι έχουν ωραία μαλλιά, όσοι παίζουν κα- λό ποδόσφαιρο...

• Ας έρθουμε λίγο στις πανελλήνιες...

Κ.: Είναι το πλέον αισχρό σύστημα, αφού το μόνο που καλλιεργεί είναι η βαθμοθη- ρία. Οι υποψήφιοι ζουν μέσα στο άγχος της σελίδας, του κόμματος και της τελείας.

Α.: Από τη στιγμή που μπαίνεις στο σχολείο έχεις μια προδιαγεγραμμένη πορεία με τε- λικό προορισμό τις πανελλήνιες. Στο πανε- πιστήμιο θα περάσει όποιος είναι παπαγά- λος και όχι όποιος διαθέτει αυθορμητισμό και κρίση.

• Απ' ό,τι φαίνεται, οι καθηγητές, αν τελικά ικανοποιηθούν στο μισθολογικό, είναι δια- τεθειμένοι να κάνουν πίσω. Εσείς πώς θ' αντιμετωπίσετε μια τέτοια, πιθανή εξέλιξη;

Α.: Σίγουρα η κεφαλή της ΟΛΜΕ, και κάποι- οι καθηγητές θα κάνουν πίσω. Το συντονιστι- κό των μαθητών αν δει ότι έχει τη δύναμη να συνεχίσει τις κινητοποιήσεις θα το κάνει. Πρωταρχικός μας στόχος είναι να ταρακου- νήσουμε τις συνειδήσεις των ανθρώπων. Το ξέρουμε ότι τα θεσμικά αιτήματα θα μπουν πάλι στην άκρη και ότι οι καθηγητές με μια μικρή αύξηση είναι έτοιμοι να μας πουλή- σουν. Δεν μας ενδιαφέρει και δεν φοβόμα- στε. Το μόνο που θέλουμε είναι να δημιουρ- γήσουμε ένα αντίβαρο στις συνειδήσεις του κόσμου.

Κ.: Αν τυχόν κάτι τέτοιο συμβεί, που πολύ φοβάμαι ότι θα συμβεί, θα είναι μεγάλο πλήγμα για τους καθηγητές. Θα πέσουν ανεπανόρθωτα στην υπόληψή μας. Με τη μαζικότητα των κινητοποιήσεών τους, απέ- δειξαν ότι μπορούν κάτι να πετύχουν. Αν από μόνοι τους το θάψουν, θα έχουν ηττηθεί για άλλη μια φορά. Πάντως απέδειξαν ότι αντέχουν και ο υπουργός θα αναγκαστεί να οπισθοχωρήσει...

Ή του ύψους ή του (απείρου) κάλλους

Της Λένιας Ζαφειροπούλου
μαθήτριας Γ Λυκείου

Η Λένια Ζαφειροπούλου

είναι μαθήτρια της τρίτης λυκείου και, αυτό τον καιρό, διαβάζει τα μαθήματα Δέσμης για να δώσει εξετάσεις. Η γνωστική εποπτεία της ύλης των σχολικών βιβλίων, πάντως, δεν οφείλεται στο ότι το εκπαιδευτικό σύστημα «πετάει στράκες» αλλά στο ότι, από το οικογενειακό της περιβάλλον και, κυρίως, χάρη στην προσωπική της έφεση, ωθήθηκε να αναζητήσει εκτός του σχολείου ό,τι το σχολικό περιβάλλον δεν μπορεί να της παράσχει. Το κείμενο που ακολουθεί είναι αποτέλεσμα της σχολικής εμπειρίας της και των διαβασμάτων της για τις εισαγωγικές εξετάσεις. Εκτός από μια καταλυτική κριτική στον παιδευτικό ρόλο του σημερινού ελληνικού σχολείου, είναι και μια επαρκής κατάδυση στα λιμνάζοντα νερά της δημόσιας εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της μέσης, που θα μπορούσαν να θίξουν (ήταν μια καλή ευκαιρία) οι καθηγητές με την απεργία τους – αλλά δεν το έκαναν.

Δεν είναι μόνο οι κοινοτοπίες, η χοντροκομμένη ιδεολογική χειραγώγηση ή η πληκτική και μηχανιστική προσέγγιση των γνώσεων που προτείνουν τα βιβλία του σχολείου. Είναι και το ότι, ορισμένα απ' αυτά, όπως εκείνο της Ιστορίας, πρέπει αντικειμενικά να το απομνημονεύσουν οι υποψήφιοι φοιτητές.

Και μόνο το γεγονός αυτό θα 'πρεπε να προβληματίζει το ίδιο τους απεργούς καθηγητές και την κυβέρνηση και το υπουργείο Παιδείας. Το μισθολόγιο είναι ένα πρόβλημα, αλλά δεν είναι το μόνο...

Διερωτώμαι συχνά, με ποια κριτήρια οι φιλόλογοι αναλύουν επισημένως Δελμούζο, Βουτυρά και μεταπολεμικούς, όπως τον Σαμαράκη, προσπερνώντας τον Κάλβο ή τον Βιζυηνό. Βεβαίως, αυτό δεν είναι απορίας άξιον αν συλλογισθεί κανείς ότι η ανάλυση έγκειται σε μια ρητορική ανάπτυξη του κεντρικού μηνύματος –όπως αποκαλείται– του έργου (κατά περίεργο τρόπο πάντοτε κοινωνιολογικού ή «κατηχητικού» ύψους για οποιονδήποτε λογοτέχνη, και αν πρόκειται) ή σε εγκωμιαστικά σχόλια του καθηγητή για το κείμενο, τόσο συγκεκριμένα, αφελή και κενολόγα, ώστε κανείς δεν έχει ποτέ ιδέα για τη θέση του εν λόγω συγγραφέα στην ιστορία. Ούτε φυσικά υποψιάζεται ποτέ να την αναζητήσει διότι, προκειμένου να μη θιγεί ο άκρατος λαϊκισμός της εκπαίδευσης και η αδιάκρητη λαιτρεία προς τις ακλόνητες αξίες της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, κανείς δεν διανοείται να τοποθετήσει σοβαρά έναν καλλιτέχνη που διδασκόμαστε από το σχολικό βιβλίο ως προς τους Ευρωπαίους, ως προς την ιστορία ή τουλάχιστον ως προς τη σύγχρονη του πρωτοπορία. Από την άλλη, ούτε βέβαια οι μαθητές απορούν γι' αυτό, καθώς, διδαγμένοι από ημιμαθείς με τη μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και μεγαλοστομία έχουν πεισθεί ότι η τέχνη προορίζεται για κοινωνιολογικά ή ηθοπλαστικά κηρύγματα.

Εξάλλου, κανείς ποτέ δεν σκέφτεται να μας δώσει στοιχειώδεις ιστορικές γνώσεις.

ιας εξηγήσει την αποσπασματικότητα Ιστορίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και του Σολωμού, τη σπουδαιότητα Κρητικής Αναγέννησης, τις περιπέτειες του Ερωτόκριτου στις συνειδήσεις των ων, την επίδραση του Φαναριωτισμού του Ρομαντισμού τον 19ο αιώνα· και το ληκτικότερο, κανείς ποτέ δεν μιλά για λωσσικό ζήτημα. Είναι όλοι πεπεισμένοι πως δεν υπάρχει πλέον λόγος να συζητήσουμε γι' αυτό, αφού απαλλαγίκαμε από καθαρεύουσα· και απαλλαγίκαμε με οιο τρόπο και τόσο τελειωτικά απ' αυτό, ώστε να δυσκολευόμαστε πια με τον παδιαμάντη και να χρειαζόμαστε μεταφράσεις της Ιστορίας του Παπαρηγόπουλου. (Μάλιστα, οι γονείς που κάποτε στο γλίσσο καταπιέστηκαν με την επίσημη ιστορία και που δεν ασχολούνται εδώ με τα πράγματα, παραδέχονται ασφαλώς αποφθεγματικά πόσο μεγάλος είναι ο παδιαμάντης, δικαιολογούν όμως τα ιδιά τους που αδυνατούν να τον παραλογισθούν). Κι ύστερα στην Επιτομή της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας της Γενικής Γυμνασίου αναφέρεται πως το πολυλογικό ήταν επίτονο στην εκμάθησή του (!) και άχρηστο, απ' ης στιγμής έπαψε να υπάρχει η προσωδία!

Μαζί με την πτώση της γλωσσικής επάρκειας και δεξιοτεχνίας και αν λάβει κανείς όψη του και τον κυνικό ωφελιμισμό που σιλεύει στις δύο τουλάχιστον τελευταίες δεκαετίες του λυκείου, η σκέψη έχει αληθινά τικατασταθεί από φράσεις κλισέ, από νθήματα που παράγουν συγκινησιακή απη μάλλον παρά λογικούς συλλογισμούς. Αυτή την άκαμπτη και στεγνή φραολογία αποστηθίζουν όλοι για να επιτύχουν στις εισαγωγικές εξετάσεις και τέτοιο αορίστως αισθηματολογικό ύφος έχουν οι συζητήσεις στην τάξη την ώρα των δημοφιλέστερων καθηγητών.

Στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, για παράδειγμα, κανείς ποτέ δεν ανασεύεται να κάνει μια σοβαρή αισθητική ανάλυση και αξιολόγηση, κανείς δεν αντιμετωπίζει το μάθημα με μια στοιχειώδη ριμότητα. Άλλωστε, και μόνο να στηριχθεί κανείς στο αφελέστατο ύφος του βιβλίου ή στις υποδείξεις του βιβλίου του δασκάλου έχει αποπροσανατολιστεί από το αμιλήσει πραγματικά σαν προς υποψιασμένους, σκεπτόμενους 17 χρονών. Εξάλλου, το βιβλίο αρκείται στο να βάζει ετικέτες όταν αξιολογεί τους συγγραφείς: ο Παπαδιαμάντης είναι σπουδαίος ηθογράφος, ο Βιζυηνός ψυχογράφος και ο Κάλβος συνδέεται άμεσα με τον αγώνα του '21. Έτσι

μάθαμε –και εμείς, και οι καθηγητές μας– ότι μπορούμε να αποδώσουμε την προσωπικότητα και το έργο μεγάλων δημιουργών με δυο-τρεις λέξεις· όταν, λοιπόν, γινόταν λόγος περί αρχαίας τραγωδίας στην τάξη, μας έμαθαν ότι ο Αισχύλος είναι το ύψος, ο Σοφοκλής το κάλλος και ο Ευριπίδης το πάθος! Αφού, λοιπόν, δεν διανοείται κανείς να αναλύσει αισθητικά και ιστορικά τα έργα, ασχολείται αποκλειστικά με το «τι θέλουν να πουν», και έτσι αυτομάτως όλη η τέχνη γίνεται ένα κήρυγμα, παρόμοιο σε κάθε περίπτωση και φοβερά μονότονο και ανιαρό για τους ήδη βαριεστημένους μαθητές της Γ' Λυκείου. Είτε, λοιπόν, για Καβάφη πρόκειται, είτε για τη Φόνισσα του Παπαδιαμάντη, είτε για την Τιμή και το χρήμα του Κ. Θεοτόκη, αφού ο καθηγητής απαγγελλει τα αποφθέγματα του βιβλίου του δασκάλου, χρήσιμα για τις εξετάσεις, εκείνο γύρω από το οποίο γίνεται κάθε φορά συζήτηση, το μόνο ίσως που μπορεί να προσελκύσει τα παιδιά, είναι το αν η στάση του ήρωα είναι ηθική ή όχι, το ποιος φέρεται πιο δίκαια, το αν είναι ο ήρωας τραγικό πρόσωπο, το ποια είναι η θέση της γυναίκας την εποχή του έργου, και άλλα παρόμοια.

Όμως, η πλήρης αγγλωσσία και ημιμάθεια που βασιλεύει στον κόσμο της μέσης εκπαίδευσης γίνεται καλύτερα αντιληπτή αν ρίξει μια ματιά κανείς στα σχολικά βιβλία, ιδίως όσα προορίζονται για τις «πανελλήνιες», και αν θυμηθεί ορισμένα από τα παραδόξα της σχολικής του σταδιοδρομίας. Θα θυμηθεί, λόγου χάρη, ότι στον Θάνατο του Διγενή και στους στίχους: «Πιάνει καλεί τους φίλους του κι όλους τους αντρείωμένους» και «Φίλοι καλωσορίσατε, φίλοι κι αγαπημένοι», ο δάσκαλος, πάνω στον οίστρο του να μας μάθει ωραίες λέξεις, σημείωσε ότι «ο Διγενής φαίνεται προσηνής και ενπροσήγορος». Θα θυμηθεί επίσης εργασίες στο μάθημα της λογοτεχνίας, όπως: «Σχολιάστε την αντιμιλιταριστική διάθεση του Ομήρου στην Ιλιάδα» ή «Ποιες στροφές από το ποίημα "Αι Ευχαί" του Κάλβου θα μπορούσαν να παραλειφθούν κατά τη γνώμη σας».

Αναρωτιέμαι, λοιπόν, αν είναι σήμερα τέτοια η κατάσταση, πώς θα είναι οι φιλόλογοι που θα διδάσκουν σε λίγα χρόνια, εκείνοι που θα έχουν μπει στο πανεπιστήμιο μελετώντας αυτά τα αξιοθρήνητα βιβλία. Εκείνοι που θα έχουν μάθει ότι τα κριτήρια για τη διόρθωση μιας έκθεσης είναι η «προθετικότητα», η «καταστασιακότητα», η «πληροφορητικότητα», η «διακειμενικότητα» και η «αποδεκτότητα»!

Να ένα παράδειγμα εκστατικής κενολογίας για την αρχαία τραγωδία, από αυτά που ευλαβικά αποστηθίζουμε για τις πανελλήνιες: «Μέσα λοιπόν σε ένα τέτοιο κοινωνικό και θρησκευτικό περιβάλλον, μέσα σε μια τέτοια πνευματική και καλλιτεχνική ατμόσφαιρα, στην πανελλήνια αυτή ανώτερη πνευματική και καλλιτεχνική σχολή, εμφανίστηκαν οι τρεις μουσολήπτοι τραγικοί ποιητές, για να συμπληρώσουν ό,τι καλλιτέχνησαν σε λίθο, χαλκό ή χρυσό και με τη σμίλη και το χρωστήρα οι μεγάλοι καλλιτέχνες εκείνης της εποχής· και φιλοτέχνησαν τις τραγωδίες τους, οι οποίες αντανακλούν τις σκέψεις και τις ιδέες, τα συναισθήματα και τα πάθη και γενικά την ιδεολογία της αναπτυσσόμενης τότε αθηναϊκής κοινωνίας, και ακόμη αποταμίευσαν τους λογοτεχνικούς και ηθικούς καρπούς όλης της πνευματικής παραγωγής, που τότε αποτελούσαν τον πνευματικό και ηθικό θησαυρό όλης της ανθρωπότητας («η αρχαία τραγωδία, η αρχαία τραγωδία, είναι ωραία και ευρεία, ως του σύμπαντος καρδιά»!).

Και ένα απόσπασμα μεταφρασμένο από τον Επιτάφιο του Περικλή, από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα της διαλέκτου των σχολικών βιβλίων: «Και ως προς την ευεργετική διάθεση είμαστε αντίθετοι από τους πολλούς, διότι δεν αποκτούμε τους φίλους ευεργετούμενοι, αλλά ευεργετώντας. Και είναι σταθερότερος ο ευεργέτης, εφόσον επιδιώκει να παραμείνει η ευγνωμοσύνη του ευεργετημένου με τη συμπάθεια που δείχνει σε αυτούς [Καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἐννηντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: Λαοί και Πολιτισμοί

GEORGES MONGRÉDIEN

Φιλολόγος - συγγραφέας

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΗΘΟΠΟΙΩΝ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΟΛΙΕΡΟΥ

JEAN-PAUL CRESPELLE

Κριτικός τέχνης - συγγραφέας

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΜΟΝΜΑΡΤΡΗ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΠΙΚΑΣΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

δράσας τήν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σῶζειν· ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τήν ἀρετὴν ἀποδώσων.]

Και ένα παράδειγμα δαιδαλώδους, χαοτικής έκφρασης από το βιβλίο της Ιστορίας της Δέσμης, απ' αυτά που ο συγγραφέας προφανώς υπαγόρευσε απνευστί για να μην του φύγει η έμπνευση: «Το πνεύμα της ελευθεροφροσύνης που χαρακτηρίζει τον Βολταίρο, ο χαρακτήρας απογραφής του δυτικού πνευματικού κόσμου που διακρίνει την Εγκυκλοπαίδεια, καθώς και η προσήλωση στις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας, με την ταυτόχρονη αποδοκιμασία της βίας στην εφαρμογή της, που εμπνέει τα ιδανικά των ιδεολόγων, είναι στοιχεία που μπορούν να αφομοιωθούν από τους Έλληνες γόνιμα και δημιουργικά σε συνάρτηση είτε προς ό,τι είχε κληροδοτήσει το παρελθόν του Ελληνισμού, είτε προς ό,τι αποτελούσε αίτημα του παρόντος για την εποχή εκείνη».

Επίσης από την Ιστορία της Δέσμης, ένα παράδειγμα συγκρατημένης εθνικής αγανάκτησης με αρκετούς συγκινητικούς πλεονασμούς (οι υπογραμμίσεις δικές μου): «Εάν η σύγχρονη επέμβαση και των δύο δυ-

τικών δυνάμεων της Ευρώπης, Γαλλίας και Αγγλίας, στα πράγματα της Ελλάδος είχε κάποια ανιδιοτέλεια και ήταν ενιαία και αδιαίρετη, τότε ο χαρακτήρας της θα ήταν φιλόανθρωπος, φιλελληνικός, φιλειρηνικός. Από τη στιγμή όμως που τα ιδιοτελή συμφέροντά τους συνδέονταν με την εξέγερση των Ελλήνων, επειδή είχαν βλέψεις για την εγγύς Ανατολή, η επέμβασή τους ήταν προορισμένη να προκαλέσει μεταξύ τους ανταγωνισμό και αντιζηλίες και να συντελέσει στη διαίρεση του ελληνικού λαού, με το σχηματισμό αντίπαλων κομμάτων». Τέλος, και ένα απόσπασμα, όπου οι νεορομαντικοί συγγραφείς του βιβλίου της Ιστορίας παρουσιάζουν, με μια αφελή παραστατικότητα, κατά τον exotisme του 18ου αιώνα, γελοίους και άξεστους τούρκους Ανατολίτες: «Ο αντίκτυπος της Ναυμαχίας του Ναυαρίνου, στάθηκε τεράστιος προς όλες τις κατευθύνσεις. Οι καρδιές των Ελλήνων γέμισαν από χαρά που γλίτωσαν από μεγάλο κίνδυνο. Η πολύπαθη Ελλάδα πανηγύριζε. (...). Η οργή του σουλτάνου Μαχμούτ έφτασε στα όρια της υστερίας σαν το έμαθε. Η κατάσταση δεν σήκωνε καθόλου ήρεμη διπλωματία»!

Πολύ φοβόμαστε ότι τα πανηγύρια της πολύπαθης Ελλάδας καλά κρατούν ακόμα. ❧

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΕΣΜΗΣ

Μερικά ακόμη αποσπάσματα από την Ιστορία της Δέσμης. Ευτυχώς που οι συμμαθητές μου δεν τα μαθαίνουν κατά γράμμα, απλώς τα απομνημονεύουν. Ποιος είπε ότι δεν έχει και τα καλά του το εκπαιδευτικό σύστημα;

• **Περί θρησκείας:** «Τα κηρύγματα ανεξιθρησκείας βρήκαν απήχηση και οι διώξεις για θρησκευτικά ζητήματα σταδιακά περιορίστηκαν ή βασικά σταμάτησαν».

• **Περί τιμωρίας:** «Το αδίκημα αποτρέπει αποτελεσματικότερα μάλλον όταν υπάρχει η βεβαιότητα κάποιας ποινής παρά όταν επισείεται η αυστηρότητα αβέβαιης τιμωρίας».

• **Περί Ρήγα:** «Στα πρώτα χρόνια έπειτα από την απελευθέρωση του τόπου από τον τουρκικό ζυγό, στα καφενεία και στα σπίτια, στις πολιτείες και στα χωριά, έβλεπες κρεμασμένη μια χαλκογραφία που παράσταινε την Ελλάδα κουρελιασμένη, γονατισμένη και αλυσοδεμένη. Δύο άντρες γύρευαν να τη σηκώσουν σπάζοντας τα δεσμά της· ο ένας ήταν ο Κοραΐς και ο άλλος ο Ρήγας. Τέτοια θέση τιμητική αναγνώριζε το σκλαβωμένο γένος στον εθνομάρτυρα Ρήγα».

• **Περί Καποδίστρια:** «Ο Καποδίστριας είχε ως αρχή να προχωρεί στις ενέργειές του με σύστημα και με σειρά σαν να ανέβαινε μια σκάλα όπου σε κάθε σκαλοπάτι έπρεπε να πατάει καλά».

• **Περί πολλών:** «Μετά τη συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή, οι σκληρές βιοτικές και πολιτικές συνθήκες αναγκάζουν τους κατοίκους πολλών νησιών ή παραθαλασσίων ελληνικών χωρών να ακολουθήσουν τους μακρινούς δρόμους της θάλασσας και της ξηράς με προορισμό τα ελεύθερα ευρωπαϊκά κράτη. Οι ταξιδιώτες αυτοί και οι πραγματευτάδες, γυρίζοντας στις πατρίδες τους, δεν φέρνουν μονάχα πλούτη από τις χώρες της Ευρώπης όπου ταξιδεύουν, φέρνουν και τον πόθο μιας καλύτερης ζωής και την πεποίθηση ότι την καλύτερη αυτή ζωή την προσφέρει η παιδεία που είναι μητέρα της ελευθερίας».

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Ο «καπιταλιστής» Ντενγκ

Ντενγκ Ξιάο Πινγκ ο μικρόσωμος κινέζος επαναστάτης από το φτωχό και πυκνοκατοικημένο Σετσουάν, υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες πολιτικές φυσιογνωμίες του 20ού αιώνα. Γόνος οικογένειας γαιοκτημόνων, πέρασε στη Γαλλία και εργάστηκε στο εργοστάσιο αυτοκινητοβιομηχανίας Ρενώ. Υπήρξε φίλος του Ενλái, του στενότερου συνεργάτη του Μάο και, πρέφοντας στην Κίνα, ηγήθηκε του ανταρτοπο-
ου, πήρε μέρος στη Μεγάλη Πορεία και πολέμησε εντίον των εθνικιστών και των Ιαπώνων.

Μετά την ανακήρυξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας από τον Μάο, το 1949, ο Ντενγκ κατάφερε να βεί γρήγορα στην κομματική εξουσία. Το 1950 εν αυτός που πρότεινε μια δέσμη μέτρων για την εξωγόνηση της κινεζικής οικονομίας, καθιερώνοντας κάποια ατομικά κίνητρα. Οι ιδέες του χαρακτηρίστηκαν γρήγορα «αντεπαναστατικές» και ο «καπιταλιστής» Ντενγκ βρέθηκε, μαζί με άλλους σύ-
όφους του, σε καταναγκαστική εργασία, σε κά-
ο εργοστάσιο κατασκευής τρακτέρ.

Ύστερα απ' αυτόν τον περιορισμό που κράτησε ά χρόνια, ο Ντενγκ αποκαταστάθηκε με πρωτο-
γλία του Μάο και επέστρεψε στο Πεκίνο. Όμως, α χρόνια αργότερα και μετά το θάνατο του Τσου
αί, ο Ντενγκ θα εκδιωχθεί και πάλι. Αυτή τη φορά
ό τη σύζυγο του Μάο και από τη γνωστή Συμμορία
Τεσσάρων. Μόνο μετά το θάνατο του «μεγάλου
ονιέρη» και την εξουδετέρωση της Συμμορίας των
σσάρων θα μπορέσει να επανέλθει στο πολιτικό
γικό ο Ντενγκ. Έτσι, το 1978 και με την υποστήρι-
του στρατού θα επικρατήσει του Χούα Κουοφέν-
διαδόχου του Μάο.

Με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που προώθησε
υχε να κερδίσει τη συμπάθεια Αμερικανών και
ρωπαίων. Αρχίζοντας τις οικονομικές μεταρρυθ-
σεις στην ύπαιθρο, δημιούργησε ειδικές οικονομι-

κές ζώνες κατά μήκος των ακτών. Ανοίγοντας παράλ-
ληλα τις πόρτες στους ξένους επενδυτές, δημιούργη-
σε μια σειρά σημαντικών ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Οι τολμηρές κινήσεις του Ντενγκ στο οικονομικό
επίπεδο μεταμόρφωσαν την Κίνα από κλειστό κομ-
μουνιστικό κράτος σε χώρα που στόχευε να ακολου-
θήσει τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς. Όμως, στο
πολιτικό επίπεδο, ο Ντενγκ αν και αποστασιοποιήθηκε
από το προηγούμενο καθεστώς, αρνήθηκε επιμόνως να
προχωρήσει σε ανοίγματα που θα οδηγούσαν στη φιλε-
λευθεροποίηση του καθεστώτος. Ο Ντενγκ θέσπισε για
τον εαυτό του ένα ιδιότυπο αξίωμα κομμουνιστή αυτο-
κράτορα και, τα τελευταία χρόνια της ζωής του, έμοια-
ζε με τους παλιούς αυτοκράτορες: σοφός και σκληρός.

Αν ο μαοϊσμός αντιπροσώπευε την ισότητα χωρίς
ελευθερία, ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ αντιπροσώπευε το κέρ-
δος χωρίς ισότητα αλλά και χωρίς ελευθερία. Ο Ντενγκ
ήταν αποφασισμένος να «σώσει» τους κομμουνιστές
εγκαθιδρύοντας μια ασιατική δεσποτεία, απολύτως σύγ-
χρονη σε τεχνολογικό επίπεδο και απολύτως παραδο-
σιακή στον τομέα της κοινωνίας και της πολιτικής.

Όπως σημειώνουν και πολλοί έγκυροι ευρωπαίοι
και αμερικανοί κινεζολόγοι, όταν ο Ντενγκ διαπί-
στωσε πως το σοσιαλιστικό πείραμα είχε αποτύχει
και στην Κίνα, αποφάσισε να ακολουθήσει την αντί-
θετη οδό από αυτή που επέλεξε ο Μιχαήλ Γκορμπα-
τσώφ όταν έκανε και εκείνος την ίδια διαπίστωση.
Έτσι, στη σημερινή Κίνα του ενός και μισού δισεκα-
τομμυρίου ανθρώπων που τρομάζει τη Δύση, η οικο-
νομική απελευθέρωση συνεχίζει να προηγείται της
πολιτικής. Οι επιχειρήσεις και το χρήμα απελευθε-
ρώνονται, αλλά όχι και οι πολίτες. Και μετά τον Ντεν-
γκ, η Κίνα φαίνεται ότι θα ζήσει για πολύ ακόμη στη
γραμμή του: «Πλουτίστε χωρίς φασαρία». Η οικονομι-
κή ανάπτυξη δεν μοιάζει ικανή, προς το παρόν τουλά-
χιστον, να επαναφέρει την ελπίδα που καταπνίγηκε
στην πλατεία Τιέν Αν Μεν.

Ο Ντενγκ θέσπισε

για τον εαυτό του

ένα ιδιότυπο

αξίωμα

κομμουνιστή

αυτοκράτορα!

Μαζική κατακραυγή κατά της ξενοφοβίας

του Θεόδωρου Μπατρακούλη

Πολιτική ανυπακοή στον νέο νόμο Ντεμπρέ για την υποδοχή των ξένων κηρύσσει ο Ετιέν Μπαλιμπάρ. Οι διαδηλώσεις στο Παρίσι και στην υπόλοιπη Γαλλία διαδέχονται η μία την άλλη. Τις υπαγορεύει ένα πνεύμα αντίστασης στην πολιτική αστυνόμευσης των μεταναστών αλλά και η συνεχής άνοδος του Λεπέν.

Ο κατασταλτικός προσανατολισμός της ισχύουσας γαλλικής νομοθεσίας για τους μετανάστες ενισχύεται περισσότερο με ένα νέο σχέδιο νόμου για την υποδοχή των ξένων, που παρουσιάστηκε από τον υπουργό Δημόσιας Τάξης **Ζαν-Λουί Ντεμπρέ**. Η πιο αμφιλεγόμενη διάταξη του νομοσχεδίου υποχρεώνει τους πολίτες να δηλώνουν τους μετανάστες που έχουν υπερβεί το χρόνο της άδειας παραμονής τους στη Γαλλία, δηλαδή να καταδίδουν στις αρχές τους παράνομους μετανάστες. Μια άλλη διάταξη που έχει επικριθεί προβλέπει την καθιέρωση ενός μητρώου προσώπων που φιλοξενούν ξένους. Ακόμα θεσπίζεται η λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων όσων κάνουν αίτηση παραμονής στη Γαλλία, εφόσον δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτή η πολιτική αστυνόμευσης των μεταναστών σχετίζεται άμεσα με την προσπάθεια της κυβέρνησης **Ζυπέ**, του γκωλικού RPR και της γαλλικής Δεξιάς γενικότερα να βρει δρόμους επικοινωνίας με την ξενόφοβη «σιωπηρά πλειοψηφία» που στρέφεται όλο και περισσότερο προς τον **Λεπέν**.

Η κατάκτηση του τέταρτου στη νότια Γαλλία δήμου από το ρατσιστικό κόμμα, έρχεται βεβαίως σε μια περιοχή που δεν χαρακτηρίζεται από έναν συνήθη κοινωνικό ιστό: μαζικός τουρισμός (ιδιαίτερα από πλούσιους Βορειοευρωπαίους), πολλοί μετανάστες (ιδιαίτερα Άραβες), υψηλή ανεργία, διαδεδομένη πολύχρονη διαφθορά των τοπικών αρχόντων, έντονη παρουσία των πρώην αποίκων της Αλγερίας (pieds-

noirs). Η παραίτηση του υποψηφίου της συμπολίτευσης από τον δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών της Βιτρόλ, υπέρ του υποψηφίου του Σοσιαλιστικού Κόμματος –όπου τελικά νίκησε η σύζυγος του δεύτερου στην ιεραρχία της ηγεσίας του «Εθνικού Μετώπου», **Μπρούνο Μεγκρέ**–, επέτεινε τις διαμάχες στους κόλπους του κεντροδεξιού συνασπισμού RPR-UDF.

Το νομοσχέδιο της κυβέρνησης πυροδότησε κύμα διαμαρτυριών στην κοινωνία. Με πρωτοβουλία 59 ανθρώπων του κινηματογράφου αρχικά, που πλαισιώθηκαν γρήγορα από άλλους καλλιτέχνες και διανοούμενους, συγκεντρώθηκαν εκατοντάδες υπογραφές έπειτα από εκκλήσεις στους γάλλους πολίτες να υιοθετήσουν στάση «πολιτικής ανυπακοής», με άλλα λόγια απείθειας προς το κράτος. Δύο μαζικές διαδηλώσεις με τη συμμετοχή οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ορισμένων συνδικάτων και φοιτητών που πραγματοποιήθηκαν την Τρίτη 18 και την Πέμπτη 20 Ιανουαρίου στο Παρίσι, κορυφώθηκαν με ένα μεγάλο συλλαλητήριο το Σάββατο 22 Ιανουαρίου, όπου εκατοντάδες διαδηλωτών συγκρούστηκαν με τα γαλλικά MAT και καταγγέλλθηκαν οι θέσεις της ακροδε-

Έντονες οι μαζικές αντιδράσεις εναντίον της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, στη Γαλλία.

ξιάς κατά των μεταναστών. Μεγάλη συγκέντρωση στο Παρίσι έγινε και την περασμένη Τρίτη.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Αυτό το κίνημα διέψευσε την εντύπωση ότι οι γάλλοι διανοούμενοι χαρακτηρίζονται στις μέρες μας από μια στάση παραίτησης. Επιπλέον, εξέφρασε τη σύγκλιση κινήσεων διαφορετικού χαρακτήρα. Όσον αφορά το Σατωβαλόν (ένα σωματείο χορού και εικόνας της Τουλούζ που ο ακροδεξιός της πόλης επιδιώκει να διαλύσει με δικαστική απόφαση), η διαμαρτυρία ήταν σε ένα περιορισμένο εκ των προτέρων πεδίο:

φορά ευθέως τη ζωή των καλλιτεχνών, την λευθερία έκφρασής τους, ακόμα κι αν οριμένοι, όπως ο σκηνοθέτης **Μπερτράν Ταερνιέ**, τονίζουν ότι «ο φασισμός αρχίζει άντοτε σ' αυτό το πεδίο». Η έκκληση των 59» για ανυπακοή σε απάνθρωπους νόμους προσεγγίζει συνολικά το θέμα: είναι η επίθεση κατά του κράτους εναντίον ρισκμένων αποφάσεων του και γενικότερα εναντίον μιας πολιτικής ανταπόκρισης στο ατοιστικό κύμα ψύχους.

155 συγγραφείς υιοθέτησαν την έκκληση. Ιοιητές, μυθιστοριογράφοι, δοκιμιογράφοι, δημιουργοί ιστοριών κόμικς, όπως ο **Ζακ Ρουμπώ**, ο **Ζαν Βωτρεν**, η **Μαρί Νταμεσέκ**, ο **Ενκί Μπιλάλ**, ο **Ρενέ Μπελετό**, ο **Ρομπέρ Σαμπατιέ**, δήλωσαν με τη σειρά τους «ένοχοι». Το έγκλημα τους; Είχαν φιλοξενήσει κατά καιρούς κάποιον ξένο χωρίς νόμιμη άδεια παραμονής. Ακολούθησαν χιλιάδες διανοούμενοι, δημοσιογράφοι, ηθοποιοί, μουσικοί, πανεπιστημιακοί, εκδότες.

Η κυβέρνηση εξέφρασε τη δυσανεξία της. Κατηγόρησε τους διανοούμενους ότι επιδιώκουν να θέσουν τον εαυτό τους υπεράνω των νόμων του κράτους Δικαίου, ότι η στάση τους είναι ανεύθυνη και ότι «ρίχνουν νερό στο μύλο του φασισμού». Στις αιτιάσεις αυτές απάντησαν με δημοσιεύματά τους ορισμένοι επώνυμοι Γάλλοι, μεταξύ των οποίων ο **Ετιέν Μπαλιμπάρ** και οι **Τσβετάν Τοντόρωφ**.

ΑΝΥΠΑΚΟΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ

Ο Μπαλιμπάρ επιχειρεί να απαντήσει στο κρίσιμο ερώτημα αν η «πολιτική ανυπακοή» συνιστά υπεύθυνη πολιτικά πράξη. Και θέτει γι αυτό τέσσερις προϋποθέσεις.

- Η πρώτη είναι να υπάρχει μια κατάσταση με χαρακτήρα επείγοντος. Και αυτό συμβαίνει, βεβαιώνει, με τη ρητή εγγραφή σε ένα νόμο της αρχής των καθημερινών διακρίσεων κατά των ξένων και μιας επιτήρησης όσων τους υποδέχονται, τους βοηθούν ή τους συναναστρέφονται, καθώς έτσι οδηγούμαστε στη φαλκίδευση του κράτους Δικαίου.

- Η δεύτερη προϋπόθεση, είναι η έκκληση σε «πολιτική ανυπακοή» που θεμελιώνεται σε μια ατομική απόφαση, δεν παραμένει μια μεμονωμένη χειρονομία αλλά ανοίγει το δρόμο στη δυνατότητα μιας συλλογικής δράσης για τη μεταβολή των κοινωνικών πραγμάτων. Και διαπιστώνει αμέσως ότι η προϋπόθεση αυτή είναι άρρηκτα δεμένη με

μια τρίτη, που έχει πλήρως εκπληρωθεί στην έκκληση των 59 ανθρώπων του κινηματογράφου: πρόκειται για μια έκκληση προληπτικού χαρακτήρα. Η κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα να αλλάξει γνώμη, κάτι που επιχείρησε να κάνει, αφού ο Ζυπέ άφηνε ανοιχτό το ενδεχόμενο να τροποποιηθεί το επίμαχο νομοσχέδιο, τουλάχιστον ως προς τη διάταξη που καθιερώνει τη δήλωση αποχώρησης του φιλοξενούμενου ξένου. Η «πολιτική ανυπακοή» είναι δυνητική: δεν τείνει να επισπεύσει το ανεπανόρθωτο αλλά να το αποτρέψει, κάνοντας γνωστή την αποφασιστικότητα των υπογραφόντων να το αντιμετωπίσουν.

- Η τελευταία προϋπόθεση είναι ότι η «πολιτική ανυπακοή» αποδέχεται τις συνέπειές της: τον αυτονόητο κίνδυνο που συνεπάγεται για εκείνους που την ασκούν, αλλά και τα αποτελέσματά της στο πολιτικό πεδίο. Το σοβαρό διακύβευμα του παρόντος στη Γαλλία είναι η νέα άνοδος του φασισμού, συστατικό στοιχείο του οποίου αποτελεί η επίμονη διεκδίκηση μιας ξενόφοβης νομοθεσίας. Το κύριο επιχείρημα της κυβέρνησης κατά των υπογραφόντων είναι ότι παίζουν το παιχνίδι του Λεπέν (καθώς αυτός μπορεί να τους αποδώσει «αντι-γαλλικά» αισθήματα, αλλά και επειδή δυσχεραίνουν τον αγώνα για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, που αποτελεί το λίπασμα για την ανάπτυξη του φασισμού και του ρατσισμού). Ο Μπαλιμπάρ απαντά πως αυτή η θέση νομιμοποιεί την αντίληψη ότι η δημοκρατία μπορεί να διαρκέσει κάνοντας την πολιτική των αντιπάλων της ή ότι ενισχύεται η δημοκρατία όταν, στο όνομα της εθνικής ομοψυχίας, αρνούμαστε να επιλέξουμε μεταξύ ασυμφιλίωτων αρχών. «Αυτοί που υπερασπίζονται την ελευθερία της κυκλοφορίας, το χρέος της φιλοξενίας, τα κεκτημένα δικαιώματα των κατοίκων έχουν έναν αντίθετο τρόπο σκέψης», γράφει ο γάλλος φιλόσοφος. «Ζητούν απ' όλους μας να διαλέξουμε το στρατόπεδο και την αλήθεια μας. Επιχειρούν ακόμα μια προσπάθεια για να είναι δημοκράτες και για να παραμείνουμε κι εμείς δημοκράτες τα επόμενα χρόνια. Είτε πρόκειται για την ουσία του νόμου είτε για την προσφυγή στο δικαίωμα αντίστασης είτε για το ζήτημα της υπευθυνότητας, θα παρατηρήσουμε ότι όλες οι αποφάσεις που συνεπάγεται μια τέτοια ενέργεια εμπεριέχουν οπωσδήποτε το στοιχείο της υποκειμενικότητας... Αυτό το υποκειμενικό στοιχείο δεν

είναι εξωτερικό σε σχέση με την πολιτική. Είναι το απαραίτητο αντιστάθμισμα του κινδύνου αυθαιρεσίας της εξουσίας, το δημοκρατικό ισοδύναμο της κατάστασης ανάγκης. Η δοκιμασία της αλήθειας που αρχίζει έτσι θα έχει την αξία μιας συλλογικής δοκιμασίας, τόσο για τους κυβερνώμενους όσο και τους κυβερνώντες. Δεν θα ήταν υπερβολικό να την θεωρήσει κανείς ως ένα ραντεβού των πολιτών σε πραγματικό μέγεθος, που προτείνεται σε ολόκληρο το έθνος».

ΟΙ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ένα μέτρο για το γόητρο της Γαλλίας ήταν πάντοτε η εικόνα της χώρας-κοιτίδας των σύγχρονων δημοκρατικών ιδεών που ήθελε να δίνει για τον εαυτό της στο εξωτερικό, και ιδιαίτερα στις χώρες εκείνες που αποτέλεσαν στο παρελθόν τμήμα της αποικιακής της αυτοκρατορίας. Από την άποψη αυτή, και κρίνοντας από τα σχόλια του Τύπου χωρών όπως το Μαρόκο ή η Ακτή του Ελεφαντοστού, το νομοσχέδιο Ντεμπρέ αναμφισβήτητα αμαύρωσε το γαλλικό γόητρο. Σε συνδυασμό μάλιστα και με τις όλο και πιο σχολαστικές διαδικασίες και τους ταπεινωτικούς ελέγχους για τη χορήγηση βίζας σε άτομα με ιθαγένεια κρατών του λεγόμενου γαλλόφωνου χώρου, πρακτικές που έρχονται συχνά σε αντίφαση με την πολιτική συνεργασίας και πολιτιστικών ανταλλαγών που η Γαλλία επιδιώκει να διατηρήσει με αυτές τις χώρες.

Αλήθεια πώς να βοηθηθεί η ανάπτυξη για να μπει φρένο στη μετανάστευση; Αυτό ήταν το κύριο ζήτημα στο οποίο επιχειρήσαν να δώσουν απαντήσεις εκπρόσωποι συλλόγων αγροτών του Μάλι και διεθνείς επενδυτές που είχαν συγκεντρωθεί πρόσφατα στην πόλη Καγιές αυτής της γαλλόφωνης δυτικοαφρικανικής χώρας. Αλλά στην πρωτεύουσά της, Μπαμάκο, πολλοί από τους απεργούς πείνας της εκκλησίας του Σεν Μπερνάρ στο Παρίσι που είχαν απελαθεί ως παράνομοι μετανάστες διηγούνται το αδιέξοδό τους από την ημέρα της επιστροφής τους στη χώρα τους.

Δυστυχώς, όλες οι χώρες δεν διαθέτουν πετρέλαιο ή διαμάντια... Δεν είναι και πολύ ενθαρρυντικά όλα αυτά για όσους προσδοκούν από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέτρα προκειμένου να αντιμετωπιστεί η τραγική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι βαλκάνιοι γείτονές μας...

Τι ζήτησε η Μαντλίν από την Ευρώπη

του Σωτήρη Ντάλη

Το τελευταίο δεκαπενθήμερο, κεντρικό θέμα στη διεθνή ειδησεογραφία αποτέλεσε η περιοδεία στην Ευρώπη της νέας υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Μαντλίν Ολμπράιτ, με βασικό αντικείμενο την εξεύρεση λύσης στο μείζον θέμα της διεύρυνσης του NATO προς ανατολάς.

Η «ευρωπαϊά» Μαντλίν, που δεν κρύβει την κεντροευρωπαϊκή καταγωγή της (Τσεχία), προτού αρχίσει την περιοδεία της παραχώρησε μια πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη στη γαλλική εφημερίδα *Le Monde* και δημοσίευσε ένα άρθρο στον *Economist*. Με τα κείμενά της στα δύο έγκυρα έντυπα, η αμερικανίδα υπουργός θέλησε να προβάλει τη θέση της υπέρ της διεύρυνσης του NATO, μια θέση η οποία συναντά πολλές αντιδράσεις στη Μόσχα.

Απαντώντας στις επικρίσεις ότι η επέκταση του NATO θα διχάσει πάλι τη μεταψυχροπολεμική Ευρώπη, η «σιδηρά κυρία» της αμερικανικής διπλωματίας μας καλεί να λάβουμε υπόψη το νέο πρόσωπο του NATO, που «δεν είναι πια μια συμμαχία εναντίον ενός αντιπάλου, αλλά ένας οργανισμός με εξαιρετική διάρθρωση για την καινούργια Ευρώπη που όλοι επιθυμούσαμε, χωρίς διαιρέσεις»¹.

Προτού φτάσει στη Μόσχα και στις άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες (Ρώμη, Λονδίνο, Βόννη, Παρίσι), η Μ. Ολμπράιτ επιχείρησε, και σε έναν βαθμό πέτυχε, την άρση των επιφυλάξεων στην Ουάσιγκτον όσων υποστήριξαν ότι η διεύρυνση είναι προκλητική και άκαιρη ενέργεια που δεν λαμβάνει σοβαρά υπόψη της τα εσωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ρωσία.

Σε αυτή την κατηγορία ανήκαν ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών **Σκοτ Τάλ-**

μποτ, όπως και ο πρόεδρος **Μπιλ Κλίντον**, οι οποίοι θεωρούσαν ικανοποιητική, προς το παρόν τουλάχιστον, τη συμβιβαστική λύση του νατοϊκού προγράμματος «Σύμπραξη για την Ειρήνη».

Το πρόγραμμα «Σύμπραξη για την Ειρήνη», έμπνευση του διευθυντή του NATO **Τζων Σαλικασβίλι**, εξασφάλισε τη συμμετοχή της Ρωσίας και των άλλων χωρών της πρώην Ανατολικής Ευρώπης σε μια ευέλικτη δομή, που αφενός έδινε στα μέλη του την ψευδαίσθηση ότι έχουν φωνή και παρουσία και αφετέρου άνοιγε το δρόμο για την ένταξη στο ευρωπαϊκό σύστημα ασφαλείας. Σύμφωνα με τη βρετανική εφημερίδα *Guardian*, οι κύριοι Τάλμποτ και Κλίντον, «ήσαν τις επιφυλάξεις τους, εν μέρει εξαιτίας των πιέσεων που δέχθηκαν από

Η κα Ολμπράιτ με τον πρόεδρο της Ρωσίας Μπορίς Γιέλτσιν κατά την πρόσφατη συνάντησή τους στη Μόσχα.

τους αμερικανούς πολίτες πολωνικής καταγωγής και εν μέρει επειδή οι χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης προέβλεπαν το ισχυρό επιχείρημα ότι έπειτα από 40 χρόνια αναγκαστικής συμμετοχής στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας δικαιούνται πλέον να ενταχθούν στην πιο φερέγγυα δομή της Δύσης»².

Ωστόσο, σημειώνει η έγκυρη βρετανική εφημερίδα, η διεύρυνση της Συμμαχίας είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με αυτήν

Ε.Ε. Μόνο η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να προσφέρει την απαιτητή ευημερία, για να αποκτήσει στέρεα ερείσματα το σύστημα ασφαλείας.

αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών ε στη Μόσχα, αφού προηγουμένως κλήρωσε έναν κύκλο συναντήσεων με ηγέτες των κυριότερων ευρωπαϊκών τών (Ιταλία, Γερμανία, Βρετανία, Γαλλία και τους ομολόγους της στην έδρα του ΓΟ στις Βρυξέλλες.

ευρωπαϊκή ασφάλεια, όπως διαμορφείται μετά την ειλημμένη απόφαση για ίδρυση του ΝΑΤΟ, και η υιοθέτηση συγκεκριμένων προτάσεων για τη δημιουργία «παράλληλης σχέσης» ΝΑΤΟ - Ρωσίας ήταν το κύριο θέμα των συζητήσεων που είχε στην Ευρώπη η Μαντλίν Ολμπράιτ.

η Ρώμη, η επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματίας βρήκε σύμφωνη την ιταλιγγεσία στην αμερικανική άποψη για την αμυνική της νότιας πτέρυγας του ΝΑΤΟ αμερικανική διοίκηση, θέση που, ως ιστόν, διεκδικεί η Γαλλία. Σύμφωνα, της, εμφανίστηκε η ιταλική κυβέρνηση να απόρριψη της γαλλικής πρότασης για πραγματοποίηση της λεγόμενης «συνό- των πέντε» (ΗΠΑ, Γερμανίας, Γαλλίας, Βρετανίας και Ρωσίας) με σκοπό να ούν οι αντιρρήσεις της Μόσχας σε ό,τι ορά την επέκταση της Ατλαντικής Συμ-ίας.

ο Παρίσι η Μαντλίν Ολμπράιτ, στις συ-ιλίες που είχε με τον πρόεδρο Σιράκ τον ομολόγό της Ερβέ ντε Σαρέτ, προ-θησε να αμβλύνει τις διαφορές των χωρών, τόσο στο θέμα της προσέγγι-της Ρωσίας στο πλαίσιο της διεύρυνσης ΝΑΤΟ, όσο και στο ζήτημα της διοικη-ής δομής της Συμμαχίας.

η Βόννη, η Αμερικανίδα απέφυγε επι-ώς να τοποθετηθεί στο θέμα της προ-ηγισής με τη Μόσχα, σημείωσε όμως, ότι και η ουσία που μας απασχολεί και όχι η δικασία» και άκουσε τον ομολόγο της ίους Κίνκελ να τονίζει ότι «πρέπει να ν τα πάντα για να διευκολύνουν την οδοχή» της διεύρυνσης από τον πρόε-ο Γέλτσιν, ο οποίος «έχει ιδιαίτερες δυ-ιλίες στο να κάνει κατανοητή στο ρωσι-λαό την ανάγκη επέκτασης του ΝΑΤΟ ρς Ανατολάς»³.

ξίζει να σημειωθεί ότι ο Κλάους Κίνκελ υποστηρίζει τη γαλλική πρόταση για πενταμερή σύνοδο κορυφής, πριν από

τη σύνοδο κορυφής της Μαδρίτης τον προ-σεχή Ιούνιο που θα αποφασίσει για το θέ-μα της διεύρυνσης. Ο γερμανός υπουργός Εξωτερικών αμέσως μετά τη συνάντησή του αναχώρησε για τη Μόσχα όπου συνάντησε τον ομολόγο του, Γεβγένι Πριμακόφ, ο οποίος του ανέλυσε τη στάση της Μόσχας απέναντι στη διεύρυνση του ΝΑΤΟ και απαίτησε τη διαμόρφωση μιας ειδικής και δεσμευτικής συνθήκης με την Ατλαντική Συμμαχία, πριν αποφασιστεί η ένταξη νέων μελών. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Κίνκελ μετά τη συνάντησή του με τον Πριμακόφ ότι «η Μόσχα δεν θα ικανοποιηθεί με τίποτα πλην μιας δεσμευτικής συνθήκης. Όποιον και αν συνάντησα στη Μόσχα ήταν αντίθετος με τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ»⁴.

Με προτάσεις επί παραχωρήσεων, που, όμως, «δεν πρόκειται να γίνουν εις βάρος των προς ένταξη στο ΝΑΤΟ χωρών της Ανατολικής Ευρώπης», έφτασε στη Μόσχα η Μαντλίν Ολμπράιτ. Στο πλαίσιο αυτών των παραχωρήσεων φαίνεται να εντάσσεται και η πρόταση-συμφωνία των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ στη Βιέννη για περαιτέρω μείωση των συμβατικών δυνάμεων στην Ευρώπη, αλλά και για πάγωμα των εξοπλισμών στις χώρες που θα συμμετάσχουν στο πρώτο κύμα της διεύρυνσης⁵.

Στη Μόσχα η αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών επιχείρησε, επίσης, να διαβεβαιώσει τη Ρωσία ότι ένα διευρυμένο ΝΑΤΟ θα έχει λιγότερα συμβατικά όπλα και δεν θα τοποθετηθούν πυρηνικά στο έδαφος πρώην μελών του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Εν κατακλείδι, μόνο τον Ιούνιο στη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ, όπου θα συζητηθούν η διεύρυνση της Ατλαντικής Συμμαχίας, θα μπορέσουμε να πούμε αν αυτός ο διπλωματικός γύρος της Ευρώπης από τη Μαντλίν Ολμπράιτ συνέβαλε και σε ποιο βαθμό στη δημιουργία ενός νέου πλαισίου ασφαλείας στην Ευρώπη.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. συνέντευξη της Μ. Ολμπράιτ στη *Le Monde*, 16-17 Φεβρουαρίου 1997.
2. Βλ. αναδημοσίευση στην *Καθημερινή*, 18 Φεβρουαρίου 1997.
3. Βλ. τηλεγραφήματα του ΑΠΕ και του γαλλικού πρακτορείου ειδήσεων της 16 και 17 Φεβρουαρίου 1997.
4. *Ελευθεροτυπία*, 20 Φεβρουαρίου 1997.
5. *Καθημερινή*, 21 Φεβρουαρίου 1997.

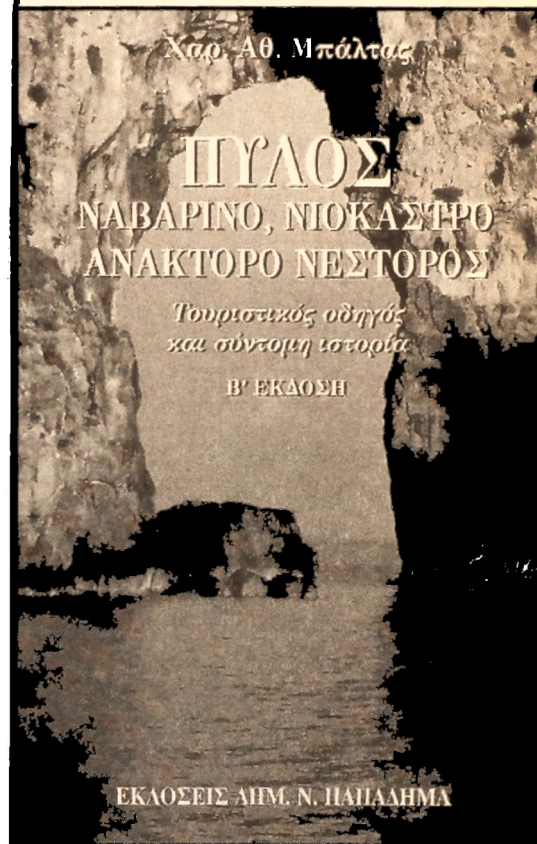
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: *Ιστορία (Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)*

Χαρ. Αθ. Μπάλτα

ΠΥΛΟΣ

ΝΑΒΑΡΙΝΟ, ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ
ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΝΕΣΤΟΡΟΣ

Τουριστικός οδηγός
και σύντομη Ιστορία.

Νέα δεύτερη έκδοση
αναθεωρημένη και
συμπληρωμένη.

Με 207 σελίδες, 96 εικόνες
και 7 χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Το δάχτυλο στη σκανδάλη σε Λίμα και Τσιάπας

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Στη πρωτεύουσα του Περού, Λίμα, όπου οι αντάρτες του Επαναστατικού Κινήματος Τουπάκ Αμάρου (MRTA) συνεχίζουν από τις 17.12.96 την κατάληψη της κατοικίας του ιάπωνα πρέσβη Μαριχίσα Αόκι κρατώντας 72 ομήρους, αλλά και στη νότια επαρχία του Μεξικού, Τσιάπας (τα στρατεύματα της κυβέρνησης του Ερνέστο Σεντίγιο έχουν συγκεντρωθεί γύρω από τις ζαπατιστικές κοινότητες) τα σύννεφα της ένοπλης σύγκρουσης απλώνονται, πλέον, απειλητικά...

Έτοιμοι οι ζαπατίστας για ένοπλη σύγκρουση.

Οσο περνούν οι εβδομάδες και οι αντάρτες του MRTA, με επικεφαλής τον Νέστορ Σέρπα Καρτολίνι, συνεχίζουν να κρατούν ομήρους στην ιαπωνική πρεσβεία 72 κυβερνητικούς παράγοντες και αστυνομικούς, διπλωμάτες και πρεσβευτές -ανάμεσά τους ο αδελφός του περουβιανού πρόεδρου Πέδρο Φουτζιμόρι και ο υπουργός

Εξωτερικών Φρανσίσκο Τουντέλα- η στάση της κυβέρνησης του Αλμπέρτο Φουτζιμόρι σκληραίνει. Μέσα στους δύο μήνες και μερικές ημέρες που έχουν μεσολαβήσει, οι αντάρτες απελευθέρωσαν σταδιακά τη συντριπτική πλειοψηφία των ομήρων -τη νύχτα της 17ης Δεκεμβρίου κρατούσαν 490 και τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές, 72- σε μια χειρονομία

καλής θέλησης. Από την πλευρά της, η περουβιανή κυβέρνηση διέκοψε τις διαπραγματεύσεις και έθεσε όρο, για την επανέναρξή τους, ότι οι αντάρτες δεν πρέπει να θίξουν στις συνομιλίες το πρώτο και κύριο αίτημά τους για απελευθέρωση των 400 και πλέον συντρόφων τους που κρατούνται στις φυλακές της χώρας κάτω από άθλιες συνθήκες. Ανάμεσά τους και ο ηγέ-

του MRTA, Βίκτορ Πολάι Κάμπος. Η συνοικία γύρω από την ιαπωνική πρεσβεία άρχισαν να καταστρώνονται, μετά τη κοπή των διαπραγματεύσεων, σενάρια μπάσας – ενώ πριν απομακρύνθηκαν από την αστυνομία οι δημοσιογράφοι. Χοντράδες πάνοπλοι στρατιώτες περικύκλωσαν την ιαπωνική πρεσβεία ακροβολισμένοι στα γύρω κτίρια. Πάντως, τον πρώτο λόγο για την απόφαση επέμβασης τον έδωσε η Ιαπωνία (η πρεσβεία θεωρείται έδαφος της), η οποία όμως δείχνει να επιθυμεί μία αλλά αναιμάκτη λύση. Παρ' όλα αυτά στις 10.2, οι αστυνομικές δυνάμεις παύσαν θεαματικά μπροστά από την ιαπωνική πρεσβεία και οι αντάρτες απάντησαν, από το εσωτερικό του κτιρίου, με πυροβολισμούς.

Ο πρόεδρος Αλμπέρτο Φουτζιμόρι γνωρίζει το πολιτικό κόστος και γι' αυτό προσπαθεί να εμφανιστεί αμετακίνητος στις θέσεις. Μετά τη συνάντηση που είχε, στις 3.2, με τον πρόεδρο των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον στον Λευκό Οίκο –στην οποία συμμετείχαν επίσης ο αντιπρόεδρος Αλ Γκορ και η υπουργός Εξωτερικών Μαντλίν Ολμπάιτ– ο περουβιανός πρόεδρος τόνισε ότι η αμερικανική κυβέρνηση τον στηρίζει, κατέδωσε τους αντάρτες ότι το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι να πάρουν χρήματα («φόρο πολέμου» συνδέοντας τους με τους ναρκωτικών και ξεκαθάρισε ότι δεν θα κάνει καμία παραχώρηση.

ΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΡΟΜΑΝΤΣΟ

Παράλληλα, ο φιλοκυβερνητικός Τύπος στο *Newsweek* παρουσίασαν... σενάρια μάχης. Ο πολιτικός αναλυτής και βιογράφος του προέδρου Φουτζιμόρι, Λουίς Γιομοβιτς, δεν βρήκε στην πράξη των Τουκ-Αμάρου «μαρξιστικά ιδεολογικά κίνητρα» και υποστήριξε ότι ο Νέστορ Σέρπα Καρτολίνι, γνωστότερος ως καπετάν Εβαλτο, οργάνωσε την επιδρομή στην ιαπωνική πρεσβεία για ν' απελευθερώσει τη σύζυγό του Νάνσυ Γκιλβάνο, που είναι καταδικασμένη σε ισόβια κάθειρξη. Το επαναστατικό ρομάντσο δεν τελειώνει εδώ. Ο γαλλικός επιχειρηματίας Μανουέλ Τοράδο νας από τους εκατοντάδες ομήρους που απελευθερώθηκαν – έφερε στη δημοσιότητα, με συνέντευξή του στην ισπανική *El País*, μια άλλη ιστορία αγάπης. Σύμφωνα με τον Τορέδο, κατά τη διάρκεια της κατάληψης της ιαπωνικής πρεσβείας, αναπτύχθηκε ερωτικό ειδύλλιο ανάμεσα σ' ένα από τα

δύο δεκαεξάχρονα κορίτσια που συμμετείχαν στην ομάδα των ανταρτών και έναν νεαρό κουβανό επιχειρηματία, το οποίο έληξε όταν ο τελευταίος απελευθερώθηκε μαζί μ' άλλους ομήρους.

ΑΒΕΒΑΙΟ ΜΕΛΛΟΝ

Πάντως, ο Νέστορ Σέρπα Καρτολίνι σε συνέντευξη που παραχώρησε μέσω ασυρμάτου στην *El País*, στις 2.2, έσπευσε να ξεκαθαρίσει ότι η κατάληψη υπακούει στα σχέδια της οργάνωσης και όχι σε προσωπικά γεγονότα, τοποθετήθηκε υπέρ της συμμετοχής στις διαπραγματεύσεις μιας ευρωπαϊκής χώρας, με πιθανότερη την Ισπανία, και άφησε ανοικτό το ενδεχόμενο εισόδου του MRTA στη πολιτική σκηνή. Σε περίπτωση εισβολής των κυβερνητικών δυνάμεων, προεξόφλησε ότι «η αντίστασή μας θα τελειώσει μόνο όταν ο τελευταίος τουπακαμαρίστας αφήσει τούτο το κόσμο». Καμία εξέλιξη δεν μπορεί να θεωρηθεί βέβαιη. Η κυβέρνηση Φουτζιμόρι, με την πλάτη στον τοίχο, αναζητεί την πιο συμφέρουσα λύση. Σε περίπτωση εισβολής των αστυνομικών δυνάμεων, η επανεκλογή της στις επερχόμενες εκλογές θα πρέπει να θεωρείται απίθανη ενώ, αν τελικά ικανοποιήσει κάποια από τα αιτήματα των ανταρτών, θα έχει δώσει την ευκαιρία στον Νέστορ Σέρπα Καρτολίνι, τους συντρόφους του και τους χιλιάδες υποστηρικτές τους να πανηγυρίσουν μια ανεπανάληπτη και αναπάντεχη επιτυχία.

ΣΦΙΓΓΕΙ Ο ΚΛΟΙΟΣ ΣΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ

Συμπληρώθηκε ένας χρόνος από τότε που οι εκπρόσωποι του ζαπατιστικού στρατού (EZLN) και 56 ινδιάνικων εθνοτήτων του Μεξικού υπέγραψαν μαζί με εκπροσώπους της κυβέρνησης του Ερνέστο Σεντίγιο τις «Συμφωνίες του Σαν Αντρές για την Ινδιάνικη Κουλτούρα και τα Δικαιώματα», οι οποίες όριζαν την αυτονομία των ινδιάνικων εθνοτήτων. Η διαμεσολαβητική επιτροπή της Κόκοπα ανέλαβε να καταστρώσει πρόταση για την εφαρμογή των συμφωνιών. Στα τέλη του περασμένου χρόνου, η κυβέρνηση έδωσε στον EZLN την πρότασή της για την εφαρμογή των συμφωνιών. Λίγες ημέρες αργότερα, οι ζαπατίστας απέρριψαν την κυβερνητική πρόταση, χαρακτηρίζοντάς την «απαράδεκτη», αφού μεταξύ άλλων προβλέπει ότι: «Στο άρθρο 4 της κυβερνητικής πρότασης ακυρώνονται τρεις βασικές αρχές της αυτονομίας: 1) Η δυνα-

τότητα των λαών να αυτοκυβερνώνται. 2) Η δυνατότητα να εφαρμόσουν τα εσωτερικά τους ρυθμιστικά συστήματα. 3) Η συλλογική πρόσβαση στη χρήση και την απολαβή των φυσικών πόρων της γης και των εδαφών τους.»²

Από την επόμενη ημέρα, τα στρατιωτικά στρατεύματα, στη νότια επαρχία Τσιάπας, ενισχύθηκαν σημαντικά από στρατιωτικές μονάδες από την υπόλοιπη χώρα. Πάνω από τις ζαπατιστικές κοινότητες Λα Ρεαλιτάδ, Λα Σολεταδ, Λα Σουλτάνα, Πατίχουτ, Εμιλιάνο Ζαπάτα, Σαν Μιγκέλ, Μπατάνα, Λα Γκαρούχα και Σαμπανίλα, τα στρατιωτικά αεροπλάνα πραγματοποίησαν πολλές νυχτερινές αναγνωριστικές πτήσεις, ενώ γύρω από την άτυπη πρωτεύουσα των ζαπατίστας, Λα Ρεαλετάδ, τα κυβερνητικά στρατεύματα διπλασιάστηκαν. Στην κοιλάδα Πατίχουτ, για κάθε ζαπατιστική κοινότητα αναλογούν δύο στρατόπεδα. Με δηλώσεις του, στις 24.1, ο sub Μάρκος εκτίμησε ότι «οι κινήσεις του στρατού αποτελούν δοκιμές για συνολική στρατιωτική επίθεση». Στις 16.2, Διηπειρωτική Ημέρα Αλληλεγγύης στον Αγώνα των Ζαπατίστας, πραγματοποιήθηκαν πορείες διαμαρτυρίας και εκδηλώσεις συμπαράστασης σ' όλο τον κόσμο –και στη χώρα μας– με κεντρικό σύνθημα: «Ποτέ πια ένας κόσμος χωρίς εμάς». Με αφορμή τη Διηπειρωτική ημέρα, ο Subcommandante Μάρκος σε μήνυμά του υπογραμμίζει: «Για εμάς τους Ζαπατίστας είναι φανερό ότι η κυβέρνηση επιθυμεί τον πόλεμο ως τη μόνη λύση, ενώ η κοινότητα των πολιτών, τόσο η εθνική όσο και η διεθνής, θέλουν μία δίκαιη και αξιοπρεπή ειρήνη. (...) Είμαστε έτοιμοι, όπως προηγουμένως και πάντα, για τον πόλεμο ή για την ειρήνη...»⁴

Τα σύννεφα του πολέμου αιωρούνται για ακόμη μια φορά πάνω από την Λατινική Αμερική της φτώχειας και της εξαθλίωσης. Εκεί που η δυστυχία δύσκολα καταγράφεται στις αυξομειώσεις των δημοσιονομικών δεικτών. Εκεί που ο νεοφιλελευθερισμός είναι ο καινούργιος εφιάλτης. Εκεί που οι άνθρωποι συνεχίζουν να εμπνέονται από τον Τσε και τον Ζαπάτα...

ΠΗΓΕΣ

- 1) *EL PAIS* 2.2.97 (αναδημοσίευση *Εποχή*, 16.2.97)
- 2) CCRI του EZLN 11.1.97 (*Άλφα*, 1.2.97)
- 3) *Άλφα*, 1.2.97, Subcommandante Μάρκος 16.2.97 (*Ελευθεροτυπία*, 20.2.97)

Δημοκρατία και ανάπτυξη

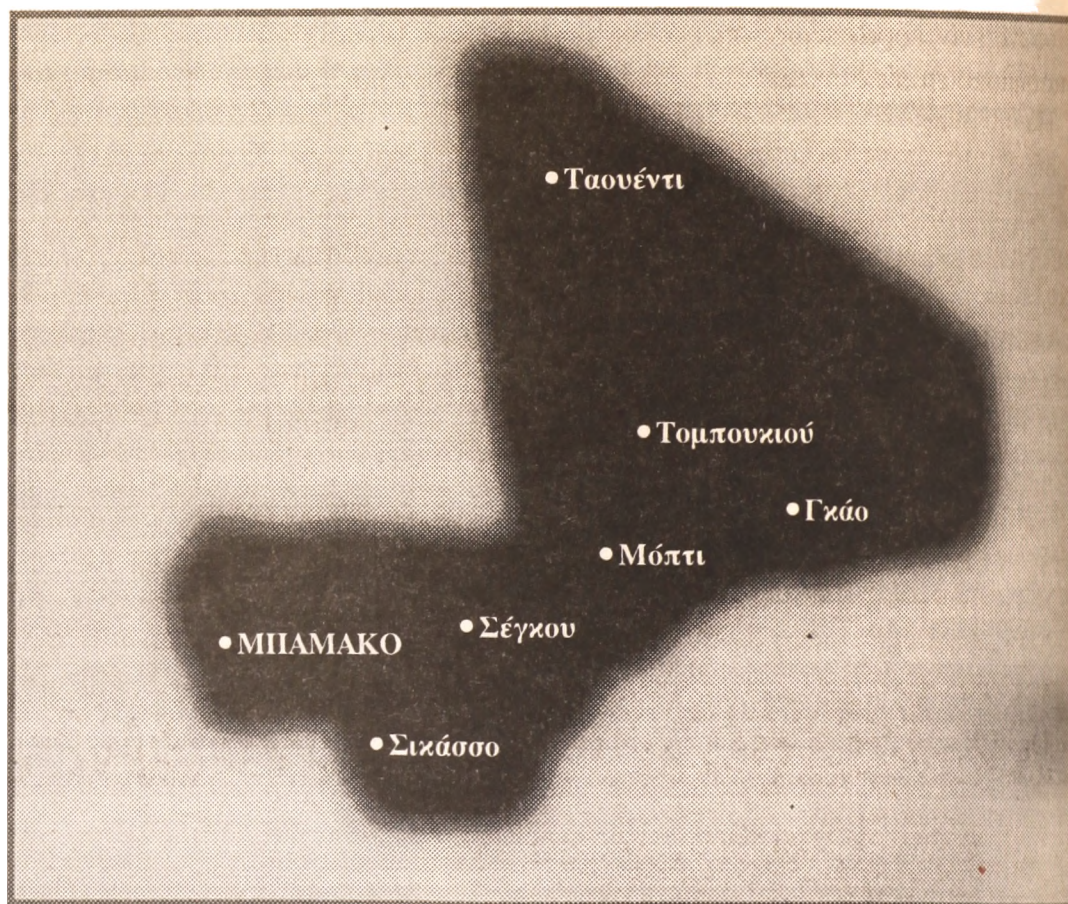
του Αστέρη Χουλιάρη*

Ο Γουώρεν Κρίστοφερ, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, ξεκίνησε την πρόσφατη (και πρώτη) περιοδεία του στην Αφρική από το γαλλόφωνο Μάλι¹. Και αυτό δεν είναι τυχαίο. Αν και η χώρα δεν έχει διέξοδο στη θάλασσα και η γεωπολιτική της αξία είναι, ιδιαίτερα μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, πολύ περιορισμένη, το Μάλι θεωρείται ένα κράτος-υπόδειγμα για την Αφρική, αφού τα τελευταία χρόνια ακολουθεί με συνέπεια μια πορεία πολιτικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης.

Το Μάλι υπήρξε τμήμα της γαλλικής Δυτικής Αφρικής. Μετά την ανεξαρτησία, ο πρόεδρος της χώρας **Modibo Keita** διέκοψε τους δεσμούς της χώρας με τη Γαλλία και ακολούθησε με αυταρχικές πρακτικές μια κρατικιστική πολιτική². Το Μάλι αποχώρησε από τη ζώνη του γαλλικού φράγκου (CFA Zone) το 1962, και στράφηκε για υποστήριξη στη Σοβιετική Ένωση και τα άλλα κομμουνιστικά κράτη. Εντούτοις, η εμφάνιση υψηλού πληθωρισμού και το εκτεταμένο λαθρεμπόριο υποχρέωσαν την κυβέρνηση στο Μπαμάκο να αποφασίσει την επιστροφή στη ζώνη του φράγκου το 1968. Την ίδια χρονιά, μετά από ένα πραξικόπημα, ο Keita ανατράπηκε και την εξουσία ανέλαβε ο υπολοχαγός (αργότερα στρατηγός) **Moussa Traoré**. Το 1974, οι στρατιωτικοί εισήγαγαν ένα νέο σύνταγμα και ίδρυσαν, αφού απαγόρευσαν όλους τους άλλους πολιτικούς σχηματισμούς, το δικό τους πολιτικό κόμμα, τη Δημοκρατική Ένωση του Λαού του Μάλι (UDPM). Παρά, μάλιστα, τις αντιδράσεις, ο Τραορέ και το UDPM κατάφεραν να διατηρήσουν το μονοκομματικό καθεστώς μέχρι το 1991.

Το Μάρτιο του 1991, αντικυβερνητικές διαδηλώσεις στην πρωτεύουσα Bamako καταστάληκαν βίαια από τις δυνάμεις ασφαλείας, με αποτέλεσμα το θάνατο εκατό ανθρώπων³. Στις 26 Μαρτίου ανακοινώθηκε ότι ο πρόεδρος Τραορέ συνελήφθη και την

εξουσία ανέλαβε μια προσωρινή επιτροπή από αντιπροσώπους οργανώσεων που είχαν αντιταχθεί στο στρατιωτικό καθεστώς. Τον Ιούλιο του 1991 συνήλθε στο Μπαμάκο μια εθνική σύνοδος στην οποία συμμετείχαν 1.800 αντιπρόσωποι του λαού. Ανακοινώθηκε ένα δημοψήφισμα για το νέο σύνταγμα της χώρας, την αποδοχή του οποίου θα ακολουθούσαν ελεύθερες και

δίκαιες εκλογές. Τον Απρίλιο του 1992 και στον δεύτερο γύρο των εκλογών, ο **Alpha Oumar Konaré** εκλέχθηκε πρόεδρος του Μάλι.

Η πτώση του καθεστώτος Τραορέ οφείλεται κυρίως στην αδυναμία του να διαχειριστεί τα οικονομικά της χώρας. Το Μάλι είναι μια φτωχή χώρα που δεν δείχνει να διαθέτει κάποιες ιδιαίτερες δυνατότητες ανάπτυξης. Πάνω από το 50% του εδάφους του είναι έρημος, ενώ τόσο το περικλειστο (land-locked) της γεωγραφικής του θέσης όσο και η ξηρασία που συχνά πλήττει τη γεωργική του παραγωγή δεν ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη. Ακόμη περισσότερο, η βιωσιμότητα της οικονομίας του Μάλι επηρεάζεται

ΜΑΛΙ	
ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
ΕΚΤΑΣΗ:	1.240.192 τ.χ.
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ:	9.800.000
ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ:	1960
ΑΕΠ (1993):	2.744 εκατ. δολάρια
ΑΕΠ κατά κεφαλή (1993):	300 δολάρια
Εξωτερικό χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ - 1992):	52.9%
Προσδοκία ζωής (1992):	48 χρόνια

*Ο Αστέρης Χουλιάρης είναι επιστημονικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

μμαντικά από τις διακυμάνσεις της διεθνούς τιμής του κύριου εξαγωγικού του προϊόντος, του βαμβακιού. Η εκτεταμένη αφθονία και η κακή διαχείριση στα χρόνια του Τραοτέ συνέβαλαν ακόμη περισσότερο στη μείωση του βιοτικού επιπέδου: την περίοδο 1985-1992, το κατά κεφαλήν εισόδημα της χώρας μειωνόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,9%. Έτσι, οι πρώτες διαδηλώσεις εναντίον της στρατιωτικής κυβέρνησης προήλθαν από τα συνδικάτα των οποίων τα μέλη έβλεπαν την αγοραστική τους δύναμη να μειώνεται χρόνο με το χρόνο. Ένα άλλο αίτιο της πτώσης της στρατιωτικής κυβέρνησης του Μάλι είναι οι εξελίξεις σε άλλα κράτη της γαλλόφωνης Αφρικής. Έτσι, η σύγκληση μιας εθνικής συνόδου που οδήγησε στον εκδημοκρατισμό του επίσης γαλλόφωνου Μπενίν έδρασε ως «παράδειγμα» για τις δημοκρατικές δυνάμεις στο Μάλι.

Η κυβέρνηση Κοναρέ εφάρμοσε πιστά τις οδηγίες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου μειώνοντας τις δαπάνες του δημοσίου τομέα και φιλελευθεροποιώντας την οικονομία. Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Ο πληθωρισμός βρίσκεται σήμερα σε μονοψήφια επίπεδα και το ΑΕΠ αυξάνεται κατά 5% ετησίως. Ακόμη πιο σημαντικό, δυτικές και νοτιοαφρικανικές μεταλλευτικές εταιρείες έσπευσαν να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προσφέρει η νέα νομοθεσία, στοχεύοντας στο υπέδαρος της χώρας: υπολογίζεται ότι στο νότιο

και ανατολικό Μάλι υπάρχουν πάνω από 300 τόνοι χρυσού.

Πάνω απ' όλα, όμως, η νέα κυβέρνηση κατάφερε να θέσει τέρμα στην εμφύλια σύγκρουση με τους Τουαρέγκ. Η εθνοτική αναταραχή εμφανίστηκε στο βορειοανατολικό Μάλι το 1990, όταν νομάδες Τουαρέγκ, οι οποίοι είχαν μεταναστεύσει στην Αλγερία και τη Λιβύη λόγω της ξηρασίας, άρχισαν να επιστρέφουν πίσω στη Δυτική Αφρική (ανάλογες εντάσεις προέκυψαν και στον γειτονικό Νίγηρα). Σύντομα η αναταραχή μετατράπηκε σε σύγκρουση με εκατοντάδες νεκρούς (η κυβέρνηση του Μάλι κατηγορεί τη Λιβύη ότι υποστηρίζει τους Τουαρέγκ). Ο Κοναρέ κατάφερε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα παραχωρώντας περιορισμένη αυτονομία στο Βορρά και εισάγοντας πρωτόγνωρους για το Μάλι δημοκρατικούς θεσμούς. Στις 27 Μαρτίου 1996, μπροστά σε ένα ενθουσιώδες πλήθος, στην πόλη του Τιμποκτού, ο πρόεδρος Κοναρέ και ο επίτιμος προσκεκλημένος του, πρόεδρος **Jerry Rawlings** της Γκάνα, άναψαν τη «Φλόγα της Ειρήνης» βάζοντας φωτιά σε μια ποτισμένη από πετρέλαιο πυραμίδα από 3.000 καλάσνικοφ και άλλα όπλα.

Η αυτοκρατορία του Μάλι ήταν ιδιαίτερα ισχυρή τον 14ο αιώνα. Το Τιμποκτού είναι μια ιστορική πόλη, όπου άνθησε πριν από 600 χρόνια ένα από τα πρώτα πανεπιστήμια του κόσμου. Σήμερα, όσον αφορά τους οικονομικούς και κοινωνικούς δείκτες, το Μάλι

βρίσκεται κάτω από τους μέσους όρους της υποσαχαρικής Αφρικής. Εντούτοις, είναι πραγματικά ευχάριστο ότι υπάρχουν λόγοι που επιτρέπουν στον πληθυσμό του να ελπίζει ότι το αύριο θα είναι καλύτερο...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

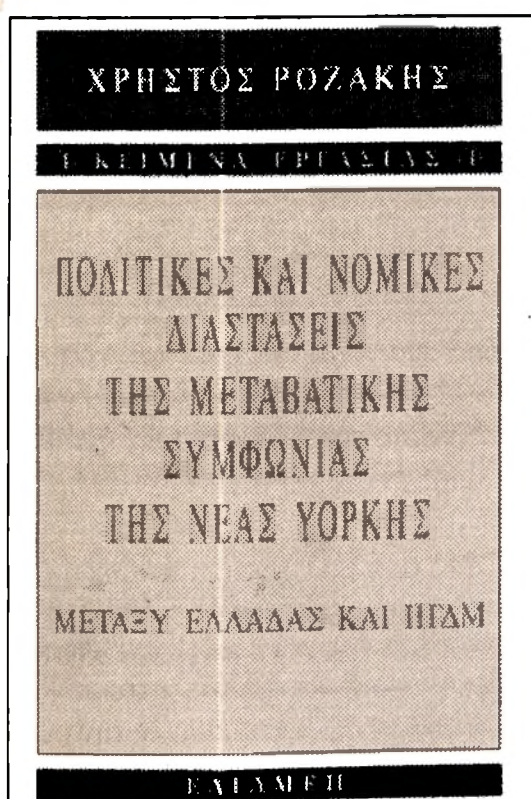
1. Marcus Mabry, «Mali: Democracy and Gold», *Newsweek*, October 28, 1996, p. 20.
2. «Mali: Introductory Survey», *The Europa Yearbook 1992*, London: The Europa Publications, p. 1945.
3. *Ibid.*, p. 1946.
4. Αστέρης Χουλιάρης: «Δημοκρατικοί Θεσμοί και Οικονομική Παρακμή στην Υποσαχαρική Αφρική», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τεύχος 6, Νοέμβριος 1995, σελ. 154-155.
5. M. Mabry, *op. cit.*
6. Robert Lacville, «Beacon of hope for Mali», *The Guardian Weekly*, April 14, 1996.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στο τεύχος 628 (14 Φεβρουαρίου 1997) και στο άρθρο «Ζιμπάμπουε: Χαμένες ευκαιρίες» υπάρχει ένα σοβαρό τυπογραφικό λάθος που οδηγεί σε παρανόηση. Στη σελίδα 31 και στο τέλος της πρώτης και στην αρχή της δεύτερης στήλης αντί του λανθασμένου «1.8%», ένας από τους χαμηλότερους ρυθμούς στον κόσμο» το σωστό είναι:

«1.8% ετησίως, που με δεδομένη την αύξηση του πληθυσμού (2.1% το χρόνο) σημαίνει μείωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος».

ΔΥΟ ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΚΟΠΙΩΝ

Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

Σταδίου 44, 105 64 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 32 29 638
Fax: 32 45 052

Ο γόρδιος δεσμός του Γκολάν

του Κατερίνας Καρύγιαννη

Μετά τη συμφωνία Ισραηλινών και Παλαιστινίων για τη μερική αποχώρηση του στρατού από τη Χεβρώνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσανατολίζουν τις διαμεσολαβητικές τους προσπάθειες για τη Μέση Ανατολή στην επανέναρξη του διαλόγου Συρίας - Ισραήλ που έχει παγώσει από τον περασμένο Φεβρουάριο. Οι προοπτικές όμως για την επαναπροσέγγιση των δύο χωρών δεν είναι καλές, πολύ περισσότερο τώρα που η κυβέρνηση Νετανιάχου ταλανίζεται από τη δικαστική έρευνα για ένα σκάνδαλο στο οποίο φέρεται να εμπλέκεται ο ίδιος ο ισραηλινός πρωθυπουργός.

Το θέμα της επανέναρξης του διαλόγου μεταξύ Συρίας και Ισραήλ κυριάρχησε στις συνομιλίες που είχε ο ισραηλινός πρωθυπουργός **Βενιαμίν Νετανιάχου** με τον πρόεδρο **Κλίντον** και άλλους αμερικανούς αξιωματούχους κατά τη διάρκεια της επίσκεψης που πραγματοποίησε στις αρχές του μήνα στην Ουάσινγκτον. Οι ΗΠΑ προτίθενται να πιέσουν όσο δυνατόν προς την κατεύθυνση αυτή, ο ισραηλινός πρωθυπουργός όμως παίζει ακόμα με τις λέξεις. Στις δηλώσεις που έκανε λοιπόν στις ΗΠΑ τόνισε ότι είναι έτοιμος για διάλογο με τη Συρία και για συνάντηση με τον σύρο πρόεδρο **Χαβέζ Αλ Άσσαντ**, ζήτησε όμως διαπραγμάτευση άνευ όρων σημειώνοντας απλά ότι θα λάβει υπόψη του τις εδαφικές διεκδικήσεις που προσέφεραν στη Συρία οι προηγούμενες ισραηλινές κυβερνήσεις. Απέφυγε να δηλώσει ξεκάθαρα ότι το Ισραήλ δεν διαπραγματεύεται την αποχώρηση των στρατευμάτων του από τα υψίπεδα του Γκολάν. Η θέση της Συρίας είναι ότι δεν προσέρχεται στο τραπέζι του διαλόγου αν η ισραηλινή κυβέρνηση δεν αρχίσει τις διαπραγματεύσεις από το σημείο που έμειναν το Φεβρουάριο του '96. Και όπως υποστηρίζουν σύροι αξιωματούχοι, η κυβέρνηση του **Σιμόν Πέρες**, εν γνώσει των ΗΠΑ, είχε φτάσει πολύ κοντά σε συμφωνία για αποχώρηση από τα υψίπεδα του Γκολάν με αντάλλαγμα ένα πολύ καλό πακέτο για την ασφάλεια των Ισραηλινών.

Τώρα όμως οι Ισραηλινοί ζητούν επανα-

διαπραγμάτευση από το σημείο μηδέν και πολλοί αναλυτές απορούν με την αισιοδοξία που εκφράζουν οι αμερικανοί διπλωμάτες για την πορεία προς την επαναπροσέγγιση των δύο πλευρών. Σε μια προσπάθεια λοιπόν να δούμε τι μέλλει γενέσθαι πρέπει μάλλον να συνυπολογίσουμε τα εξής: Η κυβέρνηση του Ισραήλ εφαρμόζει γενικώς την τακτική μια στο καρφί και μια στο πέταλο. Από τη μία πλευρά συνεχίζει τις διαπραγματεύσεις με τους Παλαιστινίους για την περαιτέρω αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τη Δυτική Όχθη από την άλλη όμως ανακοινώνει ότι θα προχωρήσει στη δημιουργία νέου εβραϊκού οικισμού στην ανατολική, αραβική Ιερουσαλήμ. Για να χρυσώσει μάλιστα το χάπι τονίζει ότι θα δώσει άδειες οικοδόμησης και στους Άραβες που ζουν στην περιοχή. Ήδη έχει εγκριθεί η διάνομιξη νέων δρόμων γύρω από την Ιερουσαλήμ, γεγονός που έχει προκαλέσει την έντονη αντίδραση των Παλαιστινίων.

Από την άλλη πλευρά πληθαίνουν οι φωνές στο Ισραήλ, ακόμα και μέσα στην κυβέρνηση, που ζητούν την αποχώρηση του ισραηλινού στρατού από το Νότιο Λίβανο. Το κόστος είναι μεγάλο και ο λαός του Ισραήλ το συνυπολογίζει πολύ περισσότερο μετά το πρόσφατο τραγικό δυστύχημα δύο ελικοπτέρων στη ζώνη κατοχής στο Νότιο Λίβανο που στοίχισε τη ζωή σε 73 στρατιώτες. Βέβαια είναι σαφές ότι το θέμα του Λιβάνου δεν μπορεί να λυθεί χωρίς

να έχουν διευθετηθεί προηγουμένως οι διαφορές με τη Συρία.

Ωστόσο το κλίμα που έχει δημιουργηθεί υπέρ της αποχώρησης από το Νότιο Λίβανο μπορεί να διευκολύνει τον Βενιαμίν Νετανιάχου στην προσπάθεια προσέγγισης με τη Δαμασκό. Τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή όμως ο Νετανιάχου, ακόμα και αν ήθελε, δεν έχει πολλά περιθώρια ελιγμών. Ο ίδιος και η κυβέρνηση του βρίσκεται στη δίνη των αποκαλύψεων για ένα σκάνδαλο παράνομης συνδιαλλαγής. Ο λόγος για τον παράνομο διορισμό του **Ρόνι Μπαρ Ον**, που ήταν άνθρωπος του Νετανιάχου, στη θέση του γενικού εισαγγελέα με στόχο απ' ό,τι φαίνεται τη συγκάλυψη των ατασθαλιών του ηγέτη του θρησκευτικού κόμματος **Shaas** που στηρίζει την κυβέρνηση Νετανιάχου και με αντάλλαγμα τις ψήφους των βουλευτών του **Shaas** για να περάσει στο κοινοβούλιο η συμφωνία για τη Χεβρώνα. Ο πρωθυπουργός της χώρας αρνείται οποιαδήποτε ανάμειξη στο σκάνδαλο, έτσι κι αλλιώς όμως οι αποκαλύψεις αυτές πλήττουν ανεπανόρθωτα το κύρος του ίδιου και της κυβέρνησής του.

Υπ' αυτές τις συνθήκες οι οποιεσδήποτε πιέσεις των ΗΠΑ αλλά και της Γαλλίας για αναβίωση του συρο-ισραηλινού διαλόγου θα είναι δύσκολο να αποδώσουν καρπούς, παρά το γεγονός ότι οι ηγέτες των χωρών της Μέσης Ανατολής έχουν επιδοθεί σε διπλωματικό μαραθώνιο μεταξύ Ουάσινγκτον, Δαμασκού και Τελ Αβίβ.

Σύγχρονη Εκπαίδευση

ΔΙΜΗΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠ-ΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

**ΤΟ περιοδικό για την Εκπαίδευση
το Βιβλίο, τη Λογοτεχνία**

Το τεύχος 92 που κυκλοφορεί :
Πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες
Το ζήτημα της επετηρίδας
Η αλλοτρίωση και πως να την...
ινηθίσετε (για τις επιλογές προσώπων
στο Π.Ι. και όχι μόνο)
Σημάδια των καιρών... και για την
απεργία των εκπαιδευτικών
και
ο Φάκελλος Εργασίας: Διδακτική

Το τεύχος 90-91 περιέχει τη: Θεματική
Ευρετηρίαση Περιεχομένων των τ. 51-75

Τις νέες μόνιμες στήλες
Ελλείπει Απαρτίας
Η Περισκόπηση του διμήνου
Νομοθεσία για την Εκπαίδευση

το Ειδικό Ένθετο:
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ της Σ.Ε.
με κεντρικό θέμα: ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ

Στη Λογοτεχνική Παρέμβαση της Σ. Ε. δημοσιεύονται:
τ. 81: Η γενιά των Μπητ, τ. 82/ 83: Μάριος
Χάκκας, τ. 84: Η Δεκαετία του '70,
τ. 85: Φουτουρισμός-Νταντά-Σουρρεαλισμός,
τ. 86: Νίκος Καρούζος, τ. 87: Αντονέν Αρτώ,
τ. 88: Γ. Ιωάννου, τ. 89: Αρθούρος Ρεμπώ,
τ. 90-91: Γιάννης Σκαρίμπας

ΠΡΟΣΦΟΡΑ για ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ της Σ. Ε.

Παιδαγωγική Έρευνα και Εκπαίδευση (τ.. No. 26, 28 - 29) —
Αξιολόγηση, Εξετάσεις, Επιλογή στη 12-χρονη Εκπαίδευση
(τ.. No. 55 - 59) — Ο εκπαιδευτικός και το έργο του (τ.. No.
27, 68-71) — Η Βία στο Σχολικό χώρο (τ.. No. 80-85)

Η πλήρης σειρά των πρακτικών των συνεδρίων που
δημοσιεύτηκαν σε 19 τεύχη, διατίθεται αντί
των 22.800 δραχ. ΜΟΝΟ 12.000 δραχ.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Τ.Θ. 250 85 - 100 26 Αθήνα
Τηλ. 88.23.762

Εκδόσεις

Α Π Ο Π Ε Ι Ρ Α

Κυκλοφορούν

Παραμύθια
των Ινδιάνων
της Β. Αμερικής

Παραμύθια
από το
Μεξικό

Παραμύθια
από τον
Αμαζόνιο

Παραμύθια
από τις
Ινδίες

Ακόμη κυκλοφορούν:
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΙΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ: ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 18-20,
 10680 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 6450519 FAX: 3630376

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

Ο ΝΤΕΝΓΚ ΠΕΘΑΝΕ, Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΘΑ ΖΗΣΕΙ;

Ο ηγέτης της Κίνας, **Ντενγκ Ξιάο Πινγκ** πέθανε στις 19 Φεβρουαρίου, σε ηλικία 92 ετών. Το όνομά του έχει συνδεθεί με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην Κίνα, αλλά και με το αιματοκύλισμα της φοιτητικής εξέγερσης στην πλατεία Τιεν Αν Μεν. Δρομολόγησε αυτό που πολλοί ονόμασαν σοσιαλισμό της αγοράς, άνοιξε δηλαδή την πόρτα της χώρας του στον καπιταλισμό, αποκλείοντας οποιαδήποτε αλλαγή ή υποψία εκδημοκρατισμού στο κομμουνιστικό κόμμα. Ήταν σίγουρα ο εμπνευστής ενός καπιταλιστικού συστήματος με σοσιαλιστικό πρόσωπο. Ήταν αυτός που διέταξε τη βίαιη καταστολή της φοιτητικής εξέγερσης το '89 με αποτέλεσμα εκατοντάδες άνθρωποι να χάσουν τη ζωή τους. Η τελευταία λέξη στο κεφάλαιο Ντενγκ της μεταμαοϊκής Κίνας δεν έχει γραφτεί ακόμα, γιατί το πείραμα δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί και σίγουρα δεν έχει ακόμα πετύχει. Ο Ντενγκ προσπάθησε να αποφύγει αυτό που συνέβη στην πρώην Σοβιετική Έγωση, τη διάλυση που ακολούθησε, την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος. Έτσι, έκανε ό,τι ήταν δυνατό για να κρατήσει ζωντανό το κόμμα. Αν ο σοσιαλισμός της αγοράς πετύχει, τότε και ο Ντενγκ θα δικαιωθεί στα μάτια του λαού του. Η εικόνα, βέβαια, αυτή τη στιγμή δεν είναι τόσο ξεκάθαρη. Κανείς δεν ξέρει τις διερ-

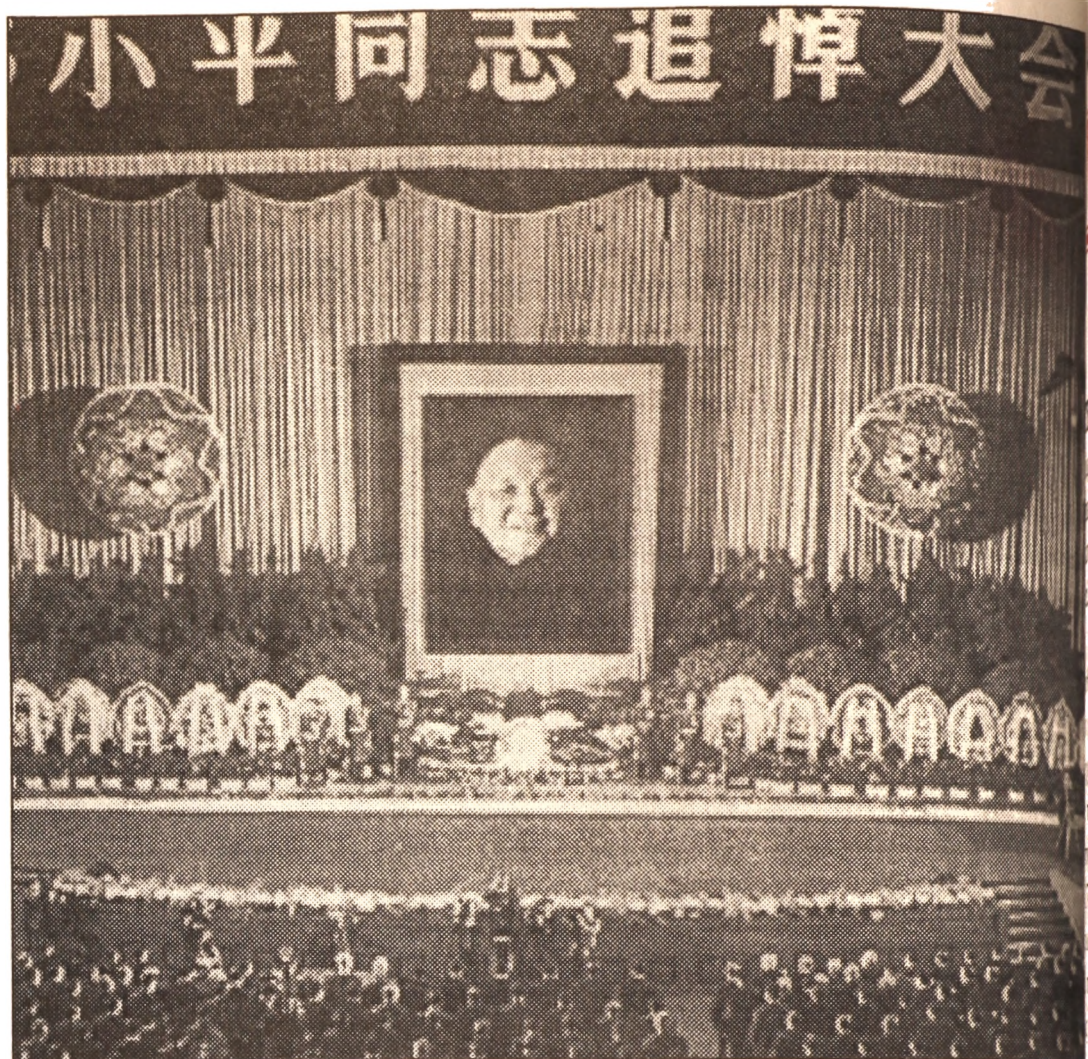
γασίες που θα γίνουν στο κόμμα, δεδομένου ότι ο Ντενγκ δεν έχει ορίσει το διάδοχό του. Ένα άλλο ερώτημα είναι για πόσο καιρό ακόμα θα παραμείνει αλώβητο το βαθύτατα διεφθαρμένο και ολοκληρωτικό, κυβερνών κόμμα. Κανείς δεν ξέρει, επίσης, πόσο επιτυχημένες θα αποδειχτούν τελικά οι μεταρρυθμίσεις στον οικονομικό τομέα. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το άνοιγμα στην οικονομία της αγοράς έχει φέρει πολύ και εύκολο χρήμα στα χέρια των λίγων, έχοντας οδηγήσει στην εξαθλίωση τους πολλούς -κυρίως στην επαρχία- δημιουργώντας μια χωρίς προηγούμενο ανισοκατανομή του πλούτου. Και το ερώτημα που εύλογα τίθεται τώρα που ο Ντενγκ πέθανε, είναι αν θα ζήσει ο σοσιαλισμός της αγοράς.

ΡΟΥΦΙΑΝΟΥΣ ΘΕΛΕΙ Ο ΖΥΠΕ

Θύελλα αντιδράσεων έχει προκαλέσει στη Γαλλία το νομοσχέδιο της κυβέρνησης **Ζυπέ**, που σαφέστατα καλεί τους γάλλους πολίτες να καταδίδουν στις αρμόδιες αρχές την άφιξη και την αναχώρηση του μετανάστη που ενδεχομένως φιλοξενούν, προειδοποιώντας ότι σε αντίθετη περίπτωση θα διωχθούν ποινικά για υπόθαλψη λαθρομεταναστών. Εκατοντάδες Γάλλοι βγαίνουν αυτές τις μέρες στους δρόμους του Παρισιού, ζητώντας να μην περάσει το επίμαχο σχέδιο νόμου.

Ο ΕΦΙΑΛΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΩΝΙΣΜΟΥ

Το κακό όνειρο έγινε πραγματικότητα. Ομάδα σκωτσέζων ερευνητών

κατόρθωσε να δημιουργήσει έναν οργανισμό πανομοιότυπο κάποιου άλλου. Για την ακρίβεια, με τη μέθοδο του κλωνισμού, κατάφεραν να πάρουν ένα κύτταρο από ένα μεγάλης ηλικίας πρόβατο να το συνδυάσουν με ένα μη γονιμοποιημένο ωάριο και να παραγάγουν ένα πρόβατο, πιστό αντίγραφο του πρώτου. Μέχρι τώρα τα πειράματα κλωνισμού περιορίζονταν μόνο σε έμβρυα και είναι η πρώτη φορά που δοκιμάστηκε κλωνισμός με κύτταρο ενήλικου οργανισμού. Μοιάζει εφιαλτικό και καθόλου δεν μας καθησυχάζει η ευκολία με την οποία τα μέλη της ερευνητικής ομάδας διατείνονται ότι δεν θα βρεθεί ποτέ ο επιστήμονας που θα θελήσει να δημιουργήσει αντίγραφα ανθρώπων. Ποιος αποκλείει τη ζοφερή προοπτική κά-ποιοι ερευνητές να πά-

ρουν ένα κύτταρο για παράδειγμα από τον αγαπημένο τους άνθρωπο λίγο πριν πεθάνει και να δημιουργήσουν ένα πιστό αντίγραφο του;

Η ΧΕΖΜΠΟΛΑΧ ΣΤΟ INTERNET

Ηλεκτρονική διεύθυνση και ταχυδρομείο στο δίκτυο Internet απέκτησε η οργάνωση των ανταρτών **Χεζμπολάχ**. Εκπρόσωπος της οργάνωσης δήλωσε από τη Βηρυτό ότι το γεγονός αυτό θα φέρει τη **Χεζμπολάχ** πιο κοντά στον κόσμο και θα κάνει πιο ευτυχισμένους τους μαχητές της, που θα διαπιστώνουν ότι υπάρχουν υποστηρικτές τους σε ολόκληρο τον κόσμο. Στη διεύθυνση moqawama, λοιπόν, αφού πληκτρολογήσετε cyberia.net.lb. μπορείτε να ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από τους ίδιους τους αντάρτες.

Με δρασκευτι
ευλάβεια δέ
χιλιάδες μέλη τ
κόμματος
υποκλίνονταν σ
πορτρέτο το
Ντενγκ, εν
στους δρόμους
του Πεκίνο
πάνοψη
αστυνομικ
τα έβαζαν μ
απλούς πολί
κα
δημοσιογράφ
που τόλμησα
να φτάσει
στην πλατεία
Τιεν Αν Μεν, παρ
τη σχετικ
απαγόρευση

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

ΤΕΤΕΛΙΑ

μείωμα του Απόστ. Διαμαντή, περί μουσικών κατευθύνσεων του λαϊκού μουσικού, αναφέρεται η επιστολή που ακολουθεί.

Διευθυντά,

και με αρκετή καθυστέρηση, αξίζουν συγχαρητήρια στον κ. Απόστολο Διαμαντή για το σχόλιό του «Βαλκανικό πρόβλημα» (στη στήλη «και τα λοιπά...» του τεύχους 26/17 Ιαν. 1997). Επιτέλους, πληθαίνουν οι φωνές εκείνων που ορθώνουν το αυτί τους ενάντια στη δικτατορία του «κακώς ορθού», που θέλει τουλάχιστον να καθαρίσει την εθνική καθαρότητα των μουσικών απόβλητους όσους δεν εκστασιάζονται με τα «άσματα» του μακαρίτη του Αγγελόπουλου και δεν θεωρούν ως ουσία της νεοελληνικής μουσικής τη «σούλα», τη «Μαντουβάλα» και κάθε άλλο αραβο-ινδικών μελωδιών.

Αναλογιστούν οι «αγιατολλάχ» του ποταμού εκτουρκισμού μας τη θλιβερή απώθηση ενός κατά τεκμήριο ειδώλου «Σήμερα η Ελλάδα είναι ένα τσιφτετέ-του κι αν πας αυτό χορεύουν. Και το βέλιο να τους πεις και τον Εθνικό να τους τραγουδήσεις, αυτοί τσιφτε-α το χορέψουν. Δεν αντιστρέφεται με αυτό λέγεται παρακμή!»

Εύφη Γιώργος Ζαμπέτας εις τας δυνάμεις του βίου του. Άφεριμ!

Φιλικά,
Λεάνδρος Σλάβης
Αθήνα

ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΥ!

Γνώμη για τον Θάνο Μικρούτσικο αυτή που έχει εκφραστεί στο δικό έχει ο αναγνώστης μας.

Είναι το δίκαιο του αντισυγκροτηματικού απνίγει και οδηγεί μερικές φορές σε πόνο. Πανικός που γίνεται κάποιες φορές ερωτήρας και συμπαρασύρει ακόμη

και σημαντικούς που τυχαίνει να βρίσκει στο διάβα του. Η επίθεση στον Θ. Μικρούτσικο (του οποίου τυγχάνω θαυμαστής) προσβάλλει εκτός από τον ίδιο και εμένα (ίσως ακούσια). Έχω την εντύπωση πως μεγάλη μερίδα του αναγνωστικού σας κοινού γαλουχήθηκε με τις μελοποιήσεις των ποιημάτων του Καββαδία και είναι κρίμα η αντίδραση προς όλους και όλα να γίνεται τυφλή, βιαστική και απρόσεκτη παρασύροντας στο ολίσθημά της και όποια σωστή πρόθεση καθώς και τα βέβαια δικάια της.

Με εκτίμηση,
Σταύρος Πιτόγλου
compulink.gr

ΕΥΡΩΠΗ, ΕΛΛΑΔΑ: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Περί του πολιτικού κλίματος και των προοπτικών της Ελλάδας στην Ευρώπη – αλλά και περί των προοπτικών της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Η ενωμένη Ευρώπη θα μπορέσει να σταθεί και να πάει μπροστά την εποχή της πληνθητικής οικονομίας και της τεχνολογικής επανάστασης, αν οι λαοί της επιβάλλουν ριζικές αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία της Ε.Ε. Η αριστερά πρέπει επιτέλους (κι νείται κάπως) να παίξει πρωτοποριακό ρόλο, γι' αυτό διαχρονικά δεν υπάρχουν εθνικές λύσεις, ούτε καν επιβίωση.

Η παγκόσμια οικονομία τραβάει τον μοιραίο δρόμο της. Μπορεί η οικονομία των ΗΠΑ να πηγαίνει αρκετά καλά προς όφελος των ολίγων και με δομικές ρωγμές σε όλο το σώμα της, αλλά οι άλλες βρίσκονται σε ύφεση και η γενική προοπτική είναι απειλητική για εκατοντάδες εκατομμύρια εργαζόμενους, αγρότες και μικρομεσαίους. Την κοινωνική αποδιοργάνωση συμπληρώνει φρικαλέα η οικολογική μόλυνση.

Η λύση που προτείνουν μερικοί για σοσιαλισμό της αγοράς και αναδιανομή του εισοδήματος και των κερδών δεν φαίνεται μακροπρόθεσμα δυνατή. Γιατί πρόκειται πλέ-

ον για μια ολότελα νέα οικονομία και κοινωνία που χρειάζεται σχεδιασμό από την αρχή. Η μοιραία αυτή συνέπεια της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας είναι ταυτόσημη διαπίστωση δεκάδων μελετητών διαφόρων πεποιθήσεων και κέντρων ερεύνες. Τα όρια του καπιταλισμού εξαντλούνται. (...)

Το 1985, σε σημείωμά μου στην *Αυγή*, υπογράμμισα ότι η μονόπλευρη λιτότητα του Σημίτη μεταφέρει τεράστια ποσά από την τσέπη των πολλών στην τσέπη των ολίγων χωρίς σε καμία περίπτωση να προωθήσει (λύσεις) στην ανάπτυξη και να αποκαταστήσει την αγοραστική δύναμη των εργαζομένων. Στην ουσία και η σημερινή γραμμή του Σημίτη είναι συνέχεια εκείνης της πολιτικής. Οι μεγάλοι δεν κάνουν διαρθρωτικές επενδύσεις, κερδοσκοπούν, και οι θεσμικοί επενδυτές ζητάνε υπερκέρδη από μεροκάματα του 1 δολαρίου. Πατάσσοντας η κυβέρνηση τους αγρότες και κάθε διαμαρτυρόμενο δεν λύνει τα ζητήματα.

Πέραν των αιτημάτων των αγροτών υπάρχει οξύτατο το αγροτικό πρόβλημα το οποίο, αν δεν αντιμετωπιστεί, θα οδηγήσει στην εξόντωση όλων των μικρομεσαίων αγροτών (10 έως μερικές δεκάδες στρέμματα), κατά κοινή διαπίστωση όλων των μελετητών και ερευνητών. Η παιδεία χωρίς τη σύνδεσή της με την παραγωγή, τη σύγχρονη (τηλε)υποδομή και τις δίκαιες αμοιβές θα οδεύει σε αδιέξοδο.

Η σύγκλιση των οικονομιών της Ε.Ε. δεν είναι ουσιαστική και δεν πρόκειται να αλλάξει την απαράδεκτη πλέον κατάσταση των πολλών. Η γραμμή Σημίτη όπως και το δεξιό πρότυπό της και η σημερινή πορεία της Ε.Ε. δεν είναι μονόδρομοι. Αυτό πρέπει να καταδειχθεί σαφώς για να μπορέσει να διαμορφωθεί σε εθνική και ευρωπαϊκή κλίμακα η άλλη γραμμή και πολιτική βούληση που θα θέσει την ευλογία της τεχνολογικής επανάστασης στην υπηρεσία των λαών της Ευρώπης.

Φιλικότατα
Τ. Πέτροβας
Αθήνα

Ο εφιάλτης της ΔΕΗ πάνω απ' τον Άραχθο

του Γιάννη Παπαδημητρίου

Η μεταχείριση, που επιφύλαξε το ελληνικό κράτος στο πλούσιο υδάτινο δυναμικό της Δυτικής Ελλάδας είναι ενδεικτικό παράδειγμα των περιφερειακών ανισοτήτων. Είτε πρόκειται για την εκτροπή του Αχελώου στο Θεσσαλικό κάμπο είτε για τα προγράμματα υδροηλεκτρικών έργων της ΔΕΗ, τα ποτάμια της περιοχής έχουν αντιμετωπιστεί ως η εύκολη λύση για τις αναπτυξιακές Μεγάλες Ιδέες, μια λύση με ανυπολόγιστες οικολογικές συνέπειες αλλά φτηνή τόσο σε κόστος απαλλοτριώσεων, λόγω της ερήμωσης της ορεινής Ελλάδας, όσο κυρίως σε πολιτικό κόστος.

σούν ξαφνικά σε ταυτόχρονη λειτουργία τις 3 μονάδες του εργοστασίου και να προκαλέσουν ένα ορμητικό κύμα στην κοίτη του ποταμού.

Παρ' όλα αυτά φαίνεται ότι το ποτάμι δεν ξόφλησε τους λογαριασμούς του με τον ενεργειακό Μολώχ. Εδώ και αρκετά χρόνια, η Διεύθυνση Ανάπτυξης Υδροηλεκτρικών Έργων της ΔΕΗ

στην Άρτα, όπου εδώ και χρόνια οι αντιπροσωπευτικοί φορείς τα συμπεριλαμβάνουν στα πάγια αιτήματά τους. Την αποφασιστική ώθηση, όμως, φαίνεται πως έδωσε η τοποθέτηση του εκλεγμένου στην Άρτα **Θόδωρου Κολιοπάνου** στη θέση του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, αφού τους τελευταίους μήνες υπόθεσή άρχισε να κινείται με ταχύτητα.

Ήδη τη στιγμή αυτή το πρώτο φράγμα, στον Άγιο Νικόλαο Δαφνωτής, κοντά στο σημείο τομής 3 νομών, Άρτας, Πρέβεζας και Ιωαννίνων, βρίσκεται στα στάδια της προέγκρισης χωροθέτησης. Πρόσφατα μάλιστα η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων μεταίωσε την κατασκευή νέας γέφυρας στον Άραχθο, σε σημείο που κατακλύζεται από τον ταμιευτήρα. Το έργο, που προβλέπεται να ολοκληρωθεί το 2003, θα περιλαμβάνει φράγμα ύψους 114 μέτρων, δύο σήραγγες εκτροπής και Υδροηλεκτρικό Σταθμό στο αριστερό αντέρεισμα του φράγματος, ενώ ο ταμιευτήρας, δηλ. η τεχνητή λίμνη, θα έχει έκταση 5 τετραγωνικά χιλιόμετρα και όγκο νερού 185 εκατομμύρια κυβικά μέτρα.

Το σχεδιαζόμενο φράγμα, όπως και τα υπόλοιπα, αναμένεται να επιφέρει σοβαρές αλλαγές στη φυσιογνωμία της περιοχής, στην αισθητική του τοπίου, το μικροκλίμα και τις ανθρώπινες δραστηριότητες, ενώ προβλέπεται και η βύθιση 24 κτισμάτων στην περιοχή της Πλάκας Ραφταναίων. Οι οικολογικές συνέπειες όμως γίνονται σοβαρότερες λόγω επαφής του ταμιευτήρα με τη χαράδρα του Αρά-

Ο Άραχθος, από τα ομορφότερα ποτάμια της χώρας μας, έχει πληρώσει βαρύ τίμημα στο βωμό του εξηλεκτισμού της χώρας. Το υδροηλεκτρικό φράγμα στο Πουρνάρι της Άρτας, κατασκευασμένο στα τέλη της δεκαετίας του '70, είναι από τα μεγαλύτερα της χώρας μας. Ο τρόπος διαχείρισης του νερού, η μετατροπή ενός ζωντανού ποταμού σε «κοίτη Υδροηλεκτρικού Σταθμού» και οι συνέπειες από την κατακράτηση των φερτών υλών έχουν αρχίσει να προκαλούν ζωηρές συζητήσεις στην Άρτα ενώ, το 1990, δύο ανήλικα τσιγγανάκια πλήρωσαν με τη ζωή τους την απόφαση των υπευθύνων να θέ-

έχει επεξεργασθεί ένα φαραωνικό σχέδιο κατασκευής 4 ακόμη υδροηλεκτρικών φραγμάτων βορειότερα (από τα ανάντι προς τα κατάντι στο Στενό, στον παραπόταμό του Καλαρρύτικο, στον Άγιο Νικόλαο και στα Πιστιανά), που θα έχουν συνολική έκταση περίπου 45 τετραγωνικά χιλιόμετρα, θα επικοινωνούν μεταξύ τους επιφανειακά και με σήραγγες και φυσικά θα καταργήσουν κάθε έννοια ποταμού.

Είναι γεγονός, ότι το σχέδιο αυτό είχε ατονήσει για αρκετό καιρό και η ΔΕΗ φαινόταν να μην ασχολείται με τα φράγματα του Αράχθου. Δεν έπαυαν ωστόσο να αποτελούν έναν από τους ισχυρούς, αναπτυξιακούς μύθους της περιοχής, ιδιαίτερα

Για περιοχή με άγρια ομορφιά και σημαντική οικολογική αξία, που προσφέρεται για ήπια τουριστική ανάπτυξη. Η Περιφέρεια Ηπείρου έχει μάλιστα διαθέσει στην αναπτυξιακή εταιρεία 'Ηπειρος' σύνταξη χωροταξικής μελέτης για την ανάληψη χαράδρας του Αράχθου, το πρώτο τμήμα οδού, η ειδική περιβαλλοντική μελέτη παραδίδεται πρόσφατα από τη μελετητική ομάδα (γραφείο Γκατζέλια). Οι μελετητές αξιολογούν το περιεχόμενο των φραγμάτων ως την υπ' αριθμόν ένα προτεραιότητα που προέρχεται από το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο σε βάρος του οικοσυστήματος και λαμβάνουν τις συνέπειες από την κατασκευή. Ανάμεσά τους, η διακοπή της συνέχειας του οικοσυστήματος, η αλληλοδιαδοχή οικολογικών παροχών και τέλει ξηρασίας, η μείωση των συνθηκών υγρασίας και ο αποκλεισμός της ανάπτυξης των υδρόβιων οργανισμών. Επισημαίνεται ότι τα έργα της ΔΕΗ έρχονται σε αντίθεση με το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής προστασίας και προνοείται την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, σύμφωνα με το άρθρο 19 του ν. 1650/86, ώστε να χαρακτηριστεί προστατευόμενη ζώνη οικοανάπτυξης η περιοχή της μελέτης, δηλ. οι ποταμοί Αράχθος και Αχελώης εντός των διοικητικών ορίων του νομού Ιωαννίνων, πράγμα που σημαίνει ματαίωση της ανάπτυξης των φραγμάτων, τουλάχιστον των 3 πρώτων.

Όπως πληροφορηθήκαμε, οι μελετητές έχουν προτείνει να συμπεριληφθεί η χαράδρα και στον χώρο των οικοτόπων και περιχών προστασίας, ο οποίος συντάσσεται η αρμόδια Επιτροπή Αξιολόγησης του ΥΠΕΧΩΔΕ και του υπουργείου Γεωργίας, Περιβάλλοντος και Τηλεπικοινωνιών την τελευταία στιγμή, υπό την αιγίδα της παραπομπής της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την προστασία της κοινοτικής οδού 2/43. Στις 268 μέχρι στιγμής περιοχές του κα-
 ρου, που στη συνέχεια θα ενταχθούν σ' ένα ευ-
 κό δίκτυο οικοτόπων με την ονομασία
 «α 2000», συμπεριλαμβάνονται η Κατάρα, το
 Γέρι, το Μιτσικέλι, τα στενά του Καλαμά και
 Όχι όμως και η χαράδρα του Αράχθου, η
 ελπίζουμε να μην έχει παραχωρηθεί στην
 εισηγιστική δικαιοδοσία της ΔΕΗ.

ΜΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

Η περιοχή της Πλάκας της κοινότητας των Ρα-
 νίων, που κατακλύζεται από τα νερά του ταμι-
 α, έχει συνδεθεί με σημαντικές στιγμές της
 ιστορίας της Ηπείρου. Φονικές μάχες μεταξύ Ελλή-
 νων και Τούρκων έγιναν εκεί το 1821, το 1822 και το
 1823. Λίγο αργότερα, σύμφωνα με τους όρους
 της Συνθήκης του Βερολίνου, ο Αράχθος κλήθηκε
 να διαμοιραστεί τα σύνορα μεταξύ του Ελληνικού Βα-
 σίλειου και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι
 ενδιαφέρουσα η αντίδραση της λαϊκής μούσας
 της περιοχής στην συνθήκη: «Ανάθεμά σε 'Πιτροπή και
 'Κουμουνδούρε, με το κακό που κάματε στην

Άρτα, στα Τζουμέρκα, το
 σύνορο που βάλατε στην
 Άρτα το ποτάμι. Κλεί-
 στηκ' η Άρτα κλείστηκε,
 κλείστηκε το Τζουμέρ-
 κο...». Κάμποσες δεκαε-
 τίες αργότερα, το 1943-
 44, το ποτάμι βρέθηκε να
 χωρίζει τις δυνάμεις του
 ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ και
 τον Ιανουάριο του '44 η
 Πλάκα έγινε θέατρο
 σκληρών συγκρούσεων.
 Εκεί συνήλθε από τις 21
 μέχρι τις 29 Φεβρουαρί-
 ου η Συνδιάσκεψη της
 Πλάκας, με στόχο να
 σταματήσουν οι μάχες
 και να συντονιστούν οι
 αντιστασιακές οργανώ-
 σεις. Σύμφωνα με τις πη-
 γές που παραθέτει ο
 Dominique Eudes (στο
 κλασικό του βιβλίο *Οι κα-
 πετάνιοι*, εκδ. Εξάντας,
 1974), η κατηγορηματική
 άρνηση του ΕΔΕΣ στη
 στρατιωτική ενοποίηση
 οφείλεται σε οδηγίες των
 Άγγλων. Η συνδιάσκεψη
 κατέληξε σε απλή συμ-
 φωνία ανακωχής και κα-
 ταδίκη της κυβέρνησης των συνεργατών. Το πρω-
 τόκολλο υπέγραψαν το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, η ΕΚΚΑ, ο
 ΕΔΕΣ και ο Κρις Γουντχάουζ, αντιπροσωπεύοντας
 τόσο το συμμαχικό στρατηγείο όσο και την ελλη-
 νική κυβέρνηση του Καΐρου. Αυτά τα ιστορικά γεγο-
 νότα αποτυπώνονται σ' ένα κτίσμα. Πρόκειται για
 το κτίριο του τελωνείου, δίπλα στη γέφυρα, συνο-
 ριακό φυλάκιο του ελληνικού στρατού παλιότερα,
 όπου υπογράφηκε το πρωτόκολλο της Πλάκας. Η
 κοινή φωτογραφία του Άρη, που έφτασε στο τέλος
 των συζητήσεων, του Ζέρβα και του Κρις στην Πλά-
 κα είναι ίσως η τελευταία αναλαμπή μιας υποκριτι-
 κής εγκαρδιότητας.

Και η γέφυρα και το κτίριο του τελωνείου έχουν
 κηρυχθεί διατηρητέα μνημεία. Παρ' όλα αυτά, η
 προβλεπόμενη στάθμη των 270 μέτρων κατακλύζει
 τα δύο μνημεία. Ύστερα από σχετικό ερώτημα του
 υπουργείου Πολιτισμού, οι Αρχαιολογικές Υπηρε-
 σίες των Ιωαννίνων και η 8η Εφορεία Βυζαντινών
 Αρχαιοτήτων έχουν εκφράσει την κατηγορηματική
 αντίθεσή τους στην προοπτική αυτή. Η υπόθεση
 ευαισθητοποίησε και το ελληνικό τμήμα του
 ICOMOS, διεθνούς Οργανισμού για την προστασία
 των μνημείων, που διαμαρτυρήθηκε για τη μελλο-
 νική εξαφάνιση του μνημείου και απειλεί με προ-
 σφυγή σε διεθνή όργανα.

Το ιστορικό γεφύρι της Πλάκας. Θα το φάει η ανάπτυξη;

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΛΠΙΔΕΣ;

Η τελική έκβαση της υπόθεσης δεν έχει κριθεί.
 Ένα πρώτο στοιχείο αισιοδοξίας δημιουργεί η μορ-
 φολογία των εδαφών, που παρουσιάζουν μεγάλες
 κλίσεις, απειλούν τους ταμιευτήρες με προσχώσεις
 υλικών και επομένως απαιτούν σημαντικά κονδύλια
 για τη στήριξή τους. Αυτή η αναμενόμενη επιβάρ-
 ρυνση του συντελεστή οικονομικής απόδοσης είναι
 ένα από τα στοιχεία, που υπολογίζει και η ίδια η επι-
 χείρηση.

Ο πιο σημαντικός παράγων είναι, πάντως, οι
 κοινωνικοί συσχετισμοί δύναμης. Το σχέδιο της
 ανάπτυξης φραγμάτων έρχεται σε αντίθεση με
 την ανάγκη οικολογικής προστασίας της περιο-
 χής και υπονομεύει την προοπτική της ήπιας του-
 ριστικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής
 των Τζουμέρκων. Το μέλλον του Αράχθου θα κρι-
 θεί από την ευαισθησία και την ενεργοποίηση
 των κατοίκων της περιοχής, των χιλιάδων μετα-
 ναστών της και όσων άλλων εξακολουθούν στις
 μέρες μας να στρατεύονται σε τέτοιους στό-
 χους. Οι άνθρωποι είναι που μπορούν να μετα-
 τρέψουν τις απόψεις των επιστημόνων σε υλική
 δύναμη, να αντισταθούν στη μεγαλομανία της
 εξουσίας, να επιβάλουν το αίτημα για σεβασμό
 της φύσης και της ιστορικής μνήμης.

Τα Άγρια & ια Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

ΑΧΡΗΣΤΑ

Ποιος δεν έχει κατηγορήσει –ή σκεφτεί κρυφά– πως κάποιος άλλος κάνει πράγματα άχρηστα, ξοδεύει τον χρόνο του σε ανοησίες, σωρεύει σαβούρα; Ό,τι για τον έναν είναι άχρηστο, για τον άλλον είναι ανάσα οξυγόνου. Η σαβούρα του ενός, θησαυρός για τον άλλον. Πέρα από τα απαραίτητα της ζωής, τα κοινά σε όλους, καθένας βρίσκει χαρά κι αποκούμπι σε πράγματα με εντελώς προσωπική αξία, που για τους υπόλοιπους δεν έχουνε κανένα νόημα.

Ωστόσο, υπάρχει πιο ήρεμο αντικείμενο από το άχρηστο αντικείμενο; Δεν θα ταλαιπωρηθεί από τη χρήση, δεν θα του φορτώσουμε υποχρεώσεις καλής λειτουργίας· θα το αφήσουμε στην ησυχία του. Όσο για το παντελώς άχρηστο πράγμα, αυτό είναι ανίκανο να σηκώσει ακόμα και συμβολικά βάρη· απλώς είναι. Δεν γυρεύει τίποτε· έχει βρει τη θέση του στον κόσμο. Γι' αυτό και προσφέρεται ως υπόδειγμα σοφίας.

Ο παλιός μας γνώριμος, ο Μπασό, είχε λάβει διάφορα ονόματα κατά τη διάρκεια της ζωής του: Κινσάκου, Τοσισίρο, Τσουεμόν, Σόμπο, Τοσέι. Τον χειμώνα των 36 του χρόνων όμως, ενώ ζούσε σε μια απομονωμένη καλύβα, ένας μαθητής του του χάρισε ένα δέντρο «μπασό», είδος μπανανιάς που, ωστόσο, στο ψυχρό κλίμα της Ιαπωνίας δεν καρποφορεί. Ήταν η εποχή που η ποίησή του είχε αρχίσει να απομακρύνεται από τα αιθέρια, χαρίεντα πρότυπα των δασκάλων του. Έγραψε τότε:

«Φύτεψα στον κήπο μου/ Φύτρα του μπασό,/ και σιχάθηκα αμέσως/ Τ' ανθισμένα θαμνάκια»

Και αργότερα:

«Το δέντρο αυτό ανθίζει, αλλά αντίθετα με τ' άλλα λουλούδια, τα δικά του δεν έχουν τίποτε χαρούμενο. Ο κορμός του μένει ανέγγιχτος απ' το τσεκούρι, όντας εντελώς άχρηστος για την κατασκευή σπιτιών. Όμως εγώ αγαπώ το δέντρο αυτό ακριβώς επειδή είναι άχρηστο... Κάθομαι στην σκιά του, κι απολαμβάνω τον αέρα και την βροχή να το δέρνουν».

Τόσο το αγάπησε, που πήρε το στερνό όνομά του απ' αυτό. Ίσως και ο Τσονάγκε Τσου, ο ταοϊστής φιλόσοφος που έζησε στην Κίνα τον 3ο αι. π.Χ., 2.000 χρόνια πριν από τον ιάπωνα ποιητή, αυτό το δέντρο να υπεράσπιζε στο διάλογό του με τον σύγχρονό του διαλεκτικό φιλόσοφο Χούι Τσου:

«Είπε ο Χούι Τσου στον Τσονάγκ: / Έχω ένα δέντρο ψηλό,/ Απ' αυτά που τα λένε «βρωμόδεντρα»./ Ο κορμός του είναι τόσο ανώμαλος, / Τόσο γεμάτος ρόλους, / Που κανείς δεν μπορεί να βγάλει μια ίσια σανίδα/ Από δαύτο. Τα κλαδιά του είναι τόσο στραβά/ Που δεν μπορείς να τα κόψεις/ Με τρόπο χρήσιμο.// Στέκει εκεί πέρα δίπλα από τον δρόμο./ Ούτε γυρνάει να το κοιτάξει κανένας ξυλουργός.// Ίδια η διδασκαλία του – / Μεγάλο κι άχρηστο.// Ο Τσονάγκ Τσου απάντησε: / Πρόσεξες την αγριότητα ποτέ σου, / Κουλουριασμένη, πώς παραφυλάει την λεία της; / Πηδάει προς τα πέρα, προς τα δώθε, / Ψηλά και χαμηλά, και τέλος/ Πέφτει μεσ' την παγίδα.// Αλλά είδες και τον βούβαλο; / Τεράστιος σαν σύννεφο βροχής, / Μεγαλόπρεπος στέκει/ Μεγάλος; Σίγουρα, / Δεν μπορεί να πιάσει ποντίκια!// Έτσι και το ψηλό δέντρο. Άχρηστο; / Τότε φύτεψέ το στον χερσότοπο/ Στο κενό./ Περιπάτησε γύρω του άσκοπα, / Ξεκούρασε κάτ'ω από τον ίσκιο του./ Κανένα τσεκούρι και καμμιά ανακοίνωση δεν αναγγέλλουν το τέλος του./ Κανείς ποτέ δεν θα το κόψει.// Άχρηστο; Εσύ να τρέμεις!».

ΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΤΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ;

Βενιζέλος προχώρησε σε μιαν ευφυά κίνηση καταγγέλλοντας το αλαλούμ της ιστορικής Πρωτεύουσας. Δύο αιτίες υπαγόρευσαν την συγκεκριμένη ενέργεια: καθεαυτό το γεγονός που δεν επέτρεπε πλέον περαιτέρω συγκάλυψη και τυφλία αλλά και η σοβούσα δυσaráσκεια των ίδιων των Θεσσαλονικέων. Τα μιν ουν γε ορών ο Ευάγγελος ευαγγελίσατο χαράν μεγάλην τοις αλονικεύσιν ψηφοφόρους καταχερίζοντας θεσμούς τε και θεσμοθέτας και προκαθήμενους ως εικός». Αλλά η πλέον ευφυής κίνησή του ήταν το ότι ποίησε το περιεχόμενο του επισήμου εγγράφου προς τον ΟΠΠΕΘ και προς ίσημα φύλλου της κυβερνήσεως, το έγκριτον Βήμα. Αποκλειστικά. γνώσιν και επίγνωσιν που ποίος εστίν ο αρχηγός ως αληθώς και για αν μην ονται επί ματαίω οι σημειολόγοι του Συγκροτήματος. Το μή χείρον πιστον δηλαδή, εφόσον βεβαίως μπορεί ημείς να διαπράττωμεν τα λάθη αλλά ουσίαν υμείς –όλοι υμείς– πταίτε. Ιστοική Πρωτεύουσα θα πει να δαπανάς εκατό εκατομμύρια για την οομική ενός καλλιτέχνη αλλά να μην βρίσκεις τις πενταροδεκάρες που ζονται για να στεγάσεις την «Σχολή Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου»...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΡΟΤΕΣΤΑΚΙΣ

ΒΟΜΒΙΔΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

ιατρικόν δελτίον προς τιμήν της κ. **Πετρονιάκη** μας υπενθύμισε ξέχαστες ημέρες του Ωνασειού. Έστω και σε γελοιογραφική οση. Ευτυχώς πλέον που ο κόσμος δεν γελάει μόνο με τα ΜΜΕ και καγχάζει. Ιδιαίτερος μας άρεσαν οι ιατρικές επιστημάνσεις εκχυμώσεων εις τους γλουτούς και περί εκδορών εις την κοιλια-χώραν. Τα δήγματα εις το στήθος ο **Ντε Σαντ-Σκάι** τ'άφησε στην κριτική φαντασία των τηλεθεατών του.

κλοπή από τον αρχαιολογικό χώρο του **Ραμνούντος** είναι το ελά-ο δείγμα της εγκατάλειψης που υφίστανται τα μουσεία της χώ-καθώς τα περισσότερα από αυτά στερούνται συστημάτων συνα-ιού και κώδωνες ασφαλείας.

την άλλη πλευρά δαπανώνται **δισεκατομμύρια** σ' εφήμερες πες κι σ' εκδηλώσεις βιτρίνας αποδεικνύοντας ότι κανείς δεν άει τίποτε στον τόπο αυτό και ότι τα πάντα γίνεται για κομματική ανάλωση και για πόντους στο παιχνίδι της εξουσίας.

λειστή η **Ακρόπολη**, κλειστά τα μουσεία της Θεσσαλονίκης (αρχαιολογικό, **Βυζαντινό** και **Λευκός Πύργος**) ενώ η έκθεση του **Ernst** την Κυριακή κλείνει στη μια μετά το μεσημέρι. Το μαγαζί ένει δηλώνει **ΚΛΕΙΣΤΟΝ ΛΟΓΩ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**.

έγινε ρε παιδιά; Το **Αντί** δικαιώνεται ως προς τη «Θεσσαλονίκη»... «δία στόματος του υπουργού Πολιτισμού; **Χλιδή!**

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Δείτε:** Την έκθεση με το έργο που ζωγρά-φισε ο **Μαρκ Σαγκάλ**, το 1920, για το Εβραϊ-κό θέατρο της Μό-σχας (πλάι), καθώς και τη μεγάλη συλλογή **Λομπάνοφ-Ροστόφσκι** και εκθέματα από το Θεατρικό Μουσείο Βιέννης, στο φουαγιέ του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών (ως τις 25 Μαΐου). Ζωγραφική στο θέατρο, την περίο-δο 1910-1930, από τους εκπροσώπους της ρωσικής πρωτοπορίας.

• **Δείτε:** Τον **Καβάφη**, τη νέα ταινία του **Γιάννη Σμαραγδή**, με τον **Δημήτρη Καταλειφό**, σιω-πηλό, στο ρόλο του ποιητή. Έμφαση στη λυ-ρική πλευρά του μεγάλου **Αλεξανδρινού** και ενδιαφέροντες ρυθμοί, παρά τις όποιες –σοβαρές– αντιρρήσεις.

• **Διαβάστε:** Το καινούργιο βιβλίο του **Γιάννη Μ. Καλιόρη** **Εξ επαφής** (εκδ. **Αρμός**). Κριτική της μεταπολιτευτικής περιόδου με έμφαση στην πασοκική οκταετία που «έθεσε την σφραγίδα του στην νεοελληνική πραγματικό-τητα, αρχής γενομένης από την εκπαίδευ-ση». Συλλογή δημοσιευμένων άρθρων του συγγραφέα και εκτεταμένος πρόλογος – όπου εξαιρετικό ενδιαφέρον έχει η ενότητα με τίτλο «Η μεγάλη εποποιία του χαβαλέ», στην οποία σχολιάζεται το ρεύμα life style στον Τύπο και οι εκπρόσωποί του.

• Οι φοριαμοί του **Φορέ-**ως «Θεσσαλονίκη κ.λπ.» περιμένουν τον κ. **Λάκη Λαζόπουλο** και το πολυ-θέαμά του ως σωτήρα, έστω και αν στοιχίζει **500 εκατ. δρχ.** Τι να κάνουμε; Η σωτηρία της ψυχής είναι μεγάλο πράγμα και κοστίζει. Συλλογίζομαι μόνο πως αν το light θέατρο είναι τόσο ακριβό, αλήθεια πόσο θα κάνει το heavy; Πάντως εφόσον κοινό και ταγοί ανηγόρευαν σε χρόνο ανύποπτο τον κ. **Λάκη** σε τιμητή και παντογνώστη και αρχιερέα (**Pontifex maximum** λατινιστί), οφείλουν τώρα να πληρώσουν τον λογαριασμό.

• Ο κ. **Πέτρος Ευθυμίου** επετέθη **λαύρος** εναντίον του κ. **Εφραίμου** και του «**Ιδρύματος** **μειζονος** **ελληνισμού**» που ο τελευ-ταίος ίδρυσε. «Δεν δικαιούνται να κάνουν πολιτισμό οι έμποροι», εδήλωσε ο κ. **Πέτρος**. Βεβαίως. «**Πολιτισμό**» κάνουν μόνον οι **ΜΕΓΑλέμποροι** και οι **εργολαβοχρηστολαδάδες**.

• Υπενθυμίζουμε εις τους αμνήμονας ότι η **Ελλάς θρηνούσα επί των ερειπίων του Μεσολογγίου** είχε ξαναεκτεθεί στην Εθνική Πινακοθήκη το 1985 επί «**Αθήνας-Πολιτιστικής Πρωτεύουσας**» με οικοδεσπότες τον **Φρανσουά Μιτερράν**, τη **Μελίνα Μερκούρη** και το **Δημήτρη Παπαστάμο**. Τότε εξάλλου είχαν πρωτοεκτεθεί και οι **Σημειές** του **Παύλου** με αφορμή τις ίδιες εκδηλώσεις, και με οικοδε-σπότη τον **Δημήτρη Π.** και την **Πινακοθήκη** του.

Μανωλάκης ο βομβιστής

Η κατάσταση των πραγμάτων ή μια μποτίλια στο πέλαγος

του Μάνου Στεφανίδη,
επιμελητή της Εθνικής Πινακοθήκης

«Η πραγματικότητα δεν υπάρχει»
Σύνθημα των Εξαρχείων

Συχνά έχω την εντύπωση ότι αυτό που ονομάζουμε «ελληνική τέχνη» και από το οποίο όλοι ψωμίζουμε, έμμεσα ή άμεσα, κατ' ουσίαν δεν υπάρχει· ότι δηλαδή η μικρή ιστορία της νεοελληνικής εικαστικής έκφρασης είναι απλώς ένα είδωλο πάνω στον καθρέφτη της καθόλου ιστορίας της τέχνης. Κι όταν βέβαια ο καθρέφτης απομακρυνθεί, το «είδωλο» χάνεται· μ' άλλα λόγια, τα ερωτήματα που με απασχολούν συνίστανται στο πώς εμπλέκεται η ελληνική δημιουργία στη, με σαφήνεια διαγεγραμμένη, ιστορία της δυτικής τέχνης, αν συνιστά ενότητα, αν υπάρχει εκτός των πολύ συγκεκριμένων αναφορών και αν η ίδια μπορεί ν' αναγνωριστεί αποκλειστικά «κατ' αντανάκλαση» δηλαδή, d'après ή όχι. Ο Ντένης Ζαχαρόπουλος γράφοντας το 1984 για τη δουλειά του Γιώργου Ζογγολόπουλου, σημειώνει ότι η στάση του χαρακτηρίζει την τομή που σφραγίζει τη νεοελληνική τέχνη, δηλαδή το πέρας από την έρευνα μιας πολιτιστικής ταυτότητας στην έρευνα μιας πολιτιστικής πρακτικής. Είναι μ' άλλα λόγια άγονο να συζητάμε για την ταυτότητα ή την ανυπαρξία της εγχώριας παραγωγής μας και θα έπρεπε να στραφούμε προς πρακτικές έκφρασης και προς ατομικές περιπτώσεις.

δού, λοιπόν, το πρώτο συμπέρασμα: Η εικαστική δημιουργία μας δεν συγκροτεί σώμα αλλά περιγράφεται αποσπασματικά από μονάδες (εξαιρετικά ενδιαφέρουσες κατά περιπτώσεις). Παρ' όλα αυτά, ως εικαστική κοινότητα επιβάλλεται να ορισθεί ένα σύνολο προσώπων, θεσμών και σχέσεων, στις οποίες εμπλέκονται το κράτος ως υπεύθυνο για τη χάραξη της πολιτιστικής πολιτικής, οι δημιουργοί, το κοινό προς το οποίο εξ ορισμού οι δημιουργοί απευθύνονται, η αγορά της τέχνης, οι επαφές με το εξωτερικό, τα μουσεία και οι γκαλερί, οι ποικίλοι –συνήθως κρατικοδίαιτοι– πολιτιστικοί φορείς, τα ΜΜΕ και η τεχνοκριτική κ.λπ. Όλοι αυτοί λειτουργούν ως φυσικοί αγωγοί ή διαμεσολαβητές ανάμεσα στο δημιουργό και το δημιούργημα, ανάμεσα στην πολιτιστική σύλληψη και την πολιτιστική πρακτική.

Ο υπογραφόμενος έχει συμπληρώσει σχεδόν εικοσαετή εμπλοκή σ' αυτόν τον κύκλο –τον καθόλου φαύλο– των εικαστικών σχέσεων και επιδράσεων. Θα ήθελε λοιπόν, με βάση αυτή την εμπειρία του, να καταθέσει θετικές και αρνητικές διαπιστώσεις σχετικά με την πορεία των εικαστικών πραγμάτων στον τόπο. Σαν μια μποτίλια στο πέλαγος. Εκ προοιμίου, μάλιστα, δηλώνει ότι δεν αποποιείται το μερίδιο της ίδιας ευθύνης που τυχόν του ανήκει και είναι ανοιχτός στο διάλογο. Ήδη, σε παλιότερη αρθρογραφία μου, έχω καταμερίσει τις ευθύνες της πολιτείας όσον αφορά στην ανυπαρξία πολιτιστικής πολιτικής και στο διεκπεραιωτικό πνεύμα ή την πυροτεχνηματική διάθεση των φορέων της, ώστε να μην χρειάζεται να επαναλάβω τ' αυτονόη-

τα. Και τούτο, γιατί ο πολιτισμός δεν μπορεί να είναι παράγωγο και μόνο κρατικό δομών ή πρωτοβουλιών, ούτε να επιζητά κατ' αποκλειστικότητα την ασφαλή ομπρέλα της πολιτείας. Ο πολιτισμός εκφύεται από κάτω και υπάρχει μέσα από τη διαρκώς ανανεούμενη κριτική των ακαδημαϊκών ποιημένων αξιών της κοινωνίας που τον εγκολοπάει. Αν έχει επιφλοχωρήσει ένα καινοτόμο κύτταρο στην εικαστική μας κοινότητα, αυτό οφείλεται στην ανοικτή πολιτιστική κράτους και δημιουργών και, στη υπαλληλοποίηση της έκφρασης που συχνά παράγεται κατ' επιταγήν και δεν γεννιέται από την προσωπική ανάγκη. Ας αφήσουμε λοιπόν το κράτος να κάνει ό,τι μπορεί –μάλλον ό,τι δεν μπορεί– κι ας δούμε τι ισχύει στην εικαστική κοινότητα καθεαυτή. Μια κοινότητα που περιελάμβανε και περιλαμβάνει εξαιρετικές περιπτώσεις και σημαντικές μονάδες και που εις πείσμα τη περιθωριοποίησης του ελλαδικού κράτους και της έλλειψης θεσμών που να ευνοούν τη δημιουργία και όχι τους καλλιτεχνοπατέρες, καταθέτει την αέναή της καρποφορία. Μια κοινότητα που περιλαμβάνει τον Ν. Γύζη, τον Ιω. Αλταμούρα, τον Κ. Μαλέα, τον Γ. Μπουζιάνη, τον Γ. Χαλεπά, τον Σπ. Παπαλουκά, τον Γ. Τσαρούχη, τον Γλ. Κοντό, τον Γ. Κουνέλλη, τον Τάκι, τον Βλ. Κανιάρη, τον Γ. Λάππα, τον Γ. Χατζημιχαήλ, τον Ν. Μπάικα, και τόσους άλλους.

Σ' αυτούς λοιπόν, και γι' αυτούς ο λόγος. Ι. Βασικό έλλειμμα στη νεοελληνική τέχνη παρουσιάζει ο χώρος της ιδεολογίας και, συνακόλουθα, εκείνος της παιδείας. Η καλλιτεχνική έκφραση, πρωτίστως πάλι, αντανakλά ή υποσκάπτει την κυρίαρχη ιδε-

γία και μέσω των υποκειμενικών διεργασιών του δημιουργού εκπροσωπείται το ολό. Στον τόπο μας οι καλλιτέχνες μοιάνουν να αγνοούν ή να μην ενδιαφέρονται για καθημερινό γίγνεσθαι του τόπου, καθώς να κλεισθεί στην «ασφάλεια» της ατομικής περίπτωσης. Γενικά μιλώντας, θα γα συμβολικά ότι, στη σύγχρονη εικαστική έκφραση, δεν υπάρχει ο άνθρωπος διπλανής πόρτας – αλλά ούτε κι ο άνθρωπος που βρίσκεται στο πιο προκεχωρημένο σημείο του πλανήτη. Τα άμεσα μας βλήματα απουσιάζουν ως μη έδει – χατηριστικό είναι νομίζω το παράδειγμα σύγχρονου ελληνικού κινηματογράφου. ενώ η σύνθεση των προβλημάτων αυτών λειτουργεί ιδεολογία, οι δημιουργοί μας αναλίσκονται σε ιδεολογήματα ή σε λύσεις ώστε να προσελκυστεί το πιο αγοραίο μα της αγοράς. Ως ακραία συνέπεια απουσιάζει διογκωμένο το έλλειμμα της παιδείας, η έλλειψη ουσιαστικής και επιφανειακής ενημέρωσης, η κατάθεση οριότητας. Η ελληνική τέχνη παραμένει ενταξιακή, ορμέμφυτη, προϊόν «ταλαντούχων» μονάδων και απαξιώνει το στήριγμα θεωρητικής σκέψης. Αλλά και οι θεωρητικοί της, παρασυρμένοι από το κυρίαρχο ρεύμα, «δημοσιογραφούν» μάλλον περιφρονώντας, παρά αναλύοντας. Βράζοντας περισσότερο στον αυτό χυλό, αναλίσκονται σε παιχνιδάκια εξουσίας ή, ακόμη χειρότερα, σε αυτιστικές κρίσεις αυθεντίας, ήγοντας το πρόβλημα να παραμένει πρόβλημα. Έτσι εξηγείται γιατί ελλείπει ο διάλογος και ο συλλογικός προβληματισμός στην εικαστική κοινότητα, γιατί δεν έχει βαθμισθεί ο θεωρητικός λόγος στην ΕΚΤ, ενώ η ηγεσία της αρκέσθηκε στην ρακή της ανακαίνιση. Αλλά όπως έγγραφο προσφάτως στο Αντίο Σωτήρης Δαματόπουλος, η πολιτιστική υποδομή είναι ένας βόλος, αν δεν προϋποθέτει και παραγωγή της (τχ. 628, σελ. 46). Δεν μπορούμε να σώσουμε κάποιον που δεν θέλει να σωθεί. Έτσι η ΑΣΚΤ παραμένει ακόμη συνεχής ζωγράφων και γλυπτών χωρίς καθαωρητική παιδεία – η ιστορία της τέχνης διδάσκεται υποτυπωδώς και χωρίς διαφορές στον 20ό αι. και το μοντερνισμό. τώ τη Σχολή λείπουν επίσης η θεωρία και κριτική της τέχνης, η θεωρία του κινηματογράφου, τα εργαστήρια για το βίντεο και κομπιούτερ, η φωτογραφία κ.λπ. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι απόφοιτοι έχουν απόρριξη διαμορφώσει μεν επαγγελματική συνείδηση, δηλώνουν ζωγράφοι ή γλύπτες ή κινηματογράφοι αλλά πόσο δρουν ως καλλιτεχνικοί υποκείμενα;

Λεπτομέρεια από έργο της Χρύσας Βέργη, στην γκαλερί Ζουμπουλάκη.

II. Η ελληνική τέχνη απ' την άλλη ρέπει προς την γραφικότητα, την περιγραφή, τη διακοσμητική αντίληψη, την κολακεία δηλαδή του περίφημου μέσου γούστου και την αποθέωση του προφανούς. Έτσι ανθεί η περιγραφική ζωγραφική και οι συναισθηματικές εξομολογήσεις μέσω εικόνων, αλλά χάνεται η συμπίεση με το παρόν και με ό,τι διεθνώς ισχύει. Γιατί είναι άλλο πράγμα να λέει κανείς *χρωματίζουν* κι άλλο *αποφασίζουν για το δυναμισμό μιας φόρμας*: άλλο να λέει *διακοσμώ* κι άλλο *εκφράζω*, άλλο *αφηγούμαι* κι άλλο *υποβάλλω*. Εξάλλου, όπως έλεγε χαριτολογώντας ο **Τζαίμς Τζόνς**, η συναισθηματολογία προέρχεται πάντα από ένα συναίσθημα που δεν πραγματοποιήθηκε. Επίσης, συχνά παρατηρείται ένας ναρκισσισμός περί τα υλικά, ενώ αντιμετωπίζεται η τεχνική ως αυταξία και ως φετίχ. Η τεχνική όμως είναι προϋπόθεση, δεν είναι σκοπός. Και είναι ο πιο σί-

γουρος δρόμος για να οδηγηθεί κανείς στην επανάπαυση, δηλαδή στην καλλιτεχνική αυτοκατάργηση. Παράλληλα, θάλλει η παρουσίαση-πρόταξη του υλικού, χωρίς όμως το ίδιο να μεθίσταται σε πλαστικό γεγονός, σε αισθητικό αντικείμενο. Η λατρεία της τεχνικής απ' τη μια και η «αποθέωση» των αναφομοιωτών υλικών απ' την άλλη αποτελούν τις κύριες αιτίες της εικαστικής μας οπισθοδρόμησης, της διαιώνισης ενός στυλ που άλλοτε αποτελεί απλώς ακαδημία του μοντερνισμού και άλλοτε ακαδημία της παράδοσης. Και να σκεφθεί κανείς ότι ήδη από το 1957 ο **Enrico Baj**, ο **Yves Klein** και ο **Piero Manzoni** υπέγραψαν маниφέστο «εναντίον του στυλ» (*Contre le style*), υπονοώντας βέβαια πολλά και διάφορα.

III. Ο υπογραφόμενος θεωρεί ότι ήρθε η στιγμή να μετατρέψουμε σε πλεονεκτήματα ακόμη και τις αδυναμίες μας. Πιστεύω ότι είμαστε, συμβολικά, «τυχεροί» που αποτε-

Velickovic, *Πτώση*, 1933. Μεικτή τεχνική πάνω σε χαρτί - 160x125 εκατ.

λούμε μια εθνική σχολή η οποία δεν πέρασε από την Αναγέννηση ή το Ροκοκό και, άρα, που δεν έχει να λογοδοτήσει ούτε στον **Ραφαήλ** ούτε στον **Ρούμπενς**. Βεβαίως παρενεβλήθη η γενιά του '30 που ήθελε σώνει και καλά να μας κρεμάσει από τους όρχεις του **Φειδία** ή του **Πανσέληνου**. Σήμερα όμως και αυτό το φαινόμενο μπορεί να τοποθετηθεί στις ιστορικές του διαστάσεις.

Το πρόβλημα σήμερα της Ελλάδας –και της τέχνης ειδικότερα– είναι η επιθυμία της να καταστεί σύγχρονη χωρίς ν' απωλέσει την ταυτότητα της. Τι το κακό σ' αυτό; Γιατί πρέπει να μας επιβληθούν ως *Greek Realities* ένας δευτεροκλασάτος φορμαλισμός χωρίς ίχνος έρευνας ή πρωτοτυπίας; Και γιατί θα έπρεπε με σπουδή ν' αποδείξουμε ό,τι για τον Άγγλο ή τον Γερμανό είναι αυτονόητο; (Οι βρετανοί μελετητές και οι βρετανοί καλλιτέχνες, λ.χ., κάνουν σαφή διάκριση ανάμεσα στην *english* και στην *american pop art*; Ή γιατί δεν θα έπρεπε να διεκδικήσουμε ό,τι για κάθε σύγχρονο δημιουργό είναι δεδομένο; Το δικαίωμα δηλαδή της «αυτοδιάθεσης»; Έτσι λοιπόν διαπιστώνουμε πως η νεοελληνική έκφραση

μετεωρίζεται ανάμεσα στην προγονόπληκτη μεγαλομανία και στο πιο μίζερο σύμπλεγμα κατωτερότητας. Κι ας μην ξεχνάμε ότι η πίστη σε κάτι δημιουργεί τη μεγάλη τέχνη· όπως επίσης και η ηθική στάση, σε αντίθεση προς τους νόμους και τις λογικές της αγοράς, οδηγεί στην υψηλή έκφραση.

IV. Μ' ενδιαφέρουν επίσης οι δημιουργοί που ενδιαφέρονται για την ιστορία, που επιθυμούν να εμπλέξουν το έργο τους στην ιστορική διαδρομή, ασχέτως «υψηλού» ή όχι αποτελέσματος. Που εργάζονται με το νου τους στη δράση της ιστορίας και στην κρίση της· χωρίς οίηση. Γιατί, τι νόημα έχει ένα έργο που autáρεσκα αντανακλά τον εαυτό του και μόνο, χωρίς να ενσωματώνει σαν δεύτερο δέρμα την κρίση της εποχής; Το δράμα της ιστορίας;

Το μεγάλο πρόβλημα των νέων καλλιτεχνών πάλι έχει να κάνει με την «επί-

δειξη» μέσω του υλικού ή, χειρότερα, με την έλλειψη αφομοίωσής του κατά την καλλιτεχνική διαδικασία. Το πρόβλημα έγκειται επίσης στη φλυαρία των οπτικών στοιχείων ή στο φόρτωμα της σύνθεσης με ετερόκλητα «είδη» μορφών που ανταγωνίζονται το ένα το άλλο, σε βαθμό ώστε ο κίνδυνος της εικονογραφησης να βρίσκεται πάντοτε ante portas. Και τότε τα χειροκροτήματα του παιδευτού κοινού δεν αρκούν για να συγκαλύψουν τη διπλή ευήθεια. Τέλος, στην εποχή μας, ακμάζει μια ιδέα που έχει να κάνει τόσο με την αγορά όσο και με τα κριτήριά της. Εξετάζουμε την τέχνη –είναι άποψη και κριτικών αυτό– αποκλειστικά σε σχέση με τον υπαρκτό ή ανύπαρκτο αποδέκτη και υιοθετούμε χυδαία την καθ' όλα χυδαία λέξη «καναταλωτής» ή, πάλι, εξισώνουμε το έργο τέχνης προς την καθόλου χυδαία πλην ανακριβή λέξη «προϊόν». Η τέχνη, όμως, οφείλει να γεννήσει το κοινό της και, σίγουρα, μπορεί να το διαπλάσει.

Συζητώντας πρόσφατα στην τηλεοπτική εκπομπή *Το φανταστικό μουσείο* με τον **Δήμο Θεό**, του ζήτησα να μου περιγράψει πώς εννοεί τη διεκδίκηση μιας φτωχής έκφρα-

σης απαλλαγμένης από βερμπαλισμούς, και μου ανέφερε ως μείζονα παραδείγματα τον **Βερμέερ**, τον **Μπρεσσόν**, τον **Νιράγι** και τον **Τζιακομέτι**. Όταν του πρότεινα το **Κουνέλλη** και την *arte povera* (φτωχική τέχνη), μου απάντησε ότι «αυτός είναι μπλεγμένος με υλικότητες και μεταφέρει στην τέχνη τις θετικιστικές μεθόδους του Μπριντέλ, που ήθελε την ιστορία απαλλαγμένη από υποκείμενα και ανστηρά μετρήσιμη βάση ποσοτικά δεδομένα». Εγώ του αντιτεινά ότι ο **Κουνέλλης** υπερβαίνει το έργο σε μια εποχή φύσει και θέσει αντιρωική. Επίσης επιχειρεί να ξανακολλήσει την ολότητα που καταστράφηκε για τον δυτικό κόσμο μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο.

Δυστυχώς, όμως, τέτοια προβλήματα διαπασχολούν τη σύγχρονη εικαστική παραγωγή που είτε είναι βυθισμένη σε μια μακάρια ομφαλοσκοπήση είτε διαγωνίζεται για τον έλεγχο πραγματικών ή φανταστικών συμφερόντων. Και βέβαια, το πρόβλημα υφίσταται υπεράνω και εις πέρας των προσώπων εφόσον έχει να κάνει αντιλήψεις και χρόνια εγκατεστημένες πρακτικές. Συμβαίνει απλώς να έχουμε Πινακοθήκες και τις Σχολές που μας αξίζουν να έχουμε, πλαισιωμένες επακριβώς από κατάλληλα γι' αυτόν το σκοπό πρόσωπα. Πέραν όμως της θετικής ή αρνητικής εμπλοκής των συγκεκριμένων προσώπων, η ελληνική τέχνη αποζητεί εναγώνια το οξυγόνο των νέων ιδεών, των θεσμών και των θεωρητικών τοποθετήσεων. Διαφορετικά τα γεγονότα θα περνούν αταξινόμητα, αδιαβάτητα και, τελικά, ανεκμετάλλευτα. Για παράδειγμα, τα συμβαίνοντα στην Εθνική Πινακοθήκη και η ανανέωση της θητείας της διεύθυνσής της, οι εξελίξεις σχετικά με το Μουσείο Γουλανδρή, τα τεκταινόμενα στο Θεσσαλονίκη, η εμπλοκή του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού και στη σύγχρονη δημιουργία αποτελούν γεγονότα που εκτίθενται εκτός κριτικής και διαλόγου και που συμβαίνουν στα «μουγκά». Οι «συντηχνίες» των καλλιτεχνών και των κριτικών δέχονται μοιρολατρικά τα «χαστούκια» της πολιτείας και των φορέων της, πιστεύοντας ότι η «χρυσή» τους ουδετερότητα ευνοεί τα «επαγγελματικά» τους συμφέροντα. Όσο σημειώνω πρόσφατα και στην *Αυγή*, μετά την αποχώρηση του **Δ. Παπαστάμου** από την Πινακοθήκη, σημειώνεται η σταδιακή εισπίδυση της ΑΣΚΤ στο ίδρυμα, καθώς πρυτάνεις και καθηγητές της άρχισαν να πλαισιώνουν τα όργανα της Πινακοθήκης ελέγχοντας σιγά σιγά την πολιτική της. Η κορύφωση βέβαια της τακτικής αυτής επήλθε με το διορισμό στη διεύθυνση της Πινα-

θήκης μιας καθηγήτριας της ΑΣΚΤ, με
-ξαιρετικά συγκεκριμένες απόψεις πάνω
την νεοελληνική δημιουργία. Κάτι τέτοιο,
-ξω από πρόσωπα, συνιστά οπισθοδρόμη-
-η, εφόσον ανακλαστικά η άποψη της Πι-
-κοθήκης σχετικά με ένα συγκεκριμένο
-δος παραστατικής αφηγηματικής τέχνης
-ηρεάζει μοιραία ολόκληρο το κύκλωμα
-ινοῦ-αγοράς-καλλιτεχνών. Άρα, κατά τα
-ρότυπα, αναμένονται και τ' αποτελέσμα-
-ι. Απ' την άλλη πλευρά, οι επιμελητές της
-ινακοθήκης, κατά τεκμήριο φορείς ενός
-ωρητικού λόγου σαφώς περιθωριοποιη-
-νου και χωρίς συγκροτημένο αντίλογο,
-τέχουν -εν πολλοίς και με δική τους ευθύ-
-η από τα συμβαίνοντα.

Υ. Το ξέρουμε πια. Το επίσημο δόγμα για
-ν πολιτισμό, προπαγανδιζόμενο από και
-ι ίδιο το κράτος, είναι ο λαμπρακισμός,
-α είδος δηλαδή ελληνοποιημένου ζντα-
-υφισμού, με σαφώς συγκεντρωτικό και
-αρεμβτικό χαρακτήρα. Είναι επίσης
-ωστή η σιωπή που καλύπτει πάσα δρα-
-τηριότητα εκτός δόγματος, με αποτέλε-
-μα να συνέχει τους πάντες ο τρόμος μή-
-ως και βρεθούν έξω από το «παιχνίδι».
-ποτέλεσμα αυτού είναι η υπαλληλοποίη-
-η της πολιτιστικής μας ζωής. Ιδιαίτερα τώ-
-α για τα εικαστικά, η περίφημη γενιά του
-0, όταν δεν αναλώνεται στον ανυπόφορο
-ρχισισμό της, επιμένει σε τακτικισμούς
-ξουσίας μακράν της αληθινής δημιουρ-
-ίας. Συνακόλουθα, ο χώρος της κριτικής
-πνύττει καθώς καταλαμβάνεται εξαπίνης
-πό τη δημοσιογραφία. Σημεία των και-
-ών. Διευθυντές περιοδικών τέχνης δρουν
-ερισσότερο ως μάστορες της ίντριγκας
-αρά ως υπεύθυνοι εργάτες της πολιτιστι-
-κής πληροφόρησης. Έτσι, συχνά, οι κριτι-
-ές «χαλκεύονται» ανάλογα με τα εφήμερα
-υμφέροντα των χαλκέων τους, υπογράφο-
-ται από ανύπαρκτους -τυπικά ή και φυσι-
-ά- «κριτικούς», γίνονται αντικείμενα ευτε-
-λούς χρηματισμού με αποτέλεσμα ένας ολό-
-ληρος χώρος να βυθίζεται στην ανυπολη-
-ία. Η κριτική και η θεωρία της τέχνης
-χουν πλέον αντικατασταθεί από την περι-
-ραφή και την παράθεση της μη-γνώμης,
-πό μια χαζοχαρούμενη, ισοπέδωτική τι-
-οτολογία, δηλαδή. Δεν ξέρω πλέον αν
-χουμε ανάγκη από μεγάλους δημιουργούς
-οξυδερκείς κριτικούς, τόσο όσο έχουμε
-νάγκη από ηθικές στάσεις. Σ' αυτό το χυ-
-αίο παιχνίδι αυτισμού και εξουσίας, η τέ-
-νη δεν μπορεί να έχει καμιά θέση.

Συμπέρασμα: Η ελληνική δημιουργία -κα-
-ύτερα οι έλληνες δημιουργοί- υπάρχει εις
-είσημα όλων των μηχανισμών προς υπαλλη-
-οποίησή της. Χρειάζεται όμως ένα τρά-

νταγμα προς τα εμπρός, μια μεγαλύτερη εμ-
-βάθυνση στα ζητήματα της γλώσσας και
-αυτοαναφορικά- του χαρακτήρα της.

Απ' την άλλη, όσοι επαφίενται στο κράτος
για την παραγωγή πολιτισμού, ας χαίρονται
τον κρατικοδίαίτο πολιτισμό τους· ας απο-
-λαμβάνω τη σπασμωδικότητα, τον παραγο-

ντισμό και την άγνοια, μέσα από εκδηλώ-
-σεις όπως η «Πολιτιστική Πρωτεύουσα».
Για τους υπόλοιπους, ένας δρόμος μένει:
αυτός της ατομικής ευθύνης, της αυτογνω-
-σίας και της συνεπούς έρευνας των όρων
και των ορίων. Για να υπερπηδηθούν κάπο-
-τε τόσο οι όροι όσο και τα όρια...

ΤΡΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ως επίλογο, θα σχολιάσουμε σύντομα τρεις εκθέσεις που αυτόν τον καιρό τρέχουν στην Αθή-
να προσπαθώντας ν' αντλήσουμε γενικότερα συμπεράσματα:

α) Στην «Ζουμπουλάκη» εκθέτει η **Χρύσα Βέργη** η οποία στο βιογραφικό της δηλώνει ότι
σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους Δ. Μυταρά, Λ. Κανακάκη, Ν. Κεσσανλή
και Μ. Λαμπράκη-Πλάκα. Η Βέργη ζωγραφίζει τοπία βοτανολογικής φωτογραφικής ακρίβειας
-όπως είναι το δημοσιευόμενο. Την απασχολεί το φως κατά τη διαδρομή της μέρας και παρα-
τηρεί τις μικρογραφικές λεπτομέρειες της φύσης στην εξοχή. Συνειδητά λείπει απ' τη δουλειά
της κάθε «αστική» αναφορά και μοιάζει να καταφεύγει σ' έναν προαστικό παράδεισο. Είναι δη-
λαδή μια ζωγραφική φυγής η οποία υιοθετεί γλώσσες και συντάξεις του 19ου αιώνα. Οι πίνα-
κές της είναι ένα σχόλιο πάνω στους προεμπρεσσιονιστές **Theodore Rousseau** και **Fr. Daubigny** και φαίνεται να μην την απασχολεί τίποτε άλλο από την χαρά της βιρτουοζιτέ της. Η
Βέργη μας πείθει για την τεχνική της επάρκεια. Φτάνει όμως μόνο αυτή; Τι νόημα έχει σήμερα
μια τέτοια ζωγραφική η οποία αυτοπεριορίζεται στην ασφάλεια κάποιων ακαδημαϊκών κλισέ,
χωρίς καν να προχωρεί τον προβληματισμό πάνω στο τοπίο όπως τον κατοχύρωσαν ο **Μαλέας**
ή ο **Παπαλουκάς** μισόν αιώνα πριν; (Ιδού μια ακόμη επίπτωση της μη έκθεσης των μονίμων
συλλογών της Εθνικής Πινακοθήκης. Η αποκοπή των νεότερων από το σώμα της εικαστικής
μας παράδοσης, την οποία μελετούν πλέον μόνο από coffee table-albums.) **Διαφορετικά η**
ιστορία δεν βιώνεται αλλά εικονογραφείται.

Φανταστείτε, πάντως, τη «φωτογραφική» ζωγραφική της Βέργη να συνεκτίθεται με την φωτο-
γραφία του ίδιου θέματος σε cybachrome εκτύπωση και στις αυτές διαστάσεις ως ένα σχόλιο
ανάμεσα στην εικόνα και στο πλαστικό-φωτογραφικό της είδωλο. Αυτόματα, ολόκληρη η φιλό-
τιμη προσπάθεια της ζωγράφου θ' αποκτούσε μιαν άλλη, πολύ πιο υποψιασμένη, διάσταση.

β) Στο θέμα εκθέτει ο γλύπτης **Δημήτρης Ντοκατζής** 42 κολάζ και 4 βπρίνες, με αντικείμενα
και εικόνες ενός προσωπικού του οδοιπορικού. Ο Ντοκατζής σταθερά ανανεώνοντας τόσο τη
γλώσσα όσο και την εικονοποιία του εγκαταλείπει προς στιγμήν τις τρισδιάστατες «μηχανές»
του για να εγκύψει σ' ένα χώρο μνήμης και προσωπικών συγκινήσεων. Οι εξωτερικά άσχετες
εικόνες-σημεία αποκτούν σταδιακά συνοχή και λόγο (συν)ύπαρξης. Καθίστανται αυτοσχόλια
και κριτικές νύξεις. Γίνονται ποιητικές σταθερές για ένα ποίημα που δεν χρειάζεται να κατα-
γραφεί. Ο τίτλος της έκθεσης, *Το μικρό οδοιπορικό του κυρίου Σαρανταποδαρουσόπουλου*,
καθόλου σοβαροφανής ούτως ή άλλως, προδίδει επίσης την ιδιότυπη σχέση που έχει ο Ντοκα-
τζής και με το λόγο και με την έννοια. Έτσι, ενώ ο θεατής βλέπει στην έκθεσή του εγκιβωτισμέ-
νες εικόνες, κατ' ουσίαν επικοινωνεί με οπτικά διατυπωμένες έννοιες, εγκαθιστάμενος συγ-
χρόνως στην καρδιά του προβλήματος.

γ) Στην Εθνική Πινακοθήκη εκτίθεται ο Σερβογάλλος **Vladimir Velickovic**. Σε άλλη σελίδα
του Αντί, ο Στέφανος Προτεστάκης σχολιάζει τα παραπολιτικά της έκθεσης. Εγώ θα σημείωνα
απλώς ότι ο Velickovic είναι ο έτερος πόλος έλξης -μετά τον **Cremonini**- για τους έλληνες
σπουδαστές της Ecole des Beaux Arts του Παρισιού. Και αυτό σημειολογικά είναι πολύ αποκα-
λυπτικό της μονομέρειας που καλλιεργείται στις επιλογές της νέας γενιάς εικαστικών μας.
Από την άλλη πλευρά, είναι ενδεικτικός ο άρον άρον τρόπος με τον οποίο η έκθεση μεταφέρ-
θηκε από την «Πολιτιστική» στην Αθήνα. Ο Cremonini επιμένει στα μεγάλα μεγέθη -που πά-
ντως λειτουργούν μάλλον σκηνογραφικά- και στη θεατρικότητα μιας περιγραφής η οποία εκ
του ασφαλούς αποκλείει το δράμα. Η παρουσία του στην Πινακοθήκη είναι συμβολική γιατί
αποδεικνύει την έλξη που σήμερα ασκεί το μπαϊήκον σε ζωγράφους που παραδοσιακά κατα-
νάλωναν το λάδι. Όπως όμως έλεγε και σε ξενάγησή της προς τους φοιτητές της ΑΣΚΤ η κα-
θηγήτριά τους και διευθύντρια του Μουσείου, «αυτά θέλει ο κόσμος».

ΥΓ. Και ως κατακλείδα, ας δώσουμε το λόγο στον Γιάννη Κουνέλλη που υποστηρίζει: «Το
πρόβλημα σήμερα είναι πώς θα φτιάξουμε εικόνες με τα σημερινά στοιχεία κι όχι με τα παλιά...».

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Ο κινηματογράφος (πριν και πάνω απ' όλα) είναι υπόθεση βλέμματος.

Ό,τι άλλο ενισχύει αυτή την προτεραιότητα είναι επικουρικό. Είναι το βλέμμα –και οι σύνδετες διαδικασίες λειτουργίας του– που δίνει ύφος στην αφήγηση, που δικαιώνει το λόγο, που διασώζει το

Ο κινηματογράφος του βλέμματος

έργο ως άποψη και συμπεριφορά ζωής ή και υπέρβασής της προς τις περιοχές της ποίησης. Μια υπόθεση, βέβαια, δύσκολη όλα αυτά, αφού είναι χαρισματική και ανήκει αποκλειστικά στον δημιουργό.

Το *Μη μου άπτου*, δεύτερη μεγάλου μήκους ταινία του **Δ. Γιατζουζάκη**, δίνει, σε σημαντικά της σημεία, θετική απάντηση σ' αυτές τις θέσεις. Για όσους ασκήθηκαν (όπως π.χ. συμβαίνει με τον επαρκή αναγνώστη που μπορεί με τη βοήθεια των λέξεων να «διαβάσει» μέσα από αυτές) να «βλέπουν» κινηματογράφο και με εσωτερική επάρκεια, τούτη η «φτωχή» ταινία διαθέτει πλήθος «ψήγματα χρυσού», που ακριβώς σπανίζουν –ή και απουσιάζουν παντελώς– από τον ελληνικό κινηματογράφο που παρακολουθούμε τον τελευταίο καιρό. Τηρουμένων των αναλογιών, θυ-

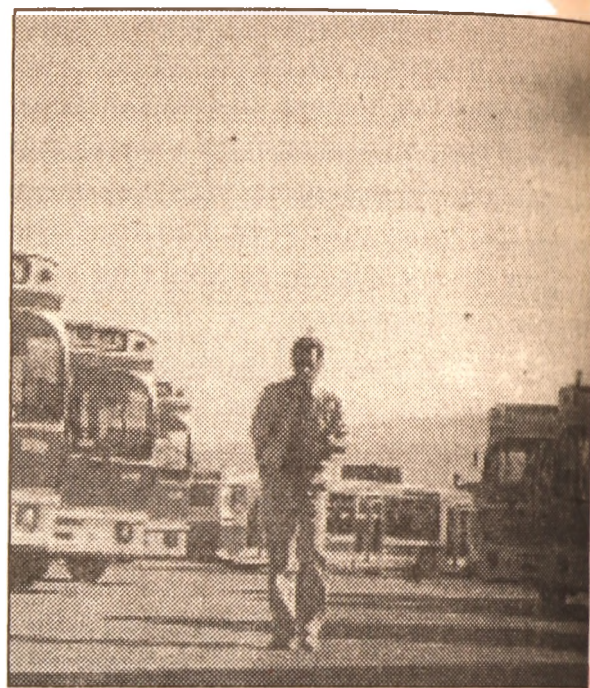
μίζει το άρωμα, τη φρεσκάδα και κυρίως την «τρέλα» στην αφήγηση που είχε η ταινία του **Γκοντάρ *Pierrot le Fou***. Θυμίζει εκείνο το παιχνίδι ανάμεσα στο ρεαλισμό και την περιφρόνησή του, με τις ρωμγές που ανοίγονται στο ευλογοφανές.

Στην ταινία του Γιατζουζάκη το πλάνο δεν είναι –όπως στο θέατρο– το σκηνικό μέσα στο οποίο δρουν οι ήρωες, αλλά είναι αυτό ο ίδιος ο ήρωας. Το περιεχόμενό του, στη δομική και τη δυναμική του σύνθεση, αποτελεί την πεμπτουσία της κινηματογραφικής γραφής αλλά και το αίτημα της αισθητικής της. Κιόλας από τη *Φανουρόπι*-

τα, την πρώτη του ταινία, είχε γίνει φανερό ότι ο δημιουργός της διαθέτει υγιέστατο αφηγηματικό ένστικτο μοντέρνου κινηματογραφιστή Έλληνα, στην πιο ουσιαστική εκδοχή του επιθέτου. Θέματα ασυνήθιστα, παραμυθίες εντούτοις της οικείας καθημερινότητας. Επιδέξιος

χειρισμός χάρη σε μικρούς αιφνιδιασμούς που συχνά αγγίζουν τα όρια του υπερρεαλισμού, όπου το μπουρλέσκ απωθεί το συμβατικά εύλογο, άλλοτε μετατρέποντάς το σε καρικατούρα και άλλοτε σε ευφορία, ζωής εύχυμης καλλιτεχνικά.

Αυτό ο Βούλης, με το πάθος του εφαψία (παλιά –τότε, δηλαδή, που αφθονούσε το «είδος»– τον λέγαμε «κολλητηριτζή») είναι ένας αρκετά σύνθετος αλλά και ιδιόρρυθμος χαρακτήρας. Το φέρνει λίγο από **Κέρουακ** και λίγο από **Μπατάιγ**. Δειλός του έρωτα αλλά και ρομαντικός του ερωτισμού. Αδυνατεί να ζήσει την «έγκλειστη» ζωή του παντρεμένου. Το σκάει, εγκαταλείποντας γυναίκα και μωρό. Ανεύθυνος για χάρη της ελευθερίας του και του πάθους του. Έχει αναπτύξει περίτεχνη δεξιότητα αλλά και θεωρητική υποστήριξη: Αρνείται, δηλαδή, την ερωτική αποκλειστικότητα με μία μόνο γυναίκα. Η νοσηρή συνήθεια του εφαψία του χαρίζεται, ισχυρίζεται, έργο ή λόγω όλες τις γυναίκες. Όλα αυτά μέχρι τη στιγμή που θα συναντήσει το alter ego του στο πρόσωπο ενός όμορφου θηλυκού εφαψία που του ρίχνεται μέσα

Ο Γιώργος Νινιός στο *Μη μου άπτου*.

στα λεωφορεία. Ο μαγνητισμός της «συγγένειας» θα αναπτύξει δυναμικές αντίρροπες και ο πολυερωτικός Βούλης θα απαντήσει τις θεωρίες και την πρακτική του Αιχμάλωτου του μοναδικού έρωτα οι δυο εραστές, θα «αναληφθούν» αλληλοεφαπτόμενοι, σαν «ήρωες ζωγραφικού πίνακα του **Μαρκ Σαγκάλ**.

Ταινία κομμένη αφηγηματικά στα δυο όπου το δεύτερο μέρος αποτελεί την ευρηματική αντιστροφή και δικαίωση του πρώτου. Η κινηματογράφηση διαθέτει πλούσιου παιχνιδιού ρυθμών από νευρώδεις λήψεις και καταδείξεις λεπτομερειών και συνομιλογείς ότι βλέπεις αυθεντικό κινηματογράφο. Το μάτι του σκηνοθέτη οξύ, περίεργο στα εφήμερα του καθημερινού μικρόκοσμου και των μικροπεριστατικών, τα εντοπίζει είτε στην κίνηση της μηχανής, είτε σε εικαστικών αιφνιδιασμών καδραρίσματα. Δείτε πώς ψάχνει το τραπέζι με τα φαγητά, την αδρότητα στο κόψιμο του ψωμιού –χειρονομία άμεση ζωής– τα ξεστά, καθαρά χρώματα τέτοιων λειτουργιών που γίνονται δοξαστικό και ευεξία και φόρος τιμής στην αισιόδοξη όψη των πραγμάτων.

Είναι εκεί που αναδύεται από μέσα σου η βεβαιότητα ότι ο Δημήτρης Γιατζουζάκης είναι ο τρίτος στην πολύτιμη σειρά: **Τορνές**, **Τσιώλης**... Γιατζουζάκης, λοιπόν, ένας έλληνας σκηνοθέτης. Σαρκαστής, ονειροπόλος, ερωτικός! Γρήγορα για την τρίτη του ταινία.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

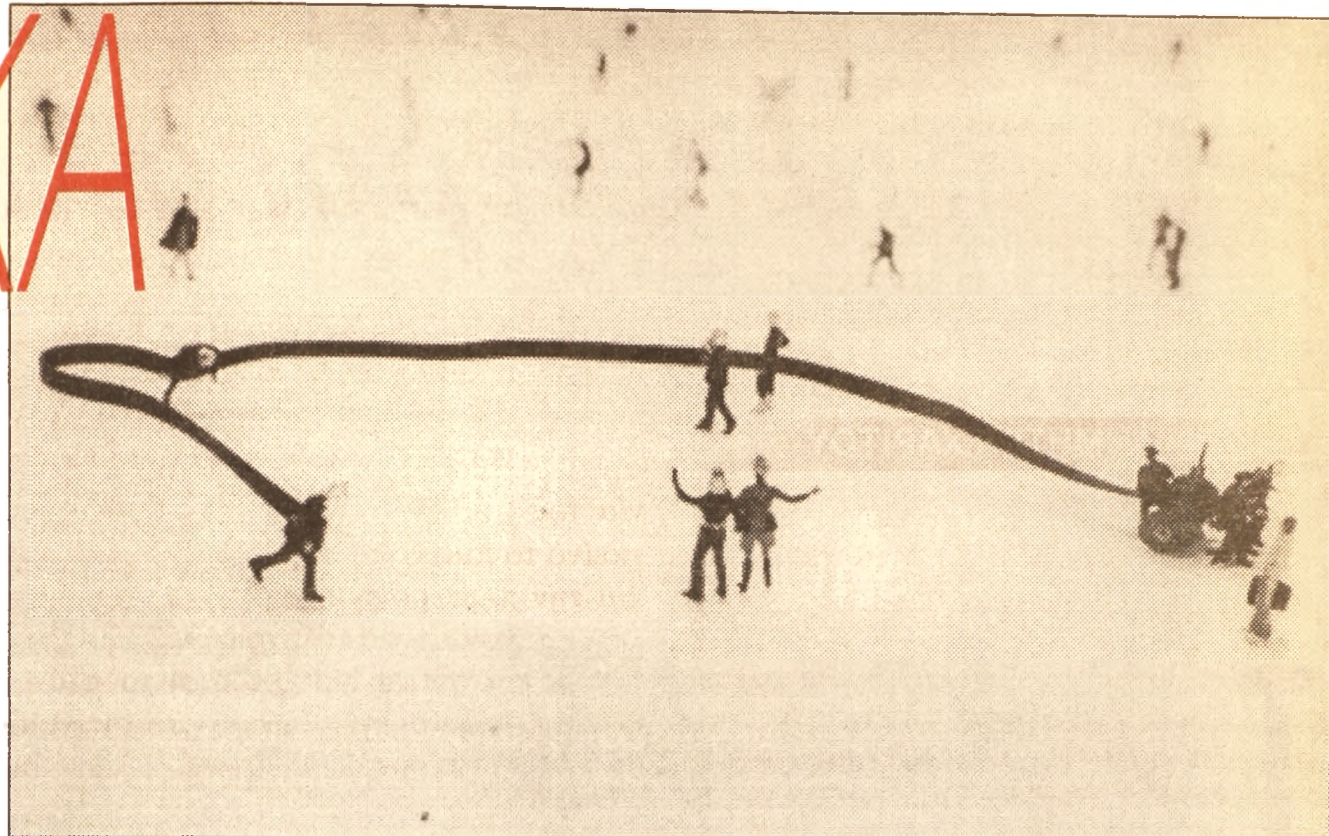
του ΘΑΝΑΣΗ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η γκαλερί Ρεβέκκα Καμχή ανοίγει το χώρο της στον Γκυ Λιμόν. Κι αυτός απλώνει τα

Στατιστική μέσω μοντελισμού

μικροσκοπικά ανθρωπάκια του στους (απέραντους) τοίχους της γκαλερί του κέντρου Αθήνας.

Λίγος είπτε ότι τα σύγχρονα εικαστικά διακατέχονται από λαγνεία της κλίμακας; Στην περίπτωση του Limone, ο θεατής με (σχετικά) ασθενή όραση θα χρειαστεί μεγεθυντικό φακό για να αξιολογήσει τα πλακά χαρακτηριστικά του έργου του.

Γκυ Λιμόν, 15% των Γάλλων καπνίζουν μόνο τα τσιγάρα άλλων... (λεπτομέρεια).

Ένας εννοιολογικός μοντελισμός έχει κυριεύσει τους τοίχους της Καμχή, σαν καλλιέργεια πρωτοζώων ή σαν εισβολή μικροσκοπικών επισκεπτών από το διάστημα. Κι όμως: αν κοιτάξει κανείς πιο προσεκτικά (και από πιο κοντά) θα δει ότι οι μορφές αυτές είναι απόλυτα γήινες (ανθρώπινες). Ίσως και στα όρια της banalité. Περιέργως δεν πρόκειται για ready made στρατιωτικά αλλά για μικροτεχνία φτιαγμένη εξολοκλήρου "στο χέρι". Τα φαινομενικά άτακτα μπουλούκια από ανθρωπάκια υπάγονται σε αυστηρότατους νόμους στατιστικής. Η αφηρημένη πρόβλεψη «Το έτος 2000, 9 άνθρωποι στους 1.000 θα είναι Γάλλοι» παίρνει

σάρκα και οστά κολλώντας 1.000 ανθρωπάκια στον τοίχο, από τα οποία τα 9 είναι χρωματιστά και ξεχωρίζουν ενώ τα υπόλοιπα ενιακόσια εννεήντα ένα είναι (ολό)μαυρα. Κάπου αλλού, μέσα σε έναν όχλο από μαύρα στρατιωτάκια (με στολή) ξεπρόβαλε μια γυμνή χρωματιστή γυναίκα σε κλίμακα 1:100(;). Κάτι σαν το *Dejeuner a l'Herbe* του Manet σε εκδοχή διαταραγμένου μοντελισμού. Ενώ όλα μοιάζουν να είναι λιλιπούτιες εκδοχές των γλυπτών του George Segal, μπλεγμένες σε μια πολύπλοκη στατιστική σύνθεση.

Δύο ακόμη (υποδεέστερες) ενότητες συμπληρώνουν την έκθεση. Ένας κάρναβος από τετράγωνες φωτογραφίες που γεμίζουν έναν ολόκληρο τοίχο συναπαρτίζει την *Πράσινη Ταπετσαρία* που εντάσσεται στη σειρά έργων με τον γενικό τίτλο *Συλλογές*. Ενώ η σειρά *Οι Φορείς των Χρωμάτων* δεν είναι τίποτε άλλο από λαμπτήρες φθορισμού που καλύπτονται από γυμνά slides 24x36mm – ερασιτεχνικό ρεπορτάζ από "εξωτικές" χώρες του Ισλάμ (Τουρκία, Τυνησία).

Ο εννοιολογικός μοντελισμός του Guy Limone στις *Στατιστικές και Πυκνότητες* που περιγράψαμε στην αρχή, μας κάνει να τον συσχετίσουμε με τον δικό μας Αντώνη Μιχαηλίδη, έναν καλλιτέχνη που εδώ και καιρό ερευνά αυτές τις πιθανότητες (σε ελαφρώς μεγαλύτερη κλίμακα). Και στις δύο περιπτώσεις αισθανόμαστε σαν ηδονοβλεψίες-Γκιούλιβερ σε ανοίκεια τοπία. Ωραία αίσθηση.

Ρεβέκκα Καμχή, Σοφοκλέους 23, μέχρι τις 19 Απριλίου.

Γκυ Λιμόν, Το έτος 1995, 1.170 άνθρωποι δολοφονήθηκαν στη Νέα Υόρκη (λεπτομέρεια).

Το κέντρο και η περιφέρεια του υπερρεαλισμού

της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου

Την περασμένη Παρασκευή στο Ινστιτούτο Θερβάντες οργανώθηκε εκδήλωση αφιερωμένη στο βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς *Υπερρεαλισμός και «Υπερρεαλισμοί», Ελλάδα - Ρουμανία - Ισπανόφωνες χώρες*, που πρόσφατα εκδόθηκε από τις εκδόσεις Πολύτυπο. Κεντρική ομιλήτρια στην εκδήλωση ήταν η αν. καθηγ. Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου. Το κείμενο της εισήγησης, που συμπληρωμένο δημοσιεύουμε σήμερα, φωτίζει τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας συνδέει τα υπερρεαλιστικά ποιήματα που γράφτηκαν σε χώρες της Περιφέρειας (Ισπανία, Ελλάδα, Ρουμανία) με τον κανόνα του Κέντρου (Γαλλία).

Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς *Υπερρεαλισμός και «Υπερρεαλισμοί», Ελλάδα - Ρουμανία - Ισπανόφωνες χώρες*, είναι κατά τη γνώμη μου η πιο σημαντική εργασία για τον υπερρεαλισμό γενικότερα που κυκλοφόρησε στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Η προσφορά αυτού του βιβλίου δεν έγκειται μόνο στο ότι μας παρουσιάζει ρουμάνους και ισπανόφωνους υπερρεαλιστές ποιητές, εισάγοντάς μας σε μια σχετικά άγνωστη περιοχή, αλλά στο ότι με την επιτυχή αυτή συγκριτική πραγμάτευση προσφέρει ένα θεωρητικό πλαίσιο για να σκεφτούμε τον ελληνικό υπερρεαλισμό ως έναν «περιφερειακό υπερρεαλισμό», και τη σχέση αυτού του υπερρεαλισμού με την πρωτοπορία και τη νεωτερική ποίηση.

Η ανάγνωση αυτού του ξεχωριστού βιβλίου με ξαναγύρισε σε μια παλιότερη εποχή, όταν αναζητούσα και εγώ ένα σενάριο για τον ελληνικό υπερρεαλισμό. Εκείνο που τότε υπογράμμιζα ήταν ότι ο υπερρεαλισμός είναι ένα επαναστατικό κίνημα που ανήκει στις πρωτοπορίες των αρχών του 20ού αιώνα –φουτουρισμός, νταντά, γερμανικός εξπρεσιονισμός– δηλαδή τα επαναστατικά καλλιτεχνικά κινήματα τα οποία έθεταν ευρύτερους στόχους από τους καθαρά καλλιτεχνικούς, ακολουθώντας στο σημείο αυτό τις επαναστατικές πρωτοπορίες στον χώρο της πολιτικής: στόχος τους ήταν η επαναστατικοποίηση της σκέψης μέσα στο πλαίσιο του αγώνα για την απελευθέρωση του ανθρώπου: αυτό το νόημα είχε η ρήξη με την παράδοση. Ας μην ξεχνάμε πόσο κοντά βρέθηκαν στα καφενεία της Ζυρίχης το 1916 οι σοσιαλιστές και ο Τριστάν Τζαρά. Αυτούς ακριβώς τους σκοπούς υπηρετούσαν τα διάφορα έντυπα των κινήματων αυτών, τα οποία συμπεριλάμβαναν πολύ περισσότερα μανιφέστα, προκηρύξεις και, γενικότερα, θεωρητικά κείμενα, από ό,τι ποιήματα, καθώς και οι πολυάριθμες εκδηλώσεις τους. Οι πρωτοπορίες

ενδιαφέρονταν για τον λόγο, αλλά ενδιαφέρονταν πολύ περισσότερο για τα όρια λόγου και πράξης.

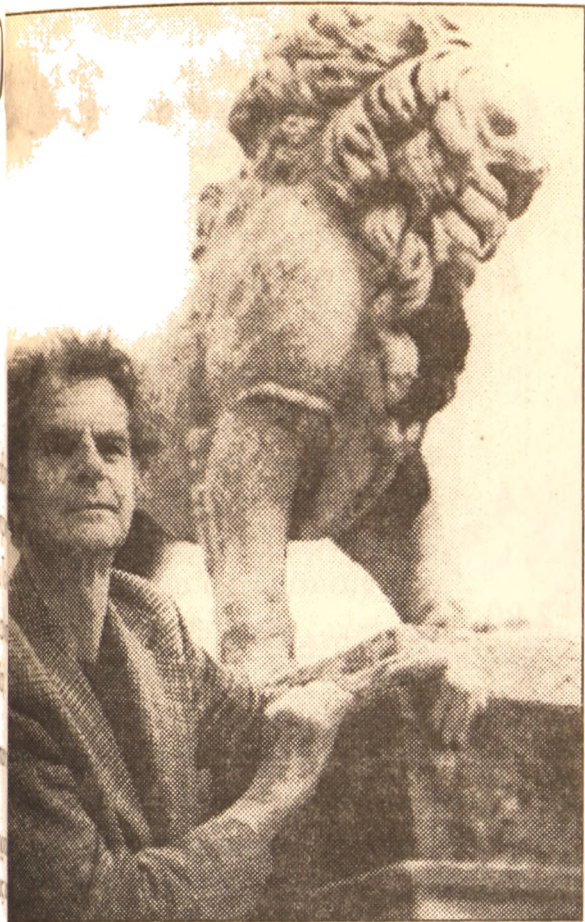
Ο τρόπος που αντιλαμβάνονταν οι πρώτοι υπερρεαλιστές τον χαρακτήρα του πρωτοποριακού επαναστατικού τους κινήματος, φανερώνεται καθαρά από τον χαρακτήρα των πρώτων τους εκδηλώσεων. Ο σκοπός προσδιοριζόταν με σαφήνεια στο υπερρεαλιστικό μανιφέστο του Breton και στα ανάλογα κείμενα που κυκλοφόρησε και ήταν η απελευθέρωση του πνεύματος και η ανατροπή των εθισμών εκείνων που τον κρατούν δέσμιο στις αξίες της αστικής κοινωνίας, και μεταξύ άλλων είναι και η λογοτεχνική παράδοση που τις εκφράζει.

Κύκλος ισπανών υπερρεαλιστών στη Μαδρίτη, το 1925 (Dali, Moreno Villa, Bunuel, Garcia Lorca και Rubio Sacristan).

δικό κυρίαρχο θέμα είχαν τα πειράματα που είχε αρχίσει να κάνει η ομάδα στον χώρο της ψυχανάλυσης, της κοινωνιολογίας, της γλωσσολογίας με στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων της γραφής και των σχέσεων γλώσσας και διαφόρων ψυχικών εκδηλώσεων, καθώς και την εξέταση διαφόρων κοινωνικών φαινομένων

Με την ίδρυση του Κεντρικού Γραφείου Υπερρεαλιστικών Ερευνών και την έκδοση του περιοδικού *La révolution surréaliste*, το γαλλικό υπερρεαλιστικό κίνημα διαφοροποιείται ριζικά από το κίνημα νταντά και αποκτά δικό του χαρακτήρα. Πολύ σωστά επισημάνθηκε ότι σε αυτό το περιοδικό εκφράστηκε όλη η φιλοσοφία του κινήματος. Το περιοδικό, που κύριο στόχος του ήταν να πολεμήσει θεσμούς, συγκέντρωνε από την αρχή όλα εκείνα τα στοιχεία που το καθιστούσαν ικανό να επιβληθεί το ίδιο ως θεσμός: αυστηρή του εμφάνιση, τόσο διαφορετική από εκείνη των εντύπων του νταντά, το έκαναν να μοιάζει περισσότερο με ένα σοβαρό περιοδικό αυστηρώς προδιαγραφών, στο οποίο παρουσιάζονται οι νέες κατακτήσεις της επιστήμης. Όμως, αυτή δεν απείχε πολύ από την πραγματικότητα, εφόσον στο περιο-

«υπερμοντέρνος λόγιος»

Νικόλαος Κάλας στο Παρίσι το 1981.

δύνατο να εξετάσει κανείς τα λογοτεχνικά προϊόντα αυτών των ποιητών ανεξάρτητα από τη φιλοσοφία του κινήματος, γιατί έτσι ινδυνεύει για παράδειγμα να αγνοήσει ότι πολλά ποιήματα του Ανδρέα Εμπειρίκου έχουν τον χαρακτήρα «μανιφέστου», όπως ποτιστικά επισημαίνει ο Γιώργης Γιατρομανωλάκης. Ο υπερρεαλισμός, όπως και τα προηγούμενα πρωτοποριακά κινήματα, ήταν να κίνημα των μεγάλων βιομηχανικών πόλεων, των grands boulevards. Το κίνημα αυτό, ταξιδεύοντας στην Ελλάδα, έφυγε από την πόλη για να γίνει ποίηση του Αιγαίου.

Από το 1976 μέχρι σήμερα γράφτηκαν πολλά για τους έλληνες υπερρεαλιστές, αλλά προστέθηκαν και νέα επεισόδια στην παλιά περιπέτεια – μια περιπέτεια που βασικά τη χαρακτηρίζει η «παρανόηση» του υπερρεαλισμού και η αδυναμία κατανόησης της φιλοσοφίας του. Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό ότι ενώ μεταφράστηκε η ιστορία του υπερρεαλισμού του Μωρίς Ναντώ, η έκδοση περιορίστηκε στον πρώτο τόμο, και παραλείφθηκε ο σημαντικότερος δεύτερος, ο οποίος περιλαμβάνει τα μανιφέστα, τις προκηρύξεις και την επαναστατική δράση των γάλλων υπερρεαλιστών. Από αυτή την παρανόηση ανέκυψαν ερωτήματα του τύπου: Πόσο Έλληνας είναι ο Μπολιβάρ; Η κόμη έγιναν διαπιστώσεις του τύπου: ο υπερρεαλισμός στην Ελλάδα εν εμφανίζεται ετεροχρονισμένος, αλλά συγχρόνως με τον γαλλικό, γιατί τον αναφέρει ο Κωστής Παλαμάς. Αναμφίβολα υπάρχουν ξαιρέσεις – όπως αυτές του Γιώργη Γιατρομανωλάκη, του Ζάχου Λαφλέκη, του Μιχάλη Χρυσανθόπουλου – αλλά η κυρίαρχη τάση είναι να αντιμετωπίζονται τα ποιήματα με τα συνήθη εργαλεία ανάλυσης, ή ακόμη και όταν λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα εκφραστικά μέσα του υπερρεαλισμού, – η αντικειμενική συγκυρία που γεννά το θαυμαστό» και η υπερρεαλιστική εικόνα, που τη συνθέτουν απομαρυσμένες πραγματικότητες – να μην εξετάζονται οι λόγοι που υποορεύουν την επιλογή αυτών των μέσων. Όμως, η τάση αυτή δεν παύει να είναι ως έναν βαθμό δικαιολογημένη, γιατί ο υπερρεαλισμός στην Ελλάδα, ένας υπερρεαλισμός χωρίς κίνημα, βρέθηκε να παίζει σε ένα κοινό έδαφος με αυτό της γενιάς του '30, ακόμη και να στεγάζεται στα ίδια λογοτεχνικά έντυπα με τους κυριότερους εκπροσώπους της νεωτερικής ποίησης.

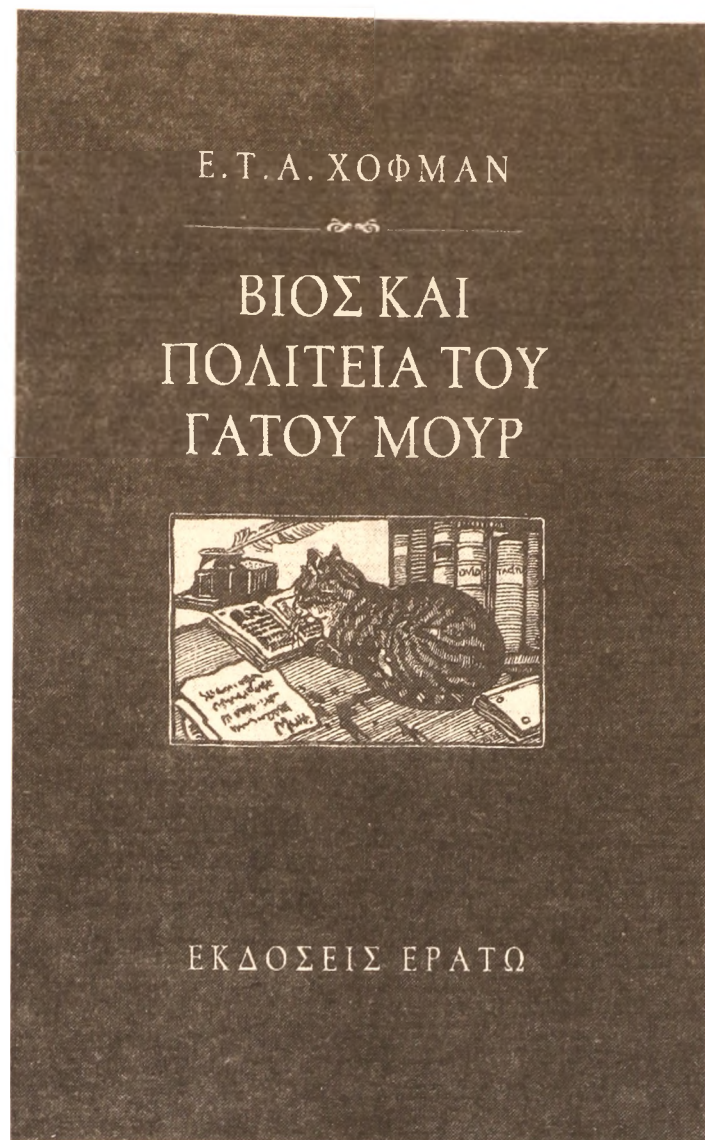
Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς είναι σημαντικό, γιατί ρίχνει

όπως ο έρως, η αυτοκτονία, η βία. Αυτή η πλευρά του υπερρεαλισμού τον συνδέει πολύ περισσότερο από άλλες με τον ρομαντισμό, στους κόλπους του οποίου η τέχνη, η επιστήμη – κυρίως η ιατρική – και ο αποθρησκευοποιημένος μυστικισμός των illuminés βρέθηκαν πολύ κοντά.

Στην Ελλάδα, καλλιτεχνικές πρωτοπορίες με αυτό τον επαναστατικό χαρακτήρα δεν υπήρξαν. Υπήρξαν μόνο υπερρεαλιστές ποιητές, αλλά ποτέ υπερρεαλιστικό κίνημα. Είναι, όμως,

ΕΡΑΤΩ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ε.Τ.Α. ΧΟΦΜΑΝ

ΩΣΕ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΓΑΤΟΥ ΜΟΥ

«Δισταχτικά και με τρεμάμενη καρδιά παραδίδω στο αναγνωστικό κοινό αυτές τις λιγοστές σελίδες που ανάβλυσαν από τα κατάβαθα του Είναι μου τις γλυκές ώρες της σχόλης και της ποιητικής έμπνευσης: θα βρει μέσα τους ζωγραφισμένη τη ζωή, με τις ελπίδες και τα βάσανά της και τους πόθους της...»

ΜΟΥΡ (ή Ε.Τ.Α. ΧΟΦΜΑΝ;)

Το κατ' εξοχήν αυτοβιογραφικό έργο του Ε.Τ.Α. Χόφμαν, και ένα από τα σπουδαιότερα έργα της Ευρωπαϊκής λογοτεχνίας που καταφέρνει να φυλακίσει τον αναγνώστη με φράσεις γρήγορες, βιαστικές, μ' ένα ύφος που τρέχει να προλάβει, να τα πει όλα.

φως σε αυτό το αρκετά θολό τοπίο, ξεκινώντας από τη μεθοδολογική προϋπόθεση ότι ο υπερρεαλισμός δεν μπορεί να εξεταστεί παρά μόνο σε συνάρτηση με το γαλλικό υπερρεαλιστικό κίνημα που έδρασε σε πολύ συγκεκριμένο τόπο και εποχή, συγκεκριμένα στο Παρίσι. Εκεί δημιουργήθηκε από τον Breton και γύρω από αυτόν η ουσία του κινήματος, που αφορά όχι την ποίηση ή την τέχνη, αλλά μια στάση ζωής. Τα μέλη της ομάδας ήταν μέλη ενός είδους ιπποτικού τάγματος, όπως σωστά παρατηρεί ο **Jean-Louis Bédouin**, και ο κανόνας αυτού του τάγματος περιλάμβανε πολύ πριν από αισθητικούς κανόνες, ένα ενιαίο μέτρο βάσει του οποίου κρινόταν η ιπποσύνη του καθενός σε όλες τις πράξεις του, δημόσιες και ιδιωτικές, καλλιτεχνικές και μη. Αυτό ακριβώς κάνει τον υπερρεαλισμό να ανήκει στις πρωτοπορίες. Ταυτόχρονα, όμως, δημιουργεί και την έννοια ενός Κέντρου από το οποίο εκπορεύεται ο κανόνας. Όπως σωστά υποστηρίζει ο Βίκτωρ Ιβάνοβιτς, ο εκ-κεντρικός και από-κεντρος χαρακτήρας του επιτρέπει την κοινή και παράλληλη εξέταση με

τον ρουμανικό και ισπανόφωνο υπερρεαλισμό, που είναι επίσης εκ-κεντρικοί. Η κοινή πραγμάτευση επιτρέπει στον συγγραφέα να φτιάξει ένα σενάριο για τους υπερρεαλισμούς της περιφέρειας: Ένας καλλιτέχνης έρχεται σε επαφή με την ομάδα του Κέντρου και μυείται σε αυτήν· επιστρέφει στην περιφέρεια και διαδίδει την ιδέα· σχηματίζεται μια νέα τοπική ομάδα· η ομάδα διασκορπίζεται ελλείψει επαφής με το Κέντρο. Για τον αναγνώστη αυτού του σεναρίου που θυμίζει Bildungsroman, υπάρχει και επίλογος: η διαχρονική συνέχεια του υπερρεαλισμού εκτός του ιστορικού του κύκλου.

Το σενάριο αντιστοιχεί τέλεια στην ελληνική περίπτωση: ο Ανδρέας Εμπειρίκος μυήθηκε, επέστρεψε και ανέλαβε την προσπάθεια σχηματισμού της τοπικής ομάδας. Ακολούθησε ο «υπερμοντέρνος λόγιος» **Νικήτας Ράντος / Νικόλαος Κάλας** και ο ζωγράφος **Νίκος Εγγονόπουλος**. Η συνέχεια είναι γνωστή. Όμως, το σενάριο γίνεται πιο ενδιαφέρον όταν εξετάσουμε την περίπτωση του **Οδυσσέα Ελύτη**, αυτού που κυρίως ανέλαβε να εξελληνίσει το μήνυμα του Κέντρου. Στην Ελλάδα σημαντικό αποδείχτηκε, άλλωστε, και το στάδιο του Επιλόγου, που γράφτηκε τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια από νέους «υπερρεαλιζόντες» ποιητές, όπως ο **Μίλτος Σαχτούρης**, ο **Ε.Χ. Γονατάς**, ο **Γιώργος Μακρής** –ένας από τους ελάχιστους που ανέγνωσε στον υπερρεαλισμό μια στάση ζωής– και ακόμη αργότερα, όταν σχηματίστηκε η ομάδα του περιοδικού **Πάλι**. Παραδόξως, ήταν και η πρώτη φορά που το τοπίο μπορούσε να απεμπλακεί από την ύπαιθρο φύση για να θυμίσει περισσότερο πόλη, πόλη που εκβιομηχανίζεται, πόλη εργοτάξιο και πόλη «εργοστάσιο φρίκης και φωτιάς».

Ποίημα-παιχνίδι του ρουμάνου υπερρεαλιστή Gellu Naum.

από λειτουργικής απόψεως καταλαμβάνει μια θέση που δεν το ανήκει, ενώ από ταξινόμικής αφήνει τη δική του να χηρεύει» (σ. 43).

Σύμφωνα με το θεωρητικό σχήμα του συγγραφέα, η περιφέρεια ζει με τους δικούς της όρους και χρόνους τη μετάβαση από το ένα στάδιο στο άλλο και κυρίως τη σχέση της με την «υψηλή» παράδοση του ρομαντισμού – σύμφωνα με τη διάκριση του ρουμανοαμερικάνου θεωρητικού **Virgil Nemoianu**, ο ρομαντισμός διακρίνεται σε δύο φάσεις, τον «υψηλό» και τον «ρομαντισμό του Biedermeier». Και στην περιφέρεια, καταλήγει ο συγγραφέας, η αδιαμφισβήτητη πλέον διαπίστωση ότι ο υπερρεαλισμός είναι ένα ρομαντισμός à outrance αληθεύει όσο πουθενά αλλού (σ. 103).

Το βασικό, θα μπορούσε κάποιος να πει, είναι ότι γράφτηκαν ωραία ποιήματα. Αναμφισβήτητα, όμως, αυτά τα ποιήματα δεν απάντησαν μόνο στα επαναστατικά αιτήματα μιας πρωτοπορίας αλλά παραδόξως στα αιτήματα της νεωτερικότητας αφενός, και της πλουραλιστικής νοοτροπίας του μεταμοντερνισμού αφετέρου. Γράφτηκαν ποιήματα χωρίς να συνοδεύονται από τη στάση ζωής του υπερρεαλιστή εντός της ομάδας, που υπαγόρευε τη συνεχιζόμενη επαναστατικοποίηση στο επίπεδο της σχέσης με τη γλώσσα και των εκφραστικών μέσων και όχι μόνο στο επίπεδο των πολιτικών ιδεών. Ίσως, λοιπόν, δεν θα πρέπει να θέτουμε το ερώτημα τι είναι υπερρεαλιστικό σε αυτά τα ποιήματα και τι δεν είναι, αλλά πόσο συνειδητά υπηρετούν τον κανόνα του Κέντρου, πόσο καθιστούν το ποίημα ένα εργαλείο για να ξεκλειδώσουν «την πραγματική λειτουργία της σκέψης», στην οποία ο Breton έδινε σχεδόν οντολογική υπόσταση.

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Πρακτική και ιδεολογία της ανάπτυξης

Μιχάλης Μοδινός

Αρχαιολογία της Ανάπτυξης: ραϊσινες Προοπτικές ανεπιστημιακές Εκδόσεις ρήτης, Ηράκλειο 1996

«Η ανθρώπινη κατάσταση δεν προσδιορίζεται πλέον από αυτό που είμαστε, αυτό που ονειρευόμαστε ή προσδοκούμε. Προσδιορίζεται από το μέτρο των ελλείψεών μας, της φτώχειας μας», παρατηρεί ο Μιχάλης Μοδινός στο τελευταίο του βιβλίο. Φτωχοί λόγω της κρίσης υποβιομηχάνιση, περιφερειακή υπανάπτυξη, κρίση της υπαίτιου), άνεργοι λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης, τριτοκοσμικοί που ωθήθηκαν κάτω από τη βαρύνουσα γραμμή της υπανάπτυξης. Όλοι εντάχθηκαν στην περιφέρεια του καπιταλιστικού συστήματος. Και ακόμη, πρόσφυγες-μάστα των οικουμενικών παιγνίων, νέοι φτωχοί λόγω της κοινωνικής αποδιάρθρωσης (έοι, γυναίκες, μετανάστες), αποκλεισμένοι από την παραγωγική διαδικασία και, κατά συνέπεια, από την κοινωνία. Με τα λόγια του πομπελίστα ασίλι Λεόντιεφ, τον οποίο τιμωρεί ο συγγραφέας, «η κοινωνία μας απαρτίζεται από ανθρώπους που κινδυνεύουν να εθάνουν από την πείνα δίπλα στον Παράδεισο». Την καταστατική αυτή φτώχεια, μας λέει

ο Μοδινός, τη γέννησε η Κοινωνία της Ανάπτυξης μέσω μιας διττής διαδικασίας ενσωμάτωσης-αποκλεισμού. Με την υποταγή δε της πολιτικής στην οικονομία, παραμερίσθηκε ο στόχος της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η ανάπτυξη συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του μεταπολεμικού κόσμου, ισχυρίζεται ο συγγραφέας. Γι' αυτό αξίζει να τεθεί σήμερα σε ευθεία αμφισβήτηση. Κατ' ουσίαν αυτό έκανε το οικολογικό κίνημα, δομώντας την ύπαρξή του πάνω σε μια εξοντωτική κριτική της αναπτυξιακής διαδικασίας και ιδεολογίας. Και το έκανε μέσω μιας επιστημονικής μετατόπισης που τροποποίησε τον πολιτικό λόγο των κινημάτων αμφισβήτησης. Πράγματι, για το οικολογικό κίνημα, πρωταρχικός «εχθρός» δεν είναι ο φιλελευθερισμός ή ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής, αλλά το σύνολο της Κοινωνίας της Ανάπτυξης, μιας κοινωνίας που πεδίο αναφοράς της είναι ο κόσμος όλος και που συμπεριέλαβε και τις σοσιαλιστικές ή μεικτές εκδοχές της σύγχρονης οικονομίας. Στο τελευταίο, μάλιστα, κεφάλαιο του βιβλίου («Κρίση του καπιταλισμού ή Κρίση της Ανάπτυξης»), ο συγγραφέας επιχειρεί φιλόδοξα να διαμορφώσει το πλαίσιο ενός νέου προγράμματος εργα-

σίας όπου το πεδίο κριτικής της σύγχρονης κοινωνίας μετατοπίζεται και όπου η ανάπτυξη, ως κυρίαρχη ιδεολογία, υποκαθιστά το νεοφιλελευθερισμό συνιστώντας το υπό αμφισβήτηση αντικείμενο μιας εν δυνάμει νέας οικολογικής αριστεράς.

Το βιβλίο αυτό του Μιχάλη Μοδινού ανασκάπτει τα ερείπια της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και της κοινωνικής φτώχειας στις οποίες αυτή έχει οδηγήσει. Απομυθοποιεί το θεμέλιο της σύγχρονης ομογενοποιούμενης κοινωνίας, υποστηρίζοντας ότι η φυσική σταθερότητα και η ανθρώπινη ευημερία οφείλουν να αποσυνδεθούν από την εξελικτική, γραμμική εκδοχή της ιστορίας. Δίνει έτσι τη δυνατότητα αναθεώρησης των όρων «εξέλιξη» και «πρόοδος» με το νόημα που τους αποδόθηκε τις τελευταίες δεκαετίες. Με τα λόγια του καθηγητή Αριστείδη Μπαλτά που προλογίζει την έκδοση: «...η σχεδόν τελετουργική επίκληση της ανάπτυξης υπήρξε η ιδεολογική καραμέλα που συνόδευσε το πέρασμα από την αποικιοκρατία στον κόσμο που ζούμε σήμερα, προσδιορίζοντας τον λεγόμενο Τρίτο Κόσμο ως "υπανάπτυκτο" ή "υπό ανάπτυξη". Αυτός ήταν προσδιορισμός που επεδίωκε να απαλύνει τη στυγνή επιβολή των εμπορευματικών και από εκεί των αμιγών καπι-

«Χαρταετούς κατασκευάζει, αφού πραγματικούς αετούς δε δύναται να πλάσει. Τους ανυψώνει, ωστόσο, σε αληθινό ουρανό, ήδη υπάρχοντα και έτοιμο αληθινούς και χάρτινους αετούς να ταξιδέψει. Με σπάγγο τούς κρατά τους αετούς του και θαρρεί πως τους ελέγχει, όμως ο ουρανός σπάει το σπάγγο και τους πάει τόσο βαθιά μες στο γαλάζιο του που μάτι ανθρώπου δε μπορεί να τους ξεκρίνει. Εκεί τους κάνει αετούς κανονικούς, φαιούς θεούς, ωραίους κι επικίνδυνους» – Αργύρης Χιόνης, *Ο ακίνητος δρομέας* (εκδ. Νεφέλη, 1996)

Ψηφιδωτό απόψεων και σύνθεση μέσα στη διαφορά χαρακτηρίζει τον συλλογικό τόμο *Μοντερνισμός: Η ώρα της αποτίμησης* (εκδ. Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1996). Ενδιαφέρουσα συζήτηση που πραγματοποιήθηκε με σειρά διαλέξεων από τον Φεβρουάριο έως τον Μάρτιο του 1995 στο πλαίσιο των διοργανώσεων της Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας της Σχολής Μωραΐτη – ενδιαφέρουσα συζήτηση ακόμη και για όσους βιαστικά αναφωνούν ότι «ο μοντερνισμός πέθανε». Ο Αλέξανδρος Αργυρίου μίλησε για τον μοντερνισμό στην ελληνική λογοτεχνία, η Αλεξάνδρα Δεληγιώργη για τον μοντερνισμό στη σύγχρονη φιλοσοφική σκέψη και για τις μεταμοντέρνες

αποτιμήσεις. Αλλά και ειδικότερα θέματα, όπως η πολιτισμική ανθρωπολογία, το θέατρο, η αρχιτεκτονική, η πολεοδομία, οι εικαστικές τέχνες κ.ά., εξετάστηκαν υπό το πρίσμα του μοντερνισμού. Δεν παραδίδει τα όπλα εύκολα μια στάση, μια σκέψη, μια ιδεολογία χωρίς προηγουμένως να αντικατασταθεί από κάτι καινούργιο.

Ωραίες Οι μεταμορφώσεις του Πίκτορ, το εικονογραφημένο ερωτικό παραμύθι του Έρμαν Έσσε (μετάφραση Κυριακή Συντελή, εκδ. Καστανιώτη, 1996), που ζωγράφισε, έγραψε και χάρισε στην αγαπημένη του Ρουθ Βένγκερ. Η έκδοση παρουσιάζει το πανομοιότυπο χειρόγραφο και ένα κατατοπιστικό επίμετρο γραμμένο από τον επιμελητή της έκδοσης της αλληλογραφίας και των ανέκδοτων έργων του Έσσε, Φόλκερ Μίχελε. Συμπληρώνεται με επιλεγμένα ποιήματα από τον ίδιο τον συγγραφέα.

Από την Κέρκυρα φτάνει το περιοδικό *Πόρφυρας*. Αυτή τη φορά ένας ογκώδης τόμος παίρνει τη θέση του τεύχους και περιλαμβάνει τα πρακτικά του συνεδρίου για τον Κωνσταντίνο Θεοτόκη (τχ. 80), Γεν.-Μάρτ. '97) Στον τόμο περιλαμβάνονται οι συμμετοχές δύο διοργανώσεων το 1993 στην Κέρκυρα και η διάταξη της ύλης ακολουθεί τις ενότητες: Προεισαγωγή - Ο άνθρωπος, το περιβάλλον, η εποχή - Ο συγγραφέας:

ταλιστικών σχέσεων στις παραδοσιακές κοινωνίες και οικονομίες... Η Αρχαιολογία της Ανάπτυξης παρουσιάζει με ενάργεια τη γέννηση και την πορεία της έννοιας, την ιδεολογική της χρήση και τις επιπτώσεις της χρήσης αυτής από τη σκοπιά μιας εκλεπτυσμένης και ενήμερης οικολογικής σκέψης, της μόνης τελικά σκέψης, η οποία εξακολουθεί να ασχολείται σήμερα με τα ζητήματα αυτά χωρίς να εκλαμβάνεται ως εκτός θέματος ή αναχρονιστική. Το βιβλίο κατά συνέπεια δεν είναι "ουδέτερο", αν μπορεί ποτέ να υπάρξει κάτι τέτοιο. Είναι βιβλίο που υπερασπίζεται ανοιχτά, έντιμα, με πειστικότητα, με τη δέουσα στήριξη και με θεωρητική ευαισθησία μια συγκεκριμένη πολιτική θέση».

Νομιμοποιείται εντούτοις ο Μοδινός να μιλά για μια αρχαιολογία της αναπτυξιακής ιδεολογίας, όταν η ανάπτυξη θριαμβεύει ως έννοια σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Γης; Κατά πάσα πιθανότητα, ναι. Κι αυτό γιατί επί χρόνια (στα προηγούμενα βιβλία του), ανασκάπτει με υπο-

μονή τα ερείπια της αναπτυξιακής διαδικασίας, κοινωνικά και φυσικά. Και τα ερείπια αυτά αποδεικνύουν ότι το μεγάλο μεταπολεμικό σχέδιο της ανάπτυξης, το πολιτικό αυτό πρόταγμα που έγινε πρόγραμμα και σχέδιο δράσης για όλες σχεδόν τις κοινωνίες του πλανήτη, κείται θρυμματισμένο στο έδαφος, ένα «σκελετικό απομεινάρι αυτού που ο κόσμος θα ήθελε να γίνει μέσω της τεχνολογίας και της διαρκούς συσσώρευσης». Επομένως, νομιμοποιείται να μιλάει κανείς για την αρχαιολογία μιας έννοιας που χαρακτήρισε στην πράξη τον κόσμο μας όσο καμία άλλη. Πολύ περισσότερο που ο υπότιτλος του βιβλίου, *Πράσινες Προοπτικές*, ανοίγει ένα παραθυράκι στον επερχόμενο κόσμο της τρίτης μ.Χ. χιλιετηρίδας, πληροφοριακή, τεχνολογική, προσβλέποντας σε μια άυλη κοινωνία της επικοινωνίας και της εικόνας, σαν να λες ότι οι άνθρωποι δεν είναι πλασμένοι με σάρκα και οστά. Ο Μοδινός ανιχνεύει αντίθετα τις δυνατότητες πραγμάτωσης μιας δίκαιης κοινωνίας, σε ισορροπία με τη φύ-

ση, όπου οι παραγωγικές δραστηριότητες θα διασφαλίζουν τις φυσικές ισορροπίες και όπου η ανάπτυξη δεν θα συνιστά τη προϋπόθεση της αναδιανομής του πλούτου, όπως στις μέρες μας μας επαγγέλλονται. Η δικής διάψευση των επαγγελιών της ανάπτυξης οφείλει, φαίνεται, να τεθεί σε παρένθεση. Ποσημαίνει ότι η εποχή της ανθρωπίνης ιστορίας, που μπορεί να αποκληθεί «Εποχή της ανάπτυξης», οφείλει να καθαριστεί από τα σκελετικά της απομεινάρια.

Πρωτότυπο κράμα φιλοσοφικού, πολιτικού και αφηγηματικού λόγου, το βιβλίο αυτό διαβάζεται σχετικά εύκολα και εις χάριστα παρά την επιστημονικότητα του τεκμηρίωσής. Είναι δε ενδιαφέρον ότι οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης το ενέταξαν στην αξιόλογη σειρά τα «Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης». Ίσως, πράγματι, ιστορία και η φιλοσοφία των επιστημών να έχουν πολλά ωφεληθούν από το συγχρωτισμό τους με έννοιες όπως αυτή

Γιώργος Τσεκούρα

Φιλοσοφία και επιστήμη

Ευτύχης Μπιτσάκης
Το αειθαλές δέντρο της γνώσεως
Εκδόσεις Στάχυ, Αθήνα 1995

Με το βιβλίο του αυτό ο καθηγητής **Ευτύχης Μπιτσάκης** επιχειρεί να θεμελιώσει τη νομιμότητα μιας σύγχρονης ορθολογικής θεωρίας του Είναι που ξεκινάει από έναν σύγχρονο επιστημονικό ρεαλισμό και ολοκληρώνεται στη διαλεκτική της Φύσης και γενικότερα στον διαλεκτικό υλισμό. Το βιβλίο -που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί συνοπτικά και ως μια κατάφαση της φιλοσοφίας και της διαλεκτικής της ενότητας με την επιστήμη- περιλαμβάνει σύντομο πρόλο-

γο, μια μεστά γραμμένη εισαγωγή και έξι κεφάλαια. Μια διευκρινιστική βιβλιογραφική σημείωση και μια πλούσια ελληνική και ξένη βιβλιογραφία ολοκληρώνουν την παρουσίαση του εν λόγω πονήματος.

Ο πρόλογος αναφέρεται, εν συντομία, στην ιδεολογική και κοινωνική κρίση της εποχής μας, και στο πλαίσιο επομένως μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται η επιστήμη και αιτιολογεί την αναγκαιότητα μιας συνθετικής προσπάθειας, την οποία ο συγγραφέας και επιχειρεί με το παρόν βιβλίο.

Στην εισαγωγή γίνεται περαιτέρω αναφορά στη σημερινή κοινωνική, επιστημονική και τεχνολογική πραγματικότητα και

δηλώνεται ο στόχος του βιβλίου που είναι η προσπάθεια μιας αυστηρής θεμελίωσης της ενότητας των επιστημών με τη φιλοσοφία και η κατάδειξη, μέσω από την ενότητα αυτή, μιας σύγχρονης ορθολογικής κοσμοθεωρίας στη βάση του διαλεκτικού υλισμού. Η εισαγωγή ολοκληρώνεται με μια σύντομη ιστορική αναδρομή στις σχέσεις των επιστημών με τη φιλοσοφία.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται οι σχέσεις αυτές και αναδεικνύονται οι κατά καιρούς αλληλεπιδράσεις των επιστημών με τη φιλοσοφία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται η ανάδειξη των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του συ-

«ΠΟΣΟ ΔΙΑΡΚΕΙ ΕΝΑΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ;»

ία-Ερζεγοβίνη. Η μάχη της πολυεθνικής κοινωνίας. Συλλογή κειμένων του Αντιπολεμικού κινήματος.

Εκδ. Σίσσυ Βωβού. Εκδ. Δελτίο Θυέλλης, Αθήνα 1996

«Ποσο διαρκεί ένας πόλεμος μετά το τέλος του;» Ο πόλεμος στην γειτονική πρώην Γιουγκοσλαβία τέλειωσε πριν ένα χρόνο με συμφωνία του Ντέητον, όμως «οι επιπτώσεις στη ζωή των λαών της και ιδιαίτερα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης θα είναι παρόντες για πολλές δεκαετίες». Η παραπάνω διαπίστωση στον πρόλογο του βιβλίου αποτελεί τον καμβά πάνω στον οποίο μια σειρά κείμενα συνθέτουν την τραγική διάλυση μιας μακρόχρονης συμβίωσης στην καρδιά της Βαλκανικής. Βόσνιοι, Κροάτες, Σερβοί, Σλοβένοι σύρθηκαν σε έναν αδελφοκτόνο πόλεμο με «όραμα την εθνική καθαρότητα». Το τίμημα: περίπου 300.000 νεκροί και 3 εκατ. πρόσφυγες, κατεστραμμένες πόλεις, παραβίαση στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγκλήματα πολέμου. Μέσα από άρθρα και μαρτυρίες, που γράφτηκαν στη διάρκεια των τεσσάρων χρόνων του πολέμου και επιμελήθηκε η Σίσσυ Βωβού, γίνεται η συνολική αποτίμηση της εθνικιστικής πολιτικής, της προπαγάνδας αλλά και του ρόλου των δυνάμεων στην περιοχή. Παράλληλα, στις σελίδες του βιβλίου παρουσιάζονται όσοι υπερασπίστηκαν την πολυεθνικότητα: από τη μια μεριά, οι φωνές των «άλλων» πολιτών, Βόσνιων, Κροατών, Σέρβων που συνέχισαν να πιστεύουν ότι μπορούν να ζουν όλοι μαζί αντί να ψάχνουν για εθνική καθαρότητα και πατρίδες. Και από την άλλη, ένα μικρό αλλά ισχυρό μέτωπο αντίστασης που το αποτελούσαν αντι-πολεμικά κινήματα, ΜΜΕ και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η αντίσταση των γυναικών στην παράνοια του πολέμου περιγράφεται διεξοδικά μέσα από την παρουσίαση φεμινιστικών οργανώσεων που συγκροτήθηκαν με σκοπό να αρνηθούν την βία και να «αποβάλλουν τον πόλεμο από την ιστορία!». Το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου διεξάγει κριτική στις ερμηνείες που δόθηκαν για το «Γιουγκοσλαβικό» από την ελληνική αριστερά. Η επιμελημένη έκδοση της Επιθετικιστικής Αντιπολεμικής Συσπείρωσης, που ιδρύθηκε το 1992 στην Ελλάδα με σκοπό την καταπολέμηση του εθνικισμού, περιέχει επιπλέον φωτογραφίες-ντοκουμέντα, χάρτες και γελοιογραφίες που δημοσιεύτηκαν στην διάρκεια του πολέμου. Η πολιορκία του Σαράγεβο, «1992-1996: 1.395 μέρες, η πιο μακρόχρονη πολιορκία στη σύγχρονη ιστορία της ανθρωπότητας», απεικονίζεται στο χάρτη του εξωφύλλου του βιβλίου. Ένα επίκαιρο βιβλίο σε μια εποχή και σε μια χώρα σαν την Ελλάδα, όπου οι εθνικιστικές κορώνες επηρεάζουν ακόμα την πολιτική της χώρας. Ένα βιβλίο ενάντια στη λήθη μιας καταστροφής, που σήμερα «επουλώνεται» με τη συγκρότηση και παραμονή στην περιοχή διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων...

Ελένη Κολιοπούλου

του επιστημονικού ρεαλισμού (αντικειμενικότητα και ομολογία της Φύσης).

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στις σχέσεις των επιστημών με την ιδεολογία και τη φιλοσοφία. Ο συγγραφέας παρουσιάζει στοιχεία που μαρτυρούν, στην άποψή του, την αναπόσπαστη φυσική του ιδεαλισμού που ερμηνεύει ουσιαστικά σε αντίθεση της ρεαλιστικής προσέγγισης προς την κατεύθυνση του φυσικού θεμελιωμένου επιστημονισμού.

Το τέταρτο, πέμπτο και έκτο κεφάλαιο επιχειρείται, τέλος, η αποποίηση μιας σύγχρονης θεωρίας, μιας θεωρίας της Φύσης με βάση τη φυσική της Φύσης και γενικότερα τον διαλεκτικό υλισμό, που προβλέπει επίσης σε μια κατάσταση μετασχηματισμού των ανθρώπινων κοινωνιών (διαλεκτικός υλισμός).

Το βιβλίο τελειώνει οπωσδήποτε για τον αναγνώστη με ένα βιβλίο, περιεχόμενο και εύληπτο, που δεν γίνεται μόνο στους ειδικούς της περιοχής της φιλοσοφίας των φυσικών κυρίως

επιστημών, αλλά και στους μη ειδικούς, εραστές της επιστήμης και της φιλοσοφίας.

Θα ήθελα, ωστόσο, να κάνω στο σημείο αυτό τρεις μόνο μικρές, όχι όμως και ασήμαντες κατά τη γνώμη μου, παρατηρήσεις, ιστορικής-επιστημονικής φύσεως η μία και ιδεολογικής φύσεως οι άλλες δύο: Στο τρίτο κεφάλαιο, στο σημείο που παρουσιάζονται οι μεγάλες θεωρίες της νεότερης Φυσικής, θα μπορούσε ίσως κανείς να περιμένει μια πιο ξεκάθαρη αναφορά στην κβαντική θεωρία του Μαξ Πλανκ, που επέφερε την εποχή εκείνη (1900) ένα ρήγμα στον φυσικοεπιστημονικό τρόπο σκέψης και αποτέλεσε στην ουσία το αφετηριακό σημείο για την ανάπτυξη, αργότερα, της επαναστατικής θεωρίας της Κβαντομηχανικής.

Όσον αφορά τη διαλεκτική της Φύσης και γενικότερα την κοσμοθεωρία του διαλεκτικού υλισμού, θα ήταν κατά τη γνώμη μου παρακινδυνευμένο και επιπόλαιο έστω και να προσπαθήσει κανείς, στο πλαίσιο μιας σύντομης κατ' ανάγκην βιβλιοκρι-

τικής, να αναλύσει τις θέσεις του και να τοποθετηθεί σχετικά. Δεν θα ήθελα, ωστόσο, να μην αναφέρω, έστω και επιγραμματικά, δύο βασικούς μου προβληματισμούς. Ο πρώτος αφορά κυρίως την αίσθηση ενός καταναγκαστικού εγκλωβισμού του ανθρώπου στις επιταγές του ιστορικού υλισμού, που ως μια ανώτερη δύναμη έρχεται να του προδιαγράψει το χρέος και την κοινωνική του πορεία. Ο δεύτερος προβληματισμός μου αναφέρεται στο ερώτημα, κατά πόσον είναι θεμιτός ένας συνδυασμός, στη βάση του διαλεκτικού υλισμού, της ανθρώπινης ιστορίας και της ιστορίας της Φύσης, ή, διατυπωμένο αλλιώς, πόσο θεμιτή είναι η μεταφορά εννοιών και νόμων της Φυσικής στους τομείς των βιολογικών και των κοινωνικών επιστημών.

Οι παρατηρήσεις μου αυτές καθόλου, βέβαια, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι υποβαθμίζουν την αξία του μεστού, χρήσιμου και από κάθε άποψη πολύ ενδιαφέροντος βιβλίου.

Ι.Ν. Μαρκόπουλος

η πολυμέρεια του έργου – Ο πεζογράφος: τεχνική και ιδέες – Τα πρακτικά του διημέρου. Ο Γιάννης Δάλλας, ο Παναγιώτης Νούτσος, ο Γιώργος Αλισανδράτος, η Γεωργία Παπαγεωργίου, η Άννα Κατσιγιάννη, είναι μερικοί από τους ομιλητές. Η συμβολή του Πόρφυρα στη γνωστοποίηση και μελέτη του έργου του Κωνσταντίνου Θεοτόκη έχει και την προϋστορία της: Το τχ. 57-58 (1991) ειδικά αφιερωμένο στον Κωνσταντίνο Θεοτόκη.

Βασανιστική και υπέροχη η ζωή των ηθοποιών από την εποχή του Μολιέρου, αλλά ακόμη και στις μέρες μας. Στο βιβλίο του Georges Mongrédien, Η καθημερινή ζωή των ηθοποιών την εποχή του Μολιέρου (μετάφραση Λήδα Παλλαντίου, εκδ. Παπαδήμα, 1997) πληροφορούμαστε την πληροφορική, ερωτική, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή των ηθοποιών στη Γαλλία του 17ου αιώνα. Το στήσιμο μιας παράστασης, η περιοδεία του θιάσου, η ανταπόκριση του κοινού είναι μερικά απ' τα θέματα που θίγονται, ενώ παράλληλα αντιλαμβανόμαστε εμμέσως τις κοινωνικές και κυρίως τις εκκλησιαστικές επιφυλάξεις για τις θεατρικές παραστάσεις και το επάγγελμα του ηθοποιού: Αφορισμοί, στέρηση του δικαιώματος στη θεία κοινωνία αλλά και αποκλεισμός τους απ' την κανονική ταφή – ούτε πολιτικό γάμο να είχαν κάνει!

Ο Χαρτοκόπτης

Η Ελλάδα δίνει τα φώτα

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ότι πάντα είχα την υποψία πως οι Ευρωπαίοι, που μας κοροϊδεύουν για τις εθνικές μας εξάρσεις ή μας αρνούνται τις οικονομικές ενισχύσεις, δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να μας αντιγράφουν. Δεν εννοώ τους ένδοξους ημών προγόνους, εννοώ να αντιγράφουν εμάς, τους σημερινούς Έλληνες.

ΤΗΝ ΑΠΟΔΕΙΞΗ είχα με το παραπάνω στο Λονδίνο που βρέθηκα τις προάλλες, όταν αισθάνθηκα μια παράδοξη οικειότητα, ότι όλα γύρω μου δούλευαν ρολόι, ακριβώς όπως και σε εμάς. Ας πούμε, στην κυκλοφορία. Στις μεγάλες διασταυρώσεις των δρόμων έχουν και αυτοί βάψει την κεντρική ζώνη με κίτρινες καρό γραμμές – ασφαλώς θα το είδαν όταν το εφαρμόσαμε σε κόμβους της Αθήνας, ας πούμε στους Αμπελόκηπους, με τόση επιτυχία. Ύστερα είδα πως έβαψαν με κίτρινη γραμμή τους δρόμους πλάι στο πεζοδρόμιο, ότι εκεί απαγορεύεται η στάθμευση, ακριβώς όπως είχε γίνει στο κέντρο της πρωτεύουσάς μας και σημείωσε τέτοια επιτυχία. Μετά είδα ταμπέλες που να επιτρέπουν τη στάθμευση μόνο σε κατοίκους της περιοχής, δηλαδή πάλι, το τόσο σοφό μέτρο που εφαρμόστηκε πρωτοποριακά στην Αθήνα.

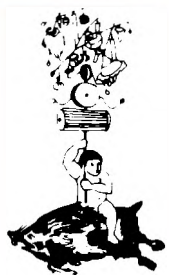
ΚΑΙ ΝΑ ΗΤΑΝ ΜΟΝΟ αυτά. Άνοιξα ανυποψίαστος την τηλεόραση στο ξενοδοχείο μου να δω πώς άραγε διασκεδάζουν οι ιθαγενείς και τι βλέπω: όλο τηλεπαιχνίδια, κωμικές σειρές και διαφημίσεις, δηλαδή πάλι όλα εκείνα που πίστευα δικές μας κατακτήσεις. Ε, όταν πρόσεξα και σε τι κανάλι είχα σταθεί, μου κόπηκε η ανάσα: λεγόταν και αυτό SKY! Το ωραίο είναι πως περιμένουν να αποκτήσουν 40 κανάλια με δορυφορική – τόσο πίσω από εμάς είναι! Μα πώς είναι δυνατόν, δεν υπάρχουν νόμοι που προστατεύουν την πνευματική ιδιοκτησία; Άσε που όταν βρέθηκα αμέριμνος να περπατώ σε εκείνη την περίφημη Carnaby street βρέθηκα μπροστά (έλα Θεέ μου) σε ένα εστιατόριο που λεγόταν Deal's – πιστή κόπια του δικού μας, στο Ψυχικό. Ντροπή τους!

ΌΣΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ τι να πω; Όλοι κυκλοφορούσαν χαλαροί με τα κινητά τους, συζητώντας και περπατώντας, όπου και να στρίψεις το μάτι. Μα τόσο μας ζήλεψαν; Έτυχα σε εκπτώσεις και μπαινόβγαιναν στα μαγαζιά φορτωμένοι σακούλες, ακριβώς όπως και σε εμάς, χαμός στου Harrods, πήχτρα στου Marks and Spencer (άλλη αντιγραφή από τα δικά μας και αυτή!). Η έκπληξη, βέβαια, ήταν τα ελληνικά που άκουγες συνεχώς γύρω σου μέσα στα μαγαζιά – πρέπει να έχει γίνει και εκεί η γλώσσα της μόδας. Μα δεν έχουν, σκέφτηκα, λίγη τσίπα πάνω τους, να επινοήσουν κάτι δικό τους! Άσε τους «αλλοδαπούς» που τους έχουν για τις χοντροδουλειές, ακριβώς όπως έχουμε και εμείς τους Αλβανούς μας, τους Πολωνούς μας, τους Κούρδους μας. Μηδέν πρωτοτυπία!

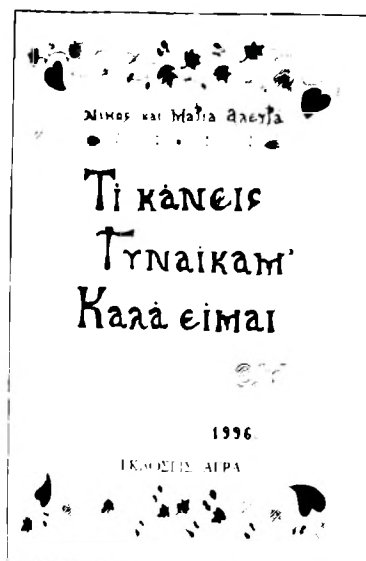
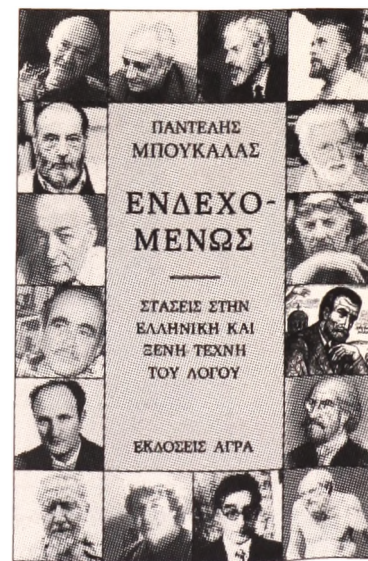
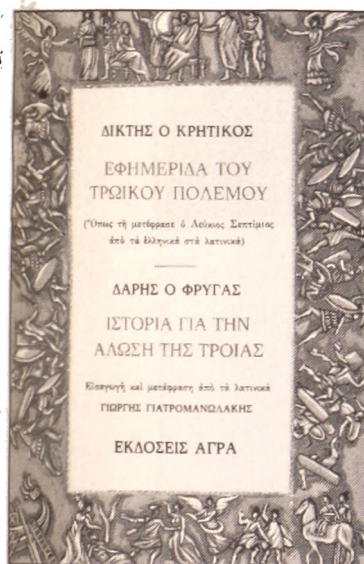
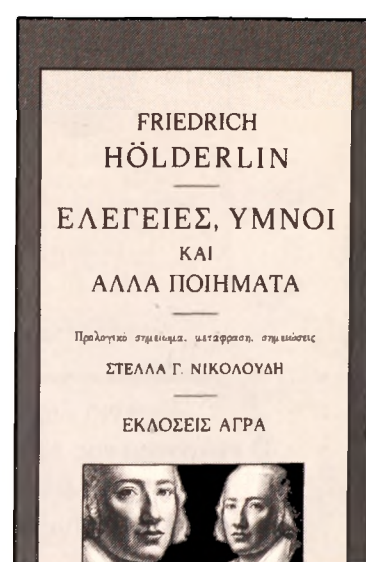
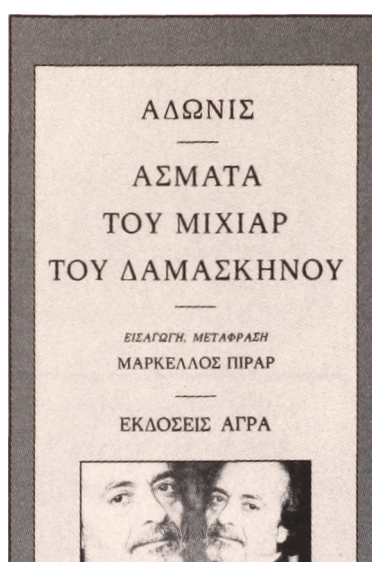
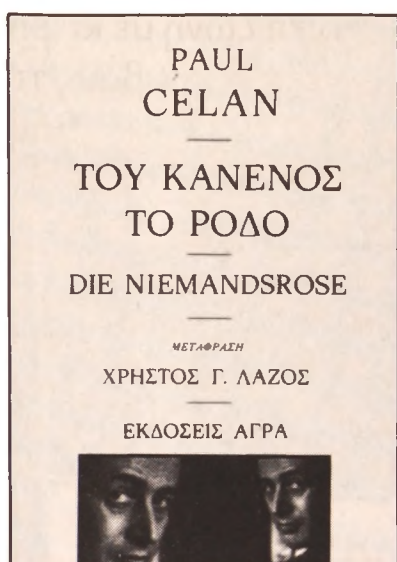
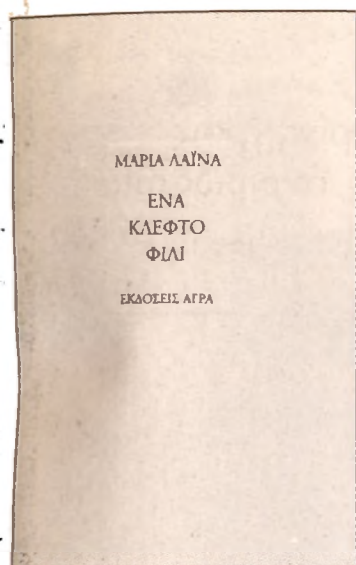
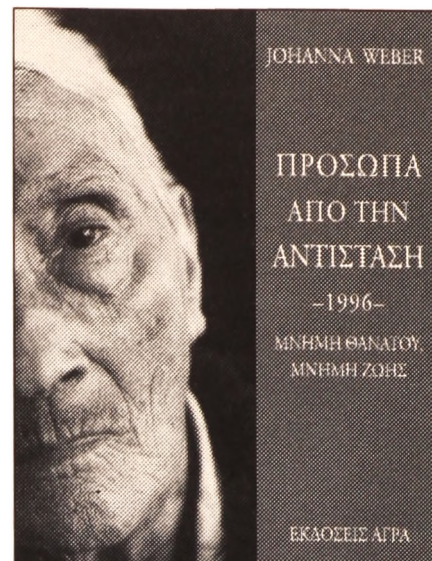
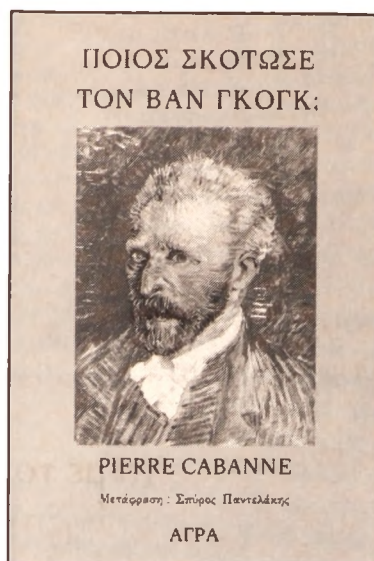
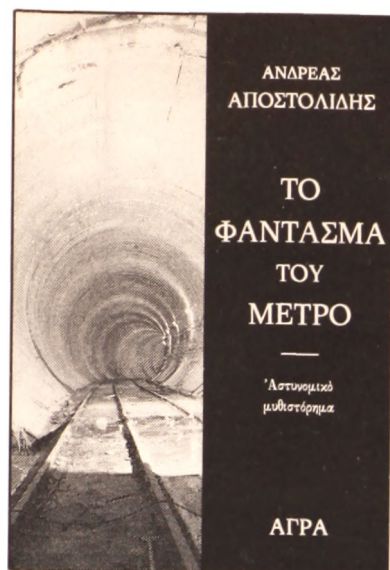
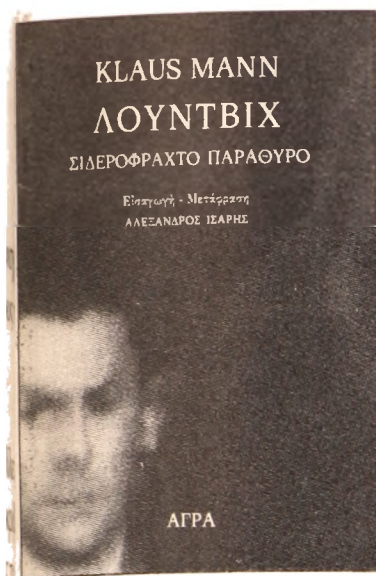
ΟΠΟΤΕ, κατέληξα πως άδικα απορούσα. Μπορεί να μας αντιγράφουν, αλλά βρες μου σε παρακαλώ άλλο τρόπο να δουλεύει σωστά η κοινωνία τους!

*Στο σημείωμα του Σ. Μπεκατώρου, στο προηγούμενο τεύχος η «βιβλιολογική βιβλιοθήκη» αποδόθηκε λανθασμένα ως «βιβλιογραφική βιβλιοθήκη».

ΑΠΟ ΤΟΝ
**ΔΗΜΗΤΡΗ
ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ**

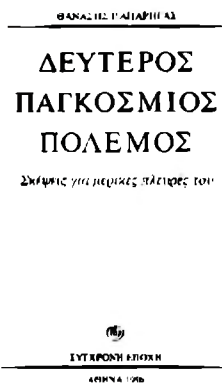
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

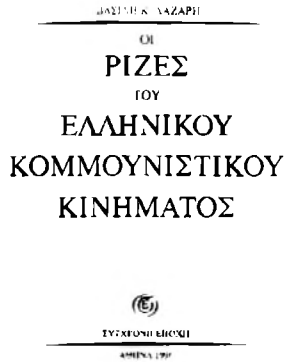
ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

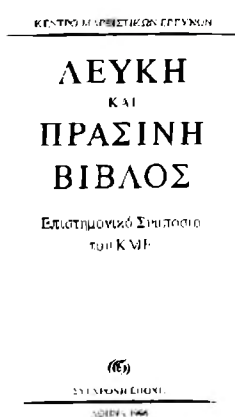
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Θανάσης Παπαρήγας
Β' Παγκόσμιος Πόλεμος
Σκέψεις για μερικές πλευρές του

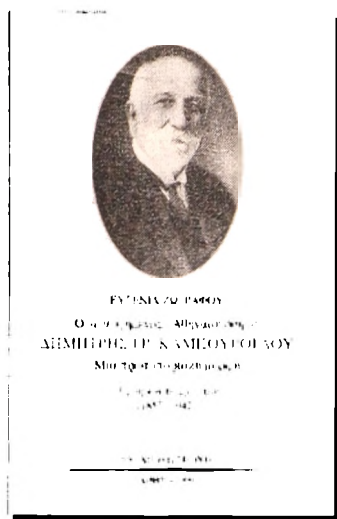
Βασίλης Κ. Λάζαρης
Οι ρίζες του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος

ΚΜΕ
Λευκή και Πράσινη Βίβλος

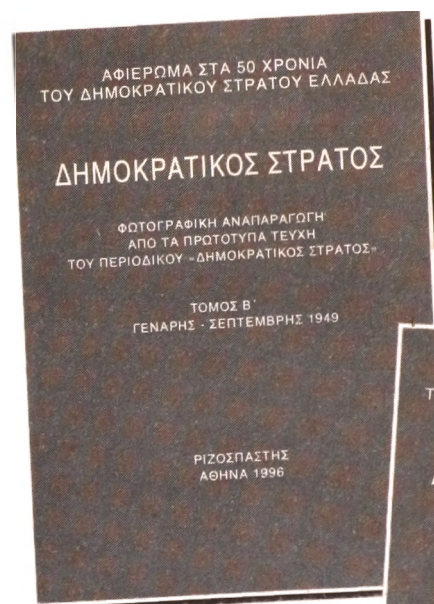
Βασίλης Φίλιας
Κοινωνιολογία της υπανάπτυξης

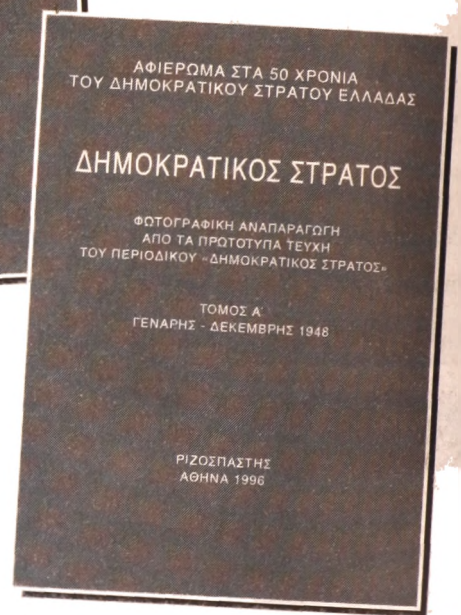
Ευγενία Ζωγράφου
Ο ευλογημένος Αθηναιογράφος ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ
Μια πρωτοποριακή μορφή

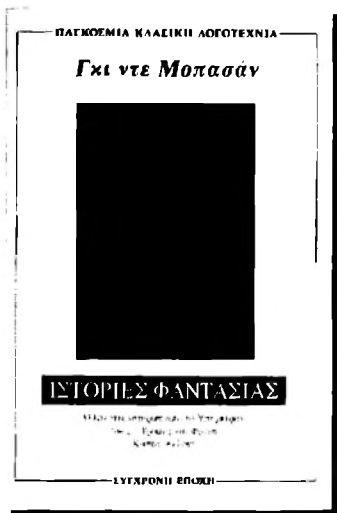
Νεάρχος Γεωργιάδης
Από το Βυζάντιο στο Μάρκο Βαμβακάρη

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ
Τόμος Β
ΓΕΝΑΡΗΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1949

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Η δίτομη έκδοση
με φωτογραφική αναπαραγωγή
από τα πρωτότυπα τεύχη του περιοδικού
«ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ»

Γκι ντε Μοπασάν
Ιστορίες φαντασίας

Βασίλης Λιογκάρης
Συνοικισμός Χαροκόπου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕΒΕ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, 3823649, Fax: 3813354

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ:

ΑΘΗΝΑ, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3829814, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Μενελάου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 283810

ΓΙΑΝΝΕΝΑ, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 38090